

Økonomiske analyser

4/2005

24. årgang

Innhold

Konjunkturtendensene	3
Internasjonal økonomi	4
Norsk økonomi	8
<hr/>	
<i>Ann Lisbet Brathaug:</i>	
Hovedrevisjon av nasjonalregnskapet i 2006	25
<hr/>	
<i>Torstein Bye og Finn Roar Aune:</i>	
Elektrisitetsetterspørsel framover	28
<hr/>	
<i>Bodil M. Larsen og Runa Nesbakken:</i>	
Formålsfordeling av husholdningenes elektrisitetsforbruk i 1990 og 2001	39
<hr/>	
<i>Joaquin Rodriguez og Frank Haraldsen:</i>	
Den nye matvareindeksen: Bruk av strekkodedata i konsumprisindeksen	42
<hr/>	
<i>Lasse Sigbjørn Stambøl:</i>	
Arbeidsmarkedsmobilitet i like og ulike regionale arbeidsmarkeder	50
<hr/>	
<i>Pål Boug, Ådne Cappelen og Torbjørn Eika:</i>	
Hvor raskt og sterkt er valutakursgjennomslaget i norsk økonomi?	60
<hr/>	
Forskningspublikasjoner	67
<hr/>	
Innholdsfortegnelse for Økonomiske analyser de siste 12 måneder	74
<hr/>	
Tabell- og diagramvedlegg	
Konjunkturindikatorer for Norge	1*
Nasjonalregnskap for Norge	17*
Makroøkonomiske nøkkeltall og OECDs prognoser for utvalgte land	53*
Makroøkonomiske hovedstørrelser for Norge, regnskap og prognoser	58*

Redaksjonen ble avsluttet tirsdag 13. september 2005.

Spørsmål om konjunkturutviklingen i:

– Norge: Torbjorn.Eika@ssb.no, tlf. 21 09 48 07

– utlandet: Andreas.Benedictow@ssb.no, tlf. 21 09 47 98

Signerte artikler står for forfatterens regning.

Konjunkturtendensene og artiklene er tilgjengelig på internett: www.ssb.no/oa/

Redaksjonen: Ådne Cappelen (ansv.), Knut H. Alfsen, Helge Brunborg, Torbjørn Eika, Erik Fjærli, Kristian Gimming, Bente Halvorsen, Elin Halvorsen, Johan Heldal og Tom Kornstad.

Redaksjonssekretær: Aud Walseth, tlf.: 21 09 47 57 (artikkelstoff),

Lisbeth Lerskau, tlf.: 21 09 48 06 (konjunkturoversikter mv.) telefaks: 21 09 00 40

Redaksjonens adresse: Statistisk sentralbyrå, Forskningsavdelingen, P.b. 8131 Dep., NO-0033 Oslo

Salg- og abonnementservice: NO-2225 Kongsvinger, tlf.: 62 88 55 00, telefaks: 62 88 55 95, e-post: salg-abonnement@ssb.no

Trykk: Statistisk sentralbyrå/1 000

Økonomiske analyser

utgis av Forskningsavdelingen i Statistisk sentralbyrå. Forskningsavdelingen ble opprettet i 1950 og har ca. 80 ansatte. Knappt halvparten av virksomheten finansieres av eksterne oppdragsgivere, hovedsakelig forskningsråd og departementer. Avdelingen er delt i 7 grupper og ledes av forskningsdirektør Ådne Cappelen.

- Gruppe for skatt, fordeling og konsumentatferd
Forskningsleder Thor Olav Thoresen
- Gruppe for energi og miljøøkonomi
Forskningsleder Annegrete Bruvoll
- Gruppe for makroøkonomi
Forskningsleder Torbjørn Eika
- Gruppe for arbeidsmarked og bedriftsatferd
Forskningsleder Torbjørn Hægeland
- Gruppe for offentlig økonomi
Forskningsleder Erling Holmøy
- Gruppe for økonomisk vekst og effektivitet
Forskningsleder Brita Bye
- Gruppe for petroleum og miljøøkonomi
Forskningsleder Mads Greaker

**Økonomiske analyser utkommer med 6 nummer i året.
Neste utgave publiseres i begynnelsen av november 2005.**

Standardtegn i tabellen	Symbol
Oppgave mangler	..
Tall kan ikke offentliggjøres	:
Null	0
Foreløpige tall	*

Konjunkturtendensene

Konjunkturoppgangen i norsk økonomi har fortsatt med uforminsket styrke gjennom første del av 2005, og vi forventer at oppgangen fortsetter ut dette året og kanskje litt inn i 2006. Drivkreftene i oppgangen har særlig vært økte oljeinvesteringer og en ekspansiv pengepolitikk, med lave renter som har stimulert husholdningenes konsum og boliginvesteringer. Utviklingen i arbeidsmarkedet viser ennå ingen tegn til presstendenser på tross av konjunkturoppgangen. Det skyldes nok at gjennomsnittlig arbeidstid har økt i senere tid, blant annet som følge av lavere sykefravær. Konsumprisveksten er fortsatt lav, men vil øke i tiden framover som følge av høyere energipriser. Kronkursen har igjen styrket seg, på bakgrunn av høye oljepriser, relativt lav inflasjon i Norge og at vi igjen har fått en positiv rentemargin overfor euroområdet.

Den høye oljeprisen påvirker norsk økonomi via en rekke mekanismer. En ganske umiddelbar virkning er gjennom økte priser på bensin og fyringsolje, som bidrar til å øke konsumprisindeksen både i Norge og i andre land. Til gitt budsjettandel er virkningen på inflasjonstakten minst i land som har høye volumavgifter på petroleumsprodukter. Det betyr f.eks. at inflasjonen i USA blir sterkere påvirket enn i de fleste europeiske land. Spørsmålet blir så hvordan de pengepolitiske myndighetene reagerer på denne økningen i inflasjonstakten. I Norge skal sentralbanken eksplisitt se bort fra slike tilbudsdrivne inflasjonssjokk, men retningslinjene for sentralbankenes politikk er ikke utformet like klart i alle land. Dessuten har høyere energipriser indirekte virkninger på inflasjonen ved at prisene på en rekke transporttjenester vil øke. Produktinnsatskostnadene i de fleste virksomheter vil øke, hvis høye oljepriser skulle vare ved. Da tar også den underliggende inflasjonen seg opp, og det er derfor en mulighet for at rentene økes f.eks. i euroområdet. I motsatt retning trekker det forholdet at høyere oljepriser normalt vil redusere den økonomiske aktiviteten i de fleste OECD-land, dvs. hos Norges viktigste handelspartnere. Det trekker isolert sett i retning av at sentralbankene vil unngå renteøkninger. Lavere internasjonal økonomisk aktivitet vil redusere etterspørselen etter norsk eksport, som dermed kan bli rammet både av en sterk kronkurs og av lavere markedsvekst.

Norge er i den heldige situasjonen at økte oljepriser bedrer vårt bytteforhold overfor utlandet, og øker dermed Norges disponible realinntekt. Denne bytteforholdsgevinsten kommer imidlertid i første omgang norske og utenlandsk eide oljeselskaper og staten til gode. Handlingsregelen for finanspolitikken innebærer at inntektsøkningen til staten finansinvesteres i utlandet, mens det normalt bare er økningen i forventet realavkastning som blir brukt innenlands. Fordi det i 2005 og 2006 brukes mer enn handlingsregelen tilsier, vil høyere oljepriser øke sparingen mens «oljepengebruken» ikke endres. Dette gjør at økte oljepriser også i Norge vil redusere husholdningenes kjøpekraft og på kort sikt bidra til en svakere økonomisk utvikling.

På litt lengre sikt er derimot virkningene på norsk økonomi av høyere oljepriser helt motsatt. Etter at man har vendt tilbake til handlingsregelen, vil økningen i Petroleumsfondet gi grunnlag for en mer ekspansiv finanspolitikk. Varig høyere oljepriser vil også føre til økte oljeinvesteringer og økt nasjonalformue. Det betyr at en eventuell forestående avmatning av veksten i kjølvannet av høyere oljepriser vil kunne bli kortvarig, og en ny konjunkturoppgang i 2008 blir sterkere enn tidligere lagt til grunn i våre prognoser. Da er det også grunn til å tro at norske renter vil kunne øke noe mer enn vi tidligere har antatt. Skulle myndighetene framskyve tidspunktet for en slik oljedrevet oppgang, vil antakelig også renteøkningene i Norge komme raskere enn vi nå legger til grunn.

Internasjonal økonomi

Mot avmatning internasjonalt

Sterk importvekst fra Kina og andre lavkostland har bidratt til svært lave renter i OECD-området, uten at inflasjonen har økt vesentlig. Lave inflasjonsforventninger har medført historisk lave lange renter, også i USA, til tross for at korte renter der har økt markert. Det har forlenget oppturen i boligmarkedet og høykonjunkturen i USA. Høy importvekst fra Kina kan også bidra til å forklare den relativt svake utviklingen i arbeidsmarkedet i flere OECD-land gjennom oppgangskonjunkturen. Høye oljepriser, store underskudd i USA både i offentlige finanser og utenriksøkonomien, samt bobletendenser i bolig, aksje og obligasjonsmarkeder flere steder, har fulgt i kjølvannet av oppgangen i verdensøkonomien.

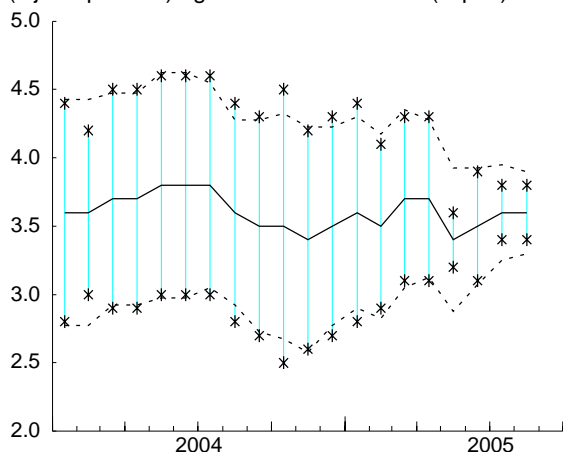
Oppgangskonjunkturen i amerikansk økonomi har vært moderat. Foreløpige nasjonalregnskapstall viser en vekst omkring trend i 2. kvartal. De siste kvartalene har veksten i husholdningenes forbruk avtatt. Høye olje- og bensinpriser og økende korte renter kan ha bidratt til dette. Boligmarkedet er imidlertid fortsatt hett, med høy vekst i priser og investeringer. Det skyldes blant annet at lange renter har holdt seg lave gjennom hele oppgangskonjunkturen.

Rekordhøye oljepriser skaper usikkerhet om utsiktene framover. For ikke lenge siden ville de fleste økonomer vært enige om at en oljepris på over 50 dollar fatet over lengre tid ville ført til økonomisk nedgang internasjonalt. En tommelfingerregel, basert på beregninger foretatt av det internasjonale pengefondet (IMF) i 2000, tilsier at en permanent økning i oljeprisen på 10 dollar fatet gir en reduksjon i globalt BNP på rundt 0,5 prosentpoeng de fire påfølgende

årene. I begynnelsen av september i år hadde oljeprisen steget med rundt 40 dollar fatet siden høsten 2003. Dersom en la IMF's analyse til grunn, kunne en med dagens oljepris vente et betydelig tilbakeslag i verdensøkonomien. Tidligere store oljeprisøkninger har vært utløst av redusert tilbud. Denne gangen skyldes prisoppgangen i stor grad forhold på etterspørselssiden, etter en periode med høy økonomisk vekst globalt. Prisøkningen har derfor kommet mer gradvis, slik at næringsliv og husholdninger har fått bedre tid til å omstille seg. Det kan forklare at prisøkningen så langt kun har bidratt til å dempe veksten i verdensøkonomien.

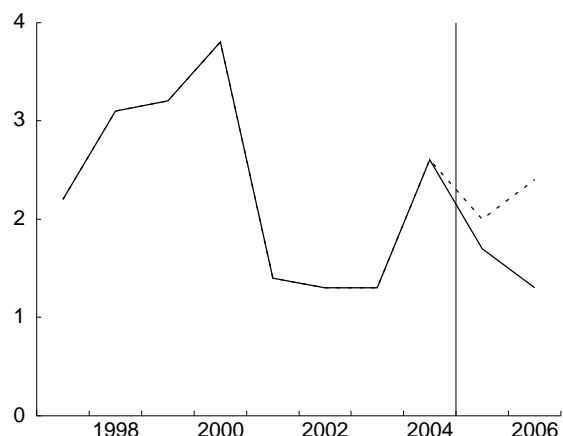
Skadene fra orkanen i USA har ført til et betydelig produksjonsbortfall på kort sikt. Produksjonsanleggene i Mexico-golfen står for rundt 30 prosent av amerikansk oljeproduksjon, mens de tilsvarende andelen for naturgassproduksjonen og raffineringkapasiteten er henholdsvis 10 og 20 prosent. Gjenoppbygging på land og offshore vil isolert sett bidra til økt etterspørsel. Erfaringer fra tilsvarende naturkatastrofer, for eksempel den store orkanen i Florida i 1992, er at de får liten makroøkonomisk effekt, i hvert fall på noe sikt. Orkanen i august var imidlertid den største naturkatastrofen i USA i nyere tid. Det skaper ekstra usikkerhet med hensyn til de makroøkonomiske konsekvensene. Bortfall av store deler av raffineringkapasiteten i området, bidro til at bensinprisene umiddelbart skjøt i været, fra et (for amerikanere) allerede høyt nivå. De økte bensinprisene bidrar til å redusere husholdningenes disponible realinntekt, og legger således en demper på det totale forbruket. Hvor lenge bensinprisene forblir høye avhenger av i hvilken grad utnyttelse av internasjonale bensinlagre kan avhjelpe

BNP-vekstanslag for USA for 2005 på ulike tidsp.
Gjennomsnittsanslag (linje) med +/- 2 standardavvik (stjernepunkter) og +/- 2 "normalt" avvik (stiplet)

Kilde: Consensus Forecasts.

BNP-vekst for Norges handelspartnere

--- Gj.sn. ansl. fra EU-kom., OECD, NIESR og CGF
— Anslag fra Statistisk sentralbyrå

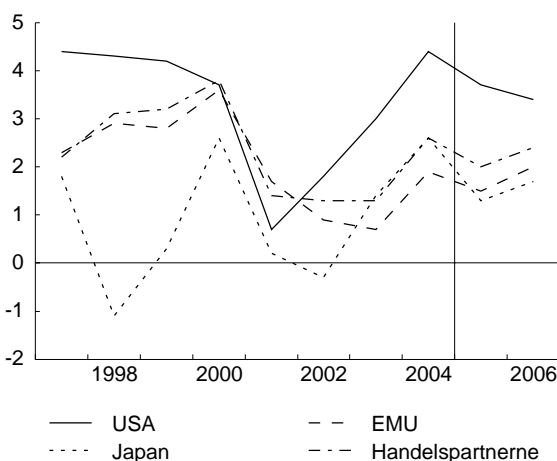
situasjonen, hvor lang tid det tar å øke raffinering-kapasiteten og sist, men ikke minst, av utviklingen i selve oljeprisen.

Vi venter at høye oljepriser vil legge en demper på den økonomiske veksten i USA framover. Virkningen på husholdningenes etterspørsel forsterkes av oppgangen i bensinpriser i høst, og vil sammen med økt usikkerhet kunne bidra til en avmatning i boligmarkedet. Dersom redusert kjøpekraft og økt usikkerhet fører til fall i boligpriser og investeringer, vil det ramme den gjeldstyngede husholdningssektoren markert. Vi legger til grunn en avmatning i amerikansk økonomi gjennom 2006 og deler av 2007. Nedgangen forventes å bli relativt beskjeden, blandet annet fordi investeringene ikke kom opp på noe spesielt høyt nivå i siste høykonjunktur. Videre legger vi til grunn en beregningsteknisk forutsetning om at amerikansk økonomi går inn i en ny oppgangskonjunktur mot slutten av 2007, som varer ut 2009. Dette er på linje med våre anslag i forrige konjunkturrapport.

Euroområdet er fortsatt preget av svak innenlandsk etterspørsel. Også høye råvarepriser og de senere årenes kraftige eurostyrking legger en demper på veksten, selv om euroen har svekket seg noe i 2005. Arbeidsmarkedet er fortsatt svakt. I Storbritannia flatet boligprisene ut i kjølvannet av økte renter, husholdningenes etterspørsel har stagnert, og det kom en markert avmatning i økonomien gjennom første halvår i år. Både i Sverige og Storbritannia har sentralbankene reagert på svakere økonomisk utvikling med rentekutt. På bakgrunn av høye oljepriser og våre prognoser for amerikansk økonomi, venter vi ny avmatning i euroområdet neste år. Det innebærer at euroøkonomien ikke rekker å komme inn i noen egentlig høykonjunktur før pilene på ny peker nedover. Vi legger følgelig til grunn renter på dagens nivå fram til 2008, da vi venter en ny oppgangskonjunktur internasjonalt. I Asia ventes det fortsatt høy vekst framover, selv om svakere utvikling i OECD-området framover og høye oljepriser vil bidra til å dempe veksten også der.

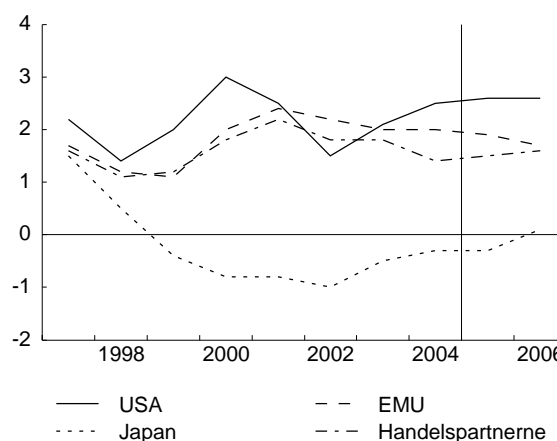
Vi har siden høsten 2003 lagt til grunn en moderat nedgangskonjunktur internasjonalt gjennom 2006 og inn i 2007. Konjunktururomslaget var ventet å inntreffe først i USA sommeren 2005, mens euroområdet skulle følge et par kvartaler senere. Denne antagelsen bygget i stor grad på historiske regelmessigheter i konjunkturforløpet¹. Det har vært trekk ved den økonomiske utviklingen som har styrket denne historien. Spesielt fant det i 3. og 4. kvartal i fjor sted en markert avmatning i amerikanske boliginvesteringer, som normalt leder på konjunkturforløpet med et par kvartaler. Foreløpige nasjonalregnskapstall viser nå at bolig-

BNP-vekst for USA, Japan, euroområdet og Norges handelspartnere

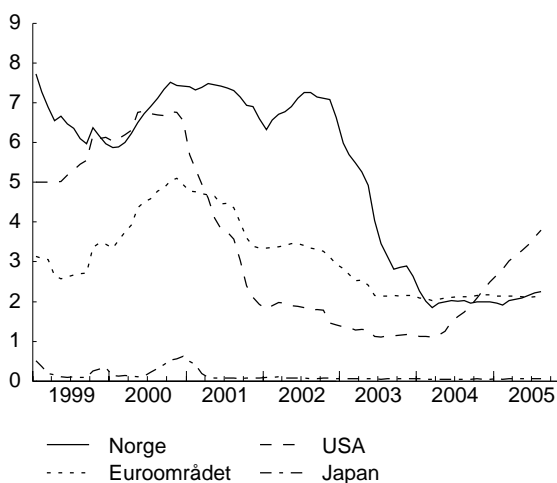
Kilder: Gj.sn. av anslag fra EU-kommisjonen, OECD, NIESR og Consensus Forecasts.

Konsumprisvekst for USA, Japan, euroområdet og Norges handelspartnere

Kilder: Gj.sn. av anslag fra EU-kommisjonen, OECD, NIESR og Consensus Forecasts. Prisanslagene fra NIESR gjelder konsumdeflatoren.

Internasjonale renter 3-måneders eurorente

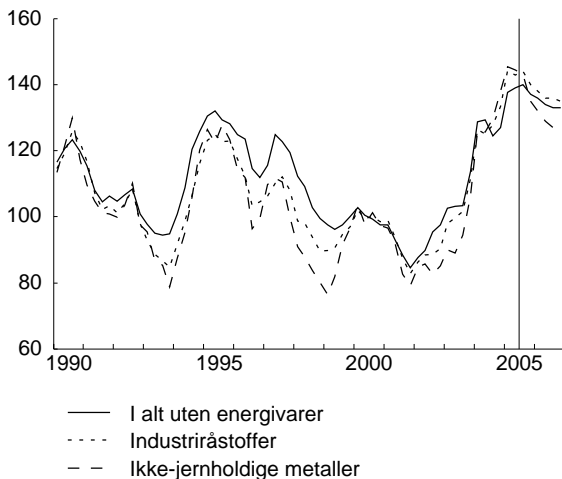

Kilde: Norges Bank.

¹ Se Benedictow, A. og P. R. Johansen: Prognoser for internasjonal økonomi. Står vi foran en amerikansk konjunkturavmatning, *Økonomiske analyser 2/2005*, Statistisk sentralbyrå.

Indekser for råvarepriser på verdensmarkedet. 1990 - 2006

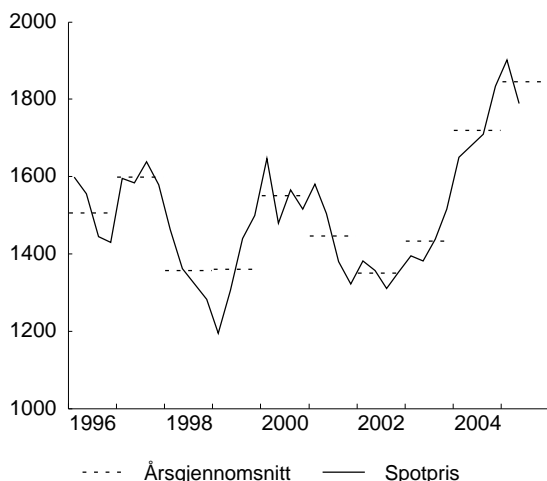
På dollarbasis, 2000 = 100

Kilde: AIECE.

Spotprisen på aluminium. 1996-2005

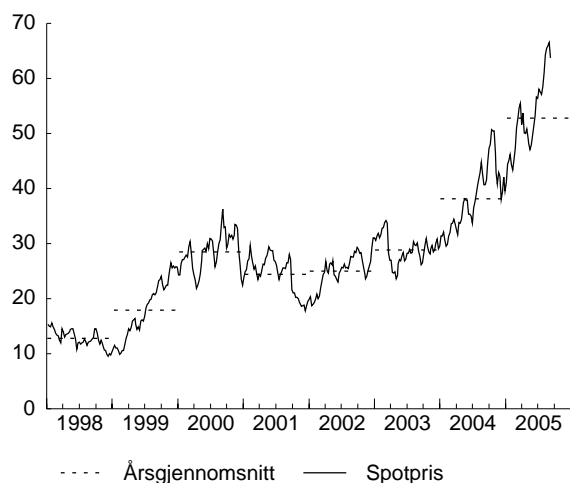
Dollar per 100 pund (lbs.)

Kilde: IMF.

Spotprisen råolje, Brent Blend. 1998-2005

Dollar per fat

Kilde: Norges Bank.

investeringene tok seg opp igjen i første halvår i år. At omslaget i boligmarkedet hittil har uteblitt, skyldes for en stor del at lange renter ikke har økt vesentlig gjennom oppgangskonjunktoren. Vi holder likevel i stor grad fast på hovedbilder for utviklingen i amerikansk økonomi: Oljeprisene har steget kraftig, og forventes høye gjennom hele prognoseperioden, selv om de forventes å falle noe etter hvert som veksten avtar internasjonalt. Husholdningenes forbruksvekst har avtatt markert de siste kvartalene. Høye bensinpriser vil bidra til å forsterke denne utviklingen i høst. I hvilken grad dette i sin tur påvirker boligmarkedet er sentralt for den videre utviklingen. Vår antakelse om et markert, om enn moderat, konjunkturomslag internasjonalt avviker (fortsett) fra hva de fleste prognosemakere legger til grunn, selv om mange nå har nedjustert sine anslag for 2005 og 2006. I vår konjunkturrapport i desember i fjor² drøftet vi virkningene på norsk økonomi av en alternativ utviklingsbane, der veksten likevel holder seg oppe i USA og styrker seg i euroområdet gjennom prognoseperioden.

Liten ledig produksjonskapasitet i oljemarkedet

Spotprisen på Brent Blend steg fra om lag 40 dollar per fat ved inngangen til 2005, til nær 70 dollar fatet i begynnelsen av september. Siden har oljeprisen falt noe, og lå midt i september på om lag 63 dollar.

Flere forhold har bidratt til den kraftige økningen i oljeprisen. Først og fremst skyldes det økt oljeetterspørsel som følge av at den økonomiske veksten har holdt seg høy i flere deler av verden. Det var dessuten en relativ kald vinter på deler av den nordlige halvkule, noe som førte til høy etterspørsel etter fyringsolje. I tillegg har det vært sterk vekst i etterspørselen etter bensin. Som følge av høy OPEC-produksjon, har det vært lite ledig produksjonskapasitet i kartellet. Det har bidratt til økt bekymring for konsekvensene av et produksjonsbortfall, og ført til store innkjøp på futuresmarkedet for olje. Gjennom de siste ukene har det vært flere ulykker ved raffinier i USA. I tillegg har orkanen i Mexico-golfen ødelagt oljeplattformer og raffinier. Dette har ført til at USA nå bruker av sine strategiske oljelagre for å dekke etterspørselen. I tillegg tapper nå International Energy Agency (IEA) av sine lagre og forsyner USA daglig med om lag 1,3 millioner fat råolje og 0,7 millioner fat fyringsolje og bensin. Tapping av oljelagre har, sammen med manglende raffineringsskapasitet, bidratt til å trekke ned oljeprisen den siste tiden. Gjenoppbygging av raffineringsskapasitet og lagre ventes å bidra til at oljeprisen holder seg høy gjennom 4. kvartal.

Vi legger til grunn en oljepris på 63 dollar fatet i 4. kvartal i år, at den faller gradvis til 50 dollar fatet i løpet av det neste halvannet året og deretter blir

² Side 22 og 23 i Konjunkturtendensen, Økonomiske analyser 6/2004, Statistisk sentralbyrå.

Makroøkonomiske anslag ifølge ulike kilder. Årlig endring i prosent

	BNP-vekst							Prisvekst						
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
USA														
NIESR	3,7	0,8	1,9	3,0	4,4	3,9	3,8	2,5	2,1	1,4	1,9	2,2	2,7	3,7
ConsF	3,7	0,8	1,9	3,0	4,4	3,6	3,3	3,4	2,8	1,6	2,3	2,7	3,0	2,5
EU-kom	3,7	0,8	1,9	3,0	4,4	3,6	3,0	3,4	2,8	1,6	2,3	2,7	2,6	2,3
OECD	3,7	0,8	1,9	3,0	4,4	3,6	3,3	3,4	2,8	1,6	2,3	2,7	2,2	2,1
Japan														
NIESR	2,4	0,2	-0,3	1,4	2,6	1,4	1,7	-1,2	-1,0	-1,2	-0,7	-0,6	-0,4	-0,2
ConsF	2,4	0,2	-0,3	1,4	2,6	1,6	1,5	-0,7	-1,0	-1,2	-0,3	0,0	-0,2	0,2
EU-kom	2,4	0,2	-0,3	1,4	2,6	1,1	1,7	-0,7	-1,0	-1,2	-0,3	0,0	-0,1	0,2
OECD	2,4	0,2	-0,3	1,4	2,6	1,5	1,7	-0,7	-1,0	-1,2	-0,3	0,0	-0,5	0,1
EMU														
NIESR	3,8	1,8	1,0	0,7	1,7	1,5	2,0	2,0	2,5	2,0	1,9	1,9	1,8	1,8
ConsF	3,8	1,8	1,0	0,7	1,7	1,3	1,7	2,1	2,4	2,2	2,1	2,1	2,0	1,7
EU-kom	3,8	1,8	1,0	0,7	1,7	1,9	2,2	2,1	2,4	2,2	2,1	2,1	1,8	1,6
OECD	3,8	1,8	1,0	0,7	1,7	1,2	2,0	2,1	2,4	2,2	2,1	2,1	1,8	1,6
Handelspartnere														
NIESR	3,8	1,5	1,3	1,2	2,5	1,9	2,3	1,8	2,3	1,8	1,8	1,3	1,6	1,8
ConsF	3,8	1,4	1,3	1,2	2,5	1,9	2,2	1,8	2,2	1,8	1,8	1,3	1,5	1,7
EU-kom	3,8	1,4	1,3	1,2	2,5	2,2	2,4	1,8	2,2	1,8	1,8	1,3	1,3	1,3
OECD	3,8	1,4	1,3	1,2	2,5	2,1	2,5	1,8	2,3	1,8	1,8	1,3	1,6	1,6
SSB	3,8	1,4	1,3	1,2	2,5	1,8	1,3							

Kilder: EC fra april 2005, OECD fra mai 05, NIESR fra juli 05, og Consensus Forecasts fra august 05. Alle prisanslagene fra NIESR gjelder konsumdeflatoren.

liggende på dette nivået ut prognoseperioden. En slik utvikling er betinget av at det ikke blir flere alvorlige produksjonsbortfall i råoljemarkedet. Samtidig må oljeproduksjonen og aktiviteten i raffineriene i USA ta seg opp til tidligere nivåer om ikke alt for lang tid. Nedgangen i oljeprisen gjennom 2006 og inn i 2007 må sees i sammenheng med vår forutsetning om en avmatning i internasjonal økonomi. Skulle derimot veksten i internasjonal økonomi fremover bli markert sterkere enn vi har lagt til grunn, vil imidlertid oljeprisen neppe falle, snarere vil den kunne stige ytterligere.

Konjunkturutviklingen i Norge

I tråd med tidligere anslag fortsatte veksten i norsk økonomi i første halvår 2005, og konjunkturoppgangen fortsetter med uforminsket styrke. Det er særlig økningen i bruttoinvesteringene i fast realkapital som trekker veksten opp, men husholdningenes etterspørsel etter nye boliger og konsumvarer bidrar også vesentlig til veksten. Moderat vekst internasjonalt bidrar til at eksporten av tradisjonelle varer er i oppgang. Sammen med den kraftige veksten i oljeinvesteringene, bidrar dette til klar vekst i industriproduksjonen. Investeringsveksten og særlig økningen i boliginvesteringer driver veksten i bygge- og anleggsektoren. Høy vekst i det private forbruket bidrar til vekst i tjeneste-

ytende sektorer. Konjunkturoppgangen er altså bredt basert både når det gjelder hvilke etterspørselskomponenter som øker og hvilke sektorer som drar nytte av oppgangen.

Konsumprisveksten i Norge er fortsatt beskjedne og er lavere enn i euroområdet. I noen grad henger det sammen med at den norske krona har vært sterk i forhold til euro. Den markerte kronestyrkingen i løpet av våren og sommeren 2005 bidrar nå til å dempe inflasjonsforventningene, til tross for at økte råoljepreiser og høyere priser på raffinerte produkter trekker veksten i samlet KPI opp. Hvis nivået på bensinprisene

Makroøkonomiske hovedstørrelser. Regnskapstall for 2002-2005. Vekst fra forrige periode. Prosent

	2003	2004	Sesongjustert			
			04.3	04.4	05.1	05.2
Realøkonomi						
Konsum i husholdninger mv.	3,0	4,4	0,9	1,3	-0,3	2,5
Konsum i offentlig forvaltning	1,4	2,3	-0,3	0,4	1,1	0,4
Bruttoinvesteringer i fast realkapital	-2,0	9,1	5,3	10,5	-9,3	10,9
Fastlands-Norge	-2,2	6,1	4,8	7,4	-8,3	7,2
Utvinning og rørtransport	16,9	12,3	3,3	9,8	-8,1	22,5
Etterspørsel fra Fastlands-Norge ¹	1,6	4,1	1,2	2,1	-1,4	2,7
Eksport	1,6	0,9	-0,9	-1,1	-0,9	1,7
Råolje og naturgass	-0,6	-0,5	-3,3	-4,7	1,8	1,9
Tradisjonelle varer	5,1	3,0	5,0	2,5	-1,9	-0,8
Import	2,2	9,1	3,5	3,0	-3,2	4,7
Tradisjonelle varer	4,3	11,0	3,4	0,2	0,4	3,3
Bruttonasjonalprodukt	0,4	2,9	-0,8	1,1	0,3	1,3
Fastlands-Norge	0,7	3,5	1,0	1,5	0,6	0,9
Arbeidsmarkedet						
Utførte timeverk	-1,2	2,0	0,8	0,5	0,2	0,6
Sysselsatte personer	-0,6	0,2	0,1	0,0	0,1	0,1
Arbeidsstyrke ²	0,0	0,2	0,2	-0,1	0,1	0,3
Arbeidsledighetsrate, nivå ³	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	4,7
Priser og lønninger						
Lønn per normalsårsverk ⁴	3,9	3,8	4,1	4,3	3,9	3,4
Konsumprisindeksen (KPI) ⁴	2,5	0,4	1,2	1,2	1,0	1,5
KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE) ⁴	1,1	0,3	0,3	0,8	0,7	1,0
Eksportpriser tradisjonelle varer	-2,2	7,9	2,8	1,1	1,0	0,2
Importpriser tradisjonelle varer	0,4	3,8	0,4	-0,4	0,4	-0,2
Utenriksregnskap						
Driftsbalansen, milliarder kroner	200,3	227,8	61,0	65,2	73,3	63,9
MEMO (ujusterte nivåttall)						
Pengemarkedsrente (3 mnd. NIBOR)	4,1	2,0	2,0	2,0	2,0	2,1
Utlånsrente, banker ⁵	6,1	4,2	4,1	4,0	4,0	3,9
Råoljepris i kroner ⁶	204,7	257,3	283,1	279,9	298,0	327,5
Importveid kronekurs, 44 land, 1995=100	92,8	95,6	96,1	93,1	93,6	92,1
NOK per euro	8,00	8,37	8,39	8,20	8,24	8,05

¹ Konsum i husholdninger og idelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i Fastlands-Norge.

² Definert som summen av ledige ifølge AKU og sysselsetting ifølge nasjonalregnskapet fratrukket utlendinger i utenriks sjøfart.

³ Ifølge AKU.

⁴ Prosentvis vekst fra samme periode året før.

⁵ I slutten av perioden.

⁶ Gjennomsnittlig spotpris Brent Blend.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank.

fra de to første ukene av september holder seg framover, vil KPI-veksten i vinter bli markert høyere enn tidligere lagt til grunn, både i Norge og i andre OECD-land. Konsumprisveksten justert for avgifter og uten energivarer (KPI-JAE) forventes imidlertid å øke moderat. Holder kronekursen seg fortsatt sterk framover, vil det ta lang tid før prisveksten kommer opp i nærheten av inflasjonsmålet. Dette reduserer isolert sett behovet for renteøkninger den nærmeste tiden. I 2008 og 2009 tilsier handlingsregelen for finanspolitikken at det er rom for en betydelig ekspansjon i politikken. Da vil presset i norsk økonomi øke noe og lønns- og prisveksten kan ta seg noe opp.

Konjunkturoppgangen har medført økt vekst i antall utførte timeverk både i 2004 og 2005. Veksten i antall sysselsatte personer har derimot vært beskjeden, og ledigheten ifølge AKU har vært ganske stabil de siste årene. Det har følgelig vært en økning i gjennomsnittlig arbeidstid per sysselsatt. Dette henger sammen med flere forhold; redusert sykefravær, flere arbeidsdager (dvs. flere bevegelige helligdager som faller på lørdag eller søndag), økt bruk av overtid og overgang til lengre deltid eller fulltid for personer som i utgangspunktet arbeider deltid. Det er også grunn til å regne med at midlertidig bosatte personer fra nye EØS-land, som nå arbeider i Norge, arbeider flere timer enn gjennomsnittet av den norske befolkningen. Disse faktorene kan ha bidratt til at oppgangen i norsk økonomi ikke har ført til et press i arbeidsmarkedet som normalt skulle ha gitt seg utslag i økt lønnsvekst. Selv om nominell lønnsvekst har vært moderat, har reallønnsveksten vært høy pga. den lave konsumprisveksten.

Konjunkturoppgangen i norsk økonomi har vart siden første halvår 2003. Drivkreftene bak oppgangen har særlig vært en ekspansiv pengepolitikk, moderate impulser fra finanspolitikken sammen med høy vekst i oljeinvesteringene og en moderat internasjonal konjunkturoppgang. Vi regner nå med at oppgangen vil fortsette til begynnelsen av 2006, men at oppgangen så snur til nedgang. Konjunkturomslaget i Norge forventes å komme som følge av et omslag i utlandet, stram finanspolitikk og lavere oljeinvesteringer. I noen grad skyldes omslaget i Norge også at stimulansene fra lave renter på husholdningenes etterspørsel etter hvert blir svakere. Disse antakelsene er selvsagt beheftet med stor usikkerhet. Veksten internasjonalt kan bli sterkere enn vi legger til grunn. Hvis det skulle skje, kan oljeprisen bli liggende på dagens nivå eller enda høyere. Da vil inflasjonen i utlandet øke og styringsrentene vil kunne bli satt opp. Det vil antakelig føre til høyere renter også i Norge. Virkningene for norsk økonomi av en annen internasjonal økonomisk utvikling enn vi har lagt til grunn, analyserte vi i vår konjunkturrapport i desember i fjor¹. Virkningene av at myndighetene fraviker fra handlingsregelen for fi-

nanspolitikken analyseres i et eget avsnitt lenger bak i denne konjunkturrapporten. De høye oljeprisene kan også føre til høyere oljeinvesteringer. Vi har økt oljeinvesteringsanslagene noe i forhold til tidligere for 2007 og framover. Det bidrar isolert sett til at konjunkturedgangen gjennom 2007 blir noe mer moderat enn vi tidligere har anslått. Sammen med de høye oljeprisene, som medfører at finanspolitikken kan bli mer ekspansiv enn tidligere lagt til grunn i 2008 og 2009, vil den kommende nedgangen kunne bli enda mer dempet og kortvarig enn vi tidligere har anslått. I tillegg vil en ny regjering antakelig ha en innretning på finanspolitikken som isolert sett bidrar til at veksten i økonomien øker på kort sikt. Dette bidrar til en noe svakere nedgang i tiden framover enn vi tidligere har lagt til grunn.

Ved begynnelsen av neste konjunkturoppgang i Norge fra 2008, vil det altså være noe mindre ledig produksjonskapasitet enn vi tidligere har anslått, samtidig som finanspolitikken kan bli mer ekspansiv ifølge handlingsregelen. Da er det grunn til å tro at pengepolitikken i Norge vil bli strammet noe til. Dette vil i tid falle sammen med et forventet konjunkturomslag i utlandet som antakelig vil bidra til at styringsrentene også kommer litt opp i euroområdet.

Finanspolitikken – små impulser før 2008?

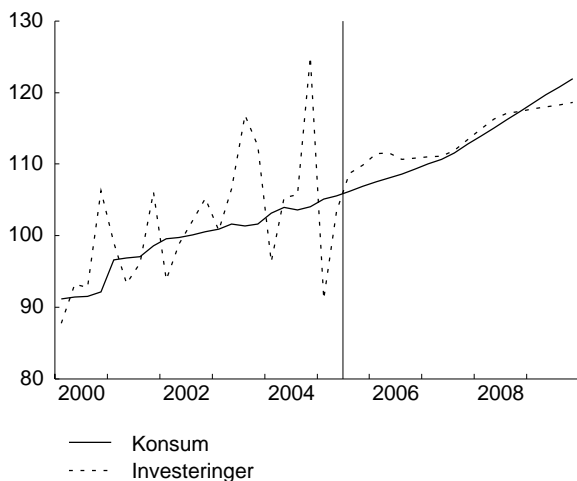
I de siste par årene er impulsene fra finanspolitikken dempet, men de anslås å være positive også i 2005. Offentlig forvaltnings kjøp av varer og tjenester har siden 2001 vokst (nominelt) om lag i takt med samlet utgiftsvekst. Overføringer til utlandet, næringsliv og husholdninger har vokst noe mer, mens skatter fra Fastlands-Norge har økt klart mindre enn samlet utgiftsvekst. Slik sett kan en si at den strukturelle budsjettvekkelsen i perioden 2001-2005 i stor grad har kommet gjennom økte overføringer og skattelette. Våre forutsetninger om finanspolitikken i 2005 er basert på de budsjettvedtakene som er gjort, herunder de endringene i merverdiavgiftssystemet som ble innført fra siste årsskifte, og som trekker opp konsumprisveksten med om lag 0,4 prosent fra 2004 til 2005.

I de nærmeste to årene legger vi til grunn at finanspolitikken gradvis strammes noe til (målt ved det strukturelle, oljekorrigerte underskuddet i prosent av trend-BNP for Fastlands-Norge) slik Revidert nasjonalbudsjett (RNB) 2005 antyder. Regjeringsskiftet i høst vil antakelig føre til at innretningen av finanspolitikken blir en annen, men vi legger ikke til grunn at strukturelt, oljekorrigert budsjettunderskudd avviker de nærmeste par årene fra hva RNB 2005 indikerer. Endring i innretning innebærer at det legges større vekt på økte utgifter til konsum og investeringer i offentlig forvaltning enn på lettelser i personbeskattningen.

¹ Side 22 og 23 i Konjunkturtendensene, Økonomiske analyser 6/2004, Statistisk sentralbyrå.

Offentlig forvaltning

Sesongjusterte volumindekser, 2002=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Våre beregninger viser at norsk økonomi er ute av høykonjunkturen og vil gå inn i en svak lavkonjunktur mot slutten av 2006, men at lavkonjunkturen vil bli svært moderat. Allerede i 2008 vil petroleumsfondet, i følge våre beregninger, ha blitt så stort at det kan begrunne økte budsjetunderskudd. Vi legger altså til grunn litt strammere finanspolitikk de nærmeste to årene enn i 2005, for så å ekspandere finanspolitikken i tråd med handlingsregelen i 2008 og 2009.

Konsum i offentlig forvaltning økte med knapt 3 prosent i første halvår 2005 sammenliknet med tilsvarende periode året før. Dette er en noe høyere vekst i konsumet enn vi antar vil gjelde for året under ett hvor vi anslår veksten til å bli vel 2 prosent. Bruttoinvesteringene antas å endre seg lite i forhold til 2004 som helhet, selv om det var nedgang i første halvår i år. For 2006 og 2007 har vi lagt til grunn moderat vekst i offentlig kjøp av varer og tjenester, om lag i takt med trendveksten i fastlandsøkonomien. Stønadsveksten er anslått å vokse i tråd med regelverket uten vesentlig regelendringer annet enn lønnsregulering av satsene. Som følge av nedgangen i sykefraværet, lavere registrert ledighet samt moderat lønnsvekst, antas de samlede stønadene bare å øke med drøyt 3 prosent fra 2004 til 2005. Vi legger ikke til grunn noen ytterligere nedgang i sykefraværet. Selv om arbeidsledigheten vil gå noe ned i tiden framover, vil stønadsveksten kunne øke noe mer neste år og årene deretter. Den underliggende veksten i alderspensjoner og uføretrygd bidrar til dette. Det vedtatte pensjonsforliket i Stortinget regner vi ikke med vil gi vesentlig endringer realveksten i trygdeutgiftene fram til 2009 sammenliknet med nåværende system, men deretter vil pensjonsutgiftene øke mye raskere enn de gjør nå for tiden.

Vi har lagt til grunn at innføring av tjenstepensjon i næringslivet i 2006, for de som i dag ikke omfattes av slike ordninger, øker bedriftenes pensjonsavsetninger fra og med 2006. Foreløpige og høyst usikre anslag antyder at dette isolert sett vil kunne føre til økte lønnskostnader på noe under 4 mrd. kroner i 2006. Dette utgjør om lag 0,7 prosent av lønnskostnadene i næringslivet samlet sett. Imidlertid vil slike kostnader normalt veltes over på lønnstakerne over en viss tid. Derfor regner vi med at veksten i utbetalt lønn per normalårsverk i 2006 og 2007 dempes noe som følge av reformen. Vi har forutsatt at innføring av tjenstepensjon for alle påvirker de ulike næringene (utenom offentlig forvaltning) likt. Vi har også antatt at ordningen ikke bidrar til utbetalinger i årene fram til 2009. Lavere utbetalt lønn, som følge av ordningen, vil isolert sett redusere husholdningenes sparing. Fondsinntektene regnes imidlertid som sparing, slik at nettoeffekten av dette over tid trolig er liten for husholdningenes sparing.

Det er varslet en endring i skattesystemet (bl.a. knyttet til «delingsmodellen») i 2006. Vi har lagt til grunn at disse endringene samlet sett vil virke provenynøytralt. Den forventede endringen i skattesystemet i 2006 påvirker imidlertid utviklingen i utbetalingene av aksjeutbytter i 2005, og utbytteutbetalingene i år er uvanlig store. Disse betalingene forventes å bli kraftig redusert i 2006 og noen år framover. Vi har ikke lagt til grunn noen endringer i indirekte skatter framover utover normal prisjustering av volumsatsar. Personskattene økes derimot noe i de nærmeste par årene for å bringe skattenivået tilbake til 2004-nivå.

Som omtalt ovenfor, legger vi til grunn at det er rom for en ekspansiv finanspolitikk i 2008 og 2009 hvis man holder seg til handlingsregelen framover. Det følger av den høye sparingen i de nærmeste årene som følge av høye oljepriser og en relativt stram finanspolitikk i 2006 og 2007. Med våre oljeprisanslag sammen med antakelsene i RNB 2005, kan det strukturelle oljekorrigerte underskuddet anslås til 76 mrd. kroner i 2008 og 87,5 mrd. kroner i 2009 (regnet i 2005 kroner) hvis handlingsregelen følges. Det innebærer en samlet finanspolitisk stimulans i de to årene på 18 mrd. kroner samlet sett. Vi har antatt at stimulansen er 10 mrd. kroner i 2005-priser i 2008 og 8 mrd. kroner 2009. Anslagene innebærer at vi er akkurat på handlingsregelen i 2009 da BNP Fastlands-Norge om lag er på sitt trendnivå ifølge våre beregninger. Budsjettsvekkelsen øker veksttakten for utgiftene i offentlig forvaltning i 2008 og 2009 sammenliknet med de foregående årene. Virkningene på norsk økonomi av ulike valg mht. sammensetning av finanspolitikken i disse to årene ble analysert i forrige konjunkturoversikt².

² Konjunkturtendensene, Økonomiske analyser 2/2005, Statistisk sentralbyrå.

Hva skjer dersom handlingsregelen ikke følges?

Ifølge RNB 2005 (tabell 3.8) anslås strukturelt, oljekorrigert budsjettunderskudd til vel 65 mrd. kroner i 2005. Dette er om lag 25 mrd. kroner høyere enn om man hadde fulgt handlingsregelen for finanspolitikken. I vår referansebane er det lagt til grunn at finanspolitikken utformes slik at den blir omtrent i tråd med handlingsregelen fra og med 2007. Tilpasningen til handlingsregelen skjer gradvis slik at det er et noe større budsjettunderskudd i 2006 enn handlingsregelen tilsier, men klart mindre enn i 2005. I en situasjon med høye oljepriser og store løpende budsjettoverskudd, kan det tenkes at politikken bryter med handlingsregelens krav til budsjett disiplin. For å illustrere betydningen av dette for vår prognose framover, har vi lagt et alternativ hvor strukturelt, oljekorrigert budsjettunderskudd i 2005 reelt sett videreføres i perioden 2006-2009. I dette alternativet er denne budsjettbalansen svekket med 10 mrd. kroner i 2006 og 25 mrd. kroner i perioden 2007-2009. Svekkelsen er fordelt likt mellom personskattelette og økninger i konsumutgiftene i offentlig forvaltning. Virkningene av denne politikken studeres bare innenfor prognosehorisonten. Med en svakere budsjettbalanse i denne perioden, må balansen på statsbudsjettet på et senere tidspunkt styrkes enten gjennom skatteøkninger eller utgiftskutt i forhold til referanseforløpet.

I første omgang forutsettes det at pengepolitikken ikke endres som følge av den finanspolitiske ekspansjonen. Resultatene vises i det venstre panelet i tabellen nedenfor. En mer ekspansiv finanspolitikk øker konsumet både i husholdningene pga. skattelette og i offentlig forvaltning per forutsetning. Økt konsum bidrar til økt produksjon og BNP for fastlandsøkonomien øker gradvis og er 1,6 prosent høyere i 2009 enn i referansebanen. Fram mot 2009 faller eksporten svakt som følge dårligere kostnadmessig konkurransevne og høyere inflasjon, som ikke motvirkes fullt ut av en svakere kronkurs. Reallønna øker med om lag ett prosentpoeng noe som henger sammen med at arbeidsledigheten synker med vel et halvt prosentpoeng. Inflasjonen øker med et kvart prosentpoeng i hvert av årene 2007-2009.

I en alternativ beregning tenker vi oss at Norges Bank øker styringsrenten slik at prisnivåeffekten av en mer ekspansiv finanspolitikk fjernes i perioden 2007-9. Resultatene fra denne beregningen er vist i tabellens høyre panel. Inflasjonsimpulsene fra en mer ekspansiv politikk i 2006 og 2007, motvirkes i årene 2007-2009. Beregningene viser at for å fjerne inflasjonseffektene må renten økes med et kvart prosentpoeng i 1. kvartal 2007, 1. kvartal 2008 og ytterligere i 2. kvartal 2009. Styringsrenta er da 0,75 prosentpoeng høyere enn i referansebanen, dvs. en pengemarkedsrente på 3,75 prosent mot 3,0 prosent i referansebanen. Størrelsen på denne renteøkningen avhenger noe, men ikke mye, av utviklingen i referansebanen. Inflasjonseffektene fjernes dels ved at aktiviteten i økonomien blir dempet, men i hovedsak gjennom en styrking av kronkursen, som i 2009 er hele 2,7 prosent sterkere. Det er særlig lavere konsum i husholdningene som bidrar til å dempe produksjonen, som nå øker med ett prosentpoeng i forhold til referansebanen. Som det framgår av tabellen, synker industriproduksjonen nå, mens den steg uten justering av pengepolitikken. Ledigheten er fortsatt lavere og det er årsaken til at reallønna er høyere. Eksporten faller nå mer merkbart som følge av kronestyrkingen, og importen øker nesten like mye som i alternativet uten renteøkning.

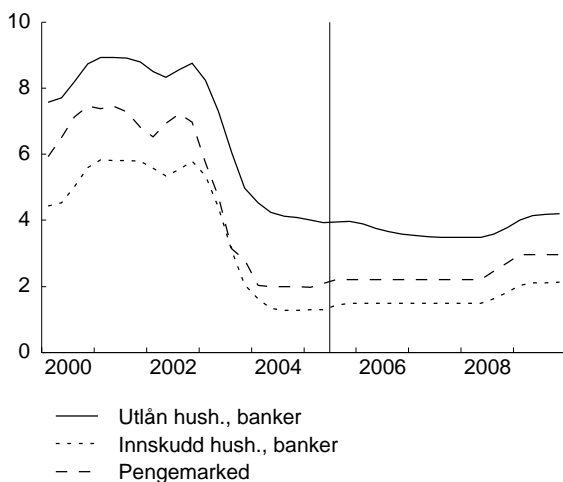
Det operative målet for Norges Bank rentesetting er en inflasjon som over tid er nær 2,5 prosent. Hvis inflasjonen i referanseforløpet holdt seg på 2,5 prosent, ville det være nærliggende å tro at det ville komme en renterespons fra sentralbanken som nøytraliserte impulsene mot økt inflasjon fra endringene i finanspolitikken. I vår prognosebane ligger imidlertid inflasjonen lavere enn inflasjonsmålet i hele perioden. Dette kan trekke i retning av en svakere renterespons. De to beregningene kan dermed oppfattes som ytterpunkter for hva en kan forvente av virkninger av den omtalte finanspolitiske ekspansjonen.

Virkning av økt bruk av oljeinntekter. Volumforskjell i prosent, der ikke annet fremgår

	Ingen renteendring				Inflasjonsnøytraliserende renterespons			
	2006	2007	2008	2009	2006	2007	2008	2009
Konsum i husholdninger m.m.	0,3	0,9	1,4	1,9	0,3	0,8	1,0	1,2
Konsum i offentlig forvaltning	1,3	3,2	3,2	3,1	1,3	3,2	3,2	3,2
Investeringer i Fastlands-Norge	0,4	1,2	1,8	2	0,4	1,1	1,0	0,8
Eksport	0,0	0,0	-0,1	-0,1	0,0	-0,1	-0,2	-0,3
Tradisjonelle varer	0,0	0,0	-0,1	-0,2	0,0	-0,2	-0,5	-0,6
Import	0,4	1,1	1,5	1,8	0,4	1,1	1,4	1,5
BNP Fastlands-Norge	0,5	1,2	1,4	1,6	0,5	1,1	1,0	1,0
Industri	0,2	0,5	0,5	0,4	0,2	0,2	-0,3	-0,8
Sysselsatte personer	0,5	1,3	1,4	1,5	0,5	1,2	1,2	1,2
Ledighetsrate, differanse i prosentpoeng	-0,3	-0,7	-0,6	-0,6	-0,3	-0,7	-0,5	-0,4
Lønn pr. normalårsverk	0,3	0,8	1,1	1,7	0,3	0,7	0,9	1,2
KPI-JAE	0,1	0,3	0,5	0,7	0,1	0,1	0,0	0,0
Importveid valutakurs	0,0	0,2	0,4	0,6	0,0	-1,0	-2,1	-2,7
Pengemarkedsrente, differanse prosentpoeng	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,25	0,5	0,75

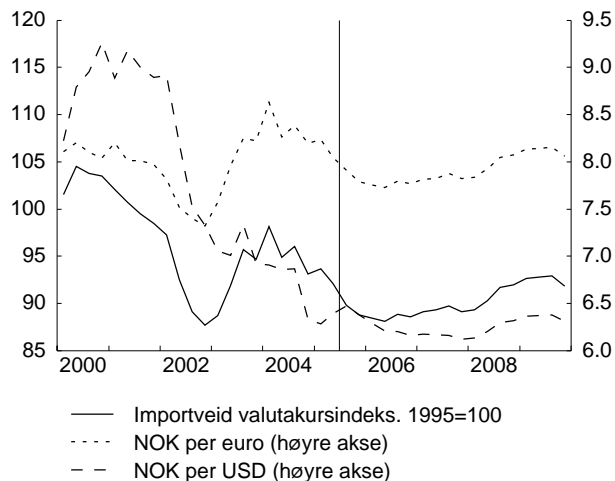
Norske renter

Prosent

Kilder: Norges Bank og Statistisk sentralbyrå.

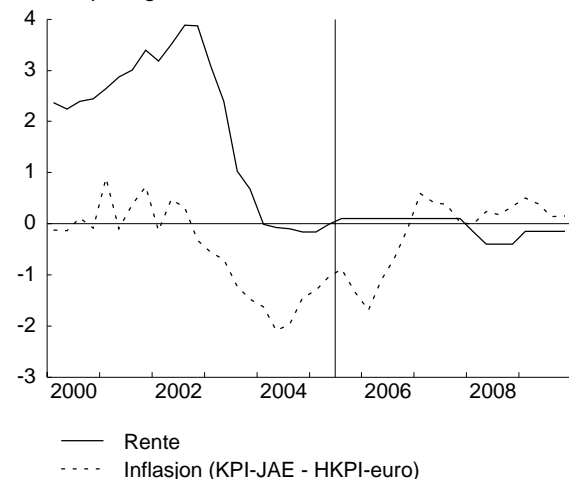
Valutakurser

Kilde: Norges Bank.

Rente- og inflasjonsforskjell mellom norske kroner og euro

Prosentpoeng

Kilder: Norges Bank og Statistisk sentralbyrå.

Renta i ro til 2008?

På rentemøtet den 30. juni 2005 økte Norges Bank styringsrenta med 0,25 prosentpoeng til 2,00 prosent. Foliorenta hadde da ikke vært endret siden mars i fjor. I den siste inflasjonsrapporten til Norges Bank forventes renta å ligge mellom 1,75 og 2,75 prosent fram til november i år. Renteøkningen ble begrunnet med en avveining mellom å bringe inflasjonen opp mot målet på 2,5 prosent og å stabilisere utviklingen i produksjonen. Fra august 2004 til august 2005 har KPI-JAE steget med 1,3 prosent, noe som fremdeles er mer enn 1 prosentpoeng lavere enn inflasjonsmålet.

Norsk økonomi er fortsatt inne i en høykonjunktur. I august viste kredittindikatoren K2, som måler samlet kreditt til husholdninger og foretak fra innenlandske kilder, en vekst på 11,2 prosent i de siste 12 månedene. Vi legger likevel til grunn at styringsrenta ikke økes ytterligere i tiden framover. Dette kan føre til en pengemarkedsrente på om lag 2,2 prosent. Det er lavere enn hva som er priset inn i markedet for framtidige rentekontrakter (FRA-rentene) i begynnelsen av september, der det prises inn en renteøkning til om lag 2,5 prosent i løpet av året. Valutakursen har vært relativt sterk i det siste, og en større positiv rentedifferanse mot utlandet kan styrke valutakursen ytterligere, noe som har en negativ effekt på konkurranseutsatte bedrifter, i tillegg til at det gir lavere inflasjon. Lavere økonomisk vekst internasjonalt og avtakende oljeinvesteringer bringer norsk økonomi inn i en konjunkturedgang i 2006 og bidrar således til avmatning i produksjonsveksten. I løpet av 2007 beveger vi oss inn i en lavkonjunktur. Vi antar derfor at det ikke kommer ytterligere renteøkninger før i 2008, når en ny konjunkturoppgang forventes både i Norge og i utlandet. Da antas norske renter å følge renteøkningene i euroområdet med et lite tidsetterslep.

Krona har holdt seg sterk siden siste konjunkturrapport. Målt ved den importveide kronekursen har krona styrket seg med 3 prosent i år. Prisen for euro målt i norske kroner har variert mellom om lag 7,80 og 8,40 i samme periode. I prognoseperioden forventer vi at kronekursen mot euro holder seg rundt 7,80 fram til slutten av 2007. Det er en klart sterkere krone enn det vi la til grunn i vår forrige konjunkturrapport. En positiv rentedifferanse mot euro-området og høye oljepriser opprettholder krona på et såpass sterkt nivå. Mot slutten av prognoseperioden blir derimot rentedifferansen negativ og oljeprisen lavere – dette svekker kronekursen noe i 2008. Den importveide kronekursen styrker seg med om lag 3,8 prosent gjennom prognoseperioden, sammenlignet med nivået i 2004. I en egen boks blir valutakursanslagene forklart nærmere.

Forklaringsfaktorene bak valutakursutviklingen de senere årene

I mars 2001 ble pengepolitikken i Norge lagt om fra et valutakursmål til et prisstigningsmål. Selv om pengepolitikken fortsatt skulle bidra til stabilitet i både valutakursen og aktivitetsnivået i økonomien, fikk Norges Bank et operasjonelt mål om å fastsette renta slik at prisstigningen over tid er 2,5 prosent. Omleggingen førte til større variasjoner i valutakursen. Endringer i valutakursen har stor betydning for norsk økonomi, både gjennom dens virkning på norsk industri internasjonale konkurranseevne og gjennom endringer i importprisene målt i norske kroner (se egen artikkel av Boug m.fl. i dette nummeret av Økonomiske analyser for beregninger som illustrerer betydningen av valutakursendringer). Det ble derfor viktig å danne seg et bilde av hva som påvirker valutakursen under det nye pengepolitiske regimet.

I de siste par årene har vi i arbeidet med KVARTS-modellen testet ut valutakurslikningen i Bjørnland og Hungnes (2003). Denne viser sammenhengene mellom eurokursen og dens forklaringsfaktorer, og er empirisk tallfestet med data for perioden 1. kvartal 1983 - 2. kvartal 2002. Med unntak av 2. kvartal 2002 tilfredsstiller likningen de statistiske kravene som normalt stilles for slike likninger. Tatt i betraktning at valutakursmålsettingen ble tolket som et implisitt prisstigningsmål av Norges Bank i perioden fra januar 1999 og fram til den formelle omleggingen i mars 2001, ble likningens gode statistiske egenskaper tolket som at den forklarte valutakursutviklingen tilfredsstillende – også i det gjeldende pengepolitiske regimet.

Erfaringene i etterkant av estimeringsperioden har imidlertid vist at likningen ikke lenger tilfredsstiller viktige statistiske krav til stabilitet og prediksjonsevne. Det er særlig to utviklingstrekk relasjonen har problemer med å forklare. For det første synes de kortsiktige virkningene av renteendringer i perioden med en inflasjonsmålsetning å ha vært svært forskjellig fra perioden med en valutakursmålsetning. For det andre har likningen predikert en svakere krone enn den faktiske utviklingen.

Vi har nå tallfestet en ny valutakurslikning på bakgrunn av data for perioden 1. kvartal 1983 - 2. kvartal 2005. Perioden inkluderer nå 17 kvartaler med et eksplisitt inflasjonsmål for pengepolitikken, noe som gir oss bedre muligheter til å teste om renteendringer virker forskjellig i perioden etter 1. kvartal 2001 enn perioden før. Resultatene viser en klar og tydelig endring i betydningen av renteendringer for valutakursen. Mens den tidligere likningen først ga en svakere krone og deretter en gradvis styrking etter en renteøkning – et mønster som lettere kan forklares dersom det er et valutakursmål for pengepolitikken – viser de nye resultatene at en renteøkning på kort sikt fører til en kraftig styrking av krona, men at den deretter gradvis svekker seg. Den nye likningen forklarer de store svingningene i valutakursen etter 2001 godt.

Også i den nye likningen antas det at de langsiktige sammenhengene mellom valutakursen og dens forklaringsfaktorer er uavhengige av det gjeldende pengepolitiske regimet. Som i den tidligere likningen, er det antatt at det langsiktige nivået på realvalutakursen avhenger av rentedifferansen mot euroområdet. For en gitt rentedifferanse vil dermed nivået på realvalutakursen på lang sikt bestemmes av valutamarkedets oppfatning av hva likevektsnivået på realvalutakursen er og hva risikopremien ved å investere i Norge er. Dette likevektsnivået på realvalutakursen sier noe om hvilket

nivå på realvalutakursen som er forenlig med balanse i utenriksøkonomien på lang sikt. I den tidligere likningen var det ikke innebygd andre forhold som kunne endre realvalutakursen på lang sikt. I den nye likningen avhenger den langsiktige realvalutakursen også av nivået på oljeprisen, slik at en høyere oljepris bidrar til å styrke krona – både på kort og lang sikt. Tolkningen kan være at en (varig) høyere oljepris bidrar både til å styrke likevektsrealvalutakursen (fordi framtidig import da i større grad finansieres av oljeinntekter enn av annen eksport) og til å redusere risikopremien som investorer krever for å investere i Norge. En dobling i oljeprisen vil ifølge relasjonen styrke krona med om lag 7 prosent i løpet av fire kvartaler, og holde krona der så lenge oljeprisen ikke endres igjen.

Relasjonen som beskriver sammenhengen mellom oljepris, renteendringer og valutakurs er beheftet med usikkerhet. For det første er perioden med et eksplisitt prisstigningsmål for pengepolitikken fortsatt kort. Dessuten kan hensynet til valutakursstabilitet ha blitt mer vektlagt i pengepolitikken etter kronestyrkingen i 2002. Norges Bank har også endret horisonten for å nå prisstigningsmålet fra to år til ett til tre år. For det andre; oljeprisen er viktig for norsk utenriksøkonomi, men også faktisk og framtidig oljeproduksjon er viktig i så måte. Det finnes argumenter for at gjenværende verdi av petroleumsformuen kunne erstatte oljeprisen i valutakurslikningen. Det knytter seg imidlertid stor usikkerhet til hvor stor forventningen til denne verdien er, mens oljeprisen er direkte observerbar på ethvert tidspunkt.

I hovedbanen i våre forrige prognoser, i Økonomiske analyser 3/2005, lot vi den tidligere valutakurslikningen bestemme valutakursen. Selv om eurokursen på prognosetidspunktet var på rundt 7,90 kroner, predikerte valutakurslikningen at krona raskt ville svekke seg til rundt 8,60 kroner. Bakgrunnen for dette var at valutakursen ifølge likningen alltid vil vende tilbake til den langsiktige realvalutakursen fra estimeringsperioden. Denne kursutviklingen ville samtidig føre til at Norges Bank nådde prisstigningsmålet to år fram i tid. Vi var imidlertid usikre på dette forløpet, og presenterte derfor en alternativ beregning der vi holdt kursen på 8,00 kroner. Med en slik kursutvikling stabiliserte prisstigningen seg på om lag 2 prosent og nådde aldri opp til prisstigningsmålet.

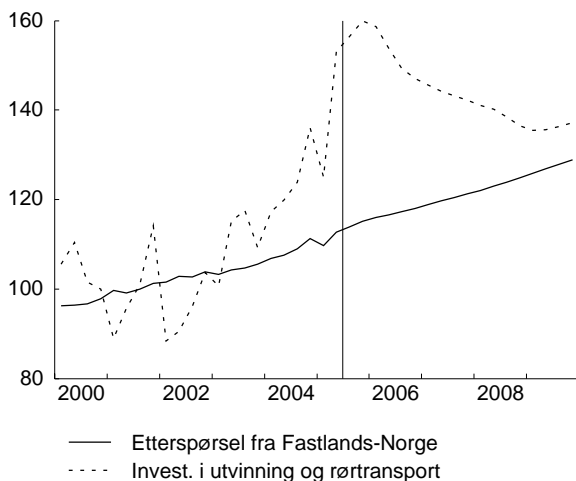
I prognosene vi presenterer her, lar vi den nye likningen bestemme valutakursen. Med en prisstigningstakt og rente om lag som i euroområdet og med en oljepris som holder seg høy i hele prognosebanen, vil eurokursen holde seg stabil på om lag 7,80 kroner fram mot 2008. En forventet internasjonal oppgangskonjunktur fra 2008 vil gradvis øke renta i euroområdet. Vi legger til grunn at norske renter følger om lag samme forløp, men med et lite tidsetterslep. Dette bidrar til å svekke krona i 2008 og 2009. Mot slutten av 2009 vil eurokursen da ligge på om lag 8,10 kroner.

Referanser

Bjørnland, H. og H. Hungnes (2003): The importance of interest rates for forecasting the exchange rate, Discussion papers no. 340, Statistisk sentralbyrå. Artikkelen vil bli publisert i et kommende nummer av *Journal of Forecasting*.

P. Boug, Å. Cappelen og T. Eika: Hvor raskt og sterkt er valutakursgjennomslaget i norsk økonomi? *Økonomiske analyser* 4/2005, Statistisk sentralbyrå.

Innenlandsk etterspørsel
Sesongjusterte volumindekser, 2002=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Oljeinvesteringene antas å holde seg på et høyt nivå

Sesongjusterte KNR-tall indikerer en kraftig økning i investeringene tilknyttet utvinning og rørtransport fra 1. til 2. kvartal i år. Året 2005 startet med et tilsynelatende svakt investeringsnivå i 1. kvartal, sett i forhold til kvartalet før. Men investeringene lå likevel nær 17 prosent høyere enn i det tilsvarende kvartalet året før. SSBs siste investeringsstilling viser et investeringsomfang for 2005 på 89 mrd. kroner. Dette er en svak nedjustering i forhold til forrige telling, og skyldes i hovedsak lavere investeringer tilknyttet felt i drift. Tellingen viser videre at anslaget for 2006 er betydelig oppjustert, noe som blant annet er en følge av mer omfattende og oppjustert rapportering.

I vår prognose antar vi at investeringsvolumet vil øke ytterligere gjennom andre halvår 2005, slik at volumet for hele året blir knappe 22 prosent høyere enn i 2004. Dette er en svak nedjustering i forhold til anslaget gitt i forrige konjunkturrapport, og er i tråd med tellingen. Investeringene forventes så å synke svakt gjennom hele prognoseperioden, slik at nivået i 2009 antas å ligge nær 12 prosent lavere enn det anslatte nivået i 2005. Våre prognoser henger sammen med utviklingen i oljeprisen. Med den prisen vi antar framover, forventes spesielt investeringer tilknyttet leting og felt i drift å holde seg høye. Dette kompenseres langt på vei utfasingen av investeringene tilknyttet Snøhvit i 2006, og Ormen Lange i 2007. Investeringene tilknyttet leting anslås å bli nær dobbelt så høye i 2005 som i 2004, for så å holde seg om lag på dette nivået i 2006. Kontraheringen av nye rigger antas å øke letekapasiteten fra og med 2007, slik at denne type investeringer da tar seg ytterligere opp. Investeringene i landvirksomhet antas å falle markert med utfasingen av Ormen Lange og Snøhvit. Vi ser få tegn til at denne type investeringer kan ta seg opp innenfor vår prognosehorisont. Investeringene i rørtransport i år antas å øke betraktelig i forhold til 2004, for så å

falle markert neste år, noe som blant annet skyldes at investeringene tilknyttet rørsystemet til Skarv nå ikke ser ut til å bli satt i gang før i 2007. Dette antas å bidra til høye rørinvesteringer i inneværende og de påfølgende år.

Siden sommeren 2004 har det samlede utvinningsvolumet av råolje og naturgass gått ned. De sesongjusterte produksjonstallene fra KNR viser at utvinningen falt med nær 7 prosent fra 2. til 3. kvartal 2004, og produksjonen har siden holdt seg om lag på dette nivået. Utvinningstakten økte svakt fra 1. til 2. kvartal i inneværende år. Dette bildet har i stor grad vært dominert av forløpet for oljeutvinningen, som siden toppåret 2001 har vist en avtakende trend. I 2. kvartal 2005 var utvinningen av råolje nær 15 prosent lavere enn i 2. kvartal 2001. Utvinningen av naturgass er derimot klart voksende, og bidrar til at fallet i den samlede utvinningen begrenses.

Våre anslag for utvinningen av olje og gass framover er i høy grad basert på anslagene gitt i RNB 2005, men må også sees i sammenheng med at vi forventer et klart høyere investeringsnivå i næringen. Vi legger til grunn en noe sterkere utvinning av råolje gjennom andre halvår 2005 og 2006 enn det som er observert så langt i år, men at produksjonen deretter avtar videre. Utvinningen av gass forventes å øke kontinuerlig gjennom hele prognoseperioden. Med et slikt forløp vil gassutvinningen ved utgangen av 2009 nærme seg 35 prosent av den samlede utvinningen i petroleumsvirksomheten, mot noe over 20 prosent i 2004. For 2005 antas den samlede utvinningen av råolje og naturgass å bli vel 4 prosent lavere enn i 2004, for så å øke med over 5 prosent i 2006. Dette utvinningstempoet antas å holde seg i 2007, for så å øke noe gjennom 2008 og 2009.

Sterk konsumvekst fram til 2007

Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall steg konsumet i husholdninger og ideelle organisasjoner med hele 4,4 prosent fra 2003 til 2004. Den sterke konsumveksten i 2004 må ses i lys av fallet i realrenta gjennom fjoråret i tillegg til høy inntektsvekst, også når en holder de rekordhøye utbetalingene av aksjeutbytter utenfor (se egen tabell). De unormalt høye utbytteutbetalingene, som trolig ikke har stimulert konsumet i særlig grad, har blant annet sammenheng med tilpasninger til en varslet utbytteskatt i 2006. Sesongjusterte KNR-tall viser at konsumet økte med 2,5 prosent fra 1. til 2. kvartal i år, etter en nedgang på 0,3 prosent kvartalet før. Den markerte økningen fra 1. kvartal til 2. kvartal kan skyldes vansker med å justere for sesongmessige effekter, men kan også skyldes en reell gjeninnhentning av den svake konsumutviklingen i 1. kvartal. De store svingningene kan føres tilbake til utviklingen i varekonsumet, mens tjenestekonsumet vokser langt mer stabilt. Sammenligner en første halvår i år med første halvår i fjor, var husholdningenes konsum samlet sett 2,6 prosent høyere i volum. Den

underliggende konsumutviklingen hittil i år synes dermed å være forholdsvis moderat.

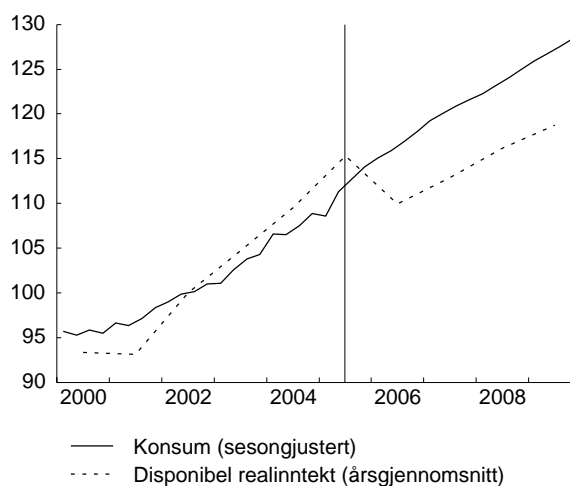
Veksten i husholdningenes disponible realinntekter vil gjennom prognoseperioden trolig bli dempet i forhold til 2004, også når en ser bort fra skattemotivert nedgang i utbytteutbetalinger. Dette finner sted til tross for noe sterkere vekst i lønnsinntektene og offentlige stønader gjennom perioden. Høyere konsumprisvekst i andre halvår av 2005 og inn i 2006 trekker realveksten i husholdningenes inntekter noe ned i denne perioden. Videre vil husholdningene fra slutten av 2005 og videre i prognoseperioden øke sin gjeld relativt sterkt i forhold til sine fordringer, og nærme seg negative netto fordringer (også inkludert forsikringskrav) helt på slutten av prognoseperioden. Dette slår ut i negative netto formuesinntekter allerede fra 2006, noe som trekker veksten i disponibel inntekt ned. Den varslede utbytteskatten, og tilpasninger til denne, gjør for øvrig anslagene på husholdningenes utbetalte aksjeutbytter svært usikre. I perioden 2007-2009 anslår vi en vekst i realdisponibel inntekt på mellom 2 og 3 prosent. Dette trekker konsumveksten ned. Realrenta etter skatt forventes, på den annen side, å bremse nedgangen i konsumveksten. Den anslås til å bli ca. 0,5 prosent i 2006, på grunn av konsumprisveksten, for deretter å ligge på om lag en prosent ut prognoseperioden. En realrentenedgang innebærer i seg selv at konsum i inneværende periode blir relativt billigere i forhold til konsum i neste periode, slik at husholdningene fremskynder konsum til inneværende periode på bekostning av konsum i senere perioder. Kombinasjonen av inntekts- og realrenteutviklingen gir en bane for konsumet hvor fallet i konsumveksten fra 2004 igjennom 2005 fortsetter helt inn i 2008, hvor konsumveksten igjen begynner å stige noe.

Med anslagene som her legges til grunn, vil spareraten komme ned fra de rekordhøye nivåene på 10,3 og 10,9 prosent i henholdsvis 2004 og 2005, til 3,2 i 2006 og videre til mellom 2 og 3 prosent i perioden 2007-2009. Det kraftige fallet i spareraten gjenspeiles i et markant fall i husholdningenes nettofinansinvesteringer. Målt nominelt antas husholdningene å redusere sine nettofinansinvesteringer fra om lag 53 milliarder kroner i 2004 til om lag -25 milliarder kroner i 2009. Om lag halvparten av denne nedgangen kan imidlertid tilskrives de anslåtte endringene i utbytteutbetalingene. Nedgangen i nivået på sparingen er imidlertid ikke den eneste årsaken til nedgangen i netto finansinvesteringer. Også sammensetningen av sparingen ser ut til vris fra finansinvesteringer til realkapital som bolig, noe vi finner igjen i høye boliginvesteringer.

Boliginvesteringene flater ut

Boliginvesteringene økte ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall med hele 12,4 prosent i 2004, og det ble i fjor igangsatt i underkant av 29 500 boliger, noe som tilsvarer en oppgang på rundt 31 prosent. Sesongjus-

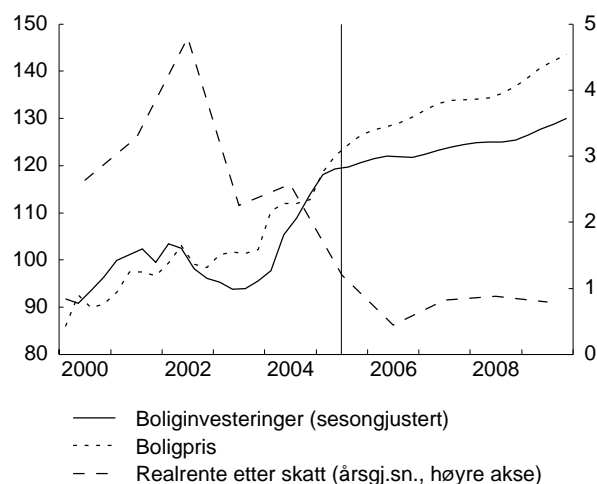
Inntekt og konsum i husholdninger mv. Volumindekser, 2002=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Boligmarkedet

Venstre akse indekser, 2002=100, høyre akse prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

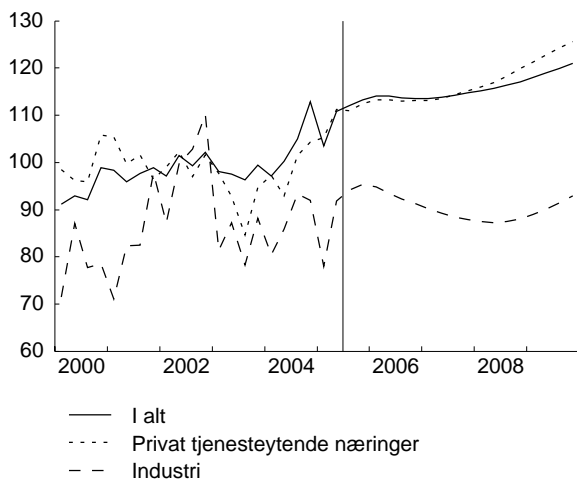
Husholdningenes disponible realinntekter. Prosentvis vekst fra året før

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Disponibel realinntekt inkl. aksjeutbytte	4,6	5,3	-4,7	2,7	2,9	2,2
Disponibel realinntekt ekskl. aksjeutbytte	3,8	4,3	2,2	2,3	2,5	1,8

terte KNR-tall viser at boliginvesteringene vokste med 1,1 prosent fra 1. til 2. kvartal i år, etter en vekst på 3,7 prosent i kvartalet før. Boliginvesteringene økte med hele 17 prosent fra første halvår i 2004 til første halvår i 2005. Også statistikk for igangsetting av nye boliger i første halvår i år sammenlignet med tilsvarende periode i fjor, tyder på at den underliggende tendensen i boliginvesteringene siden slutten av 2003 fortsetter gjennom 2005. Lav realrente og fortsatt vekst i realprisene på boliger i annenhåndsmarkedet,

Investeringer i Fastlands-Norge

Sesongjusterte volumindekser, 2002=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

bidrar til at veksten i boliginvesteringene anslås til hele 11,6 prosent i år.

Vi venter imidlertid at veksten i boliginvesteringene bremses opp i løpet av 2006, og at de vil ligge omtrent på 2006-nivå i 2007 og 2008. De vil så ta seg noe opp i 2009. Den sterke veksten i investeringene siden slutten av 2003, som har vært stimulert av sterk realinntektsvekst og lav realrente, bidrar til at boligkapitalen er i ferd med å nå et høyt nivå. Bruktboligprisene ventes å øke med noe over 10 prosent i 2005, altså en fortsatt sterk vekst i realprisene. Det etter hvert høye nivået på boligkapitalen antas å bringe veksten i boligprisene ned mot mer moderate nivåer ut prognoseperioden.

Moderat investeringsvekst i fastlandsnæringene

Bruttoinvesteringer i fastlandsnæringene økte med 6 prosent i fjor etter å ha passert et konjunkturt bunnpunkt sommeren 2003. Vi regner med at veksten fortsetter i 2005 med om lag samme styrke som i 2004. Investeringsveksten i første halvår i år har vært noe sterkere enn hva vi legger til grunn som gjennomsnitt for 2005. I tråd med den alminnelige konjunkturutviklingen regner vi med lavere vekst i næringsinvesteringene de nærmeste årene. Våre anslag viser at disse investeringene kan falle litt gjennom den moderate lavkonjunkturen i 2007 og 2008, før en ny oppgang også bidrar til et omslag oppover i næringsinvesteringene i andre halvår 2008.

Nye tall for industriens investeringsplaner viser at bedriftene planlegger å øke sine investeringer ytterligere i 2005 i forhold til året før. Planene for 2006 tyder nå på at det høye investeringsnivået fra 2005 blir tilnærmet videreført neste år selv om investeringene avtar i annet halvår. Deretter ser vi for oss en klar konjunkturrell nedgang i industriinvesteringene gjennom 2007 og 2008, før et omslag setter inn og igjen

bidrar til økte investeringer mot slutten av prognoseperioden. Innen kraftforsyning var det høy investeringsvekst i 2004, men her forventes nivået å holde seg om lag konstant i 2005. Flere planer om utbygging av gasskraftverk og annen infrastruktur knyttet til innenlandsk bruk av naturgass, synes nå å kunne bli realisert. Næringens egne investeringsplaner for 2006 har så langt indikert en sterk vekst, selv om anslagene for 2006 i siste investeringstelling ble kraftig nedjustert. Vi legger nå til grunn en investeringsvekst på nærmere 20 prosent fra 2005 til 2006. Dette investeringsnivået antar vi holder seg i 2007, men vi antar en moderat nedgang i 2008.

Innen private tjenesteytende næringer er det klar vekst i bruttoinvesteringene. Omfanget av ledige lokaler i forretningsbygg er redusert og drar opp veksten i investeringene. Innen varehandel har investeringsveksten vært høy og vi regner med fortsatt vekst framover, men i lavere tempo enn i 2005. Også innen bank og forsikring tror vi den generelle oppgangen i norsk økonomi og lønnsomheten i næringen tilsier noe høyere investeringer framover. På bakgrunn av tidligere erfaringer vil trolig oppgangen i norsk økonomi bidra til behov for økt realkapital og dermed høyere bruttoinvesteringer i 2005 og 2006. Våre beregninger viser at veksten i norsk økonomi vil bli lav når vi kommer fram til 2007. Da vil også næringsinvesteringene avta, idet behovet for økt realkapital reduseres. I 2008 vil en ny konjunkturoppgang etterhvert dra med seg nye investeringsprosjekter. Vi tror ikke at økte renter fra slutten av 2008 og framover i særlig grad vil dempe investeringsoppgangen i fastlandsbedriftene.

Samlet er endringene i investeringene ganske moderate i årene framover, tatt i betraktning at bruttoinvesteringer tradisjonelt er en volatil etterspørselskomponent. Dette henger sammen med at vi forventer ganske moderate konjunkturbevegelser framover.

Lavere eksportvekst som følge av avmatning internasjonalt

Eksporten av tradisjonelle varer økte med 3 prosent i 2004 sammenliknet med året før, mot 5,1 prosent i 2003. Hittil i 2005 har eksportvolumet falt i forhold til nivået i 4. kvartal i fjor, når en korrigerer for normale sesongvariasjoner. I 1. kvartal skyldtes nedgangen hovedsakelig redusert eksport av raffinerte oljeprodukter, som ble motsvart av redusert import av de samme varene. I 2. kvartal var det en sesongjustert nedgang i eksportvolumet av tradisjonelle varer på 0,8 prosent, hovedsakelig på grunn av en nedgang i eksporten av metaller og verkstedsprodukter. En markert styrking av krona siden begynnelsen av 2004 kan ha bidratt til å dempe eksportveksten for tradisjonelle varer. Nedgangen må også sees på bakgrunn av en kraftig oppgang i eksporten i 4. kvartal i fjor.

Prisene på tradisjonelle eksportvarer steg markert gjennom fjoråret, med 7,5 prosent fra 1. kvartal 2003

til samme kvartal i fjor. Det er i tråd med en normal utvikling i en internasjonal høykonjunktur. Kronesvekelsen gjennom 2003 bidro også til denne utviklingen. I første halvår i år har prisveksten vært mer moderat, med 1,2 prosent. Siden begynnelsen av 2004 har krona styrket seg markert, noe som har bidratt til å dempe prisveksten den siste tiden. Den sterke prisveksten gjennom fjoråret var særlig kraftig for kjemiske råvarer og metaller. I år har prisveksten på disse varene vært relativt beskjeden.

Vår forutsetning om en svakere utvikling internasjonalt gjennom 2006 og inn i 2007, bidrar til at eksportveksten for tradisjonelle varer ventes å avta, fra rundt 3,5 prosent i år til i underkant av 1 prosent neste år. Veksten tar seg markert opp i 2008 og 2009, i tråd med forutsetningen om ny oppgang internasjonalt i siste del av prognoseperioden. Eksportveksten ventes å bli noe lavere enn markedsveksten gjennom hele prognoseperioden. Det betyr at eksportnæringenes markedsandeler faller.

Avmatningen internasjonalt de neste par årene ventes å medføre en nedgang i råvarepriser, særlig på kjemiske råvarer og metaller. Prisene på raffinerte petroleumsprodukter, som bensin, diesel og fyringsolje, holder seg på et høyt nivå gjennom den internasjonale lavkonjunkturen, men går noe ned fra slutten av neste år i tråd med en moderat nedgang i oljeprisen gjennom 2006. Samlet ventes det en prisnedgang på tradisjonelle varer gjennom 2006 og inn i 2007. Mot slutten av prognoseperioden tar prisene seg opp igjen, i tråd med forutsetningen om tiltakende vekst internasjonalt. En etter hvert noe svakere krone vil også bidra til dette.

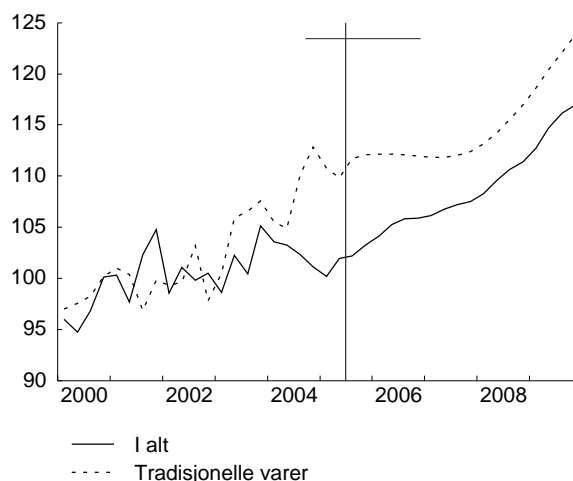
Den høye importveksten avtar

Importveksten har vært meget kraftig de siste to årene. På årsbasis økte importen i 2004 med 9,1 prosent og med hele 11,0 prosent for tradisjonelle varer. Utviklingen gjennom første halvår i år viser en lavere vekst enn dette, og på årsbasis venter vi en økning på 7 - 8 prosent både for tradisjonell og samlet import. Den høye importveksten er blant annet en følge av den klare aktivitetsveksten i Norge og utviklingen i sammensetningen av etterspørselen. Sterk investeringsvekst, spesielt i oljevirkosomheten, bidrar til høy import. Importkonkurrerende virksomheters tap av kostnadmessig konkurransevne gjennom noen år bidrar også til denne utviklingen.

Lavere aktivitetsvekst framover, og spesielt en svakere investeringsutvikling, trekker den anslåtte importveksten ned i de kommende årene. Importen tar seg noe opp igjen mot slutten av beregningsperioden som følge av den forventede konjunkturoppgangen. Reduserte petroleumsinvesteringer ventes imidlertid å ha en dempende effekt på importen i lang tid framover.

Eksport

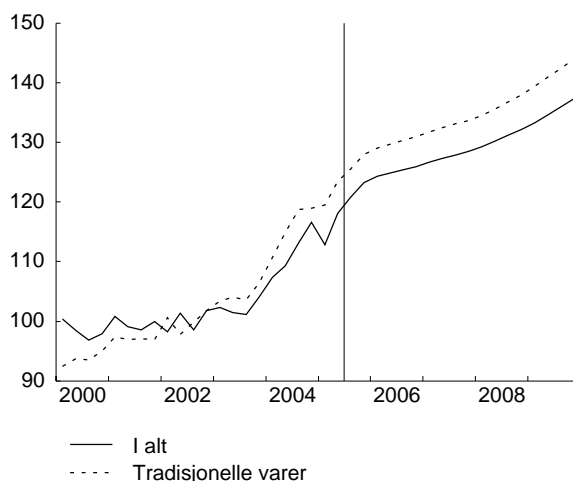
Sesongjusterte volumindekser, 2002=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Import

Sesongjusterte volumindekser, 2002=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Konjunkturomslag i 2006

Etter vel to år med konjunkturoppgang, er det få tegn til at oppgangen er over. Ifølge de sesongjusterte KNR-tallene tok veksten i BNP for Fastlands-Norge seg litt opp fra 1. til 2. kvartal i år. Privat tjenesteproduksjon, som står for over halvparten av BNP i Fastlands-Norge, økte gjennom første halvår i år tilsvarende en årsvekstrate på 3,8 prosent. Industriproduksjonen gikk litt ned i 1. kvartal, men tilsvarende opp i 2. kvartal. Annen vareproduksjon viser sterk vekst gjennom første halvår, svarende til en årsvekstrate på nær 14 prosent. Utviklingen her styres av aktiviteten i bygg- og anlegg og elektrisitetsproduksjon, men øvrige næringer bidrar også til vekst. Produksjonen i offentlig forvaltning viste beskjeden vekst gjennom første halvår.

Aktivitetsveksten som har vært registrert i den senere tid, ventes å fortsette et stykke inn i neste år. Veksten i BNP Fastlands-Norge anslås til 3,9 prosent i 2005,

Makroøkonomiske hovedstørrelser 2004-2009. Regnskap og prognoser. Prosentvis endring fra året før der ikke annet framgår

	Regnskap 2004	Prognoser										
		2005			2006			2007		2008		2009
		SSB	FIN	NB	SSB	FIN	NB	SSB	NB	SSB	NB	SSB
Realøkonomi												
Konsum i husholdninger mv.	4,4	4,2	4,1	4	3,9	3,0	3 3/4	3,5	2 3/4	2,6	2 1/4	2,8
Konsum i offentlig forvaltning	2,3	2,1	1,7	1 3/4	2,3	1,0	1 1/2	2,5	1 1/2	4,1	1 1/2	4,0
Bruttoinvestering i fast realkapital	9,1	11,8	9,4	..	1,3	-2,6	..	-1,3	..	0,6	..	1,5
Utvinning og rørtransport ¹	12,3	21,8	21,7	25	-1,9	-15,0	-5	-4,8	-2 1/2	-2,8	0	-2,6
Fastlands-Norge	6,1	7,0	5,6	7 1/2	2,3	..	6	0,1	2 3/4	1,8	1 1/2	3,0
Næringer	6,0	6,9	4,6	..	2,2	3,6	..	-0,6	..	0,9	..	4,0
Bolig	12,3	11,6	11,0	..	2,5	-0,1	..	1,1	..	1,1	..	2,6
Offentlig forvaltning	-0,6	1,2	1,0	..	2,0	0,3	..	0,6	..	5,2	..	1,0
Etterspørsel fra Fastlands-Norge ²	4,1	4,1	3,7	4	3,2	2,3	3 3/4	2,7	2 1/2	2,9	2	3,2
Lagerendring ³	1,1	0,3	0,0	0,0	..	0,0	..	0,0
Eksport	0,9	-0,3	1,9	..	4,2	4,5	..	1,2	..	3,0	..	5
Råolje og naturgass	-0,5	-3,3	-0,2	..	5,7	4,7	..	0,1	..	1,2	..	1,8
Tradisjonelle varer	3,0	3,3	4,9	5 1/2	0,7	4,2	3 1/2	-0,3	3 1/2	2,7	3 1/2	5,6
Import	9,1	7,3	5,4	8	4,8	2,5	3 1/2	2,0	2 1/4	2,5	1 3/4	3,4
Tradisjonelle varer	11,0	7,2	4,8	..	4,8	3,2	..	2,0	..	2,7	..	3,9
Bruttonasjonalprodukt	2,9	2,6	3,2	3	2,8	2,2	3 1/2	1,8	2 1/2	2,7	2	3,5
Fastlands-Norge	3,5	3,9	3,6	3 3/4	2,2	2,0	3	1,9	2 1/2	2,7	2 1/4	3,2
Arbeidsmarked												
Sysselsatte personer	0,2	0,5	0,8	1	1,1	0,6	1 1/2	0,6	1	0,9	1/2	1,5
Arbeidsledighetsrate (nivå)	4,5	4,5	4,3	4 1/4	4,1	4,1	3 3/4	4,1	3 3/4	3,9	4	3,4
Priser og lønninger												
Lønn per normalsårsverk	3,8	3,7	3 1/4	3 1/2	3,5	3 3/4	4 1/2	3,7	4 1/2	3,9	4 1/2	3,7
Konsumprisindeksen (KPI)	0,4	1,6	1 1/4	1 1/4	2,2	1 3/4	1 3/4	1,7	2	1,7	2 1/2	2,2
KPI-JAE ⁴	0,3	1,0	1	1	1,5	1 1/2	1 1/2	1,9	2	1,8	2 1/2	2,2
Eksportpris tradisjonelle varer	7,9	2,6	-2,1	-1,2	..	1,8	..	2,0
Importpris tradisjonelle varer	3,8	-0,8	-2,7	-0,7	..	1,9	..	2,5
Boligpris ⁵	10,1	10,2	4,2	4,0	..	0,8	..	5,1
Utenriksøkonomi												
Driftsbalansen, mrd. kroner	227,8	319,4	248,9	..	416,1	260,8	..	366,3	..	356,2	..	369,6
Driftsbalansen i prosent av BNP	13,5	16,9	20,3	17,9	..	16,9	..	16,7
MEMO:												
Husholdningenes sparerate (nivå)	10,3	10,9	8,5	..	3,2	4,1	..	2,4	..	2,7	..	2,2
Pengemarkedsrente (nivå)	2,0	2,1	2,3	2 1/4	2,2	3,2	2 3/4	2,2	3 1/2	2,4	4 1/4	3,0
Utlånsrente, banker (nivå) ⁶	4,2	4,0	3,7	3,5	..	3,6	..	4,1
Råoljepris i kroner (nivå) ⁷	257	356	300	..	368	285	..	311	..	312	..	318
Eksportmarkedsindikator	5,8	4,0	3,2	1,2	..	3,6	..	7,2
Importveid kronekurs (44 land) ⁸	3,0	-4,7	..	-3 3/4	-2,9	..	-1	1,0	1/2	1,7	3/4	1,9

¹ Finansdepartementets anslag inkluderer tjenester tilknyttet oljeutvinning.² Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i fast kapital i Fastlands-Norge.³ Endring i lagerendring i prosent av BNP.⁴ KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE).⁵ Selveier.⁶ Husholdningenes lånerente i private finansinstitusjoner. Gjennomsnitt for året.⁷ Gjennomsnittlig spotpris, Brent Blend⁸ Positivt tall innebærer svekket krone.

Kilder: Statistisk sentralbyrå (SSB), Finansdepartementet, St.meld.nr. 2 (2004-2005) (FIN), Norges Bank, anslag basert på terminrente og terminkurs, Inflasjonsrapport 2/2005 (NB).

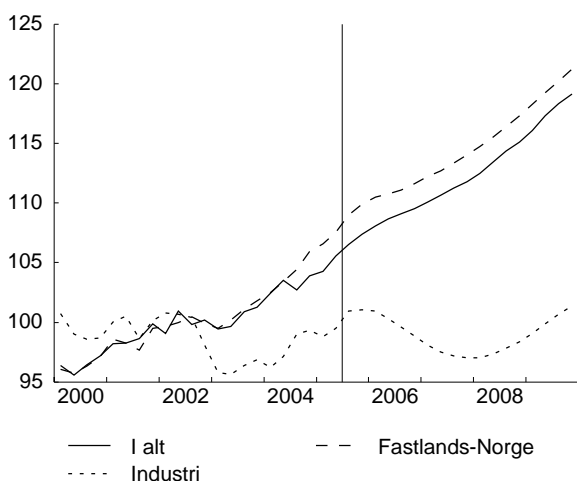
hvorav elektrisitetsproduksjonen bidrar med om lag ¼ prosentpoeng av veksten. I 2006 regner vi med at det vil finne sted et moderat konjunkturomslag i norsk økonomi. Lavere vekst i våre eksportmarkeder, en viss svekkelse i den kostnadmessige konkurranseevnen, nedgang i petroleumsinvesteringene, klart lavere vekst i boliginvesteringene og noe lavere vekst i husholdningenes konsum er faktorer bak omslaget. I tillegg bygger våre beregninger på et anslag om en moderat tilstramming av finanspolitikken. På årsbasis regner vi med en vekst i BNP for Fastlands-Norge på 2,2 prosent i 2006 og 1,9 prosent i 2007. Med negati-

ve impulser både fra petroleumsinvesteringene, norske eksportmarkeder og konkurranseevnen, må en regne med at industriproduksjonen ikke vil vokse særlig sterkt i de to kommende årene. Den noe svakere utviklingen i etterspørselen fra Fastlands-Norge innebærer at også andre deler av næringslivet må belage seg på en noe lavere vekst. Spesielt venter vi et klart omslag i bygge- og anleggsnæringen, hvor aktivitetsveksten i fjor og i år har vært meget høy.

Konjunktorene ventes å slå om tidlig i 2008. Det vil samtidig være rom for en klart mer ekspansiv finans-

Bruttonasjonalprodukt

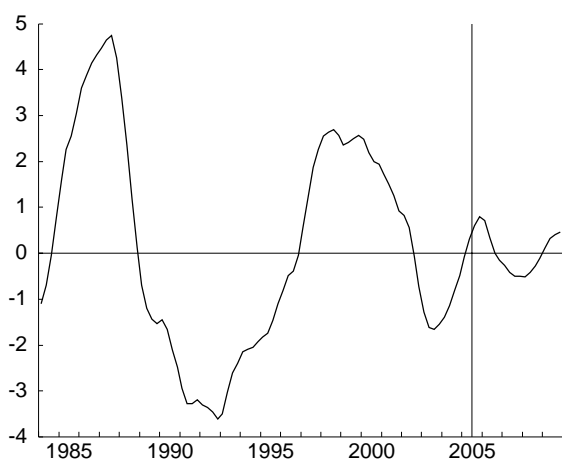
Sesongjusterte volumindekser, 2002=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

BNP Fastlands-Norge

Avvik fra beregnet trend i prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

politikk innenfor handlingsregelen, og vi har lagt til grunn at de internasjonale konjunktorene da snus til oppgang. Den norske aktivitetsveksten ventes imidlertid å bli bremsset av noe strammere pengepolitikk. Samlet sett vil norsk økonomi ifølge våre beregninger komme inn i en moderat høykonjunktur i 2009.

I en egen boks i avsnittet om finanspolitikken gjengis beregninger som illustrerer virkningen av alternative forutsetninger om den økonomiske politikken. Hvis handlingsregelen brytes, vil aktiviteten på kort sikt stimuleres. Forutsatt uendrede renter vil sammensetningen av produksjonen i næringslivet ikke påvirkes mye. Med en renterespons som motvirker impulsene på inflasjonen vil imidlertid industriproduksjonen utvikle seg svakere enn i referansebanen.

Pause i ledighetsnedgangen i 2007

Ifølge sesongjusterte, foreløpige nasjonalregnskapstall økte sysselsettingen med knapt 3 000 personer, eller

0,1 prosent, fra 1. kvartal til 2. kvartal i år. Sysselsettingen har dermed økt med knapt 13 000 personer siden konjunkturbunnen i 3. kvartal 2003. Til sammenligning har befolkningen i yrkesaktiv alder økt med 54 000 personer fra 2. kvartal 2003 til 2. kvartal 2005. Målt som andel av befolkningen har sysselsettingen ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall falt med 0,8 prosentpoeng i samme periode og utgjorde i 2. kvartal 2005 69,9 prosent.

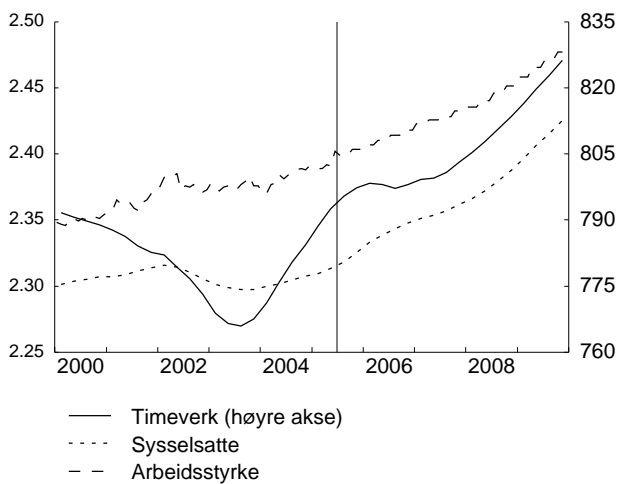
Det økte arbeidskraftbehovet har så langt i oppgangs-konjunktoren blitt dekket med en økning i antallet utførte timeverk per sysselsatt. Sykefraværet har gått ned, men også økt overtid har bidratt til økningen i gjennomsnittlig arbeidstid. Utviklingen i produktivitet illustrerer dette. Nasjonalregnskapstallene viser at produktiviteten målt ved bruttoprodukt per utførte timeverk i Fastlands-Norge økte med 1,5 prosent fra 1. halvår 2004 til 1. halvår 2005. Målt per sysselsatt person økte produktiviteten i samme periode med 3,4 prosent.

Ledigheten har økt hittil i år ifølge Arbeidskraftsundersøkelsen (AKU). Sesongjusterte tall for gjennomsnittet av mai-juli i år viser en ledighet på 112 000 personer, eller 4,7 prosent. Ved årskiftet var den sesongjusterte ledigheten på rundt 4,4 prosent. Sesongjustert antall registrerte ledige hos Aetat har imidlertid blitt redusert med 4 000 personer fra utgangen av januar til utgangen av juli i år. Avviket mellom disse to ledighetsmålene må blant annet sees i sammenheng med at antallet yrkeshemmede på yrkesrettet attføring har økt. Personer på attføring kan se på seg selv som arbeidssøkende, og følgelig vil de bli regnet som arbeidsledige ifølge AKU, dersom de ellers tilfredstiller kravene til å regnes som arbeidssøkere. Personer på attføring holdes på den annen side utenfor ledighetstallet til Aetat. Veksten i antallet på attføring må ses i sammenheng med en innskjerping i kravene til å få uføretrygd, men også at attføring nå skal vurderes tidligere i et sykdomsforløp.

Antallet utførte timeverk per sysselsatt ser nå ut til å ha stabilisert seg. En videre økning i arbeidskraftetterspørselen vil dermed i sterkere grad føre til økt sysselsetting framover i forhold til utviklingen så langt i konjunkturoppgangen. I tillegg vil veksten i den offentlige sysselsettingen øke noe i år og neste år, og bringe ledigheten videre ned. Gjennomsnittlig AKU-ledighet i 2005 anslås til 4,5 prosent, fallende til 4,1 prosent i 2006.

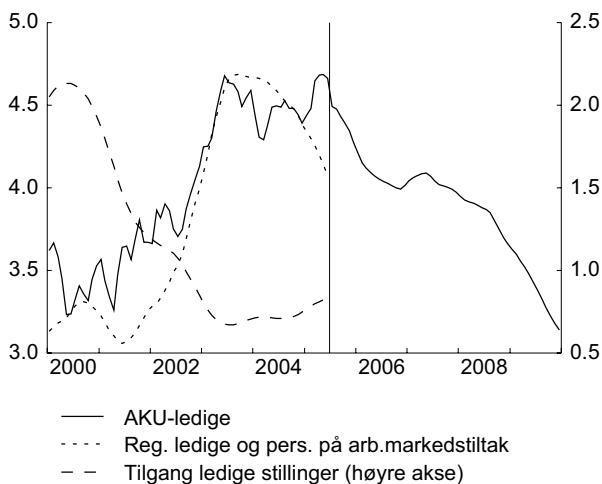
Internasjonal nedgangskonjunktur, lavere oljeinvesteringer og en sterk krone bidrar til redusert industrisysselsetting gjennom 2006 og i 2007. Tiltakende vekst i den offentlige sysselsettingen fra og med 2007 trekker i motsatt retning. Vi forventer likevel en svakere vekst i sysselsettingen i 2006 og 2007. Ledigheten antas å holde seg uendret på 4,1 prosent i 2007. I 2008 snur den internasjonale nedgangskonjunktoren til opp-

Arbeidsstyrke, sysselsetting og timeverk Millioner. Sesongjustert og glattet

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Arbeidsledige og tilgangen på ledige stillinger Prosent av arbeidsstyrken. Sesongjustert og glattet

Kilder: Arbeidsdirektoratet og Statistisk sentralbyrå.

gang, og sammen med klar sysselsettingsvekst i offentlig sektor bidrar dette til at ledigheten synker til 3,4 prosent i 2009.

Sterk krone, internasjonal nedgangskonjunktur og lav prisstigning holder lønnsveksten lav

Lønnsoppgjøret i inneværende år peker mot en lønnsvekst på om lag 3 ½ prosent. Stor variasjon i utviklingen i antall utførte timeverk per person har bidratt til sprik i de ulike målene for lønnsvekst som publiseres av SSB. I 2001 og 2002 bidro ferieutvidelsen til en sterkere vekst i lønn per timeverk enn i lønn per normalårsverk. I 2003 førte økt sykefravær og redusert overtid til det samme. En kraftig nedgang i sykefraværet gjennom 2004 hadde motsatt effekt og ga en klar økning i antall timeverk per normalårsverk. Mens lønn per timeverk vokste med 1,7 prosent fra 2003 til 2004, var veksten i lønn per normalårsverk i samme periode 3,8 prosent. Fra 1. halvår 2004 til 1. halvår 2005 økte lønnen per normalårsverk med 3,7 prosent.

Redusert langtidssykefravær skal i teorien øke de samlede lønnsutbetalingene og antall timeverk om lag proporsjonalt, slik at lønn per timeverk blir tilnærmet upåvirket. Det er imidlertid usikkert om nasjonalregnskapet i tilstrekkelig grad har fanget opp virkningen av redusert sykefravær på samlede lønnsutbetalinger i de private næringene. Det er grunn til å tro at nedgangen i sykefraværet reflekteres i timeverkstallene. Dette kan i så fall forklare den lave veksten i lønn per timeverk i 2004. Om så er tilfelle, skulle også veksten i lønn per normalårsverk vært høyere.

Fortsatt høy ledighet, arbeidsinnvandring fra de nye medlemslandene i EU, økte lønnskostnader som følge av den obligatoriske tjenstepensjonsordningen fra 1. januar 2006, lav prisstigningstakt og svak lønnsomhet i deler av industrien som følge av sterk krone, internasjonal nedgangskonjunktur og reduserte oljeinvesteringer, er alle momenter som bidrar til moderat lønnsvekst i prognosebanen fram til og med 2008. Ledigheten vil riktignok synke noe, og prisstigningstakten øker, men dette er likevel ikke tilstrekkelig for å veie opp for de lønnsmodererende effektene av lavere lønnsomhet i næringslivet i perioden.

Gjennom 2008 antas kronen å svekkes noe, og den internasjonale nedgangskonjunktoren vil trolig snu til oppgang. Dette antas imidlertid ikke å påvirke mellomoppgjørene i 2009 i særlig grad. Den positive utviklingen i norsk økonomi fra og med 2008 vil antakelig ikke bidra nevneverdig til høyere lønnsvekst før i hovedoppgjøret i 2010. Vi antar at den årlige veksten i lønn per normalårsverk vil ligge mellom 3 ½ - 4 prosent i hele prognoseperioden.

Energivaredekket konsumprisvekst, men fortsatt lav inflasjon

Den underliggende prisveksten, målt ved 12-månedersveksten i konsumprisindeksen justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE), lå gjennom 1. kvartal i år stabilt på 0,7 prosent. Avgiftsøkninger fra nyttår bidro til at veksten i konsumprisindeksen i alt (KPI) lå litt høyere, med 1,0 prosent. Gjennom sommeren tok den underliggende prisveksten seg litt opp og var i august 1,3 prosent. Veksten i husleiene har vært stabilt lav gjennom inneværende år, mens prisveksten for øvrige tjenester har økt (blant annet transporttjenester). Også norskproduserte jordbruks- og fiskevarer har vist en økende prisstigningstakt, mens øvrige norskproduserte varer utenom energi har vist en svakt fallende tendens. Importerte konsumvarer har vist en forholdsvis stabil negativ prisstigningstakt på rundt 1 prosent helt til august, da fallet stoppet opp. Oppgangen fra juli til august skyldes at prisene på klær og skotøy gikk svakt opp fra måneden før, mens de i fjor gikk klart ned som de pleier.

Utviklingen i energiprisene har bidratt til å trekke KPI-veksten litt opp gjennom årets første 8 måneder, slik at prisveksten i august var kommet opp i 1,9 prosent.

Denne utviklingen vil fortsette. Høye råoljepriser og raffineringsmarginer har medført at bensinprisene steg kraftig gjennom august og begynnelsen av september. Og mens elektrisitetsprisen lå forholdsvis stabil gjennom andre halvår i fjor, ligger de i år an til å øke markert gjennom høsten og inn i neste år. Sammen med en om lag uendret underliggende prisvekst antar vi at dette vil bidra til en KPI-vekst på 2,3 prosent i 4. kvartal i år og 2,7 prosent i 1. kvartal neste år. I tråd med kraftprisene i terminmarkedet ventes fall i elektrisitetsprisene utover våren neste år, i motsetning til i år hvor de steg. Vi antar at råoljeprisen når toppen kommende vinter, og at prisen deretter faller litt gjennom resten av 2006. Sammen med en relativt stabil underliggende prisvekst, gir det en klart fallende KPI-vekst utover året, ned mot om lag 1,5 prosent i 4. kvartal neste år. På årsbasis anslås KPI-veksten til 2,2 prosent i 2006, hvorav energiprisene bidrar med 0,7 prosentpoeng. KPI-JAE anslås å øke med 1,5 prosent i 2006.

De økte energiprisene innebærer økte produksjonskostnader, som vil virke i retning av økende underliggende prisstigning et stykke ut i neste år, hvoretter denne utviklingen gradvis vil snu. Kronestyrringen siden februar 2004 trekker, sammen med beskjedne prisimpulser fra utlandet, i retning av fallende importpriser på en rekke konsumvarer. Med en moderat styrking av krona inn i neste år, og deretter bare en moderat svekking, vil prisveksten på importvarer trolig bli meget lav også i 2006. Noe høyere vekst i lønnskostnader per produsert enhet kan likevel komme til å bidra til at den underliggende prisveksten tar seg litt opp.

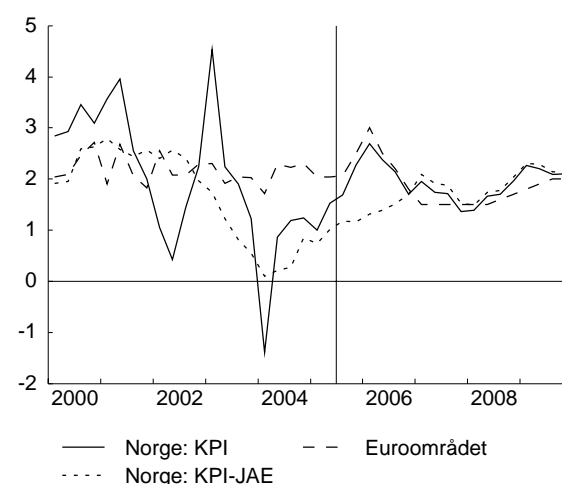
En svekkelse av krona gjennom resten av prognoseperioden, fører i beregningene til at importprisutviklingen fra 2007 av stadig vil virke mindre dempende på den underliggende prisveksten. Veksten i KPI-JAE vil dermed ta seg opp og er på årsbasis anslått til knappe 2 prosent i 2007 og 2008. Litt ut i 2008 svekkes verdien av norske kroner seg litt mer markert og prisimpulser fra importen som følger bidrar til at inflasjonstakten da kommer opp i 2,2 prosent.

En avgjørende forutsetning for dette inflasjonsbildet er utviklingen i valutakursen. Beregninger som illustrerer virkninger av alternative valutakursbaner, finnes i en egen artikkel³ i dette nummer av Økonomiske analyser.

Overskuddet i utenriksøkonomien mot nye høyder

Norges overskudd på driftsbalansen overfor utlandet var i 2004 på 228 mrd. kroner. Det er 26 mrd. kroner høyere enn i 2003. Fjorårets overskudd kan dekomponeres i en varebalanse på 217 mrd. kroner, en tjenestebalanse på 21 mrd. kroner, og en rente- og stønads-

Konsumprisindeksen
Prosentvis vekst fra samme kvartal året før

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank.

balanse på -10 mrd kroner. Alle komponentene viste en gunstig utvikling fra året før. En kraftig oljeprisøkning på 25 prosent i 2004 bidro vesentlig til det økte overskuddet på varebalansen. Sterkere vekst i prisene på andre norske eksportvarer (13 prosent) enn på norske importvarer (5 prosent) ga en bytteforholdsgvinst som nær oppveide den store økningen i importvolumet (9 prosent) i forhold til eksportvolumet (1 prosent).

Den positive utviklingen i utenriksøkonomien i 2004 fortsetter i 2005. Eksportvolumene har endret seg lite i år, men prisene på norske eksportvarer har fortsatt å stige. Importen økte i volum, mens importprisene har falt. Første halvår viste dermed et overskudd på handelsbalansen på 149 mrd. kroner, hvorav 136 mrd. kroner er overskudd på varebalansen og 13 mrd. kroner er overskudd på tjenestebalansen. Bare rente- og stønadsbalansen er negativ: -11 mrd. kroner. Netto aksjeutbytte viste økende overskudd, men netto renteutgifter og stønader til utlandet motvirket dette.

Høye oljepriser bidrar sterkt til at overskuddet på handelsbalansen ventes å nå rekordhøye 330 mrd. kroner i 2005, en oppgang på hele 39 prosent fra året før. Tjenestebalansen holder seg positiv, mens rente- og stønadsbalansen forblir negativ.

I årene framover anslås overskuddet på driftsbalansen å holde seg høyt, med en topp på 416 mrd. kroner i 2006 (tilsvarer 25 prosent av BNP), for deretter å falle mot 356 mrd. kroner i 2008 før en ny oppgang igjen forventes. Overskuddet reduseres som følge av at lavere oljepris ikke fullt ut oppveies av økt eksportvolum, samt en svakere utvikling for øvrige norske eksportvarer i forhold til importvarer, både volum- og prismessig.

³ P. Boug, Å. Cappelen og T. Eika: Hvor raskt og sterkt er valutakursgjennomslaget i norsk økonomi? Økonomiske analyser 4/2005, Statistisk sentralbyrå.

Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Faste 2002-priser. Millioner kroner

	Ujustert		Sesongjustert					
	2003	2004	04.1	04.2	04.3	04.4	05.1	05.2
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	700 911	731 886	181 297	181 187	182 883	185 266	184 706	189 346
Konsum i husholdninger	670 511	699 551	173 298	173 234	174 760	176 995	176 393	180 733
Varekonsum	370 473	389 670	96 640	96 327	96 988	98 600	97 170	100 538
Tjenestekonsum	289 095	296 947	73 562	73 882	74 535	74 768	75 222	75 549
Husholdningenes kjøp i utlandet	29 451	33 041	8 073	8 100	8 189	8 754	9 124	9 768
Utlendingers kjøp i Norge	-18 507	-20 107	-4 977	-5 075	-4 951	-5 126	-5 124	-5 122
Konsum i ideelle organisasjoner	30 400	32 336	7 999	7 953	8 123	8 270	8 313	8 613
Konsum i offentlig forvaltning	343 136	350 879	87 272	87 958	87 696	88 024	88 988	89 324
Konsum i statsforvaltningen	182 469	188 440	46 812	47 295	47 132	47 254	47 591	47 461
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	152 825	158 940	39 398	39 883	39 792	39 921	40 317	40 244
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	29 644	29 500	7 414	7 412	7 340	7 333	7 274	7 216
Konsum i kommuneforvaltningen	160 667	162 439	40 460	40 664	40 565	40 770	41 397	41 863
Bruttoinvestering i fast realkapital	269 218	293 758	68 429	70 062	73 770	81 482	73 916	81 977
Utvinning og rørtransport	62 411	70 070	16 533	16 902	17 466	19 170	17 616	21 578
Tjenester tilknyttet utvinning	-2 003	916	39	65	74	738	168	122
Utenriks sjøfart	1 878	3 174	473	95	693	1 913	1 402	1 625
Fastlands-Norge	206 931	219 598	51 383	53 000	55 537	59 662	54 729	58 652
Fastlands-Norge eksklusiv offentlig forvaltning	160 540	173 469	41 136	41 803	44 294	46 376	45 039	47 652
Næringer	108 146	114 607	27 604	27 233	29 235	30 614	28 698	31 135
Industri og bergverk	18 916	19 901	4 571	4 878	5 299	5 222	4 429	5 216
Annen vareproduksjon	22 214	22 974	5 416	5 528	5 556	6 501	5 198	5 769
Tjenesteproduksjon	67 015	71 732	17 618	16 827	18 380	18 891	19 071	20 151
Boliger (husholdninger)	52 394	58 862	13 532	14 570	15 059	15 762	16 341	16 517
Offentlig forvaltning	46 391	46 130	10 246	11 197	11 243	13 286	9 690	11 000
Lagerendring og statistiske avvik	3 365	17 309	2 243	6 554	3 883	3 240	9 305	4 117
Bruttoinvestering i alt	272 582	311 071	70 672	76 616	77 652	84 722	83 221	86 094
Innenlandsk sluttanvendelse	1 316 630	1 393 832	339 240	345 762	348 232	358 012	356 915	364 764
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (ekskl. lagerendring)	1 250 978	1 302 364	319 951	322 146	326 117	332 951	328 423	337 322
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	389 527	397 009	97 518	99 155	98 939	101 310	98 678	100 324
Eksport i alt	634 110	640 028	161 719	161 171	159 694	157 875	156 426	159 109
Tradisjonelle varer	192 944	198 825	48 420	48 120	50 544	51 784	50 825	50 408
Råolje og naturgass	272 223	270 986	70 897	69 386	67 113	63 926	65 054	66 278
Skip og plattform	17 075	9 125	2 744	3 314	1 760	1 307	519	1 465
Tjenester	151 868	161 092	39 658	40 351	40 276	40 858	40 028	40 957
Samlet anvendelse	1 950 740	2 033 860	500 960	506 933	507 926	515 887	513 341	523 873
Import i alt	425 921	464 721	111 830	113 850	117 824	121 368	117 469	122 975
Tradisjonelle varer	279 071	309 827	73 990	76 798	79 420	79 563	79 910	82 584
Råolje og naturgass	1 796	1 723	185	373	709	523	750	522
Skip og plattform	12 255	12 620	3 144	2 497	3 047	3 932	1 351	1 785
Tjenester	132 799	140 552	34 512	34 182	34 648	37 349	35 458	38 083
Bruttonasjonalprodukt	1 524 818	1 569 186	389 129	393 082	390 102	394 519	395 873	400 898
Fastlands-Norge (markedsverdi)	1 221 253	1 264 361	310 621	313 520	316 507	321 123	322 977	325 912
Oljevirkosomhet og utenriks sjøfart	303 565	304 825	78 509	79 563	73 595	73 396	72 896	74 986
Fastlands-Norge (basisverdi)	1 069 674	1 106 220	272 113	274 533	277 465	280 896	283 392	286 097
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	824 210	855 804	209 801	212 095	214 728	217 936	220 131	222 848
Industri og bergverk	145 667	148 107	36 401	36 760	37 467	37 596	37 380	37 657
Annen vareproduksjon	111 257	117 269	28 823	29 025	29 443	29 824	30 987	31 833
Tjenesteproduksjon	567 286	590 427	144 577	146 311	147 817	150 516	151 763	153 359
Offentlig forvaltning	245 464	250 416	62 312	62 438	62 738	62 960	63 262	63 248
Korreksjonsposter	151 580	158 141	38 508	38 987	39 042	40 227	39 585	39 816

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Faste 2002-priser. Prosentvis endring fra foregående periode

	Ujustert		Sesongjustert					
	2003	2004	04.1	04.2	04.3	04.4	05.1	05.2
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	3,0	4,4	2,1	-0,1	0,9	1,3	-0,3	2,5
Konsum i husholdninger	2,8	4,3	2,1	0,0	0,9	1,3	-0,3	2,5
Varekonsum	3,5	5,2	2,9	-0,3	0,7	1,7	-1,5	3,5
Tjenestekonsum	1,4	2,7	0,8	0,4	0,9	0,3	0,6	0,4
Husholdningenes kjøp i utlandet	7,7	12,2	6,3	0,3	1,1	6,9	4,2	7,1
Utlendingers kjøp i Norge	1,3	8,6	4,5	2,0	-2,4	3,5	0,0	0,0
Konsum i ideelle organisasjoner	7,1	6,4	3,0	-0,6	2,1	1,8	0,5	3,6
Konsum i offentlig forvaltning	1,4	2,3	1,5	0,8	-0,3	0,4	1,1	0,4
Konsum i statsforvaltningen	1,0	3,3	2,4	1,0	-0,3	0,3	0,7	-0,3
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	1,6	4,0	2,8	1,2	-0,2	0,3	1,0	-0,2
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	-1,9	-0,5	0,3	0,0	-1,0	-0,1	-0,8	-0,8
Konsum i kommuneforvaltningen	1,8	1,1	0,4	0,5	-0,2	0,5	1,5	1,1
Bruttoinvestering i fast realkapital	-2,0	9,1	6,3	2,4	5,3	10,5	-9,3	10,9
Utvinning og rørtransport	16,9	12,3	7,4	2,2	3,3	9,8	-8,1	22,5
Tjenester tilknyttet utvinning	-	-	-101,3	65,5	13,7	896,6	-77,2	-27,2
Utenriks sjøfart	-50,7	69,0	-180,0	-79,9	629,7	176,1	-26,7	15,9
Fastlands-Norge	-2,2	6,1	-2,3	3,1	4,8	7,4	-8,3	7,2
Fastlands-Norge eksklusiv offentlig forvaltning	-5,0	8,1	1,2	1,6	6,0	4,7	-2,9	5,8
Næringer	-4,9	6,0	0,7	-1,3	7,4	4,7	-6,3	8,5
Industri og bergverk	-16,6	5,2	-8,7	6,7	8,6	-1,5	-15,2	17,8
Annen vareproduksjon	19,4	3,4	3,0	2,1	0,5	17,0	-20,0	11,0
Tjenesteproduksjon	-7,5	7,0	2,7	-4,5	9,2	2,8	1,0	5,7
Boliger (husholdninger)	-5,3	12,3	2,3	7,7	3,4	4,7	3,7	1,1
Offentlig forvaltning	9,2	-0,6	-14,3	9,3	0,4	18,2	-27,1	13,5
Lagerendring og statistiske awik	-81,1	414,4	161,2	192,2	-40,8	-16,5	187,2	-55,8
Bruttoinvestering i alt	-6,8	14,1	8,3	8,4	1,4	9,1	-1,8	3,5
Innenlandsk sluttanvendelse	0,4	5,9	3,2	1,9	0,7	2,8	-0,3	2,2
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (eksklusiv lagerendring)	1,6	4,1	1,2	0,7	1,2	2,1	-1,4	2,7
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	2,2	1,9	-0,5	1,7	-0,2	2,4	-2,6	1,7
Eksport i alt	1,6	0,9	-1,4	-0,3	-0,9	-1,1	-0,9	1,7
Tradisjonelle varer	5,1	3,0	-1,9	-0,6	5,0	2,5	-1,9	-0,8
Råolje og naturgass	-0,6	-0,5	5,1	-2,1	-3,3	-4,7	1,8	1,9
Skip og plattformar	33,2	-46,6	-65,6	20,8	-46,9	-25,8	-60,3	182,3
Tjenester	-1,5	6,1	0,9	1,7	-0,2	1,4	-2,0	2,3
Samlet anvendelse	0,8	4,3	1,7	1,2	0,2	1,6	-0,5	2,1
Import i alt	2,2	9,1	3,3	1,8	3,5	3,0	-3,2	4,7
Tradisjonelle varer	4,3	11,0	4,0	3,8	3,4	0,2	0,4	3,3
Råolje og naturgass	9,9	-4,1	-51,7	101,6	89,9	-26,2	43,3	-30,3
Skip og plattformar	-18,6	3,0	21,5	-20,6	22,0	29,1	-65,6	32,1
Tjenester	0,1	5,8	0,9	-1,0	1,4	7,8	-5,1	7,4
Bruttonasjonalprodukt	0,4	2,9	1,2	1,0	-0,8	1,1	0,3	1,3
Fastlands-Norge (markedsverdi)	0,7	3,5	0,6	0,9	1,0	1,5	0,6	0,9
Oljevirkosomhet og utenriks sjøfart	-1,0	0,4	3,4	1,3	-7,5	-0,3	-0,7	2,9
Fastlands-Norge (basisverdi)	0,6	3,4	0,5	0,9	1,1	1,2	0,9	1,0
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	0,8	3,8	0,4	1,1	1,2	1,5	1,0	1,2
Industri og bergverk	-3,9	1,7	-0,7	1,0	1,9	0,3	-0,6	0,7
Annen vareproduksjon	-3,5	5,4	2,2	0,7	1,4	1,3	3,9	2,7
Tjenesteproduksjon	3,0	4,1	0,3	1,2	1,0	1,8	0,8	1,1
Offentlig forvaltning	-0,1	2,0	0,8	0,2	0,5	0,4	0,5	0,0
Korreksjonsposter	1,6	4,3	1,8	1,2	0,1	3,0	-1,6	0,6

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Prisindekser. 2002=100

	Ujustert		Sesongjustert					
	2003	2004	04.1	04.2	04.3	04.4	05.1	05.2
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	102,6	103,3	103,1	103,2	103,3	104,0	103,8	103,7
Konsum i offentlig forvaltning	103,8	105,8	104,1	105,3	106,6	107,3	107,4	108,7
Bruttoinvestering i fast kapital	100,7	103,6	101,6	103,2	104,3	104,9	104,8	105,2
Fastlands-Norge	100,3	103,5	101,5	103,3	104,2	104,6	104,6	104,7
Innenlandsk sluttanvendelse	102,5	104,0	103,8	103,7	104,9	104,3	103,9	107,1
Etterspørsel fra Fastlands-Norge	102,5	104,0	103,1	103,8	104,4	105,0	104,9	105,2
Eksport i alt	101,7	115,1	109,0	110,7	117,2	123,3	126,5	128,8
Tradisjonelle varer	97,8	105,5	104,7	103,4	106,3	107,5	108,5	108,8
Samlet anvendelse	102,3	107,5	105,5	106,0	108,8	110,1	110,8	113,7
Import i alt	101,7	107,3	106,8	106,5	107,4	108,2	108,6	107,9
Tradisjonelle varer	100,4	104,2	104,5	104,0	104,4	104,0	104,3	104,2
Bruttonasjonalprodukt	102,4	107,6	105,1	105,8	109,2	110,7	111,5	115,5
Fastlands-Norge (markedsverdi)	102,0	103,3	102,6	103,2	104,1	104,1	103,4	107,0

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Prisindeks. Prosentvis endring fra foregående kvartal

	Ujustert		Sesongjustert					
	2003	2004	04.1	04.2	04.3	04.4	05.1	05.2
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	2,6	0,7	0,5	0,1	0,1	0,7	-0,2	-0,1
Konsum i offentlig forvaltning	3,8	2,0	-0,4	1,1	1,3	0,6	0,1	1,3
Bruttoinvestering i fast kapital	0,7	2,9	-0,3	1,6	1,1	0,6	-0,1	0,4
Fastlands-Norge	0,3	3,2	0,2	1,8	0,8	0,4	0,0	0,1
Innenlandsk sluttanvendelse	2,5	1,4	1,0	-0,1	1,2	-0,6	-0,3	3,0
Etterspørsel fra Fastlands-Norge	2,5	1,5	0,2	0,7	0,6	0,6	-0,1	0,3
Eksport i alt	1,7	13,1	3,7	1,6	5,9	5,2	2,5	1,8
Tradisjonelle varer	-2,2	7,9	4,7	-1,2	2,8	1,1	1,0	0,2
Samlet anvendelse	2,3	5,1	1,9	0,4	2,7	1,2	0,6	2,6
Import i alt	1,7	5,4	2,2	-0,3	0,8	0,7	0,4	-0,7
Tradisjonelle varer	0,4	3,8	1,9	-0,4	0,4	-0,4	0,4	-0,2
Bruttonasjonalprodukt	2,4	5,0	1,7	0,7	3,2	1,4	0,7	3,6
Fastlands-Norge (markedsverdi)	2,0	1,3	0,3	0,6	0,9	-0,1	-0,7	3,5

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Hovedrevisjon av nasjonalregnskapet i 2006

Ann Lisbet Brathaug

Forbedringer i nasjonalregnskapet (metode og data) innarbeides gjennom hoved-/tallrevisjoner om lag hvert femte år. For å sikre sammenlignbare tidsserier foretas det da også historiske tilbakeregninger. En ny hovedrevisjon er nå under arbeid, og reviderte tall tilbake til 1995 (for 1995-2005) vil bli publisert i desember 2006, og for perioden 1970-1994 sommeren 2007. Hovedårsaken til denne revisjonen er EU-krav, som vi er forpliktet til å følge gjennom EØS-samarbeidet.

Hovedrevisjoner/tallrevisjoner

Nasjonalregnskapets hovedrevisjoner er periodiske og gjennomføres om lag hvert femte år. Disse skiller seg fra løpende revisjoner av foreløpige tall til endelige tall ved at de «endelige» tallene også revideres. Ved de periodiske revisjonene vil dermed tidsseriene bakover i tid bli revidert. Per i dag finnes konsistente tidsserier tilbake til 1970 for de fleste størrelser i nasjonalregnskapet.

Hovedrevisjoner vil normalt omfatte innføring av nye definisjoner og klassifikasjoner, basert på nye internasjonale retningslinjer. I tillegg vil nye beregningsmetoder basert på ny statistikk bli innarbeidet. Dersom de periodiske revisjonene i hovedsak omfatter innarbeiding av ny statistikk, omtaler vi gjerne revisjonene som tallrevisjoner.

I Norge ble det gjennomført en stor hovedrevisjon av nasjonalregnskapet på begynnelsen av 1990-tallet. Resultater fra hovedrevisjonen ble publisert i 1995. Det var da mer enn 20 år siden den forrige hovedrevisjonen. Hovedformålet med revisjonen i 1995 var å ta i bruk de nye internasjonale retningslinjer for nasjonalregnskap gitt i «System of National Accounts 1993» (SNA 1993) og «European System of National and Regional Accounts 1995» (ENS 1995). I tillegg ble ny statistikk og forbedrede beregningsmetoder tatt i bruk på flere områder. Mer enn fire femdel av nivårevisjonen av bruttonasjonalproduktet (BNP) den gang skyldtes innarbeidingen av nytt tallmateriale, mens resten var knyttet til rene definisjonsendringer som følge av de nye standardene. I hovedrevisjonen 1995 ble nivået på BNP for 1992 oppjustert med 11,6 prosent. Veksten i BNP målt i faste priser ble derimot bare ubetydelig revidert.

Ann Lisbet Brathaug er seksjonssjef ved Seksjon for nasjonalregnskap (ann.lisbet.brathaug@ssb.no)

SNA

System of National Accounts (SNA) er en internasjonal standard for utarbeiding av nasjonalregnskap. SNA 1993, som er den foreløpig siste versjonen, er utarbeidet av FN, OECD, IMF, Verdensbanken og EU/Eurostat i fellesskap. I perioden 1973-1994 bygde det norske nasjonalregnskapet på SNA 1968.

ESA/ENS

European System of National and Regional Accounts (ESA 1995) er den internasjonale standarden som gjelder for utarbeidelse av nasjonalregnskapet i EU- og EØS-land med virkning fra 1999. Det europeiske nasjonalregnskapssystem ENS 1995 er den norske betegnelsen (norsk oversettelse av ESA 1995 er publisert av Statistisk sentralbyrå i Norges offisielle statistikk C 522). ENS 1995 bygger på de samme definisjoner som SNA 1993, men framstiller retningslinjene på en litt annen måte. Norge er forpliktet til å følge ENS 1995 som en del av EØS-samarbeidet, og de første tallene etter disse retningslinjene ble publisert i 1995.

I 2002 ble det publisert resultater fra en ny og mindre omfattende revisjon av nasjonalregnskapet, omtalt som en tallrevisjon. Bakgrunnen for denne revisjonen var at Statistisk sentralbyrå (SSB) på slutten av 1990-tallet hadde utarbeidet ny strukturstatistikk for mange næringer. De nye statistikkene ga et nytt bilde av nivået på produksjon og investeringer i næringene. Endringene var så omfattende at det ikke var mulig å innarbeide informasjonen på løpende basis. I tillegg til å utnytte nye kilder, ble metodene for beregning av realkapital og kapitalslit endret, og det ble innført nye internasjonale formålsgrupperinger for konsum i husholdninger og konsum i offentlig forvaltning. Resultatet av tallrevisjonen i 2002 var en svak oppjustering av nivået på BNP, og en noe sterkere volumvekst i BNP for siste halvdel av 1990-tallet enn det de gamle tallene viste.

Tid for ny hovedrevisjon

For tiden er en ny hovedrevisjon/tallrevisjon under arbeid. Hovedårsaken til denne revisjonen er en EU-forordning som krever at indirekte målte bank- og finanstjenester skal fordeles på anvendelser fra og med 2005. Norge har fått utsettelse til 2006 med å implementere denne endringen. Etter planen skal tallene publiseres i desember 2006 og vil medføre at mange av tidsseriene revideres tilbake til 1970.

Indirekte målte bank- og finanstjenester

Finansielle foretak produserer tjenester som de ikke direkte tar betalt for gjennom gebyrer. De finansielle foretakene skaffer seg i stedet inntekter ved rentemarginer. Med det menes at finansinstitusjonene har lavere rente på innskudd/innlån enn på utlån. Siden det er knyttet administrasjon og ressursbruk til disse indirekte betalte bank- og finanstjenestene, betraktes de som produksjon i finansinstitusjonene og kalles indirekte målte bank- og finanstjenester. I tillegg til denne beregnede produksjonen har finansinstitusjonene også inntekter (produksjon) fra betalte banktjenester (gebyrer) og provisjoner.

I vårt nåværende system beregnes de indirekte målte bank- og finanstjenestene som produksjon i finansnæringene, men de fordeles ikke på anvendelser. Produksjonen går derimot i sin helhet som et fradrag (korreksjonspost) i BNP. Det betyr at produksjonen og bruttoproduktet i finansnæringen inkluderer disse tjenestene, men at de ikke påvirker BNP. Vår valgte føringsmåte er den som hittil har vært mest vanlig internasjonalt, men som nevnt over, krever nå EU at medlemslandene fordeler de indirekte målte tjenestene på sluttbrukerne.

Hva medfører fordelingen av indirekte målte bank- og finanstjenester?

Fordelingen av de indirekte betalte bank- og finanstjenestene på ulike anvendelser betyr at tjenestene, enten de er produsert av norske enheter eller importert, føres som produktinnsats i alle næringer og sektorer, og som konsum i husholdninger, ideelle organisasjoner og offentlig forvaltning. Dessuten vil noe føres som eksport til utlandet. Den delen av de indirekte målte tjenestene som går til konsum og til eksport (fratrasket eventuelt import), vil medføre en oppjustering av BNP sammenlignet med dagens føringsmåte. EUs statistikkbyrå, Eurostat, gjennomførte et prosjekt i perioden 1998 til 2002 som viste at allokering av de indirekte betalte tjenestene på anvendelser i gjennomsnitt økte nivået på BNP i medlemslandene med 1,3 prosent (Newson 2003). Resultatene var relativt like blant landene og stabile over perioden. Veksten i BNP i faste priser ble i liten grad påvirket av de nye føringsmåtene.

Føring av tjenestene som produktinnsats i næringer, medfører at disse næringenes driftsresultat reduseres tilsvarende sammenlignet med dagens føringsmåte.

Revisjonen innebærer altså en omfordeling mellom utgiftsposter, mens sparingen er uforandret i forhold til dagens situasjon. Dette gjelder både for husholdningssektoren og for de andre institusjonelle sektor-ene. Det nye er at «betalingen» for banktjenestene er flyttet fra renteinntekter og renteutgifter (ved at innskuddsrenta er lavere og utlånsrenta er høyere enn pengemarkedsrenten) til konsum og produktinnsats. Teknisk kan en få til dette ved at renteinntekter får et tillegg og renteutgifter får et fratrukk, slik at nettostrømmen øker tilsvarende summen av de indirekte målte tjenestene på produktinnsats og konsum. Dette betyr også at i forhold til dagens føringsmåte, vil disponibel inntekt for husholdningene øke tilsvarende økningen i konsumet.

Nytt arbeidskraftsregnskap

Gjennom de siste årene har det vært en økende etterspørsel etter sysselsettings- og lønnstall fra nasjonalregnskapet. EUs ulike forordninger krever års- og kvartalsdata for antall sysselsatte personer, normalårsverk, utførte timeverk, antall jobber, lønnskostnader og lønn. I tillegg er det økende etterspørsel etter tall som belyser hvordan ferieutvidelsene, endringer i sykefravær mv. påvirker nasjonalregnskapets tall for lønnsvekst. Det er også stor interesse for nasjonalregnskapstall som belyser sysselsettingsutviklingen i offentlig forvaltning og offentlig sektor.

Det har de siste ti årene skjedd omfattende endringer i statistikkgrunnlaget på dette området. Vi har fått Lønns- og trekkoppgaveregisteret (LTO), ny lønnsstatistikk, revisjon av arbeidskraftsundersøkelsene (AKU), forbedringer i registerbasert sysselsettingsstatistikk og etablering av strukturstatistikk for mange næringer.

SSB utvikler nå et nytt arbeidskraftregnskap der den nye statistikken blir utnyttet på en bedre måte enn tidligere. Hoveddimensjonene er, på samme måte som i dag, *næring* og *yrkesstatus* (lønnstakere/selvstendige). I tillegg er "jobber" (arbeidsforhold) innført som en ny variabel. Jobb-begrepet er viktig når det gjelder avstemming av tall fra ulike datakilder, og for å forbedre kvaliteten på beregningene av utførte timeverk.

Tall basert på det nye arbeidskraftsregnskapet vil bli integrert i det årlige nasjonalregnskapet i forbindelse med hovedrevisjonen 2006. Foruten at arbeidsmarkedsstørrelsene blir påvirket, vil det få konsekvenser for driftsresultat og andre avledete størrelser. Revisjonene kan også påvirke den institusjonelle fordelingen av lønnskostnader.

Tall fra det nye arbeidskraftsregnskapet vil bli utarbeidet på detaljert form fra og med 2000. Det vil i tillegg bli laget konsistente tidsserier tilbake til 1970 for hovedstørrelser som sysselsatte personer, normalårsverk og utførte timeverk etter næring.

Nytt utenriksregnskap

Fra og med 1. kvartal 2005 er utenriksregnskapet basert på et nytt datamateriale (se Halvorsen mfl. 2005). Overgang til nye kilder gir normalt brudd i tallseriene. Foreløpig er det gamle tallmaterialet i utenriksregnskapet utviklet ved å utnytte informasjon fra nye kvartalsvise utvalgsundersøkelser. Etter hvert vil årsstatistikk basert på et bredere utvalg av foretak bli tilgjengelig, noe som sannsynligvis vil medføre at vi står overfor nye nivåer på enkelte størrelser. Disse nivåene vil bli innfaset i utenriksregnskapet og nasjonalregnskapet i forbindelse med hovedrevisjonen 2006, og seriene vil bli revidert bakover til 1970.

Andre størrelser som vil bli revidert

Hovedrevisjonen som nå pågår, vil også inkludere revisjon av enkelte andre størrelser som vi har fått ny informasjon om. Dette vil i stor grad være opprydding som ikke medfører store tallrevisjoner. Blant annet varslet vi ved framleggelsen av endelige nasjonalregnskapstall for 2001, at vi hadde et brudd i tallene for konsum i kommunal forvaltning. Dette skyldes at fra og med endelig regnskap for 2001, ble det nye statistikkssystemet for kommunal virksomhet, KOSTRA, innarbeidet. KOSTRA gir mer detaljert informasjon enn det gamle regnskapssystemet, og førte til en omfordeling mellom overføringer til ideelle organisasjoner og direkte produktkjøp fra private produsenter, se SSB (2004).

Ellers vil beregningene for produksjon av boligjenester bli revidert. Grunnen er at nye tall for boligbestand fra Folke- og boligtellingsen i 2001 vil bli tatt i bruk. Boligbestanden er en viktig variabel i imputeringen av produserte husleietjenester. For å unngå brudd, vil serien bli revidert bakover til 1995 og da møte det «gamle» nivået. Videre vil investeringene i bolig også bli gjennomgått med vekt på å forbedre anslagene på husholdningenes egne investeringsarbeider.

Avslutning

Resultatene fra hovedrevisjonen vil bli publisert i desember 2006. I første omgang vil det bli publisert tall, for både år og kvartal, tilbake til 1995. Sommeren 2007 skal etter planen tidsseriene for perioden 1970-1994 være tilgjengelige. Kvartalstall vil bli publisert samtidig med årstallene.

Hovedrevisjoner av nasjonalregnskapet gjennomføres med jevne mellomrom i de fleste land. På grunn av de nye EU-forordningene, har flere europeiske land nylig gjennomført hovedrevisjoner. Flere land publiserte nye tall i løpet av sommerhalvåret 2005, og flere vil frigi reviderte data i løpet av høsten. EU krever at landene skal rapportere konsistente tidsserier tilbake til 1970, men dette vil trekke noe ut i tid.

Både Norge og de andre landene vil igjen stå overfor en ny hovedrevisjon i løpet av en 6-7-årsperiode (2011/2012). Dette skyldes at SNA 1993 for tiden er gjenstand for revisjon. Etter planen skal en revidert SNA-versjon være ferdig i 2008. Deretter vil det europeiske nasjonalregnskapssystemet, ENS 1995, revideres tilsvarende. Gitt de foreløpige planene som Eurostat har lagt fram, vil det komme krav om at medlemslandene inkludert EØS-landene, må tilpasse seg de nye retningslinjene i løpet av 2012.

Referanser

Newson, B. (2003): Allocation of financial intermediation services indirectly measured (FISIM) in the European Union countries, Paper STD/NAES(2003)13, OECD.

Eurostat B1/CN502 e: FISIM: Draft final report presented by the Commission to the European Parliament and the Council, Luxembourg 2002.

Statistisk sentralbyrå (2004): Revisjoner av nasjonalregnskapene for 2001 og 2002, *Økonomiske analyser* 2004, 1, Statistisk sentralbyrå, 136-140.

Halvorsen T., H. Sande Olsen og M. Volden (2005): Kvartalsvis utenriksregnskap, *Økonomiske analyser* 2005, 3, Statistisk sentralbyrå, 28-35.

Statistisk sentralbyrå (1999): *Det europeiske nasjonalregnskapssystem ENS 1995*, NOS C 522

Elektrisitetsetterspørsmål framover

Torstein Bye og Finn Roar Aune

Framtidig kraftforbruk bestemmes av flere usikre faktorer som økonomisk vekst, sammensetning av veksten, pris og kostnadsutvikling for kraft og teknologisk utvikling. Demografiske forhold er viktig som drivkraft for økonomisk vekst, men er også en viktig faktor bak husholdningenes forbruksutvikling. Tre scenarier for forbruksutviklingen viser et relativt stort spenn for forbruket i 2030 – fra 140 til 159 TWh i 2030 avhengig av pris og kostnadsutviklingen: Denne avhenger igjen av om det blir høye eller lave priser på olje og gass og hvordan kvoteprisene for klimagassutslipp utvikler seg. Spennvidden i kraftprisene i analysen er fra 18-33 øre/kWh. I et langt historisk perspektiv kan flere av banene være gode illustrasjoner på mulig forbruksutvikling.

1. Innledning og sammendrag

Vi benytter den nordiske kraftmarkedsmodellen Normod-T sammen med den makroøkonomiske modellen MSG-6 til å studere den framtidige utviklingen i det norske kraftmarkedet. Siden det norske markedet er integrert med de andre nordiske landenes kraftmarkeder, er det viktig at disse analyseres simultant. Vi legger imidlertid størst vekt på å diskutere mulige scenarier for utviklingen av forbruket i Norge framover. Etterspørselsutviklingen påvirkes av flere forhold, så som økonomisk vekst, sammensetningen av veksten over tid, utviklingen i teknologiske forhold, demografiske forhold og kraftprisutviklingen.

Med utgangspunkt i anslag på den makroøkonomiske utvikling i de enkelte land, noen landspesifikke studier av energiutvikling i de andre nordiske landene og anslag på teknologiske endringsparametre presenteres tre scenarier for kraftsetterspørsmål. De tre scenariene fokuserer spesielt på hvordan forbruksutviklingen avhenger av prisutviklingen for elektrisitet. Usikkerheten om framtidig kraftsetterspørsmål belyses dermed gjennom et middel-, lav- og høyprisalternativ. De ulike kraftprisbanene representerer ulike utviklingstrekk i primære kostnader for kraftprodusenter, slik som kostnader ved CO₂-utslipp og kostnader ved innkjøp av gass til gasskraftverk.

I de ulike alternativene vokser totalt elektrisitetsforbruk fra dagens nivå (om lag 126 TWh i 2005) til mellom 140 og 159 TWh i 2030, avhengig av kraftprisscenario. Det er spesielt husholdningssektoren

som står for det store volumbidraget til denne veksten, selv om den prosentvise veksten på om lag 1 prosent pluss minus i de ulike alternativene ikke er spesielt sterk i forhold til en inntektsvekst på 2-2,5 prosent i gjennomsnitt per år.

Analysen av etterspørselsutviklingen er gjort på oppdrag fra Olje- og energidepartementet.

2. Kort om modellen og tilbudssiden

Vi benytter i denne analysen Normod-T – en nordisk kraftmarkedsmodell med 14 regioner, 8 i Norge, 3 i Sverige, 2 i Danmark, mens Finland er en region. Alle land utenfor Norden som har innflytelse på utviklingen også i de nordiske landene, er behandlet utenfor modellen. Modellen simulerer et frikonkurransemarked for elektrisitet, dvs. den maksimerer summen av produsent- og konsumentoverskuddene i kraftmarkedet. For en nærmere beskrivelse av modellen, se Bye, Gabrielsen og Aune (2005).

Prisfastsettelsen i det nordeuropeiske kraftmarkedet spiller inn i prisfastsettingen i det nordiske kraftmarkedet. Det betyr at grensekostnader for utbygging på lang sikt og etterspørselsforhold i for eksempel Tyskland har betydning for produksjons- og etterspørselsforhold i de nordiske landene. To forhold er her viktige. For det første vil kostnadsforhold kunne tilsi at en teknologi kan bygges ut i et land uten at samme teknologi bygges ut i et annet land. For eksempel vil det isolert sett være slik at gasskraft på Vestlandet i Norge vil være billigere enn gasskraft i for eksempel Tyskland hvis gassen kommer fra den samme kilden i Nordsjøen, da transportkostnadene er høyere til Tyskland enn til vestsiden av Norge. På den annen side kan gass til Tyskland komme fra andre kilder enn gass til Vestlandet. Dette kan i noen grad kompensere for transportforskjellene. Man kan i dag ikke snakke om et felles gassmarked i Europa med felles pris for all

Torstein Bye er forskningssjef ved Forskningsavdelingen, Gruppe for energi og miljøøkonomi (torstein.bye@ssb.no)

Finn Roar Aune er seniorrådgiver ved Forskningsavdelingen, Gruppe for petroleum og miljøøkonomi (finn.roar.aune@ssb.no)

gass. For det andre kan det være slik at ulike gasskraftteknologier kan velges avhengig av hva slags type marked man snakker om. På Vestlandet vil det være aktuelt med gasskraftverk uten utnyttelse av restvarmen. Tyskland, eller for den saks skyld Danmark og Sverige, kan i større grad basere seg på kraftvarmeverk med høyere total utnyttelse av gassen gjennom en kombinert kraft- og varmeutnyttelse. Dekningsbidraget, eller den prisen som forlanges fra kraften i et slikt verk for å tilfredsstille lønnsomhet, kan dermed være lavere enn i et rent gasskraftverk. Per i dag eksisterer mange kraftvarmeverk i Europa, og det bygges nye, mens de prisene som er i elektrisitetsmarkedet kan være for lave til å gi lønnsomhet for et tradisjonelt gasskraftverk på Vestlandet. I vår studie har vi justert kraftprisnivået i Europa slik at det gjenspeiler de gassprisene som vi har lagt til grunn i studien ellers (om lag 100 øre/Sm³ i Norge på lang sikt i middelpri scenariet, se nedenfor).

På tilgangssiden i kraftmarkedet ellers baserer vi oss på de samme forutsetninger som i Aune, Bye og Hansen (2005). For fornybare teknologier er det en spesifisert sammenheng mellom kostnad og volum. Kraftprisen må overstige kostnaden for ny kapasitet, korrigert for eventuelle inntekter fra salg av elsertifikater, før denne bygges ut. Utbygging av gasskraft skjer også i modellen hvis prisen i markedet overstiger kostnaden ved å bygge ut gasskraft. Viktige kostnadskomponenter ved siden av kapitalkostnadene, er prisen for gass og kostnad ved å delta i et internasjonalt kvotemarked for klimagasser. For klimagasskostnadene opereres med ulike alternativer.

I tillegg til de investeringer i ny kapasitet som skjer ut fra modellens beregninger av lønnsomhet, har vi forutsatt at det planlagte og vedtatte femte kjernekraftverket i Finland kommer inn i år 2009.

NVE oppjusterte produksjonsevnen i vannkraftsektoren i Norge fra 113 til 118 TWh for noen år siden for de vannkraftverkene som da var i drift. Dette skjedde som følge av at man la til grunn nye gjennomsnittstall for nedbør og dermed tilsig til de norske vannmagasinene. I Bye, Gabrielsen og Aune (2005), se også Gabrielsen (2005), har en estimert en klimamodell basert på klimavariabel fra REGCLIM-prosjektet og tilsigstall fra NVE for perioden 1980-1999. Denne modellen er simulert på klimadata fra REGCLIM-prosjektet for perioden 2000-2040. Modellen gir en utvikling i retning av ytterligere tilsig framover. Disse simuleringene er lagt til grunn for produksjonsevnen i vannkraftsystemet fram mot 2030.

På nettsiden er Nordels prioriterte snitt lagt inn etter 2010, se Nordel (2004). I tillegg er NorNed-kabelen mellom Norge og Nederland inne fra og med 2008.

3. Drivkrefter bak energiforbruksutviklingen

Kort oppsummert er det fire hoveddrivkrefter bak veksten i elektrisitetsforbruk som dekkes av denne analysen. I vurderingen av utviklingen betyr imidlertid også utviklingen i demografiske forhold noe. Dette kommer vi tilbake til.

- All økonomisk vekst krever i utgangspunktet økt ressursbruk og dermed også mer bruk av elektrisitet. Økt produksjon gir også økte inntekter som forbrukes blant annet på energi.
- Siden energiintensitetene (energibruk per produsert enhet) er forskjellig fra næring til næring, vil sammensetningen av veksten over tid ha stor betydning for veksten i det samlede elektrisitetsforbruket. For eksempel er det ikke likegyldig om vi produserer mer av aluminium eller hotelltjenester. Det er også viktig for energiforbruksutviklingen om inntektene som skapes tas ut som offentlig eller privat konsum.
- Det skjer stadige teknologiske framskritt som vil kunne redusere energibruken per produsert enhet. Teknologisk endring har imidlertid en tveegget virkning på energivæksten: Den reduserer energi per produsert enhet, men gjør samtidig at vi med gitte ressurser kan produsere og forbruke mer enn ellers. Dette siste vil motvirke innsparingseffekten. Hvilken effekt som er sterkest er et empirisk spørsmål.
- Økte energipriser vil isolert sett bidra til å redusere energiforbruksveksten. Økte oljepriser vil gi høyere elektrisitetsforbruk da elektrisitet og stasjonær bruk av olje er substitutter. Det er imidlertid også andre prisforhold som spiller inn. Siden arbeidskraft på lang sikt er en begrenset ressurs, vil arbeidslønningene øke med økonomisk vekst. Da blir det relativt sett billigere å bruke kapital (maskiner etc). Denne kapitalbruken trekker med seg energibruk. Mange glemmer denne viktige effekten på energibruk under en vekstprosess.
- Over tid øker befolkningen og tilgangen på arbeidskraft. Dette gir potensial for økt produksjon. Samtidig endres sammensetningen av befolkningen i husholdninger ved at disse blir stadig mindre. I og med at det er stordriftsfordeler i husholdningenes energibruk, vil stadig mindre husholdninger trekke i retning av mer energibruk. Utviklingen framover kan imidlertid bli forskjellig fra utviklingen historisk, da det er grenser for hvor små husholdningene kan bli. Dette er det ikke eksplisitt tatt hensyn til i analysen, men selve poenget diskuteres nærmere til slutt i denne rapporten. Det er også mange andre forhold i husholdningene som har betydning, som for eksempel boligens areal og utstyr.

4. Noen sentrale forutsetninger

4.1. Økonomisk vekst

Denne analysen baserer seg på modellberegninger der en har benyttet et samspill mellom makromodellen MSG-6 og den partielle kraftmarkedsmodellen Nor-mod-T. Makromodellen gir de fundamentale vekstforutsetningene, mens kraftmarkedsmodellen har en betydelig bedre detaljrikdom på kraftmarkedsforholdene. Siden krafttilgang og pris også har betydning for vekstmulighetene og næringsfordelingen under vekst, kan de endelige vekstforutsetningene avvike noe fra andre beregninger hvor en ikke har tatt tilstrekkelig hensyn til slike samspilleffekter. En nærmere diskusjon av slike forhold er gitt i Aune, Bye og Hansen (2005).

Vi presenterer tre alternativer for utviklingen i kraftprisen fram til 2030. Tabell 1 oppsummerer noen modellresultater for viktige makroøkonomiske variable i middelalternativet. Skatte- og avgiftsnivået holdes uendret på 2002-nivå. Et viktig unntak er innføringen av kvotepriser for klimagassutslipp som omtales særskilt nedenfor.

4.2. Kort om næringsutviklingen

I denne analysen fokuserer vi særskilt på utviklingen i alminnelig forsyning. Forholdet til kraftintensiv industri er imidlertid viktig på grunn av konkurransen om de primære innsatsfaktorene og kraftressursene.

Konkurransen om de primære innsatsfaktorene arbeidskraft og kapital innebærer at en stor kraftintensiv industri resulterer i mindre produksjon innenfor alminnelig forsyning og omvendt, og dermed også et mindre kraftforbruk i alminnelig forsyning. Siden energiintensiteten er mye høyere i kraftintensiv industri enn i alminnelig forsyning, betyr dette at en relativ vekst i kraftintensiv industri øker kraftforbruket mer enn det motsatte tilfellet.

Den andre effekten er priseffekten i energimarkedene. Alt annet likt vil en større kraftintensiv industri, trekke i retning av høyere kraftpriser, siden det er stigende marginalkostnader ved utbygging. Høyere kraftpriser vil igjen trekke i retning av lavere kraftforbruk i alminnelig forsyning. Altså vil priseffekten delvis motvirke høyere kraftforbruk som følge av en større kraftintensiv industri (og omvendt). Siden vi her fokuserer på alminnelig forsyning, har vi som en beregningsteknisk forutsetning lagt til grunn tilnærmet uendret omfang av kraftintensiv industri framover i forhold til dagens situasjon. Dette er også en forutsetning i de alternative prisscenariene, uten at realismen i dette er vurdert nærmere.

Beregningsteknisk er det lagt til grunn et omfang av kraftintensiv industri på om lag dagens nivå. Dette gir et forbruk i de ulike alternativene på om lag 30 TWh på lang sikt (perioden 2010-2030).

Tabell 1. Gjennomsnittlig årlig prosentvis volumvekst i Norge for viktige makroøkonomiske størrelser. Middelalternativet

	2002-2010	2010-2030
BNP	1,0	1,1
BNP, Fastlands-Norge	1,9	1,6
Privat konsum	2,5	2,1
Offentlig konsum	1,2	0,1
Bruttoinvesteringer	1,0	2,1
Eksport	0,3	0,5
Import	2,7	1,8
Utførte timeverk	0,4	0,1

Som det framgår av diskusjonen om energiintensiteter senere i denne rapporten er industrien mer energiintensiv enn tjenesteyting. Om det er offentlig eller privat tjenesteyting som vokser har ikke like mye å si for energiforbruksutviklingen. Hovedforskjellen går mellom industri og tjenesteyting totalt og mellom disse to sektorene og husholdningens forbruk. Endringer internt i sammensetningen internt i disse hovedsektorene har også betydning, men den er mindre viktig enn endringer i forholdet mellom disse hovedgruppene.

4.3. Kort om teknologiutviklingen

Det er antatt en teknologisk utvikling i bedriftene på om lag 1 prosent per år i hele perioden. Over 25 år betyr dette at bedriftene produserer med en teknologi som i *gjennomsnitt* er nesten 30 prosent mer effektiv enn dagens teknologi. Antagelsen om 1 prosent teknologisk endring per år er om lag som utviklingen de siste 30 årene.

I husholdningene antas ikke noen spesiell teknologisk endring. Imidlertid er inntektselastisitetene estimert på et historisk datamateriale. I den grad det har vært teknologiske endringer historisk, er disse i en viss forstand innbakt i elastisitetene.

Betydningen av teknologisk utvikling og samspillet med de andre drivkreftene er nærmere omtalt senere i artikkelen.

5. Tre scenarier

Utviklingen i kraftprisen avhenger av mange faktorer hvis utvikling fram i tid er usikker. Norge er gjennom overføringsforbindelsene en del av et nordisk og nord-europeisk kraftmarked. Utviklingen i energimarkedene i disse landene er derfor viktig for prisutviklingen i Norge. Blant annet vil utviklingen i brenselpriser, miljøreguleringer, CO₂-priser og takten i integreringen av energi- og kraftmarkedene være sentrale størrelser, men også andre usikre faktorer kan påvirke kraftprisutviklingen i Europa.

I disse kraftprisscenariene er det noen fundamentale forhold som vil prege utviklingen. For det første er det et skifte i dagens prisleie for kraftpriser i forhold til det prisleie vi hadde for noen år tilbake. Her er det tre viktige faktorer som spiller inn: i) For noen år tilbake

var det stor overkapasitet i den europeiske kraftforsyningen. Da vil prisen typisk variere omkring de variable kostnadene for produksjon av kraft, med mindre det er skranker i systemet. Etter hvert som etterspørselen har steget og overkapasiteten blir borte, vil prisen gjenspeile også skranken på kapasiteten helt til prisen når kostnaden ved å bygge ut ny kraft. ii) Oljeprisene har steget kraftig den siste tiden, og dette trekker også med seg gassprisen. Det betyr at kostnaden ved å bygge og drive gasskraftverk, som i denne analysen er antatt å være den marginale teknologien i Europa på lang sikt, også stiger. Prisen på kraft må derfor stige før ny utbygging er lønnsom. Et hovedspørsmål er om det nye prisleiet for gass er et vedvarende trekk ved utviklingen, eller om olje- og gassprisene igjen vil falle ned mot tidligere nivåer. Det synes å være enighet om at det har skjedd noen fundamentale trekk i utviklingen i retning av høyere olje og gasspriser, selv om de neppe blir like høye som i dag. iii) Det er introdusert et kvotemarked for klimagassutslipp i Europa. Siden flere av teknologiene som produserer kraft er forbundet med klimagassutslipp, vil dette øke kostnadsnivået og prisen for kraft i markedet. Det er stor usikkerhet med hensyn på utviklingen i kvotemarkedet framover.

I framskrivningene av kraftforbruket er det derfor valgt å illustrere usikkerheten gjennom tre scenarier for kraftprisen. Et middelscenario, et med høyere og et med lavere pris reflekterer mulige baner for kraftprisen fram mot 2030.

De prisscenariene som beregningsteknisk er laget er variasjoner over temaet gasspriser og kvotepriser, mens likevekt mellom tilbudt kapasitet og etterspørsel er en fundamental forutsetning i alle scenariene. En kunne ha lagt til grunn ulike varierende forutsetninger om innslag av fornybare teknologier (som er dyrere og dermed vil gi høyere pris), eller at det skjer teknologiske framskritt som bringer kostnadene ved kraftproduksjon nedover. En kunne også gjort ulike forutsetninger om utbygging av transmisjonsnett mellom land som vil kunne gi ulike skranker og dermed også ulike prisscenarier. Ulike måter å sette sammen tilgangen på kraft på gir ulike priser. Førsteordenseffekten på forbruket vil fortsatt kunne bli som beskrevet i denne rapporten. Ulike forutsetninger kan gi noen forskjellige effekter på næringsutviklingen, men i denne sammenheng er dette annenordenseffekter.

Alle tre prisscenariene er kalibrerte slik at modellberegningen som er gjennomført går gjennom det faktiske forbruket til fem forskjellige brukergrupper i 2005. Her har vi benyttet foreløpige tall for første halvdel av 2005 og anslått utviklingen i siste halvdel. Dette gir et anslag på totalforbruket i 2005 på 126 TWh, inklusive krafttap.

5.1. Middelpriiscenariet

Siktemålet for dette scenariet har vært å illustrere hvordan forbruket vil utvikle seg forutsatt en moderat (nær uendret) utvikling i kraftprisene framover.

Middelscenariet tar utgangspunkt i beregninger som ble utført for å belyse virkningene av innføring av et felles norsk svensk elsertifikatmarked, se Aune, Bye og Hansen (2005). Kvoteprisen for klimagasser er i dette scenariet satt lik 125 kroner/tCO₂ i perioden 2006 og fram til 2030.¹

5.2. Høyprisscenariet

I høyprisscenariet har en ønsket å illustrere virkningen på forbruksutviklingen av en økning i kraftprisene (engros) på om lag 20 prosent i beregningsperioden.

Et høyprisscenario kan forårsakes av flere utviklings-trekk i energimarkedene slik som beskrevet ovenfor. I dette alternativet er det lagt til grunn at endringer i forhold til middelpriiscenariet skjer som følge av disse forholdene:

- Brenselsprisene (gass, olje og kull) øker gradvis fram til 2010, til om lag på det dobbelte av nivået i middelpriiscenariet, og holdes konstant deretter (tilsvarer en gasspris på om lag 2 kroner per Sm³ i Norge).
- Prisen på utslipp av klimagasser målt i CO₂-ekvivalenter økes fram til 2010 til 300 kr/tCO₂ og holdes deretter uendret.
- Prisene for kraft på kontinentet endres i samsvar med endringene i brensels- og CO₂-prisene. Variasjonen i prisforskjeller mellom dag og natt og mellom sesonger beholdes.

5.3. Lavprisscenariet

I lavprisscenariet har en ønsket å illustrere virkningen på forbruksutviklingen av en nedgang i kraftprisene (engros) på om lag 30 prosent i beregningsperioden.

Lavprisscenariet er illustrert ved følgende utviklings-trekk i forhold til middelpriiscenariet:

- Brenselsprisene (gass, olje og kull) reduseres gradvis med om lag 1/3 fram til 2010 og holdes konstant deretter (tilsvarer en gasspris på om lag 67 øre per Sm³ i Norge).
- Prisen på utslipp av klimagasser målt i CO₂-ekvivalenter antas å være lik null på lang sikt i det nordiske kraftmarkedet.
- Prisene for kraft på kontinentet endres i samsvar med endringene i brensels- og CO₂-prisene. Variasjonen i prisforskjeller mellom dag og natt og mellom sesonger beholdes.

¹ I Aune, Bye og Hansen (2005) var det ingen CO₂-pris fram til og med 2010, 40 kroner/tCO₂ i 2010, 80 kroner/tCO₂ i 2010 og 125 kroner/tCO₂ fram og med 2012.

5.4. Nærmere om kraftprisene

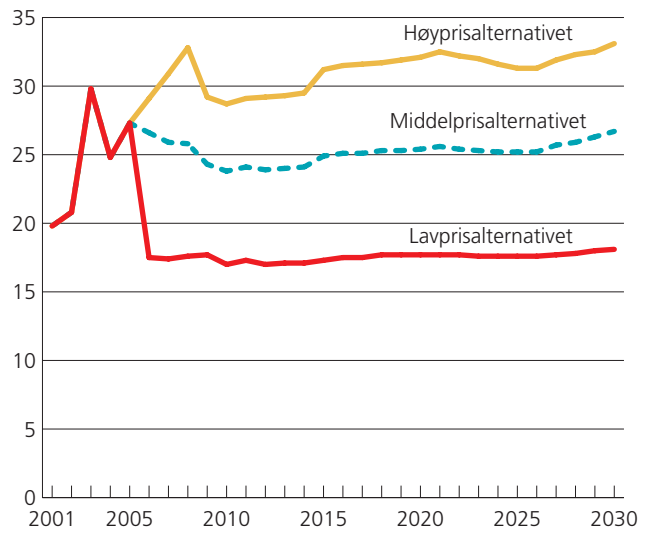
I figur 1 gis det en illustrasjon på de ulike forløpene for kraftprisen. Hovedpoenget i denne analysen er å se på hvordan etterspørselen avhenger av kraftprisene, ikke å gi prognoser for kraftprisutviklingen. Hva som generer de ulike kraftprisbanene er derfor underordnet i denne analysen. For å forsøke å tegne et mest mulig konsistent bilde har man som bakgrunn for analysen laget modellberegninger av et komplett kraftmarked. Bakgrunnen for at man bruker en simultan tilbuds- og etterspørselsside er at gitt kostnadsforholdene vil prisen variere mellom sesonger og belastningsperioder i systemet, blant annet på grunn av at det ved ulike perioder er ulike teknologier som er på marginen, at det kan oppstå skranker i produksjons- og overføringssystemet etc. Etterspørselen vil respondere på disse prisvariasjonene. Den samlede pris- og etterspørselsutviklingen for et år er dermed et aggregat av alle disse effektene.

Kommentarene nedenfor er en kort beskrivelse av hvordan de forløpene som er beskrevet kan framkomme.

Kraftprisene bestemmes av følgende forhold:

- De tradisjonelle grensekostnadene ved den teknologien som til enhver tid er på marginen. På lang sikt må prisen overstige denne for at en skal få utbygging av ny kapasitet.
- Kraftprisen bestemmes i det nordiske markedet. Kostnaden ved den teknologien som er på marginen i Norden er dermed avgjørende for prisen.
- Et viktig nytt element i de tradisjonelle kostnadene i kraftmarkedet i Norden er gassprisene, idet dette er et brensel som tas i bruk framover, men ikke har vært inne så langt i stor grad.
- Eventuelle beskrankninger på transmisjonsmulighetene mellom land, eller regioner i det enkelte land, vil ha betydning ved at det dannes prisområder.
- Beskrankningene i transmisjonsnettene vil variere med belastningen. Forbruksprofilen til de enkelte forbrukerne varierer, og dermed vil gjennomsnittsprisene kunne bli forskjellig for de ulike brukergruppene.
- I tillegg til de tradisjonelle kostnadene ved utbygging av ny kapasitet kommer enhetskostnadene ved å kjøpe tillatelser til CO₂-utslipp – enten i form av kvoter, avgifter eller i form av kostnader ved direkte reguleringer.
- Til fratrekk fra de tradisjonelle kostnadene kommer eventuelle fordeler ved at en kan få støtte til enkelte teknologier gjennom for eksempel en ordning med elsertifikater. En slik ordning vil kunne bidra til å presse prisen ned i det ordinære marked, se Aune, Bye og Hansen (2005).

Figur 1. Kraftpriser, Norge, øre/kWh. 2005-priser. 2001-2030

Modellberegningen er kalibrert for 2005, basert på utviklingen i 1. halvår og antagelser om normale tilslag og temperaturer resten av året. Kraftprisen i 2005 anslås til i gjennomsnitt 27 øre/kWh, se figur 1. Så langt i år har snittprisen vært noe lavere. Forbruket er noe lavere enn i et normalår og tilsiget noe høyere.

I *middelprisalternativet* blir prisen liggende rundt 25 øre over hele perioden. Den faller noe i den første del av perioden som følge av at det er forutsatt en norsk-svensk elsertifikatordning i denne perioden, mens kraftprisen stiger noe igjen etter hvert som det er forutsatt at denne ordningen fases ut i 2025.

I *høyprisalternativet* stiger kraftprisen opp til et nytt prisleie i 2010 som følge av forutsetningene om priser på CO₂-utslippene og høyere gasspriser. Det nye leiet er om lag 32-33 øre/kWh.

I *lavprisalternativet* er det forutsatt at CO₂-prisene og gassprisen faller fra 125 kroner/tCO₂ og 100 øre/Sm³ i middelprisalternativet til henholdsvis 0 kroner/tCO₂ og 67 øre/Sm³. Prisen på kraft faller da fra et nivå på 27 øre/kWh i dag til om lag 18 øre/kWh i 2030.

6. Andre forhold

Nedenfor tas opp noen spesifikke forhold knyttet til behandlingen av enkeltsektorer.

6.1. Kontinentalsokkelen

Vi har ikke gjort spesielle forutsetninger om kontinentalsokkelen utover det som følger av de makroøkonomiske beregningene. Energibruken følger aktivitetsnivået. Det er ikke forutsatt noen konvertering fra plattformbasert til landbasert elektrisitetforsyning.

6.2. Fra nett til landbasert virksomhet

Petroleumsaktiviteten på land er gitt fra de makroøkonomiske beregningene og følger utviklingen i denne. Bruken av elektrisitet følger aktivitetsnivået.

6.3. Politikk for omlegging av produksjon og forbruk

Energiintensitetene og utviklingen i disse følger av aktivitets- og prisforhold slik det er estimert på historiske data. I løpet av historien har også politikken i form av reguleringer, subsidier, avgiftsendringer etc. blitt foretatt. Dette er ikke eksplisitt modellert ved estimering av sammenhenger, men ligger implisitt innbakt i de elastisiteter som benyttes. I den grad politikk for omlegging av forbruk og produksjon følger en linje fra historien, vil slike elementer kunne sies å være innbakt i analysen. Om politikken legges kraftig om, kan sammenhengene endres. Vi har ikke tatt hensyn til eventuelle politikkenninger.

6.4. Mineraloljer i stasjonære anvendelser

I denne analysen rapporteres kun utviklingen i elektrisitetmarkedet, men bestemmelsen av dette har tatt hensyn til også utviklingen i mineraloljeforbruket. Mineraloljer, som står i et substitusjonsforhold til elektrisitet i stasjonære anvendelser, er inkludert i modellen. Sammenhengene er estimert med utgangspunkt i historisk utvikling av disse.

6.5. Utviklingen i bruken av andre energibærere

Kull, koks, og ved i husholdningene er en del av det totale energibildet som er modellert. Utviklingen i olje- og gasspriser og deres betydning for tilbudssiden i kraftmarkedet er med i analysen.

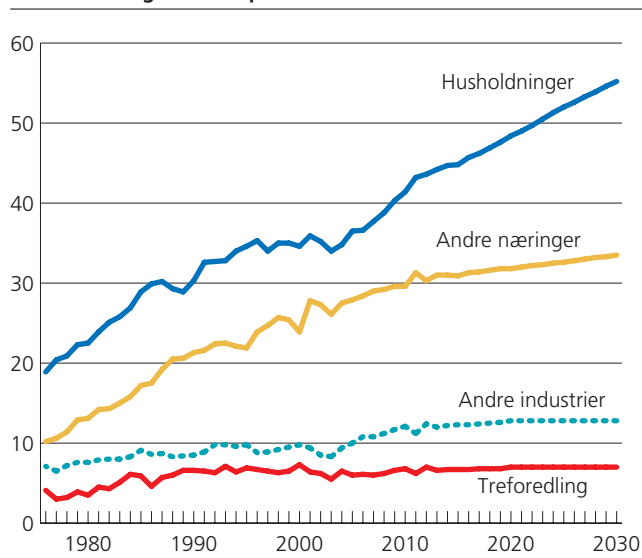
7. Kraftforbruk fram til 2030

Med utgangspunkt i de ovenstående forutsetninger har vi beregnet tre utviklingsbaner for elektrisitetsforbruket. Nedenfor kommenteres kort utviklingen i etterspørselen etter kraft slik den framkommer i vår analyse. Deretter settes denne utviklingen inn i et lenger perspektiv for å sannsynliggjøre at den beskrevne utviklingen kan representere rimelige forløp.

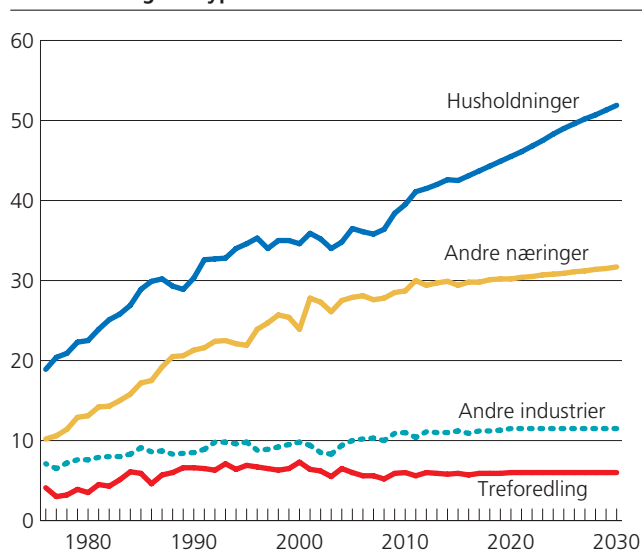
Det totale kraftforbruket i *middelprisalternativet* utvikler seg fra 126 TWh i 2005 til 148 TWh i 2030. Vi minner om forutsetningen om at den kraftintensive industrien bruker om lag 30 TWh etter 2010. Nettoforbruk i alminnelig forsyning øker fra 80,4 TWh i 2005 til 108,5 TWh i 2030, en gjennomsnittlig økning på 1,1 TWh eller 1,2 prosent per år i gjennomsnitt over perioden.

Det er i første omgang husholdningssektoren og tjenesteytende sektorer (inklusive primærnæringer og samferdsel) som trekker forbruket opp, se figur 2. Husholdningssektoren øker sitt forbruk fra drøye 36 TWh i 2005 til 55 TWh i 2030, en økning på knappe 1,7 prosent per år. Til sammenligning er inntektsvek-

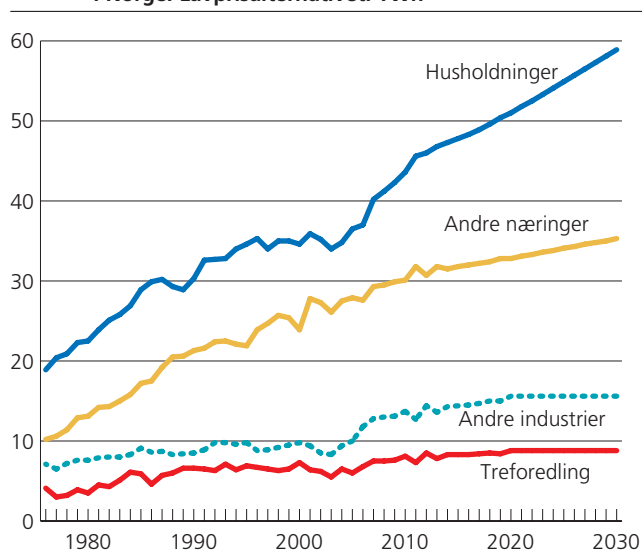
Figur 2. Utviklingen i netto kraftforbruk i alminnelig forsyning i Norge. Middelprisalternativet. TWh

Figur 3. Utviklingen i netto kraftforbruk i alminnelig forsyning i Norge. Høyprisalternativet. TWh

Figur 4. Utviklingen i netto kraftforbruk i alminnelig forsyning i Norge. Lavprisalternativet. TWh

sten om lag 2-2,5 prosent per år og realprisveksten for kraft om lag null i perioden 2005-2030. Sammenlignet med utviklingen i husholdningenes forbruk de siste årene kan dette synes noe høyt, se nedenfor. I "tjenesteytende" sektor øker forbruket fra knappe 28 TWh i 2005 til drøye 33 TWh i 2030 – en gjennomsnittlig vekst på drøye 0,7 prosent per år. Her er aktivitetsveksten til sammenligning 1,5-2 prosent per år. Den gjennomsnittlige veksten i annen industri er om lag som i tjenesteytende sektor, men siden etterspørselen bare utgjør om lag halvparten av etterspørselen i tjenesteytende næringer samlet, er også bidraget til den totale veksten vesentlig mindre.

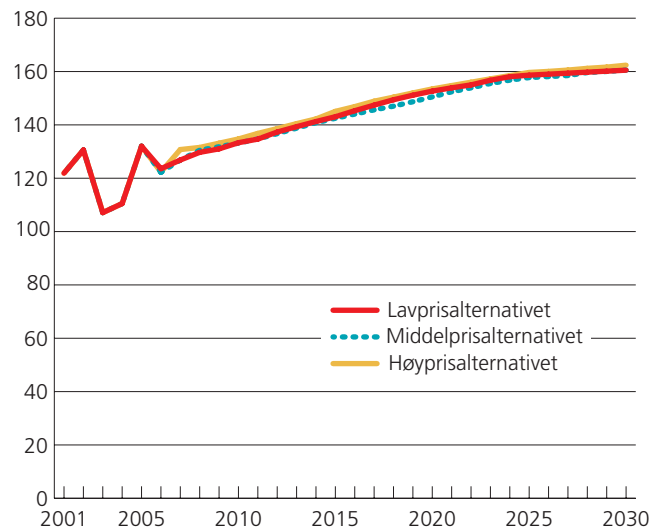
I *høyprisalternativet* er totalforbruket i 2030 om lag 140 TWh, se figur 3. Veksten for alminnelig forsyning er 0,8 prosent per år (gjennomsnitt volumvekst på 0,8 TWh per år) og forbruket er beregnet til 101 TWh i 2030. I dette alternativet er engrosprisveksten om lag 24 prosent høyere enn i middelprisalternativet, mens forbruket er 5 prosent lavere – en priselastisitet på om lag -0,2. Måler vi dette i forhold til den delen av forbruket som er fleksibelt, er nedgangen i forbruket på nesten 7 prosent og elastisiteten er på nesten -0,3. Husholdningenes forbruk går ned mest – med nesten 3,5 TWh, men også tjenesteytende næringer og industrien bidrar, med henholdsvis 1,8 og 1,4 TWh. Elastisiteten er størst i treforedlingsindustrien på grunn av stor fleksibilitet i elektrokjellene. I industrien ellers er elastisiteten om lag -0,4, mens den i tjenesteytende næringer og husholdningssektoren er -0,25.

I *lavprisalternativet* er det totale kraftforbruket i 2030 i underkant av 159 TWh, se figur 4. Den gjennomsnittlige veksten i alminnelig forsyning er da 1,4 prosent per år. Dette utgjør en gjennomsnittlig volumvekst på 1,5 TWh per år og forbruket i 2030 er 118,5 TWh. I dette alternativet er engrosprisene om lag 32 prosent lavere enn i middelprisalternativet. Priselastisiteten for treforedlingsindustrien er her høyere enn i høypristilfellet, vel -0,6, for industrien ellers er elastisiteten noe lavere, for tjenesteytende næringer noe høyere og for husholdninger om lag den samme som i høyprisalternativet. Grunnen til at elastisitetene ikke er symmetriske, er at de målt på denne måten også inkluderer de strukturelle endringene som skjer når kostnadene i næringene endres. I husholdningssektoren er det en kombinasjon av pris- og inntektseffekter, og selv om de strukturelle endringene blir forskjellige, blir ikke størrelsesorden på de inntektsmessige endringene svært forskjellige ved prisfall og prisoppgang i disse to beregningene.

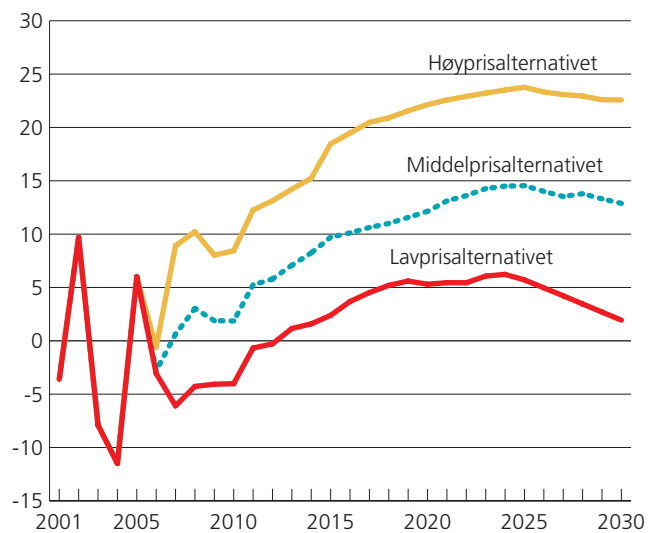
7.1. Kraftproduksjon

Kraftproduksjonen i alle alternativene ligger om lag på samme nivå i Norge uavhengig av prisnivå, 160-162 TWh, dog høyest i høyprisalternativet, se figur 5. Kraftproduksjonen går også fra en situasjon i 2006 hvor den er lavere enn innenlandsk forbruk til en situasjon hvor den er vesentlig høyere enn innen-

Figur 5. Kraftproduksjon i Norge. TWh. Tre alternativer

Figur 6. Netto krafteksport fra Norge til utlandet, TWh

landsk forbruk – altså går vi fra en netto importsituasjon til en netto eksportsituasjon. Dette skyldes i det alt vesentlige forutsetningen om innføring av en elsertifikatorrdning, se en nærmere diskusjon av dette i Aune, Bye og Hansen (2005).

7.2. Krafthandel

Figur 6 viser utviklingen i netto krafthandel i de forskjellige alternativene. I alle alternativene blir Norge en netto eksportør fram mot 2030, størst med om lag 22 TWh i høyprisalternativet. Høy kraftpris reduserer etterspørselen og øker tilbudet i Norge.

I lavprisalternativet er Norge om lag i balanse i 2030. Her blir prisene og dermed tilbudet lavere og forbruket blir høyere.

Økningen i nettoeksporten skjer gradvis fram mot 2020. Effekten av at elsertifikater introduseres i markedet som en felles samordnet ordning i Sverige og

Norge ses tydelig. Siden den primære tilgangen på nye fornybare ressurser er større og til lavere kostnader i Norge enn i Sverige, skjer mye av utbyggingen av slike teknologier i Norge. Subsidiene til disse teknologiene kommer fra både det norske og det svenske markedet gjennom krav om forbruksandeler i hvert av landene.

Beregningene viser at kraftprisene i Sverige blir høyere enn i Norge i høyprisalternativet – det er konsistent med at det er netto innstrømming av kraft i retning av Sverige – altså netto eksport fra Norge. Som vi ser er også nettoeksporten i høyprisalternativet størst.

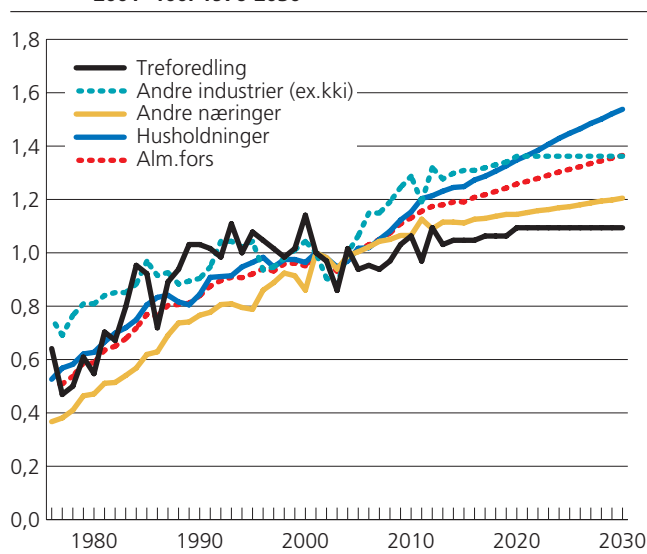
I lavprisalternativet er prisen i Sverige noe lavere i gjennomsnitt enn i Norge. Fortsatt er imidlertid Sverige netto mottaker av kraft. Dette antyder at det ikke er nettskanker i eksportperiodene, men at det kan være importperioder hvor det er nettskanker mot Norge, noe som gir høyere priser i Norge enn i Sverige i disse periodene. Siden både Norge og Sverige er delt inn i flere regioner, og overføringsmulighetene mellom enkelte regioner i Norge er begrenset, kan det også være områder i Norge som har høyere pris enn i Sverige og andre områder som har lavere eller lik pris. I gjennomsnitt kan man både på grunn av periode- og områdeeffekter få denne forskjellen i gjennomsnittspriser mellom Norge og Sverige, selv om Norge totalt over året er en klar nettoeksportør.

7.3. Kraftforbruk framover vurdert i et lengre perspektiv

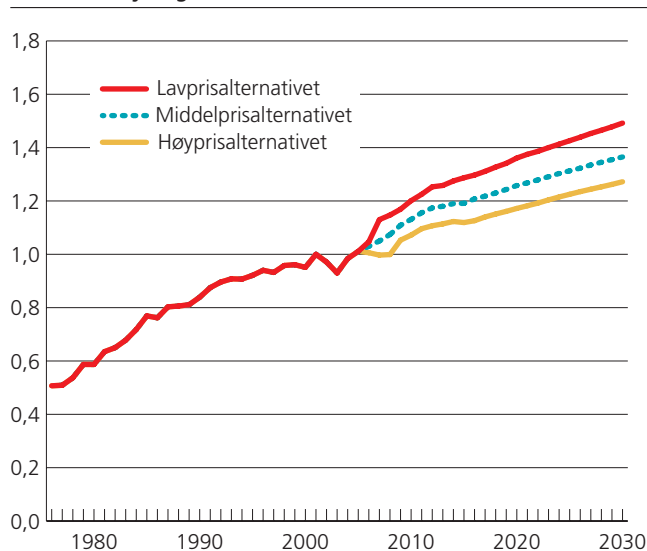
Figur 7 viser utviklingen i elektrisitetforbruket på indeksform for noen hovedsektorer i norsk økonomi fra 1976 og fram til slutten av beregningsperioden i 2030. Som vi ser har utviklingen historisk vært preget av sterk vekst for de fleste sektorene. Denne veksten må sees på bakgrunn av flere forhold. Den økonomiske veksten har vært sterk i store deler av perioden. Samtidig har oljeprisene steget relativt til elektrisitetsprisene og gitt en overgang fra bruk av olje til bruk av elektrisitet. Den sterkeste veksten har vi hatt i husholdningene og tjenesteytende næringer (Andre næringer). Dette skyldes i hovedsak at den økonomiske veksten i disse næringene har vært sterkest, og at det har vært gode muligheter for overgang fra bruk av olje til bruk av elektrisitet. Dessuten har sterk vekst i utstyr som bruker elektrisitet og vekst i oppvarmet areal betydd mye i disse sektorene. Veksten i industrien har vært mindre på grunn av lavere økonomisk vekst og et større innslag av netto energisparing. Det har også vært en viss overgang fra mer energiintensive til mindre energiintensive sektorer internt i industrien.

Framover ser vi at veksten fortsatt antas å bli sterk i husholdninger og tjenesteyting, mens det flater helt ut for den kraftintensive industrien (per forutsetning, se foran). For andre industrier er det en sterk vekst fra 2005-2010 som delvis skyldes leveranser av elektrisitet til landbasert petroleumsvirksomhet. Senere i scenarioperioden flater veksten for denne sektoren ut.

Figur 7. Utviklingen i netto elektrisitetsforbruk for noen hovedgrupper. Middelpriksalternativet. Indeks 2001=100. 1976-2030

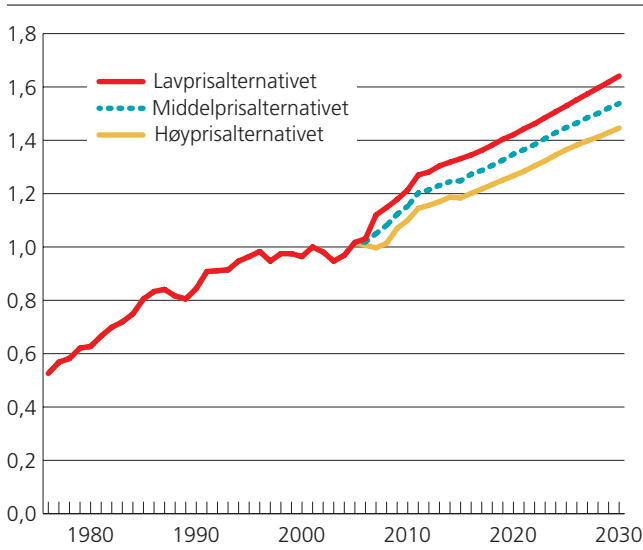

Figur 8. Utviklingen i netto elektrisitetsforbruk i alminnelig forsyning. Indeks 2001=100. 1976-2030

Figur 8 viser utviklingen i elektrisitetforbruket i alminnelig forsyning på indeksform. Selv om forbruket har vokst kraftig fram til 2001, ser det ut som veksten har flatet ut de senere årene. Vi ser imidlertid at de tre prisalternativene, som utgjør et spenn i 2030 på om lag 20 TWh, alle føyer seg inn i en mulig forlengelse av den historiske banen. Det midlere prisalternativet gir en vekst 25 år fram i tid på 20 prosent. I 25 års-perioden fra 1976-2000 vokste elektrisitetforbruket med nesten 65 prosent, altså er det en vesentlig utflating av veksttakten i middelscenariet. Dette henger sammen med en generell nedgang i den økonomiske veksten, og at mye av overgangen fra olje til elektrisitet allerede er tatt ut. Samtidig må vi huske at forbruksnivået i dag er vesentlig høyere enn i 1976, slik at det ikke blir den samme forskjellen i den absolute veksten, selv om den også er betydelig. Fra 1976 til 1986 var veksten i kraftforbruket per år 2,3 TWh

Figur 9. Utviklingen i netto elektrisitetsforbruk for husholdningene. Indeks 2001=100. 1976-2030

per år i gjennomsnitt, mens fra 2001 til 2011 i middelpreisalternativet er veksten på 1,0 TWh per år i gjennomsnitt.

La oss se noe nærmere på den sterke veksten i husholdningene. Denne er vist i figur 9 på indeksform. Selv om den framskrevne veksttaket for 2005-2030 er lavere enn den var på 1970-tallet og begynnelsen av 1980-tallet, er den vesentlig høyere enn den var på slutten av 1990-tallet og begynnelsen av dette århundret.

La oss først se på forholdet mellom inntektsveksten og utviklingen i forbruket av elektrisitet. Veksten i privat konsum over perioden (faste priser) 2005-2030 er i overkant av 65 prosent, mens veksten i elektrisitetsforbruk hos husholdningene er anslått til drøye 50 prosent. Realprisen på elektrisitet i middelalternativet er om lag uendret i perioden. I høyprisalternativet, hvor kraftprisen ligger om lag 20 prosent høyere, ligger kraftforbruket i husholdningene om lag 6 prosent lavere. I lavprisalternativet, hvor kraftprisen er 30 prosent lavere, ligger kraftforbruket om lag 7 prosent høyere.

Det er også noen momenter som taler for at en kan overvurdere veksten i kraftforbruket. Over tid har økningen i antall husholdninger vært større enn befolkningsveksten. Det er vanlig å snakke om stordriftsfordeler i forbruk av elektrisitet blant husholdninger. Det vil si at forbruket per person minker med antall husholdningsmedlemmer. Dette skyldes at alle husholdninger, uansett størrelse, har en bolig, og at boligarealet ikke øker i takt med antall medlemmer i husholdningen. En utvikling i retning av mindre husholdninger, enten i form av hver husholdning får færre barn eller ved at skilsmisser løser opp husholdningene i mindre enheter, vil bidra til en vekst i energibruken som overstiger den bakenforliggende befolkningsvek-

sten. Etter hvert kan både fallet i barnetall og nedgang i husholdningstørrelse på grunn av skilsmisser nærme seg metning. Da kan denne drivkraften i retning av økt elektrisitetsforbruk avta.

Det har også vært en vekst i oppvarmet areal historisk. Etter hvert som inntektene øker, har kravet til boligareal økt. Samtidig har boliger blitt mer og mer åpne og det oppvarmede arealet i hver bolig dermed økt. Dette krever igjen økt energiforbruk. Kravet til innetemperatur har også økt. På 1950-1960 tallet snakket man om innetemperaturen på 18 grader. I dag er det ikke uvanlig med innetemperaturen på 22 grader. For alle disse faktorene kan en også tenke seg at man kan nå metningstendenser. Det er grenser for hvor store boliger man skal ha. Når alt arealet er oppvarmet representerer ikke dette elementet en drivkraft i retning av økt elektrisitetsforbruk, og endelig er det grenser for hvor varmt man ønsker å ha det innendørs.

En siste faktor som hevdes å ha stor betydning er utviklingen av mer energieffektivt teknisk utstyr. Dette elementet trekker i retning av lavere energiforbruk, men samtidig henger alt energiforbruk innendørs sammen med behovet for energi til oppvarming. All energi som benyttes innendørs avgir varme. Lavere energibruk til teknisk utstyr medfører økt behov for varme fra andre kilder på kalde dager.

Alle disse momentene kan ha hatt betydning for den utviklingen i elektrisitetsforbruket i husholdningene som vi har sett de siste årene. Samtidig kan man ikke se bort fra at den tilsynelatende utflytningen kan skyldes tilfeldige forhold; perioder med arbeidsledighet og usikkerhet, perioder med fluktuerende rente- og boligkostnader ellers, endringer i skatteregler (inntektsusikkerhet) og avgiftsregler (kostnadsusikkerhet), stor fokus på miljø og prisutvikling i elektrisitetsmarkedet, sparekampanjer med tidsbegrenset effekt, etc.

Det er også momenter som kan tale for at forbruket fortsatt kan øke som det har gjort historisk i denne sektoren. Global oppvarming som følge av klimaendringer kan redusere behovet for oppvarming om vinteren, men øke behovet for luftkjøling om sommeren. For eksempel er elektrisitetsforbruket i en bolig på Bahamas like høyt som for en bolig i Norge på grunn av avkjølingsbehovet. Det blir større innslag av oppvarming ute i form av terrassevarmere, flere vil ha isfrie innkjørsler etc. Med økte inntekter kan prioriteringene til husholdningene medføre en sterk økning i bruken av energiintensive goder.

Som det framgår er det stor usikkerhet knyttet til utviklingen i elektrisitetsforbruket i husholdningene. Etter hvert blir kan denne sektoren bli klart dominerende når det gjelder vekst i forbruket av elektrisitet i Norge, men dette er usikkert. Det er derfor viktig å få

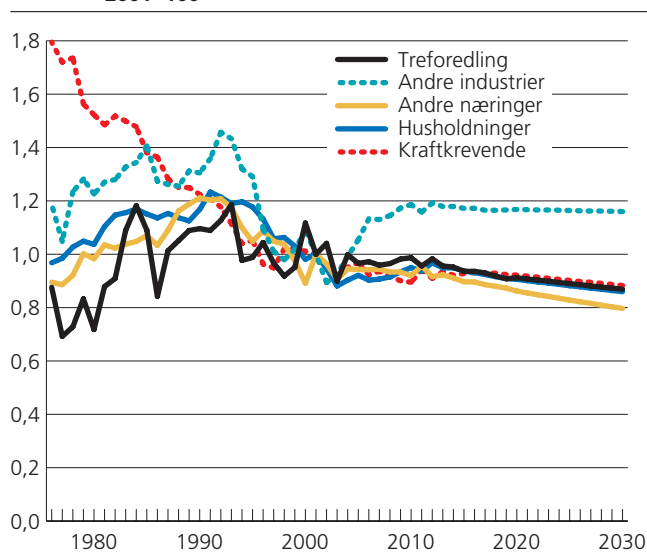
bedre modeller for å forklare utviklingen i denne sektoren. Det er grunn til å anta at de modellene som hittil har vært brukt er for enkle og lineære med relativt få forklaringsfaktorer hvor en ikke er i stand til å isolere effekten av metningstendenser for flere av de faktorer som er viktig i praksis. Dette bør derfor studeres nærmere framover.

7.4. Kort om energieffektivisering

Over tid foregår det en betydelig effektivisering av energibruken i norsk økonomi. Det utvikles nye teknologier som tas i bruk etter hvert som det investeres i nye bedrifter, eldre bedrifter faller fra, og det reinvesteres i nye bygninger og nye maskiner i eksisterende bedrifter. Det er alltid slik at det i forhold til den på et gitt tidspunkt beste teknologi vil være et sprang til den teknologien som brukes i eksisterende bedrifter. De har investert på et tidspunkt hvor beste teknologi var dårligere, og siden alt kapitalutstyr har en avveid økonomisk levetid vil en nesten umiddelbart etter investering oppleve at beste teknologi blir enda mer effektiv. Slik vil det være til bedriften igjen skal fornye sitt kapitalutstyr. Hvis man hele tiden skal ha beste teknologi, vil det selvsagt bli prohibitive kostnader med avskrivninger. Likevel vil man samlet i et land kunne oppleve betydelige energibesparinger gjennom å ta i bruk bedre teknologi når man er kommet til tidspunktet for reinvesteringer. Figur 10 viser utviklingen i energiintensitetene (elektrisitet i kWh/krone produsert målt i faste priser) i noen hovedgrupper av sektorer i norsk økonomi de siste 30 årene og utviklingen i disse slik det framkommer av beregningene framover.

Vi ser at den kraftigste nedgangen har skjedd i kraftintensiv industri, dels ved at disse bedriftene har gått over til ny teknologi ("prebaked" i aluminium for eksempel), dels ved at de minst effektive bedriftene er forsvunnet. I treforedlingsindustrien har en opplevd først en økning i intensiteten for deretter å få en nedgang. I andre industrier har det også skjedd store endringer. Fram mot 2000 falt intensitetene betydelig fra midten av 1990-tallet, mens framskrivningene viser at innfasing av elektrisitetsleveranser til petroleumsnæringene bidrar til et løft i intensiteten for sektoren samlet sett etter 2005. I andre næringer (tjenesteyting m.m.) har det vært en mer blandet utvikling. Økningen fram til begynnelsen av 1990-tallet i elektrisitetsintensiteten henger nært sammen med utviklingen i oljepriser og fyringen i elektrokjeler. Tilsvarende betyr oljeprisutviklingen en del for overgangen til elektrisitet også for husholdninger på 1980-tallet (jfr. OPEC I og OPEC II). Samtidig betyr nok teknifiseringen av tjenesteytende bygg og husholdningene en del. Denne overgangen mellom energibærere har mer enn oppveid den forbedrede teknologien som er kommet til underveis. Etter hvert som det meste av oljebruken er substituert bort, har imidlertid denne oppgangen i intensiteter snudd til en nedgang. De teknologiske framskritt er da knyttet til bruken av elektrisitet alene.

Figur 10. Utviklingen i elektrisitetsintensitetene i ulike sektorer. Historisk og framover (Middelprisalternativet). Indeks 2001=100

I framskrivningene videreføres den teknologiske utviklingen som igjen bidrar til en videre nedgang i intensitetene.

I forhold til den partielle effekten av 1 prosent teknologisk endring per år i 25 år, (samlet nesten 30 prosent over hele perioden) er imidlertid nedgangen i intensiteter vesentlig mindre, bortsett fra for treforedling. Dette skyldes flere forhold: a) en økning i arbeidskostnadene trekker i retning av mer kapitalintensiv, og dermed mer energiintensiv produksjon i hver enkelt bedrift, og b) en økning i arbeidskostnadene medfører strukturelle endringer internt i de aggregerte næringene i retning av mer kapitalintensiv og energiintensiv produksjon. Dette bidrar til å oppveie deler av den partielle energibesparende teknologiske utviklingen.

8. Oppsummering

Vi har beregnet tre scenarier for forbruksutviklingen for kraft i Norge fram mot 2030. Disse tar utgangspunkt i makroøkonomiske beregninger av økonomisk vekst og sammensetning av denne, samt anslag over en del sentrale kostnadsforhold i kraftproduksjon (brenselspriser og kvotepriser for klimagassutslipp). Scenariene viser et relativt stort spenn for totalforbruket i 2030 - fra 140-159 TWh i 2030 avhengig av pris og kostnadsutviklingen. Det er stor usikkerhet knyttet til spesielt husholdningenes forbruksutvikling framover. Utviklingen i en del demografiske forhold kan tale for at forbruksutviklingen for husholdningene kan bli mindre enn framskrevet her. Samtidig er ikke forbruksutviklingen i denne sektoren spesielt sterk i forhold til den framskrevne konsumveksten. Vurdert i et langt historisk perspektiv kan tvert imot flere av banene være gode illustrasjoner på en mulig forbruksutvikling. Spennvidden i kraftprisene i analysen er fra 18-33 øre/kWh.

Referanser

Aune, F. R., T. Bye and P. V. Hansen (2005): *Et felles norsk-svensk elsertifikatmarked*, Rapporter 2005/20, Statistisk sentralbyrå.

Bye, T, K. Gabrielsen and F. R. Aune (2005): Climate change - lower electricity prices and increasing demand. An application to the Nordic Countries, Discussion Paper 430, Statistics Norway.

Nordel (2004): Prioriterede Snit. Fælles nordiske analyser af vigtige snit i Nordel-systemet.

Gabrielsen, K. (2005): *Climate change and the future Nordic electricity market – supply, demand, trade and transmission*, Kommer i serien Rapporter, Statistisk sentralbyrå.

Formålsfordeling av husholdningenes elektrisitetsforbruk i 1990 og 2001

Bodil M. Larsen og Runa Nesbakken

Eksisterende anslag på fordelingen av husholdningenes energiforbruk bygger på en analyse fra 1990. Ifølge den blir om lag 65 prosent av elektrisitetsforbruket og 75 prosent av energiforbruket brukt til oppvarming av bolig og vann. Disse resultatene er beregnet ved hjelp av en energirådgivningsmodell. Nye resultater basert på økonometrisk metode og data fra utvalgsundersøkelser for 1990 og 2001, skiller seg klart fra disse tallene. Spesielt finner vi at en betydelig lavere andel går til boligoppvarming. Videre finner vi at fordelingen varierer mye mellom årene på grunn av variasjoner i utetemperaturer og energipriser. Fordelingen har også endret seg over tid på grunn av endringer i sammensetningen av oppvarmingsutstyret, økning i beholdningen av elektriske apparater og høyere energieffektivitet.

Innledning¹

Husholdningenes elektrisitetsforbruk fordeler seg på en rekke formål som oppvarming av bolig og vann, belysning og elektriske husholdningsapparater (formålsfordelingen). Effekten av energipolitiske tiltak, som f.eks. avgifter og offentlig støtte til kjøp av nytt oppvarmingsutstyr, vil blant annet avhenge av hvor stor del av energiforbruket som benyttes til ulike formål.

Elektrisitetsverkene måler det totale elektrisitetsforbruket i en husholdning, men ikke forbruket til ulike formål. Formålsfordelingen må derfor beregnes, noe som innebærer at det er usikkerhet knyttet til fordelingen. Frem til nå har oppfatningen om formålsfordelingen vært basert på en analyse som ble utført for 15 år siden. I Larsen og Nesbakken (2005) har vi foretatt nye beregninger av formålsfordelingen. I denne artikkelen presenterer vi de nye resultatene, og sammenligner resultatene med den hittil rådende oppfatningen om formålsfordelingen.

Data og metode

Vi har estimert formålsfordelingen for 2001 ved å benytte data fra Forbruksundersøkelsen 2001. Dette er en utvalgsundersøkelse hvor om lag 1000 husholdninger besvarte en rekke spørsmål om boligen og hus-

holdningen generelt, og energibruk spesielt. Etter tillatelse fra husholdningene er informasjon om elektrisitetsforbruk for hver enkelt husholdning hentet fra elektrisitetsverkene. Vi har også estimert formålsfordelingen for 1990 ved å benytte data fra Energiundersøkelsen 1990, som er en tilsvarende utvalgsundersøkelse for om lag 1500 husholdninger. Den relativt detaljerte informasjonen om bruk av ulike typer elektrisk utstyr, beholdning av ulike typer oppvarmingsutstyr samt økonomiske og demografiske faktorer som påvirker elektrisitetsforbruket gir et godt grunnlag for å analysere fordelingen av samlet elektrisitetsforbruk til ulike formål.

Vi har benyttet en økonometrisk metode som utnytter forskjellene i beholdningen av elektrisk utstyr mellom husholdninger. Vi estimerer forskjellen i elektrisitetsforbruket mellom husholdninger som har ulike utstyrstyper og de som ikke har utstyret. På denne måten beregner vi elektrisitetsforbruket til hver enkelt utstyrstype. For å beregne formålsfordelingen for hele husholdningssektoren tar vi også hensyn til hvor stor andel av husholdningene som har de ulike utstyrstypene. Elektrisitetsforbruket til en utstyrstype (f.eks. sentralfyr basert på elektrisitet) kan være stort for en husholdning som har dette utstyret, men likevel bety lite for hele husholdningssektoren fordi svært få har utstyret. Tilsvarende vil utstyr som innebærer høyt elektrisitetsforbruk og som også er svært utbredt, få stor vekt (f.eks. elektriske ovner og vaskemaskin). Utvalgsundersøkelsene vi benytter gir oss tilstrekkelig informasjonen om husholdningens totale elektrisitetsforbruk, beholdning av elektrisk utstyr og andre relevante demografiske og økonomiske data til å kunne benytte den økonometriske metoden.

Bodil M. Larsen er forsker ved Gruppe for energi og miljøøkonomi (bodil.merethe.larsen@ssb.no)

Runa Nesbakken er forsker ved Gruppe for energi og miljøøkonomi (runa.nesbakken@ssb.no)

¹ Takk til Norges vassdrags- og energidirektorat og Enova SF for bidrag til finansiering av prosjektet.

Resultater

De nye resultatene er robuste ved at signifikansnivåene er gode, resultatene er stabile når det gjelder størrelsen på parameterestimaterne, forklaringskraften er høy og regneeksempler viser at resultatene innebærer rimelige resultater for bruk av utstyret og effekt. Hovedresultatene er gjengitt i figur 1. Gjennomsnittlig samlet elektrisitetsforbruk per husholdning var om lag det samme i 1990 og 2001 (3 prosent høyere i 2001). Husholdningene reduserte sitt elektrisitetsforbruk blant annet til vannvarming, belysning, tørking og oppvaskmaskin fra 1990 til 2001, mens forbruket til boligoppvarming og «Annet» økte.

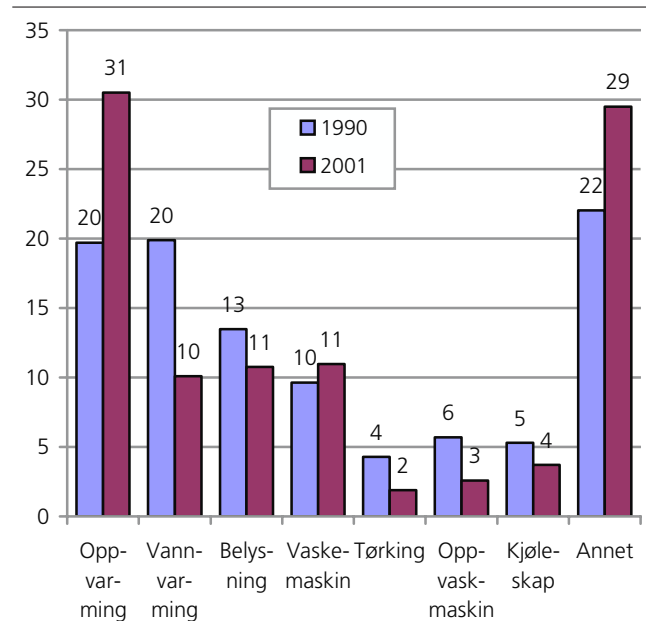
Elektrisitetsforbruk til *boligoppvarming* var om lag 60 prosent høyere i 2001 enn i 1990. Dette skyldes svært ulike utetemperaturer i de to årene, ulike relative energipriser samt utviklingen i beholdningen av oppvarmingsutstyr og boligareal. Utetemperaturen var 23 prosent høyere enn normalt i 1990 og 2,5 prosent lavere enn normalt i 2001. At oljeprisen korrigert for virkningsgrad var 29 prosent høyere enn elektrisitetsprisen i 2001, men 12 prosent lavere i 1990, trakk også i retning av høyere elektrisitetsforbruk. Andelen av husholdningene med elektriske ovner eller varmekabler økte fra 92 til 98 prosent, andelen med oljeutstyr gikk ned fra 30 til 15 prosent og boligarealet økte med 4 prosent. Mer energieffektive husholdningsapparater trakk i retning av en lavere andel av elektrisitetsforbruket til slike apparater, og dermed høyere andel til oppvarming.

Elektrisitetsforbruk til *vannvarming* ble redusert med om lag 50 prosent fra 1990 til 2001. Dette har sammenheng med lavere andel som har egen elektrisk varmtvannsbereder og sterk økning i andelen husholdninger som har oppvaskmaskin. En effekt av økt bruk av oppvaskmaskin er mindre bruk av varmt tappevann til manuell oppvask. En reduksjon i antall karbad trekker også i retning av lavere varmtvannsforbruk. Andre årsaker kan være bedre isolering i nye varmtvannsberedere, at berederen i større grad plasseres i oppvarmede rom og økt bruk av sparedusj. En overgang fra tradisjonell bøttevask til mopping kan også ha bidratt til lavere varmtvannsforbruk.

Elektrisitetsforbruk til *belysning* var 18 prosent lavere i 2001 enn i 1990. Dette kan blant annet skyldes betydelig høyere realpris på elektrisitet i 2001 enn i 1990, og at husholdningene dermed ble mer bevisste på å slå av lys og benytte lavenergipærer.

Andelen av husholdningene med *vaskemaskin* var om lag uendret, men elektrisitetsforbruket økte likevel med 17 prosent. Effektivitetsforbedringer trekker i retning av lavere elektrisitetsforbruk over tid. Det høyere forbruket skyldes da endret bruksmønster, som vasking på høyere temperatur, økning i antall vasker, vasking av ulltøy i maskin og økt bruk av forvask.

Figur 1. Formålsfordelingen av elektrisitetsforbruket i 1990 og 2001. Prosent

Kilde: Larsen og Nesbakken (2005).

Elektrisitetsforbruk per *tørketrommel/-skap* ble mer enn halvert fra 1990 til 2001, samtidig som det var en viss økning i andelen husholdninger som hadde dette utstyret. Samlet sett gikk gjennomsnittlig elektrisitetsforbruk til tørking ned med 55 prosent. Betydelig flere husholdninger hadde *oppvaskmaskin* i 2001 enn i 1990, men energieffektiviteten for oppvaskmaskinene ble kraftig forbedret, og husholdningenes elektrisitetsforbruk til oppvaskmaskiner ble halvert. Elektrisitetsforbruk til *kjøleskap* utenom kombiskap gikk ned med 28 prosent, hovedsakelig på grunn av en sterk overgang til kombiskap.

Samleposten av *annet elektrisitetsforbruk* dekker elektrisitetsforbruk til alle apparater som ikke er spesifisert i estimeringene (inklusive blant annet komfyr, kombiskap og frysebokser), og dette forbruket økte med 37 prosent fra 1990 til 2001. Årsaker kan være økning i andelen som hadde kombiskap samt at husholdningene anskaffer stadig flere typer elektriske apparater. Det var også en relativt kraftig økning i husholdningenes realinntekt i perioden 1990 til 2001. Når inntekten øker, vil vi forvente lavere økning i elektrisitetsforbruk til nødvendighetsgoder sammenlignet med elektrisitetsforbruk som har mer luksuspreg. De spesifiserte postene som varm bolig, varmt vann, lys, rene og tørre klær, rent dekketøy og kalde matvarer har alle et nødvendighetspreg. Svømmebasseng, terrassevarmere, badstue, boblebad, aircondition osv. har mer luksuspreg, og dette utstyret er med i annet elektrisitetsforbruk. Økningen i elektrisitetsforbruket som følge av økt inntekt, må dermed forventes å være høyere for gruppen «Annet» enn for de andre formålene.

Sammenligning med tidligere anslått formålsfordeling

En formålsfordeling av husholdningenes energiforbruk i 1990 basert på ingeniørmodellen ERÅD, har vært den eneste tilgjengelige i mange år. ERÅD står for EnergiRÅdgivning, og modellen er utviklet med tanke på å masseprodusere individuelle spareråd for boliger og yrkesbygg (se Ljones mfl. 1992 og Energi-data 1989). 1990-resultatene fra ERÅD er svært forskjellige fra de nye resultatene vi har presentert her, selv om datagrunnlaget fra Energiundersøkelsen 1990 er felles. ERÅD har beregnet at 65 prosent av elektrisitetsforbruket og 75 prosent av energiforbruket i 1990 gikk til oppvarming av bolig og vann, mens våre tall viser henholdsvis 40 og 53 prosent.

Det er flere årsaker til at ERÅD-modellen og vår økonomiske modell gir så vidt forskjellige resultater. Dette er nærmere drøftet i Larsen og Nesbakken (2005). Den viktigste årsaken er forskjellige metoder. I ERÅD-modellen er det svært mange parametre som skal anslås, blant annet effekt- og elektrisitetsforbruk for ulike apparater, brukstider og annen forbruksadferd. Dette ble gjort dels ved bruk av informasjon fra Energiundersøkelsen 1990 og dels ved å bruke kvalifisert gjetning. I vår økonomiske modell har vi estimert forbruket til ulike apparater ut fra data for hver enkelt husholdning i utvalget, uten at det er nødvendig å gjøre antakelser om elektrisitetsforbruk, effektforbruk, brukstider o.l. Resultatene fra den økonomiske analysen gjenspeiler at husholdningene har svært forskjellig beholdning av elektrisk oppvarmingsutstyr og husholdningsapparater med hensyn til alder på utstyret og energieffektivitet, mens resultatene fra ERÅD er basert på en antakelse om at alle husholdninger har nytt utstyr med energieffektiv teknologi.

Parameterverdiene som er benyttet i formålsfordelingen for 1990 fra ERÅD er ikke dokumenterte, og resultatene fra ERÅD kan derfor ikke etterprøves. Videre er ikke usikkerheten i ERÅD-beregningene estimert. De nye beregningene er basert på metoder fra fagene økonomi og statistikk anvendt på observasjoner fra husholdningsundersøkelser, og usikkerheten kan anslås. Usikkerheten knyttet til at resultatene er basert på et utvalg av husholdninger gjelder både i ERÅD og vår økonomiske modell. I begge modellene kan enkelte formål være under- eller overestimert, men evalueringen av ERÅD-metoden tyder på at usikkerheten er størst for ERÅD-modellen (se Larsen og Nesbakken 2005).

Oppsummering

Tidligere anslag på formålsfordelingen av elektrisitetsforbruket i norske husholdninger er basert på resultater fra en energirådgivningsmodell og data for 1990. Vi har beregnet formålsfordelingen for 2001 ved å benytte en økonomisk metode i tråd med internasjonale studier av formålsfordeling. I likhet med tidligere resultater er også disse nye resultatene beheftet med usikkerhet. De nye resultatene fremstår imidlertid som stabile og presise. Metoden er også anvendt på data for 1990 for å studere endringer over tid. Formålsfordelingen vil variere fra år til år avhengig av utetemperaturer og energipriser. I tillegg vil trender når det gjelder energieffektivisering av apparater og oppvarmingsutstyr samt utbredelse av både kjente typer utstyr og nye utstyrstyper, påvirke den langsiktige utviklingen i formålsfordelingen.

Sammenligningen av formålsfordelingen i 1990 og 2001 viser at elektrisitetsforbruket til boligoppvarming var om lag 60 prosent høyere i 2001 enn i 1990. Dette skyldes blant annet svært ulike utetemperaturer i de to årene, endringer i relative energipriser og utviklingen i beholdningen av oppvarmingsutstyr og boligareal. Elektrisitetsforbruket til flere andre formål var lavere i 2001 enn i 1990, slik at samlet elektrisitetsforbruk var om lag på samme nivå.

De nye tallene viser at en langt lavere andel av elektrisitetsforbruket går til oppvarming enn tidligere antatt.

Referanser

Energidata (1989): *Metodebeskrivelse av ERÅD-systemet*, Rapport 1201/iah, Energidata, Trondheim.

Larsen, B.M. og R. Nesbakken (2005): *Formålsfordeling av husholdningenes elektrisitetsforbruk i 2001. Sammenligning av formålsfordelingen i 1990 og 2001*, Rapporter 2005/18, Statistisk sentralbyrå.

Ljones, A., R. Nesbakken, S. Sandbakken, A. Aaheim (1992): *Energibruk i husholdningene. Energiundersøkelsen 1990*, Rapporter 92/2, Statistisk sentralbyrå.

Den nye matvareindeksen: Bruk av strekkodedata i konsumprisindeksen

Joaquin Rodriguez og
Frank Haraldsen

Statistisk sentralbyrå benytter fra og med augustindeksen 2005 strekkodedata i full skala til å beregne delindeksen for matvarer og alkoholfrie drikkevarer i konsumprisindeksen (KPI). Dette innebærer at denne delindeksen går fra å måle prisene på omkring 250 representantvarer til å måle prisene på over 14 000 varer. Disse blir vektet sammen ut fra salget av de ulike varene, noe som gir mer detaljerte vekter enn tidligere i matvareindeksen. Hovedelementer i den nye matvareindeksen er et nytt utvalg der butikkene er stratifisert etter butikkjede og profil, hvor tilnærmet alle varer som omsettes i markedet inngår. Et nytt nivå er introdusert i konsumklassifiseringen og indekser på dette nivået beregnes ved Fisher-formelen med månedlig kjeding. En annen fordel er at oppgavebyrden for butikkene blir langt mindre enn tidligere på grunn av automatiserte rutiner for elektronisk rapportering. Den nye metoden gir større månedlige prisvariasjoner, spesielt for varer med mye sesongvariasjon i forbruk og priser.

Innledning

I de senere årene har det både i Norge og internasjonalt vært et økende fokus på bruk av strekkodedata ved beregning av prisindekser. Årsakene er flere, men den kanskje aller viktigste er at kvaliteten på indekserne blir bedre ved at man får tilgang på mer detaljert informasjon om transaksjonene. Gjennom strekkodedata får man tilgang på transaksjonsinformasjon om blant annet tidspunkt, mengde og pris for samtlige varer i de butikkene det rapporteres fra. Mange prinsipielle og metodiske valg har blitt tatt i prosessen med å innføre bruken av strekkodedata i full skala i matvareindeksen. Noen av disse har vært nokså opplagte, mens andre igjen er kontroversielle. Den nye metoden er tatt i bruk fra og med indeksen for august 2005. I denne artikkelen dokumenteres metoder og rutiner som er tatt i bruk, samtidig som vi presenterer egenskaper og noen resultater basert på denne type data. Delindeksen for matvarer og alkoholfrie drikkevarer i KPI var tidligere basert på et utvalg av varer fra et utvalg av butikker som skulle reflektere prisendringene i hele varepopulasjonen. Tilgang på strekkodedata skaper en helt ny situasjon, som blant annet gir oss flere muligheter til å beregne prisutviklingen for matvarer og alkoholfrie drikkevarer basert på tilnærmet alle varene som omsettes i det norske dagligvaremarkedet.

Strekkodedata er elektroniske data som genereres på salgsstedet og ved salgstidspunktet. Disse dataene inneholder informasjon både om transaksjonspris, mengde, sted, tidspunkt og en kort beskrivelse av produktene. Mulighetene for å beregne mer korrekte indekser blir med dette betraktelig større. For det første er det mulig å beregne mikroindekser hvor alle varene i en aktuell konsumgruppe inngår. Videre kan en ta hensyn til endringer i volumene når en vektet prisene, noe som er svært relevant ved beregning av matvareindekser hvor prisendringer på de mest omsette varene kan føre til en betydelig skift i etterspørsel og omsetning (substitusjonseffekt).

I en vurdering av beste metodevalg vil formålet med KPI være viktig. KPI brukes primært som en indikator for utviklingen i levekostnadene i samfunnet og som input for å deflatere verditall i nasjonalregnskapet. I tillegg til dette brukes KPI som en viktig inflasjonsindikator når Norges Bank fastsetter pengepolitikken. Disse faktorene alene sier hvor viktig det er å ta hensyn til både pris og volum når mikroindeksene beregnes, se boks 1.

Statistisk sentralbyrå har i løpet av de siste årene fått tilgang til og testet en stor mengde strekkodedata fra dagligvarekjedene, med positivt resultat for å beregne matvareindeksene. Beregninger med historiske data gir oss et grunnlag for å trekke følgende konklusjoner:

- Det finnes ingen klare indikasjoner på at prisutviklingen for matvarer er signifikant forskjellig i ulike geografiske områder i Norge. Derimot viser resultatene at det er primært butikkjede og butikkprofil (supermarked, nærbutikk, lavpris,

Joaquin Rodriguez er seniorrådgiver ved Seksjon for økonomiske indikatorer (joaquin.rodriguez@ssb.no)

Frank Haraldsen er konsulent ved Seksjon for økonomiske indikatorer (frank.haraldsen@ssb.no)

Noen fakta om den norske konsumprisindeksen

Metoder og rutiner brukt i den norske konsumprisindeksen er i stor grad basert på rammeverket som internasjonale eksperter og organisasjoner på området har definert, se for eksempel International Labour Organization (2004). Manualen er et omfattende dokument hvor både innsamlings-, bearbeidings- og publiseringsrutiner beskrives og drøftes. Med dette utgangspunkt må hvert enkelt land gjøre sine valg basert på egenskapene i sine data og tilgjengelige ressurser.

Den norske konsumprisindeksen er et resultat av aggregerte indekser fra et begrenset antall varer og tjenester som skal representere hele populasjonen av konsumvarer og -tjenester. Prisene hentes inn fra hele landet ved bruk av skjema (papir og web), telefon, innsamling fra internett og elektronisk innsending fra kjedekontorer. I motsetning til mange andre europeiske land brukes det ikke egne prisinnsamlere i Norge. På den annen side er Norge i en privilegert situasjon hva gjelder tilgangen til elektroniske data, spesielt når det gjelder strekkodedata innen dagligvarehandelen.

Varene og tjenestene (representantvarer) som inngår i konsumprisindeksen er offisielt delt inn i 12 hovedgrupper etter en offisiell konsumklassifisering (COICOP). Matvarer og alkoholfrie drikkevarer er en av disse 12 hovedgruppene og representerer omkring 12 prosent av konsumprisindeksen

totalt. Hver hovedgruppe er så delt i grupper og undergrupper innenfor det offisielle systemet, se Fløttum (1999).

Indeksene på representantvarenivå beregnes ved å sammenligne alle prisene (geometriske gjennomsnitt) i en måned med prisene som ble observert i juli måned. Disse indeksene beregnes etter geografiske områder og vektet ut fra omsetningsandeler innen de ulike områder, se Johannessen (2001). Fra august 2005 vil indeksen for matvarer og alkoholfrie drikkevarer skille seg ut fra resten av KPI på akkurat dette området bortsett fra alkoholholdige drikkevarer fra Vinmonopolet og for nye personbiler, se Henriksen (2004).

Indeksene på representantvarenivå er det vi kaller mikroindeksene. Mikroindeksene aggregeres til alle nivåene i COICOP ved bruk av budsjettandeler fra forbruksundersøkelsen (FU).

I august hvert år oppdateres basisperioden og nye og utgåtte produkter tas henholdsvis inn og ut av beregningene. I august hvert år benyttes også resultatene fra den siste forbruksundersøkelsen til å oppdatere vektene i konsumprisindeksen. Rent teknisk innebærer rutine og metodene beskrevet ovenfor at dagens KPI bygges opp ved årlige kjeding av Laspeyres indekser, se Konsumprisindeksen 1995-2000.

kiosk) som er mest relevant med tanke på prisutvikling.

- Egenskapene og kvaliteten på strekkodedataene tillater oss å bruke disse i full skala på en slik måte at alle produktene som omsettes i markedet kan inngå i beregningene, gruppert etter standard KPI gruppering (COICOP).
- Mikroindeksene for matvarer og alkoholfrie drikkevarer kan ikke lenger beregnes på representantvarenivå. Strekkoden til en rekke varer vil av ulike årsaker endre seg over tid, noe som gjør en entydig vareidentifisering tilnærmet umulig. Dette gjør det nødvendig å beregne mikroindeksene til et nytt nivå som både er tilstrekkelig homogent og har nok produkter (priser) til at vi kan lage en indeks av høy kvalitet. Det er også viktig at det nye beregningsnivået gjør det mulig å beregne alle de ulike indeksene som vi også tidligere har formidlet.
- Mikroindeksene bør beregnes ved å bruke Fisher-formelen og månedlig kjeding. Dette betyr i praksis en månedlig oppdatering av «handlekurven» ved at vi alltid sammenligner priser på identiske produkter, samtidig som vi tar hensyn til omsetningsandeler i de to periodene.

Valget av månedlig kjedete Fisher-indekser er kanskje det mest kontroversielle av de valgene som er tatt, og det finnes både klare fordeler og ulemper med et slikt valg. Vi mener at det månedlige ressursbehovet for å overvåke de månedlige kjedete Fisher-indeksene er betydelige mindre enn det som kreves for å vedlike-

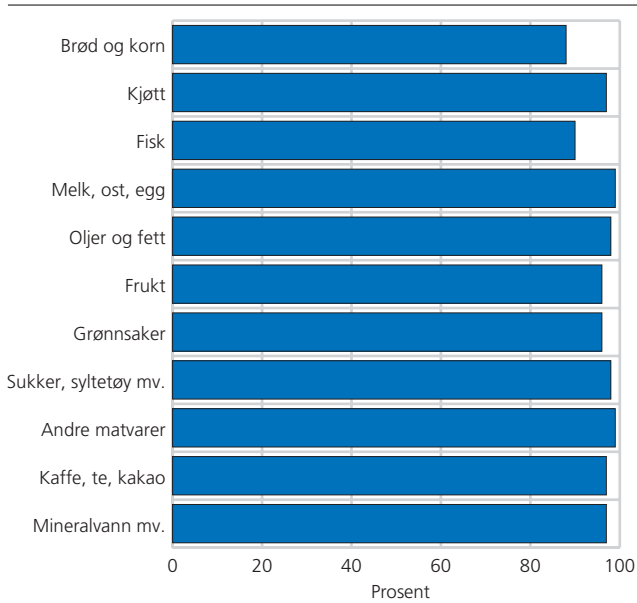
holde en fast kurv med flere tusen varer. Likevel viser erfaringer fra andre land at enkelte varegrupper, deriblant sesongvarer, bør behandles med spesiell varsomhet.

Vi skal i denne artikkelen utdype disse momentene og presentere enkelte av resultatene fra beregningene med strekkodedata.

Butikkutvalget - nye prinsipper

Konsumprisindeksen benytter et utvalg av bedrifter for å estimere prisutviklingen i alle delindeksene. I forbindelse med innføringen av den nye beregningsmetoden i matvareindeksen har det blitt trukket et helt nytt bedriftsutvalg for innhenting av priser på matvarer og alkoholfrie drikkevarer. Det nye utvalget består kun av bedrifter som kan rapportere strekkodedata via hovedkontorene. Bedrifter som kan levere strekkodedata på denne måten står for omkring 98 prosent av omsetningen av alle matvarer og alkoholfrie drikkevarer. Figur 1 viser tall fra SSBs Avanseundersøkelse for detaljhandel fra 2003. Vi ser at bortsett fra varegruppene fisk og brød og korn er omsetningsandelene som strekkodedatabedriftene representerer klart over 95 prosent.

Dette innebærer at skjevheten som nødvendigvis oppstår i utvalget som følge av at vi kun får informasjon via strekkodedata er helt marginal. Vi har dessuten ingen indikasjon på at prisutviklingen kan være vesentlig forskjellig i de butikkene som ikke kan rap-

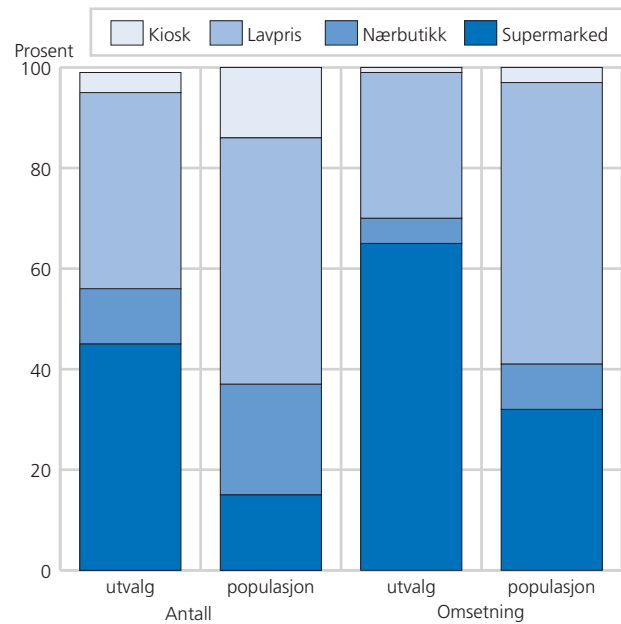
Figur 1. Omsetningsandeler som strekkodedatabedrifter representerer

Kilde: SSB Avanseundersøkelsen 2003.

portere via strekkodedata (bensinstasjoner, bakere og spesialforretninger for kjøtt og fisk).

Det nye utvalget består av 158 enheter fra en total trekkpopulasjon på 3078 bedrifter. Et utvalg på 158 bedrifter vil sikre representativitet samtidig som vi har en håndterbar størrelse på utvalget. For å være garantert en viss utvalgsstørrelse innen hver delpopulasjon, og for å redusere usikkerheten i estimatene for totalomsetningen, har utvalget blitt stratifisert. Det gamle utvalget var stratifisert etter geografisk beliggenhet, der Norge var delt inn i åtte geografiske regioner. Våre beregninger basert på strekkodedata viser imidlertid at kjedekonsept har større betydning for prisutviklingen enn hvor bedriften befinner seg rent geografisk. Dette skyldes antakelig fremveksten av sterke kjedekonsepter og at disse over noen år har hatt en relativt stabil markedssituasjon. Med dette som utgangspunkt har vi i det nye bedriftsutvalget valgt å prioritere stratifisering etter butikkjede og kjedekonsept fremfor stratifisering etter geografisk område. Konseptene vi har valgt å stratifisere etter er kiosk, lavpris, supermarked og nærbutikk, se figur 2.

Trekkepopulasjonen for hver enkelt butikkjede ble stratifisert etter kjedekonsept og enhetene i utvalget ble allokert etter en såkalt Neymans allokeringmetode. Omsetningstall fra Bedrifts- og foretakregistret ble brukt for å estimere spredning innad i strataene og utvalget ble trukket enkelt tilfeldig uten tilbakelegging innen hvert enkelt stratum¹.

Figur 2. Oversikt over konseptfordeling i utvalg og populasjon

Kilde: Bedrifts- og foretakregistret. Internett.

Fra figur 2 kan vi se at supermarkedene er overrepresentert, mens lavprisbutikkene er underrepresentert i utvalget. Dette skyldes i hovedsak at Neymans allokeringmetode tar hensyn til spredningen innenfor hvert stratum. Spredningen i omsetningstallene er stor innen stratumet supermarkeder, noe som gjør at bedrifter i dette konseptet relativt sett har stor sannsynlighet for å bli trekt ut. Det motsatte er tilfellet for omsetningsspredningen innenfor lavpriskonseptet. Konseptet er preget av butikker med nokså lik størrelse og homogene vareutvalg, noe som gjør at også bedriftenes omsetning er relativt stabil innenfor stratumet.

Et annet viktig moment med innføringen av en matvareindeks basert utelukkende på strekkodedata, er at oppgavebyrden til bedriftene reduseres betraktelig. Tidligere ble papirskjema sendt ut til hver enkelt butikk og disse butikkene måtte manuelt fylle ut prisene på en rekke varer. Elektronisk rapportering av strekkodedata innebærer at SSB får prisene samlet fra de respektive hovedkontorene. Hovedkontorenes oppgavebyrde ved å lage uttrekk av data til matvareindeksen er helt marginale sammenlignet med situasjonen tidligere.

Egenskaper ved strekkodedata for matvarer

SSB har i de senere år fått gradvis bedre tilgang til strekkodedata for de viktigste aktørene i detaljhandelen. Vårt utvalg er som nevnt trukket blant butikkjedene som sto for mer enn 95 prosent av omsetningen

¹ Et detaljert beskrivelse av arbeidet ved etableringen av utvalget skal publiseres på et senere tidspunkt.

Tabell 1. Matvarer i alt: Oversikt over månedlige priser og varer

COICOP	KPI fra august 2005 (Strekkode data)		KPI før august 2005 (representantvarer)	
	Priser	Produkter	Priser	Produkter
0111: Brød og kornprodukter	42 705	2 496	3 297	36
0112: Kjøtt	29 225	1 932	2 666	46
0113: Fisk	13 926	1 096	1 370	36
0114: Melk, ost og egg	32 751	896	2 077	22
0115: Oljer og fett	6 007	193	520	6
0116: Frukt	8 649	546	1 300	17
0117: Grønnsaker	21 828	1 230	1 825	21
0118: Sukker, syltetøy mv.	47 368	1 470	3 074	29
0119: Andre matvarer	73 134	2 978	2 126	23
0121: Kaffe, te, og kakao	9 044	368	639	6
0122: Mineralvann mv.	25 982	827	1 383	10
Total	310 619	14 032	20 277	252

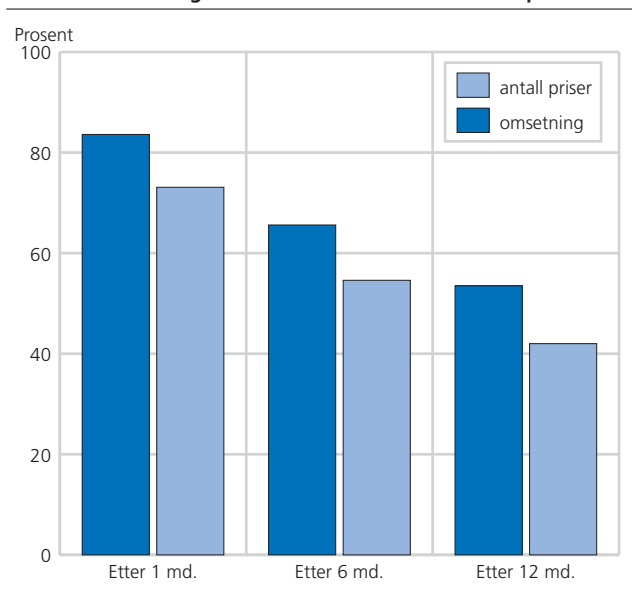
Kilde: SSB Konsumprisindeksen

innen dagligvarehandelen i 2004, og vi får hver måned totalt ca 300 000 prisobservasjoner fordelt på 14 000 varer innen gruppen matvarer og alkoholfrie drikkevarer. Tabell 1 viser datamaterialet som danner grunnlaget for å beregne indeksene for matvarer i en enkelt måned før og etter at strekkodedata ble tatt i bruk.

Varene som rapporteres gjennom strekkodedata identifiseres via EAN- og PLU-koder. EAN er en standardisert identifiseringskode som gjelder for et produkt uavhengig av i hvilken butikk produktet selges. PLU er identifiseringskoder som også gjelder for enkeltprodukter, men kun for butikker innen samme kjede. Ved hjelp av disse kodene, interne varegrupperinger i kjedene og produktbeskrivelser, har vi bygget opp en varekatalog som brukes til å koble COICOP (KPIs konsumgruppering) til hver enkelt prisobservasjon.

Strekcodedata inneholder informasjon om pris, mengde, sted, tidspunkt og en kort beskrivelse av produktene. Vareprisene er en gjennomsnittspris for hver vare i månedens «midtuke». Gjennomsnittsprisen for midt-ukene er definert som total omsetningsverdi delt på total mengde for den enkelte vare i denne uken. Dette gjelder for hver enkelt butikk og de rapporterte prisene er med andre ord beregnede transaksjonspriser. I datamaterialet blir det rapportert om varene omsettes til normalpris eller på tilbud, og dersom prisen endres gjennom uken vil en vektet gjennomsnittspris for denne varen bli reflektert i KPI.

Bruk av strekkoder som identifikasjon av varer har sine fordeler og ulemper. Kodene består av en sammensetning av 13 eller 8 siffer som inneholder informasjon om både produksjonsland, leverandør og artikkeltype. Artikkelnnummeret fastsettes av vareleverandøren, noe som betyr at når vi sammenlikner pri-

Figur 3. Matvarer i alt: Antall prisobservasjoner og omsetningsandeler som er felles med basisperiode

Kilde: SSB Konsumprisindeksen.

sene for samme EAN-kode i to forskjellige måneder er vi garantert at dette gjelder for helt identiske produkter. Et problem er imidlertid at samme type produkter kan få forskjellige EAN-koder dersom butikkene enten skifter produsent eller at produsenter skifter artikkelnummer. Figur 3 illustrerer problemet i 2004, hvor vi ser at avgangen og tilgangen av varer er meget stor i løpet av 12 måneder. I figuren vises andelen av prisobservasjoner som kommer fra identiske produkter etter hvor langt tilbake man velger basisperioden for sammenligningen.

Figuren ovenfor viser at dersom vi har en løpende basisperiode som alltid er måneden i forkant av beregningsperioden, vil om lag 73 prosent av prisobservasjonene ha samme EAN-kode i beregningsperioden som i basisperioden. Settes basisperioden til 1 år tidligere enn beregningsmåneden er det kun 42 prosent av prisobservasjonene som kobles mot basismåneden. Det betyr at dersom vi ville benytte hele datamaterialet og samtidig benytte en fast basismåned måtte vi imputere priser for 58 prosent av observasjonene etter 12 måneder. Dette resultatet er av stor betydning for valg av basisperiode for å beregne mikroindekser. Resultatene for totalen gjelder stor sett for samtlige konsumgrupper.

Et annet interessant og viktig moment ved strekkodedataene er hvorvidt strekkodedata støtter vektene som kommer frem via forbruksundersøkelsen (FU). I praksis beregnes vektene fra FU til KPI som et aritmetisk gjennomsnitt for de tre siste års data for å unngå tilfeldige store utslag i budsjettandeler for enkelte varer i enkelte perioder. Tabell 3 viser sammenhengen mellom FUs budsjettandeler og omsetningsandeler fra våre strekkodedata. Tallene fra strekkodedataene vi-

Tabell 2. Sammenligning av vektene: Forbrukundersøkelsen (FU)* mot strekkodedata

	2002		2003		2004	
	Strekkode	KPI	Strekkode	KPI	Strekkode	KPI
011: Matvarer	87,2	89,7	87,2	88,9	87,4	88,3
012: Alkoholfrie drikkevarer	12,8	10,3	12,8	11,1	12,6	11,7
K0111: Brød og kornprodukter	13,0	13,6	12,9	13,6	12,9	13,8
K0112: Kjøtt	17,6	21,5	17,3	21,2	17,9	21,0
K0113: Fisk	4,7	6,0	4,5	6,0	4,4	6,0
K0114: Melk, ost og egg	17,1	15,7	17,1	15,1	17,2	14,4
K0115: Oljer og fett	2,5	2,4	2,5	2,3	2,4	2,1
K0116: Frukt	5,0	6,8	5,0	6,7	4,8	6,6
K0117: Grønnsaker, inkludert poteter og andre rotvekster	8,6	8,6	9,1	8,6	8,7	8,8
K0118: Sukker, syltetøy, sjokolade og andre sukkervarer	10,0	9,8	10,0	10,3	10,1	10,3
K0119: Andre matvarer	8,7	5,2	8,8	5,9	9,0	6,6
K0121: Kaffe, te, og kakao	2,8	2,8	2,8	2,6	2,9	2,5
K0122: Mineralvann, leskedrikker og juice	10,0	7,5	10,0	7,7	9,7	7,9

Kilde: SSB Konsumprisindeksen og Forbrukundersøkelsen. Tallene fra Forbrukundersøkelsen kommer frem som et aritmetiske gjennomsnitt av de tre siste årene.

De nye mikroindeksene for matvarer og alkohol-frie drikkevarer

Det finnes mange mulige alternativer for å beregne mikroindekser, noe som gjelder både ved beregning av rene prisindekser, og blir enda mer aktuelt når man skal ta hensyn til både pris og volum.

Det er tre grunnleggende spørsmål man må ta stilling til. For det første må det velges et nivå for beregning av indekser, for det andre hvilken formel som skal benyttes og til slutt må basisperioden og vektene bestemmes. Tidligere ble mikroindeksene for matvarer i KPI beregnet på representantvare-nivå og var rene prisindekser. Formelen som ble brukt kalles i litteraturen Jevons-indeks og er gitt ved:

$$(1) \quad P_J(p^0, p^1) \equiv \prod_{m=1}^M \sqrt{\frac{p_m^1}{p_m^0}}$$

Det betyr at indeksen P for representantvare J er en funksjon kun av prisene p for denne varen i basisperioden 0 og beregningsperioden 1. Indeksen er gitt ved det geometriske gjennomsnitt av de M prisrelativene som er observert for denne varen. Basispris er prisen som observeres i foregående juli måned.

Utgangspunktet for beregningene av mikroindekser basert på strekkodedata er at metoden og rutinene skal være så like som mulig de som ble brukt tidligere. Som grunnleggende formel valgte vi derfor følgende vektete Jevons-indeks:

$$(2) \quad \ln P_K(p^0, p^1, s^i) \equiv \sum_{m=1}^M s_m^i \ln \frac{p_m^1}{p_m^0}$$

Formelen sier at logaritmen av en indeks P for varene som inngår i nivå K er en funksjon av prisene p i basisperioden 0 og i beregningsperioden 1, og omsetningsandelene s i periode i; i=0, 1 (eller en kombinasjon av begge)

Merk at formel (2) kommer frem ved å ta logaritmen av:

$$(3) \quad P_K(p^0, p^1, s^i) \equiv \prod_{m=1}^M \left(\frac{p_m^1}{p_m^0} \right)^{s_m}$$

Valg av perioden, i, for å beregne omsetningsandeler, s, gir oss følgende muligheter:

Paasche (IP): s_m står for omsetningsandel som vare m representerer i beregningsperioden, 1

Laspeyre (IL): s_m står for omsetningsandel som vare m representerer i basisperioden, 0

Fisher (IF): er gitt ved $(IL \times IP)^{1/2}$

Ved månedlige kjedede Fisher indekser mener vi IF hvor periode 1 står for beregningsmåned og 0 for måneden før beregningsmåned.

Indeksene på de offisielle COICOP-nivåene er et resultat av å aggregere mikroindekser ved hjelp av vektene fra forbruksundersøkelsen (FU). For eksempel er indeksen for COICOP 01, matvarer og alkoholfrie drikkevarer, gitt ved:

$$(5) \quad I_{01} = \sum_{K=1}^N P_K w_K$$

hvor N står for antall mikroindekser som inngår i konsum-gruppe 01 og w_K står for vektene som de representerer ifølge informasjon fra FU.

Med andre ord vil de nye matvareindeksene fremkomme som følger: Vi vil først beregne månedlige kjedede Fisher-mikroindekser, for så å aggregere disse videre ved bruk av vektene fra FU. Det er altså kun indeksene på mikronivå som er Fisher-indekser, og indeksene fra og med COICOP-5 nivå vil som tidligere være Laspeyre-indekser.

ser årlige gjennomsnitt som fremkommer ved å beregne månedlige omsetningsandeler.

Det er flere momenter som er interessante å peke på i sammenligningen ovenfor. For det første ser vi at andelen på undergruppenivå har holdt seg stabile gjennom disse tre årene. Vi ser også noe som er meget fordelaktig, nemlig at det ikke er betydelige forskjeller mellom omsetningsandelene fra våre strekkodedata og budsjetandelene fra FU.

Bortsett fra forskjellene i gruppene kjøtt og andre matvarer viser tabell 2 at strekkodedataenes rangering av forbrukernes preferanser og innkjøpsatferd, er svært lik det som fremkommer av FU. Dette er en klar indikasjon på at kvaliteten på datamaterialet er god, og at koblingene mellom EAN-koder og COICOP er robuste.

Fisher indekser og sesongvarer - en utfordring

Den grunnleggende forskjellen mellom de nye og de tidligere publiserte matvareindeksene er metoden for å beregne mikroindeksene. Valget av Fisher-formelen (2) i boksen oppfatter vi som uproblematisk, siden det er en klar fordel at vi tar hensyn til vektene i de to periodene som prisene måles.

Det er et faktum at omsetningsandelene for hver enkelt matvare ikke er konstant over tid. Disse andelenes ofte sesongpreget og sterkt påvirket av tilbudsaktiviteter som butikkjedene setter i gang for å øke sine markedsandeler. Det er da også slik at Laspeyre-indeks (vektene er fra basisperioden) generelt overestimerer prisutviklingen og Paasche-indeks (vektene er fra beregningsperioden) generelt underestimerer prisutviklingen når de sammenlignes med Fisher-indeks. Årsaken til dette er at selv om pris-substitusjonseffekten for matvarene er ganske stor er det ikke slik at produktene er perfekt priselastiske. Én prosent endring i prisene gir ikke en perfekt negativ korrelasjon med én prosent endring i volum. Tanken er at ved bruk av Fisher-indeks utlikner man de uheldige sidene ved Laspeyres og Paasche (I_F er et estimat mellom I_p og I_L).

Noe mer problematisk er valget av basisperiode, det vil si perioden som skal brukes for å sammenligne beregningsmånedens priser. I utgangspunkt er de fremste ekspertene innen indeksteori lite begeistret for å bruke månedlige kjeding i de tilfeller hvor både priser og volum varierer sterkt over tid, se International Labour Organization (2004), avsnitt 20.25. Hovedinnvendningen mot månedlig kjeding er den såkalte drifteffekten, som kan oppstå idet indeksene kjedes. Dersom kjedingsperioden er kort, altså at det er kort tid mellom beregningsmåned og en løpende basismåned, kan ulike indekser i to etterfølgende måneder forekomme til tross for at prisene er helt iden-

tiske. Dette ville vært et uakseptabelt resultat dersom utgangspunktet for å beregne indekser hadde vært priser på varer i en fast handlekurv. Dette er imidlertid ikke tilfellet når vi skal beregne indekser med bakgrunn i strekkodedata der handlekurven stadig blir oppdatert på bakgrunn av rapporterte omsetningsandeler.

Problemet ovenfor viser en mulig uheldig side ved bruk av månedlige kjedeindekser. Det er likevel andre momenter som gir oss grunnlag for å hevde at månedlig kjeding av Fisher-mikroindekser er et godt valg når det gjelder strekkodedata for matvarer. I utgangspunktet er tanken med kjedeindekser å dempe de problemer som skyldes tilgang og frafall av varer. Kvalitetsendringer er også en faktor som bidrar til at mange mener at tidsrommet prisene sammenliknes over bør være så kort som mulig.

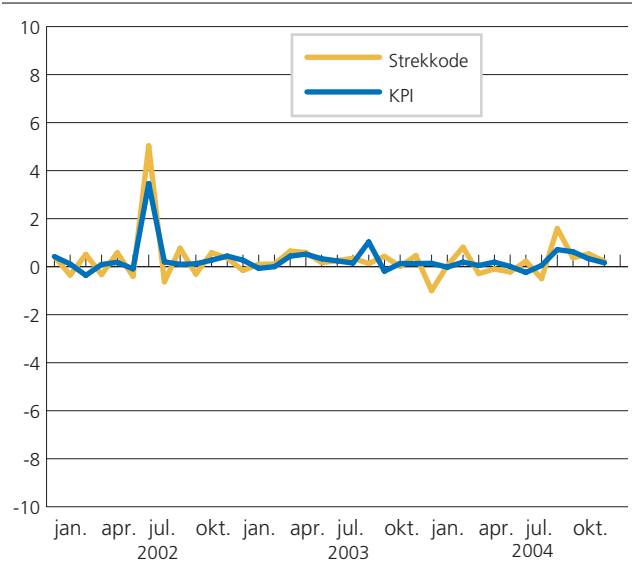
Vi har tidligere vist i figur 3 at bruk av EAN som identifiseringskode fører til at over 20 prosent av prisene ikke lar seg sammenligne fra en måned til neste. Begreper som «nye varer» og «kvalitetsendringer» får en annen dimensjon når vi snakker om strekkodedata, og bruk av månedlige kjedeindekser innebærer å fokusere på det som er hovedfordelen ved strekkodedata, nemlig sammenhengen mellom pris og mengde av helt identiske produkter. Konkurransen mellom aktørene i matvaremarkedet er stor, og vi vet at produktutvalget i butikkene er under kontinuerlig revisjon. Konsumentenes forbruksmønster endrer seg også hyppig, og månedlig kjeding av strekkodedata gir oss mulighet til å bygge opp mikroindekser som tar hensyn til løpende endringer i tilbud og etterspørsel.

Erfaringer fra andre land viser imidlertid at enkelte varegrupper må behandles med stor forsiktighet for å unngå drift i indeksen. Særlig sesongvarer og grupper som er mye preget av tilbudsaktiviteter bør behandles på en spesiell måte i den forstand at enkeltobservasjoner ikke tillates å bestemme prisutviklingen for hele gruppen. I praksis har vi bygget opp produksjonsrutiner som demper utslagene fra observasjoner som avviker mye fra hovedtrenden i de enkelte gruppene. Prosessen med å identifisere ekstremer starter med å beregne bidraget som en prisobservasjon har på endringsraten for sin gruppe. Bidraget er en funksjon av både pris og mengde og ved hjelp av en rangering² av bidragene innenfor hver enkelt gruppe identifiseres og fjernes de observasjonene som blir oppfattet som ekstremer. Hva som oppfattes som ekstremer er ulikt fra gruppe til gruppe, men det er et absolutt krav at de observasjonene som fjernes kun utgjør en svært liten andel av totalt antall prisobservasjoner i gruppen.

Resultater – noe lavere prisvekst?

Vi har testet den nye metoden for beregning av matvareindeksen med data tilbake til januar 2002. Resultat-

² Det brukes Chebyshev metode.

Figur 4. Melk, ost og egg: Strekkode data mot KPI. Prosentvis endring fra måneden før

Kilde: SSB Konsumprisindeksen.

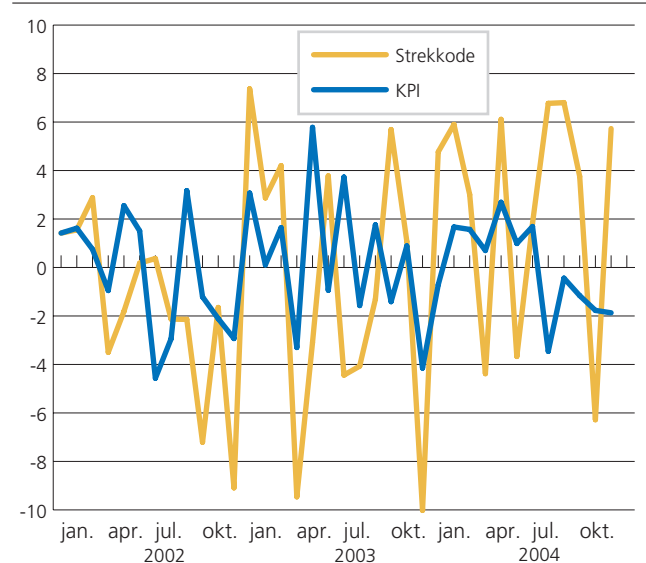
tatene som fremkommer kan ikke sammenlignes fullt ut med tallene som har blitt publisert fordi både utgangspunktet for utvalget og revisjonsrutinene av datamaterialet er noe ulikt. Resultatene med den nye beregningsmetoden viser likevel at veksten i matvareprisene i perioden januar 2002 til desember 2004 ville blitt tilnærmet lik uavhengig av om man hadde benyttet strekkodedata eller representantvarer.

Fra slutten av 2004 er bildet imidlertid noe annerledes, og prisveksten i første halvår 2005 ville sannsynligvis blitt noe lavere dersom man benyttet strekkodedata. Dette skyldes antakelig at tilbudsaktiviteter fra butikkjedene har økt i omfang og at pris-substitusjonseffekten på de mest omsatte varene har vært mye større enn tidligere antatt.

Strekkodedataene fra Norge viser at nordmenns respons på tilbudskampanjer er meget stor. Generelt er det slik at produktene som velges for tilbudskampanjer øker sine omsetningsandeler betraktelig og prisnedgangen vil dermed forsterkes på grunn av at økt volum gjør vektene til disse produktene større.

Tilbud på mindre omsatte varer vil ikke slå ut i en indeks som er basert på representantvarer, men i en indeks basert på skannerdata vil alle tilbud komme med i beregningene og prisveksten vil med dette dempes noe. Et resultat som viser at inflasjonen dempes og deflasjonen forsterkes ved bruk av vektete strekkodedata vil være i overensstemmelse med analyser i andre land, se blant annet Silver (1995), Reinsdorf (1996), Bradley, Cook, Leaver and Moulton (1997), Dalén (1997) og de Haan and Opperdoes (1997).

Bildet kan være ganske forskjellige når vi ser på prisutviklingen etter konsumgrupper. Et felles fenomen er

Figur 5. Frukt: Strekkode data mot KPI. Prosentvis endring fra måneden før

Kilde: SSB Konsumprisindeksen.

at bruken av vektete strekkodedata fører til store variasjoner over tid. Denne effekten er tydeligst for fisk, kjøtt og frukt.

Vi viser i figurene 4 og 5 to eksempler på hvordan resultatene fra den nye metoden med strekkodedata kan sammenlignes med det som er blitt beregnet via representantvarer. Melk, ost og egg er en gruppe hvor både produktene som er med og prisene typisk er stabile gjennom året. I et slikt tilfellet vil vi få nokså like resultater helt uavhengig av metode. Situasjonen er imidlertid en annen når det gjelder frukt. Gruppen har mange produkter som er sterkt sesongpreget og både priser og omsetning varierer mye gjennom året. Totalresultatet av å benytte strekkodedata og månedlig kjeding blir følgelig en mer volatil indeks, enn hva den ville vært dersom vi fortsatte å benytte tradisjonelle representantvarer.

Konklusjoner

Vi har bygget opp et system for innhenting og bearbeiding av strekkodedata for matvarer og alkoholfrie drikkevarer. I denne studien har vi analysert forskjellige egenskaper med slike data, med særlig fokus på hvordan de har blitt integrert i beregningene av KPI. En god bruk av slike data krever at de viktigste butikkjedene er riktig representert i utvalget, og at stratifisering etter butikkjede og prisprofil prioriteres fremfor stratifisering etter geografisk område.

Vår bruk av månedlige kjedede Fisher-mikroindekser tar hensyn til følgende momenter:

- Løpende endringer i etterspørselen.
- Endringer i relative priser mellom merker.
- Endringer i relative priser mellom butikker
- Endringer i relative priser mellom produkter som inngår i samme beregningsnivå

Det viser seg at omsetningsandelene er sterkt påvirket av kjedenes regelmessige tilbudskampanjer. For enkelte konsumgrupper kan dette slå uheldig ut når indekserne kjedes månedlig, noe som krever at enkelte varegrupper blir behandlet etter spesielle prosedyrer.

Med utgangspunkt i resultatene bruker SSB månedlig kjedede Fisher-mikroindekser for å beregne prisutviklingen på matvarer og alkoholfrie drikkevarer fra og med augustindeksen 2005 .

Følgende momenter har spilt en sentral rolle for de valgene som er gjort:

- Tilgang og avgang av produkter er betydelig og vi vurderer det som vesentlig for resultatene at så mye som mulig av prismaterialet benyttes - derav månedlig kjeding.
- Det er ønskelig å ta hensyn til endringene i både priser og kvantum - derav Fisher-indekser i mikroindeksene.
- Ressursbehovet for å produsere indekserne er betydelig mindre enn for de øvrige alternativer - derav månedlig Fisher. Dette er imidlertid klart betinget av at kvaliteten på fremtidens rapporteringer holder samme nivå som i dag.
- Mulighetene for å måle endringer i relative priser i flere dimensjoner (butikkjede, butikkprofil, økologiske produkter osv.)

Arbeidet med å utvide bruken av strekkoder fra bransjer som per i dag leverer priser per skjema vil fortsette. Aktuelle områder er apotekvarer og teknologivarer. For klær har det vist seg å være vanskelig å utnytte det elektroniske datamaterialet direkte i prismålinger. Fokus her vil være å utnytte dataene til andre formål, som for eksempel å vurdere vareutvalget i KPI, samt å opprettholde kontakten med kjedene med tanke på fremtidige løsninger for levering av strekkodedata.

Referanser

Bradley, R., B. Cook, S.E. Leaver and B.R. Moulton (1997), «An Overview of Research on Potential Uses of Scanner Data in the U.S. CPI». Third Meeting of the International Working Group on Price Indices, Statistics Netherlands, Voorburg, April 16-18.

Dalén, J. (1997), «Experiments with Swedish Scanner Data», Third Meeting of the International Working Group on Price Indices, Statistics Netherlands, Voorburg, April 16-18.

de Haan, J. and E. Opperdoes (1997), «Estimation of the coffee Price Index Using Scanner Data: Simulation of Official Practices», Third Meeting of the International Working Group on Price Indices, Statistics Netherlands, Voorburg, April 16-18.

Fløttum, Erling Joar (1999), «Konsumgrupperinger i offisiell statistikk». Notater 1999/59. Statistisk sentralbyrå.

Henriksen, Katharina (2004), «Ny metode for pris-måling av personbiler i konsumprisindeksen». Notater 2004/58. Statistisk sentralbyrå.

International Labour Organization (2004), *Consumer price Index Manual: Theory and Practice*, Peter Hill (ed.), Geneva: The ILO.

Johannessen, Randi (2001), «Mikroindeksformel i konsumprisindeksen». Notater 2001/64. Statistisk sentralbyrå.

Konsumprisindeksen 1995-2000. NOS C 680. Statistisk sentralbyrå.

Pollak, Robert A. (1989) «The Theory of the cost of living Index» New York: Oxford University Press.

Reinsdorf, M. (1996), «Constructing Basic Component Indexes for the U.S. CPI from Scanner Data: A Test Using Data on Coffee», BLS working Paper 277, Bureau of Labor Statistics, Washington D.C., April.

Silver, M (1995), «Elementary Aggregates, Micro-Indices and Scanner Data: Some Issues in the Compilation of Consumer Price Indices», *Review of Income and Wealth* 41, 427-438.

Arbeidsmarkedsmobilitet i like og ulike regionale arbeidsmarkeder*

Lasse Sigbjørn Stambøl

Denne artikkelen analyserer arbeidsmarkedsmobilitet i forskjellige kategorier av urbane og regionale arbeidsmarkeder med særlig vekt på omfang, struktur og kvalitet på den arbeidskraften som rekrutteres/forsvinner. Hovedhypotesen er at byer og regioner med like kjennetegn også vil ha en tendens til lik arbeidsmarkedsmobilitet, mens forholdet kan være omvendt i byer og regioner som er svært forskjellige. Dette blir bare delvis bekreftet. Det er en viss tendens til at de største regionale arbeidsmarkedene har noe høyere overgangsrater inn i sysselsetting, men dette er ikke entydig. De fleste små og minst sentrale lokale arbeidsmarkeder har overgangsrater inn i sysselsetting som er lavere enn landsgjennomsnittet, mens en del av dem derimot ligger godt over. En viktig forklaringsfaktor som skiller regionene med de høyeste og laveste overgangsratene inn i sysselsetting innen hver regiontype, synes å være tilbøyeligheten til å sysselsette personer rett fra utdanningssystemet.

1. Bakgrunn og formål

Effektiv «matching» av lokal etterspørsel og tilbud av arbeidskraft med forskjellige kvalifikasjoner blir sett på som en viktig forutsetning for både økonomisk vekst og for sosial velferd. Således blir regionale utviklingsprogram utformet for å øke prestasjonene til funksjonelle lokale arbeidsmarkeder. I og med at planlegging og implementering av regionalpolitikken i større grad blir desentralisert til lokale regionale nivåer, blir sammenlignende analyser av regionale arbeidsmarkedsprosesser en stadig viktigere oppgave for regionale planleggere. Dette omfatter bl.a. analyse av strukturelle endringer i retning kunnskapsfunnet og mobiliteten av human kapital. Både utdanningsnivået og avkastningen av utdanning varierer mellom forskjellige byer og regioner. Attraktive byregioner kan øke sin human kapital ytterligere gjennom geografisk mobilitet av høyt kvalifisert arbeidskraft.

Formålet med denne artikkelen er å analysere de norske byenes og regionenes funksjonsmåte og konkurransevne med hensyn til sysselsettingsvekst med særlig vekt på omfang, struktur og kvalitet på den arbeidskraften som rekrutteres/forsvinner. Det tas utgangspunkt i byer og regioner som grupperes i forskjellige kategorier ut fra et sett av karakteristika. At byer og regioner med ulike kjennetegn presterer forskjellig med hensyn til sysselsettingsvekst og mobilitet, er kanskje ikke så overraskende, men i den grad

like regioner også presterer forskjellig, gir dette grunnlag for mer nyanserte forklaringer.

Data, definisjoner, metoder og gjennomføring

Datagrunnlaget omfatter store koblinger av individdata i form av år-til-år panel bestående av hele befolkningen i yrkesaktiv alder, 16-74 år, for hvert av årene i perioden 1994-1999. Den regionale inndelingen følger i utgangspunktet Statistisk sentralbyrås inndeling i økonomiske regioner (se Hustoft m.fl. 1999), som i analysen består av 86 regioner etter at de 5 økonomiske regionene i Oslo og Akershus slås sammen til én felles hovedstadsregion.

Hovedpunktene i gjennomføringen av analysen kan kort sammenfattes som følger:

1. I analysen ble det innledningsvis utviklet en spesiell metode, der regionene i Norge blir klassifisert i så homogene grupper som mulig gitt et større sett av forskjellige karakteristika ved inngangen til analyseperioden 1994-1999. Det brukes til sammen 21 variable som kriterium; bl.a. innbyggertall, andel personer under utdanning, aldersstruktur, utdanningsstruktur, næringsstruktur, arbeidsledighet, yrkesdeltakelse, inntektsnivå, sentralitet og bransjemessig bredde. Regionene grupperes etter dette i til sammen 12 kategorier som ut fra kriteriene skal være så homogene som mulig, samtidig som forskjellene mellom de 12 gruppene skal være så store som mulig. Målsettingen med denne analysen er å tilrettelegge et grunnlag for å teste om like regioner også viser likhetstrekk med hensyn til arbeidsmarkedsmobilitet og vise versa om ulike regioner viser store avvik med hensyn til

Lasse Sigbjørn Stambøl er forsker ved Forskningsavdelingen, Gruppe for offentlig økonomi (lasse.sigbjorn.stambol@ssb.no)

* En spesiell takk til Nils Martin Stølen for nyttige kommentarer, og til Bård Lian for verdifull deltakelse i klassifiseringen av lokale arbeidsmarkeder i homogene kategorier av regioner.

arbeidsmarkedsmobilitet. For nærmere beskrivelse av klassifiseringsmetoden vises til Stambøl (2005).

- Deretter er bruttomobiliteten mellom forskjellige statusgrupper på arbeidsmarkedet og mellom forskjellige regioner og utlandet kalkulert.
- Vi har til slutt kalkulert sammenliknbare spesifikke og totale mobilitetsprestasjonsindekser for å måle og analysere den urbane og regionale konkurranseevnen med hensyn til bruttomobilitet på arbeidsmarkedet etter tre utdanningsgrupper (lav, midels og høy), fire statusgrupper (sysselsatte, personer under utdanning, arbeidsledige og øvrige personer utenfor arbeidsstyrken), samt innenlands inn- og utflytting og inn- og utvandring fra utlandet (se tabell 1).

Som regional presentasjonsform har vi i tillegg til en inndeling av regionene etter forskjellige karakteristika, benyttet en mer tradisjonell regional aggregering i til sammen 7 typer av regioner, der hovedstadsregionen og de øvrige storbyene representerer de to mest sentrale regiontypene. De øvrige 5 regiontypene består av andre regionale sentre med universitet, andre regionale sentre, mellomstore byer og regioner, små arbeidsområder og mikro arbeidsområder. De to siste regiontypene er bevisst beskrevet som arbeidsområder i stedet for arbeidsmarkeder, i det de kan være for små til å kunne fungere som funksjonelle arbeidsmarkeder. For en nærmere beskrivelse av denne regioninndelingen, vises til Persson et al. (2004).

Beregning av spesifikke og totale mobilitetsprestasjonsindekser for de lokale arbeidsmarkedene

For å analysere graden av arbeidsmarkedsmobilitet i de ulike regionene blir hvert individ i yrkesaktiv alder klassifisert etter sin høyeste fullførte utdanning for-

delt på tre utdanningsgrupper: (1) grunnskole, (2) videregående skole og (3) høyere utdanning. Hvert individ blir også klassifisert etter karrierevei til jobb i år $t+1$ med utgangspunkt i fire forskjellige statusgrupper innenfor de lokale arbeidsmarkedene året før: (1) fra sysselsetting, (2) fra arbeidsledighet, (3) fra utdanning, eller (4) fra utenfor arbeidsstyrken for øvrig. Den totale mobilitetsprestasjonsindeksen settes sammen av 12 overgangsrater innenfor de lokale arbeidsmarkedene (se tabell 1). I tillegg tas også i betraktning den del av innflyttingen fra andre norske regioner og den del av innvandringen fra utlandet som fører til sysselsetting det påfølgende året. Som tabellen viser, blir altså overgangsraterne til jobb målt etter seks hovedgrupper (A-F) som videre er fordelt på tre utdanningsgrupper. I analysen blir hver rate målt separat, men i forhold til noe forskjellige populasjoner. Overgangsraterne for (A) fortsatt i jobb i samme region, (E) innflytting til jobb og (F) innvandring til jobb blir alle målt i forhold til total sysselsetting etter utdanning det første året. Overgangsraterne (B) fra arbeidsledighet til jobb, (C) fra utdanning til jobb og (D) fra andre utenfor arbeidsstyrken til jobb, blir målt henholdsvis i forhold til antall arbeidsledige, antall personer under utdanning og antall personer utenfor arbeidsstyrken for øvrig.

Den totale mobilitetsprestasjonsindeksen tar også i betraktning avgangen fra sysselsetting i de lokale arbeidsmarkedene målt gjennom (G) utflytting fra jobb og (H) de som utvandrer fra en jobb eller dør. Alle ratene her blir målt i forhold til totalt antall sysselsatte etter utdanning i året før avgangen. Avgangen fra jobb innenfor de lokale arbeidsmarkedene blir indirekte målt gjennom raten for (A) fortsatt i jobb i samme region. Jo mindre «overlevelseshraten» for sysselsetting er, jo større er avgangen fra sysselsetting i de lokale arbeidsmarkedene.

Tabell 1. Sammensetningen av en total mobilitetsprestasjonsindeks (TMPI) for lokale arbeidsmarkeder. Rekrutteringsrater og avgangsrater i til sammen 24 mobilitetssegmenter

Status i år t:	Status i år t+1: Sysselsatt/eller ut-flyttet/emmigrert/død		
	Grunnskoleutdanning	Videregående utdanning	Høyere utdanning
A. Sysselsatt i region r	A1. Fortsatt i jobb i region r	A2. Fortsatt i jobb i region r	A3. Fortsatt i jobb i region r
B. Arbeidsledig i region r	B1. Fra arbeidsledig til jobb i region r	B2. Fra arbeidsledig til jobb i region r	B3. Fra arbeidsledig til jobb i region r
C. Under utdanning i region r	C1. Fra utdanning til jobb i region r	C2. Fra utdanning til jobb i region r	C3. Fra utdanning til jobb i region r
D. Utenfor arbeidsstyrken i region r	D1. Fra utenfor arbeidsstyrken til jobb i region r	D2. Fra utenfor arbeidsstyrken til jobb i region r	D3. Fra utenfor arbeidsstyrken til jobb i region r
E. Alle typer status i andre regioner	E1. Innflyttet til jobb i region r	E2. Innflyttet til jobb i region r	E3. Innflyttet til jobb i region r
F. Alle typer status i andre land	F1. Innvandret til jobb i region r	F2. Innvandret til jobb i region r	F3. Innvandret til jobb i region r
G. Sysselsatt i region r	G1. Utflyttet fra jobb i region r	G2. Utflyttet fra jobb i region r	G3. Utflyttet fra jobb i region r
H. Sysselsatt i region r	H1. Utvandret/død fra jobb i region r	H2. Utvandret/død fra jobb i region r	H3. Utvandret/død fra jobb i region r

For å komme frem til den endelige totale mobilitetsprestationsindeksen for hver region, vektet hver av de 24 ratene med den andel hver av dem representerer av den totale bruttostrømmen av personer til og fra jobb i de lokale arbeidsmarkedene.

For å uttrykke mobiliteten som et relativt begrep i forhold til tilsvarende rater på landsbasis, blir de tilhørende nasjonale ratene trukket fra de regionale for alle de 24 overgangene som er vist i tabell 1.

Denne formuleringen sikrer at positive rater (høyere enn landsgjennomsnittet) for mobilitetssegmentene (A)-(F) bidrar positivt til den totale mobilitetsprestationsindeksen, mens det omvendte er tilfelle for negative verdier for hvert segment. På den annen side bidrar positive rater for segmentene (G)-(H) negativt til den totale mobilitetsprestationsindeksen, mens negative rater bidrar positivt.

Hypoteser og problemstillinger

Analysene bak resultatene i denne artikkelen er i hovedsak basert på følgende kriterier:

- Det er grunner til å forvente forskjellig intensitet i de ulike former for bruttomobilitet til og fra jobb gitt ulike konjunkturfaser så vel som mellom persongrupper og typer av regioner.
- Det er forventet å være forskjeller med hensyn til både rekrutteringsmønster og avgangsmønster i sysselsettingen både over tid og mellom regioner.
- Det forventes at like eller mer homogene regioner viser et sterkere samsvar med hensyn til arbeidsmarkedsmobilitet enn hva tilfellet er mellom regioner som er ganske forskjellige med hensyn til viktige karakteristika for sysselsettingen.

Politikk-implikasjoner

Mens en total prestasjonsindeks for mobilitet vil si noe om hvordan regionenes arbeidsmarked fungerer som en helhet med hensyn til tilpasning og konkurranseevne, vil hvert av mobilitetssegmentene kunne si noe om hvilke overgangsstrømmer som bidrar mest eller minst til utviklingen. Både tilbøyeligheten for å bli i jobb, og ikke minst overgangen fra arbeidsledighet til jobb, representerer viktige virkefelt for arbeidsmarkedspolitikken (og også trygdepolitikken). Overgangen fra utdanning til jobb gjenspeiler eventuell suksess i utdanningspolitikken, med svar på i hvilken grad det lokale arbeidsmarkedet har klart å absorbere de nyutdannede. Overgangen til jobb hos befolkningen for øvrig reflekterer til en viss grad presset i arbeidsmarkedet, med mål på i hvilken grad det har vært nødvendig å mobilisere arbeidsmarkedets såkalte «reserverarmé» for å øke yrkesdeltakelsen, men også i hvilken grad det er mulig å rekruttere arbeidskraft fra den mer «yrkespassive» delen av befolkningen i yrkesaktiv alder. For regionalpolitikken burde både hvert av segmentene for mobilitet så vel som helhetsfunksjonen være av interesse, på samme måte som den geo-

grafiske arbeidsmarkedsmobiliteten burde være av interesse for flere politikkområder.

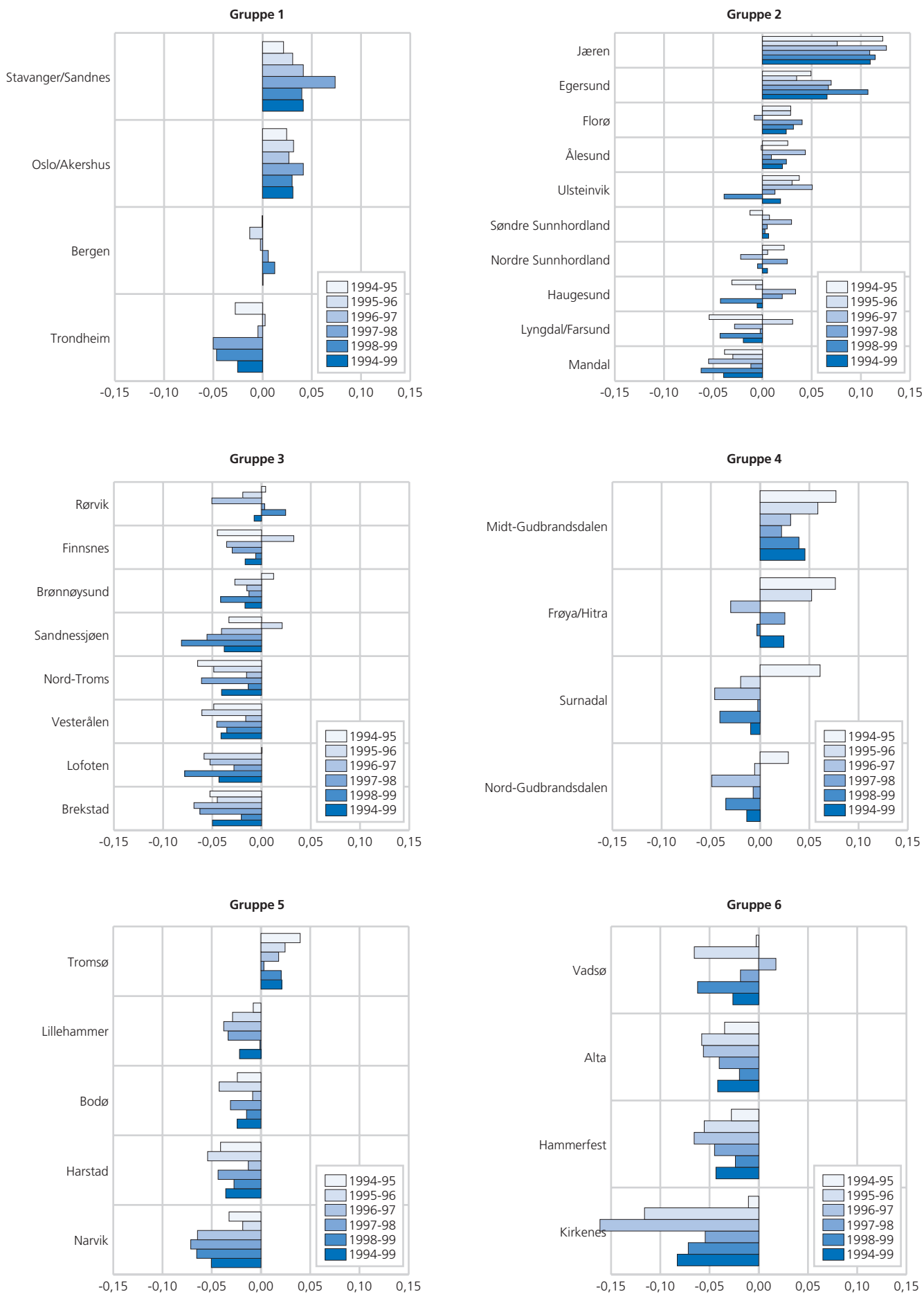
Total mobilitetsprestatjon i de lokale arbeidsmarkedene fordelt på 12 grupper av regioner klassifisert etter en rekke karakteristika

Hvordan presterer hver by og region med hensyn til total arbeidsmarkedsmobilitet sett i forhold til det nasjonale gjennomsnittet? Hvordan presterer hver by og region innenfor hver gruppe av homogene regioner? Resultatene vises i figur 1. Ettersom mobilitetsindeksene måles relativt til landsgjennomsnittet vil positive indekser vise bedre samlet arbeidsmarkedsmobilitet enn for landet som helhet, mens negative indekser viser tilsvarende svakere enn gjennomsnittlig mobilitetsprestatjon.

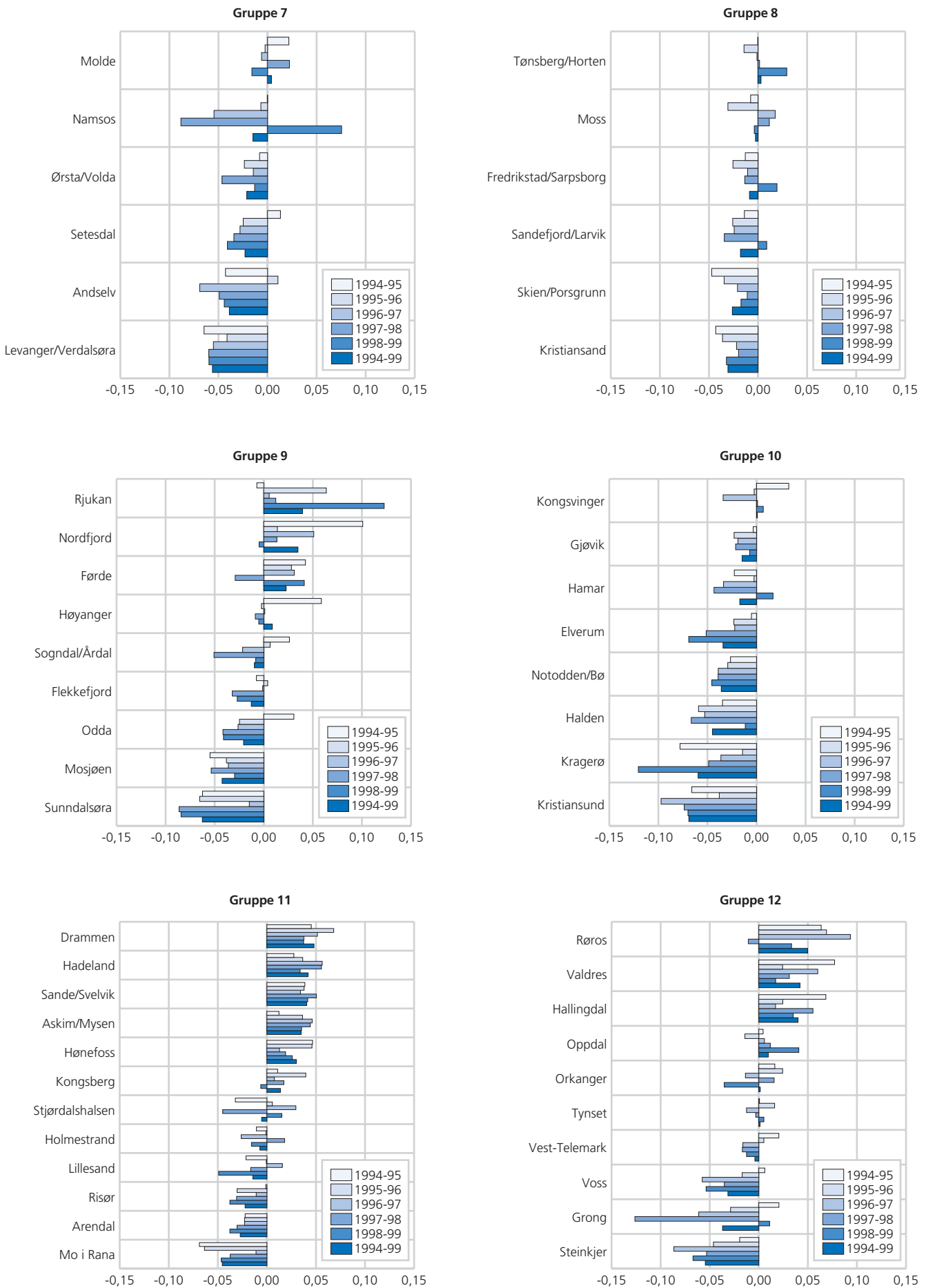
Den første gruppen med regioner viser resultatene for de fire største byregionene i landet. Av figuren ser vi at Stavanger/Sandnes og hovedstadsregionen viser klart bedre samlet mobilitetsprestatjon på arbeidsmarkedet enn Bergen og spesielt sammenliknet med Trondheim. Figuren viser at Bergen har en mobilitetsprestatjon som ligger svært nær landsgjennomsnittet, mens Trondheim ligger klart under gjennom det meste av tidsperioden 1994-1999. Figurene for de øvrige 11 gruppene viser at spesielt innen gruppe nummer 3, 6, 7 og 8 har de fleste regioner et visst samsvar i total mobilitetsprestatjon. Innen de øvrige gruppene viser regionene til dels svært forskjellige mobilitetsprestasjoner, delvis langt over og til dels langt under landsgjennomsnittet. Det er også interessant å legge merket til at enkelte regioner presterer svært ujevnt over tidsperioden, skjønt majoriteten av regionene synes å ha en viss stabilitet i sin mobilitetsprestatjon over tid, noe som gjør at resultatene av analysen blir mer robuste og ikke kun viser tilfeldige årlige utslag.

Konklusjonen blir således at det bare er innen noen få av gruppene at regioner viser en arbeidsmarkedsmobilitet i samsvar med forventningene om at homogene karakteristika også gir seg utslag i sammenfallende mobilitetsprestatjon på arbeidsmarkedet. I majoriteten av gruppene viser imidlertid regionene en samlet mobilitetsprestatjon som er lite korrelert med homogeniteten i de karakteristika som er brukt som kriterium. Nå er det selvsagt også andre faktorer som kan være av stor betydning i tillegg til de 21 variablene vi tok med som betingelser i klassifiseringen. Men uansett burde det fra en politisk innfallsvinkel være av interesse å undersøke hvorvidt det er ført ulik politikk i de regionene som viser den beste og svakeste mobilitetsprestasjonen innenfor hver av gruppene. Dersom det skulle være mulig å gjenkjenne noen spesiell politikk ført i de regioner som presterer best med hensyn til arbeidsmarkedsmobilitet, så kan en slik politikk være av stor betydning for byer og regioner som ikke presterer like bra.

Figur 1. Regioner rangert etter total mobilitetsprestasjon innen hver gruppe 1994-1999. Total mobilitetsprestasjon i Norge er satt til 0

Figur 1 forts.

Spesifikk og total mobilitetsprestasjon etter 7 regiontyper

Som beskrevet i innledningen er også mobilitetsanalysene foretatt etter en inndeling i mer sentrum – periferi struktur, som har gitt 7 typer av regioner (se tabell 2). Med denne inndelingen blir hovedstadsregionen den største og mest sentrale regionen, mens mikroarbeidsområder representerer den minste og mest perifere regiontypen. Når de samme 86 regionene blir fordelt etter denne type klassifisering, viser resultatene for den totale mobilitetsprestasjonen mye av det samme mønsteret som da regionene ble fordelt etter de 12 gruppene over. Det vil si at det er til dels klare regionale variasjoner i samlet mobilitetsprestasjon også innen hver av disse 7 typer av regioner. Dette styrker holdbarheten av resultatene over, om at sammenhengen mellom regional likhet og arbeidsmarkedsmobilitet er mer sammensatt og komplekst enn man kunne forvente. Det er riktignok en viss tendens i resultatene som viser at de større og mer sentrale urbane og regionale arbeidsmarkedene oppnår bedre mobilitetsprestasjon sammenliknet med mindre og

mer perifere arbeidsmarkeder, men dette er på langt nær gjennomgående. Selv innenfor små arbeidsområder og mikroarbeidsområder er det flere av regionene som viser samlede mobilitetsprestasjoner godt over landsgjennomsnittet, selv om majoriteten av regionene viser prestasjoner under gjennomsnittet. Med andre ord er dette igjen en bekreftelse på at det finnes flere regioner som presterer bra, til tross for at man i utgangspunktet ikke skulle forvente at de ville gjøre det. Dette bekrefter konklusjonen over at det kan være nyttig å studere funksjonsmåten og politikken nærmere i de regioner som viser best mobilitetsprestasjon, og da spesielt sett i forhold til de regioner av samme type som presterer svakest med hensyn til mobilitet. For nærmere beskrivelse av de totale mobilitetsresultatene fra denne type regioninndeling vises til Persson (red.) (2004) og Stambøl (2005).

Et sentralt spørsmål å stille er imidlertid hvordan de forskjellige regiontypene presterer med hensyn til hvert av mobilitetssegmentene. En likhet i total mobilitetsprestasjon kan skjule ulikhet i mobilitetsstruktur.

Tabell 2. Overgangsrater i 24 mobilitetssegmenter etter regiontype 1997-1998: Den nasjonale gjennomsnittsraten i hvert mobilitetssegment er satt til null

Mobilitetssegmenter og utdanningsnivå	Regiontyper						
	Hovedstadsregionen	Andre regionale metropoler	Regionale sentre med universitet	Andre regionale sentre	Mellomstore byer og regioner	Små arbeidsområder	Mikro arbeidsområder
Fortsatt i jobb lokalt (L)	-0,4	0,3	0,6	0,0	0,4	0,4	-0,4
Fortsatt i jobb lokalt (M)	-0,5	0,3	-0,3	0,0	0,7	0,5	-0,3
Fortsatt i jobb lokalt (H)	-0,5	0,3	-0,2	0,2	0,6	0,2	0,2
Fra utdanning til jobb lokalt (L)	8,0	-0,7	0,9	-1,1	-2,3	-1,6	-3,4
Fra utdanning til jobb lokalt (M)	6,6	0,2	-0,6	-0,5	-0,5	-2,3	-3,7
Fra utdanning til jobb lokalt (H)	4,0	-0,5	-2,8	-0,8	-0,6	-2,4	-3,2
Fra ledighet til jobb lokalt (L)	-0,1	0,0	0,9	-0,8	-1,0	0,5	1,2
Fra ledighet til jobb lokalt (M)	-1,1	1,1	-0,6	-0,2	-0,2	0,7	0,1
Fra ledighet til jobb lokalt (H)	-0,3	0,7	-2,8	-0,7	-0,9	0,8	0,6
Fra øvrig til jobb lokalt (L)	1,6	0,0	1,5	-0,4	-0,6	-0,7	-0,2
Fra øvrig til jobb lokalt (M)	1,2	-0,1	3,1	-1,2	-0,2	0,5	0,6
Fra øvrig til jobb lokalt (H)	1,8	0,1	-0,2	-1,8	-2,3	-1,0	0,1
Innflytting til jobb (L)	0,1	-0,4	0,1	0,0	0,4	0,3	-0,1
Innflytting til jobb (M)	0,3	-0,4	0,6	-0,1	0,1	0,1	0,1
Innflytting til jobb (H)	-0,3	-0,4	1,1	0,0	0,4	0,3	0,8
Innvandring til jobb (L)	1,0	0,2	-1,0	0,0	-0,9	0,3	-0,6
Innvandring til jobb (M)	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Innvandring til jobb (H)	0,2	0,0	0,0	-0,1	-0,1	-0,1	-0,2
Utflytting fra jobb (L)	0,4	-0,4	0,0	-0,1	0,0	0,0	0,1
Utflytting fra jobb (M)	-0,1	-0,7	0,8	-0,2	0,2	0,3	0,9
Utflytting fra jobb (H)	-1,4	-0,5	2,6	0,2	1,0	1,1	3,0
Utvandring fra jobb (L)	0,1	-0,1	0,0	-0,1	-0,1	0,0	0,1
Utvandring fra jobb (M)	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,1
Utvandring fra jobb (H)	0,2	0,1	0,0	-0,1	-0,2	-0,2	-0,3
Total mobilitet (L)	1,2	0,0	1,1	-0,3	-0,5	-0,1	-0,5
Total mobilitet (M)	0,8	0,2	0,1	-0,2	0,0	-0,1	-0,5
Total mobilitet (H)	0,7	0,1	-0,2	-0,4	-0,5	-0,4	-0,5

L = Lav utdanning (grunnskole), M = Middels utdanning (videregående skole), H = Høy utdanning.

I tabell 2 er det vist en samlet oversikt over hvordan hver av de 7 regiontypene presterer med hensyn til mobilitet i hvert av de 24 segmentene vi undersøker. Resultatene viser at det kan være sterke variasjoner mellom typer av regioner. Den beste totale mobilitetsprestasjonen er å finne i hovedstadsregionen for samtlige utdanningsnivåer, mens den svakeste samlede mobilitetsprestasjonen er å finne i mikroarbeidsmarkedene.

Det er verdt å legge merke til at andre regionale sentre, som omfatter mer enn ¼ av den totale nasjonale sysselsettingen, viser en total mobilitetsprestasjon som ligger under landsgjennomsnittet for samtlige utdanningsnivåer. Den sterke mobilitetsprestasjonen i hovedstadsregionen har i stor grad sammenheng med overgangen direkte fra utdanningssystemet til jobb, noe som betyr at regionen har relativt sterk tilbøyelighet i å rekruttere nyutdannede. Den motsatte trenden er å finne i mikroarbeidsområdene, der overgangen fra utdanning til jobb ligger langt under landsgjennomsnittet for samtlige utdanningsgrupper. Segmentene som viser rater for fortsatt i jobb lokalt er av meget stor betydning for den totale mobilitetsprestasjonen på grunn av antall personer involvert. Her presterer imidlertid hovedstadsregionen svakt, med større avgang i det lokale arbeidsmarkedet for samtlige utdanningsgrupper enn det landsgjennomsnittet tilsier. Andre regionale metropoler, mellomstore byer og regioner og små arbeidsområder viser alle mindre enn gjennomsnittlig avgang i de lokale arbeidsmarkedene for alle utdanningsnivåene. Hovedstadsregionen peker seg også ut med lavere enn gjennomsnittlig overgang fra ledighet til jobb, mens andre regionale metropoler, de små arbeidsområdene og mikroarbeidsområdene alle viser større enn gjennomsnittlig overgang. En viktig årsak til denne regionale forskjellen er at hovedstadsregionen over den betrakte perioden hadde klart lavere ledighetsrater enn andre regioner, noe som gjorde det vanskeligere å rekruttere den siste gjenværende rest av arbeidsledige til ordinært arbeid. En større andel av fremmedkulturelle innvandrere kan også ha betydning, i og med at denne gruppen viser lavere overgang fra arbeidsledighet til jobb enn andre grupper (se Stambøl, 2005). Med hensyn til geografisk mobilitet viser hovedstadsregionen høyere enn gjennomsnittlig innflytting til jobb for lavt- og middels utdannet arbeidskraft, men lavere enn gjennomsnittlige innflyttingsrater til jobb for høyt utdannede. De andre regionale metropolene viser lavere enn gjennomsnittlig innflyttingsrater til jobb for samtlige utdanningsgrupper, mens regionale sentre med universitet, mellomstore byer og regioner, små arbeidsområder og mikroarbeidsområder alle viser større enn gjennomsnittlig innflyttingsrater til jobb, og da spesielt for høyt utdannet arbeidskraft. En viktig forklaring til denne regionale forskjellen er at de mest sentrale regioner har en større andel høyt utdannede blant sine sysselsatte. Denne regionale forskjellen kommer enda tydeligere frem i utflyttingen fra jobb,

der sysselsatte i de mest sentrale områdene viser en klart lavere tilbøyelighet til å flytte ut fra jobb sammenliknet med de andre regiontypene. Med hensyn til internasjonal flytting til og fra jobb så er det klart mindre forskjeller mellom de ulike typer av regioner.

Som tidligere nevnt ble det observert til dels betydelige forskjeller i mobilitetsprestasjon mellom regioner innen samme regiontype. To av regiontypene over består imidlertid kun av en region. Hovedstadsregionen består av regionen Oslo/Akershus, mens andre regionale sentre med universitet består av regionen Tromsø. I figur 2 har vi tatt med den regionen som viser den beste og svakeste mobilitetsprestasjonen innen hver av de øvrige regiontypene. Figuren viser på samme måten som over regionale mobilitetsprestasjoner i hvert mobilitetssegment med landsgjennomsnittet satt lik null.

I gruppen andre regionale metropoler er det store forskjeller mellom Stavanger/Sandnes, som viser best mobilitetsprestasjon, og Trondheim, som her viser klart svakest mobilitetsprestasjon. Stavanger/Sandnes presterer som hovedstadsregionen klart bedre enn landsgjennomsnittet, med suksess i rekruttering av personer rett fra utdanningssystemet, men også ved å rekruttere arbeidsledige til jobb og øvrige personer utenfor arbeidsstyrken. Innvandringen til jobb er også klart høyere enn landsgjennomsnittet. Den svake mobilitetsprestasjonen i Trondheim skyldes først og fremst lav tilbøyelighet til å rekruttere personer fra utdanningssystemet, og da spesielt blant lavt og midtels utdannede.

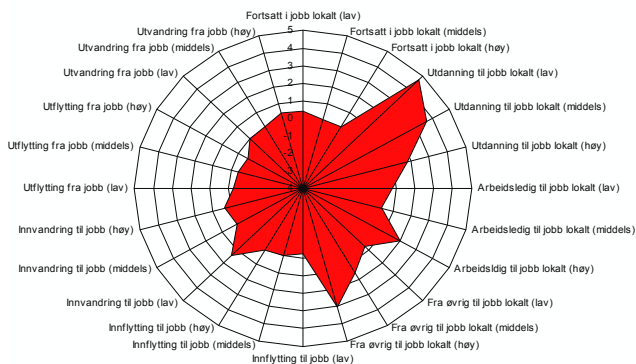
I gruppen andre regionale sentre viser den beste mobilitetspresterende regionen Drammen stor suksess i å rekruttere personer fra utdanningssystemet til jobb samt å få arbeidsledige over i ordinært arbeid. Steinkjer, som viser svakest mobilitetsprestasjon innen denne regiontypen, viser spesielt svak tilbøyelighet i å ansette nyutdannede og rekruttere sysselsatte gjennom innflytting samtidig som utflyttingen fra jobb er høyere enn gjennomsnittet.

Hadeland er regionen som viser best mobilitetsprestasjon blant mellomstore byer og regioner. Regionen presterer veldig bra ved å rekruttere middels og høyt utdannede personer rett fra utdanningssystemet, fra arbeidsledighet og fra andre utenfor arbeidsstyrken samtidig som de beholder sine egne sysselsatte fortsatt i jobb. I og med at sysselsettingen måles etter personenes bosted og ikke etter arbeidssted, må nærheten til hovedstadsregionen med påfølgende pendling antas å gi et klart positivt bidrag til den gode mobilitetsprestasjonen. I den andre enden er det regionen Levanger/Verdalsøra som viser svakest mobilitetsprestasjon innen denne regiontypen, med spesielt svak rekruttering av personer rett fra utdanningssystemet og fra lavt og middels utdannet arbeidsledige. Med sin beliggenhet relativt nære Trondheim skulle

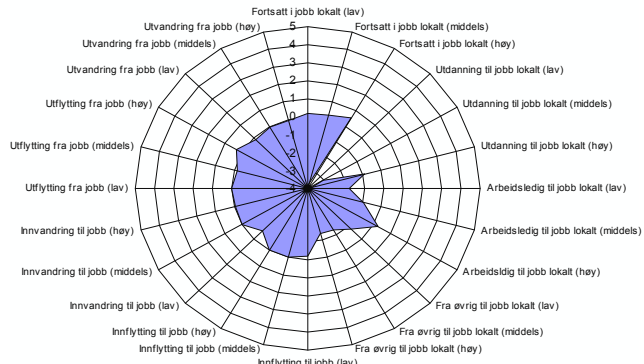
Figur 2. Den beste og svakest presterende regionen med hensyn til total arbeidsmarkedsmobilitet innen forskjellige regiontyper som gjennomsnittet av mobiliteten gjennom perioden 1994-1999. Spesifikke raten for mobilitetsprestasjon i Norge er satt til null. (Lav, middels og høy utdanning)

Regiontype 2: Regionale metropoler

Stavanger/Sandnes (best mobilitetsprestasjon)

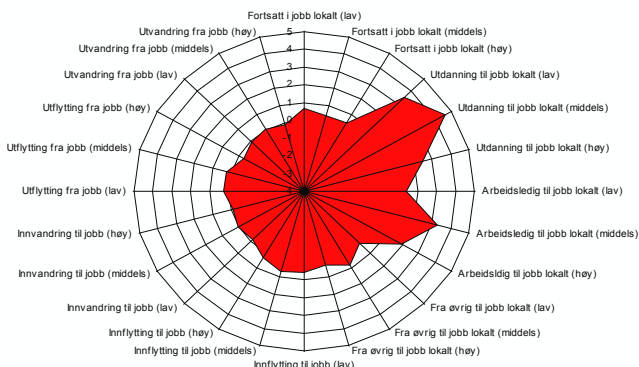

Trondheim (svakest mobilitetsprestasjon)

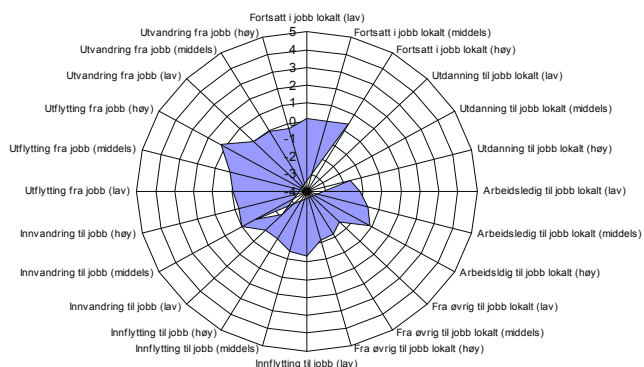

Regiontype 4: Andre regionale sentre

Drammen (best mobilitetsprestasjon)

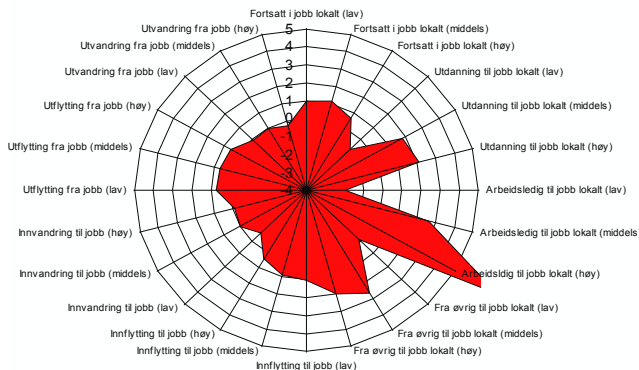

Steinkjer (svakest mobilitetsprestasjon)

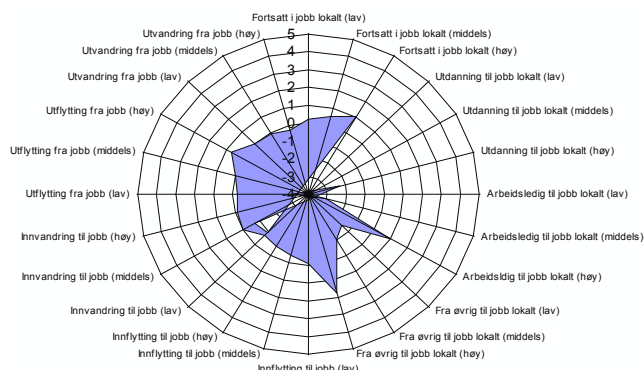

Regiontype 5: Mellomstore byer og regioner

Hadeland (best mobilitetsprestasjon)

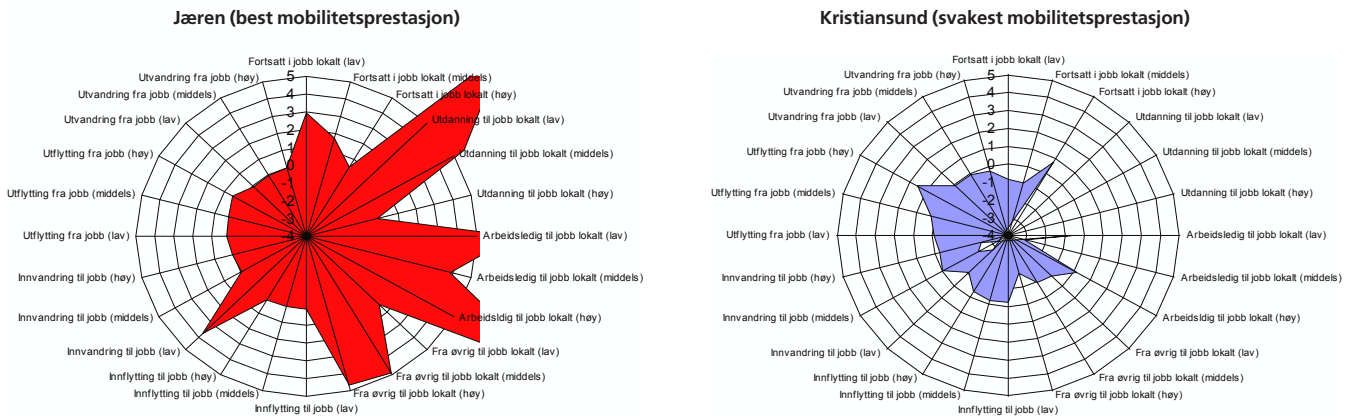

Levanger/Verdalsøra (svakest mobilitetsprestasjon)

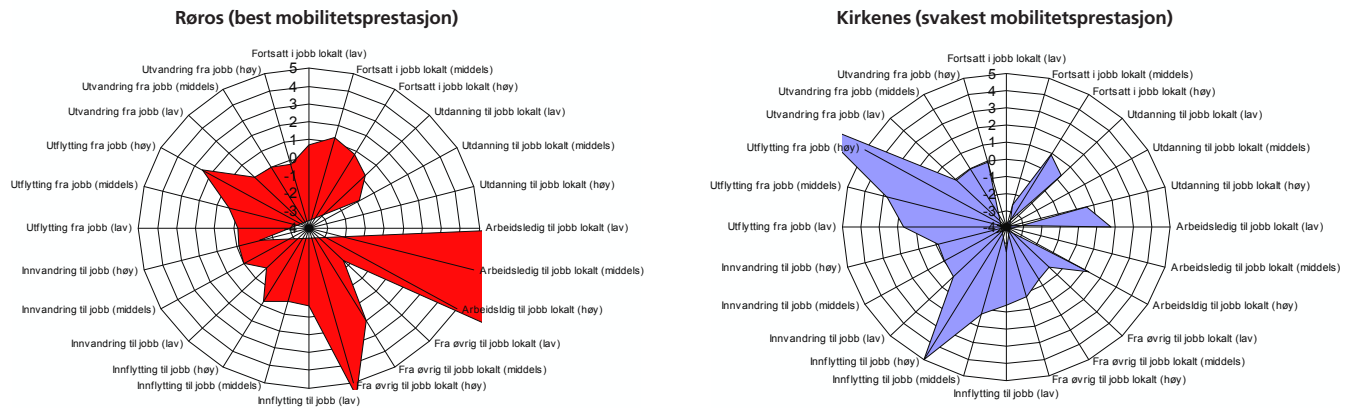

Figur 2 forts.

Regiontype 6: Små arbeidsområder

Regiontype 7: Mikroarbeidsområder

også denne regionen ha noe pendlingseffekt, men som vi allerede har sett, har selv Trondheim relativt svak mobilitetsprestasjon.

Jæren er regionen med den beste mobilitetsprestasjonen av samtlige regioner i landet. Regionen er klassifisert blant små arbeidsområder, og er således regionen med klart best mobilitetsprestasjon innen denne regiontypen. Regionen presterer veldig bra med hensyn til å rekruttere lavt og middels utdannede rett fra skolesystemet, få arbeidsledige og andre utenfor arbeidsstyrken i jobb samtidig med høy innvandring til jobb fra lavt utdannede. Nærheten til Stavanger/Sandnes med tilhørende pendlingseffekt har nok en klar betydning for den gode mobilitetsprestasjonen. Svakest mobilitetsprestasjon blant de små arbeidsområdene er å finne i Kristiansund. Igjen er det svak tilbøyelighet i å rekruttere personer fra utdanningsystemet kombinert med liten overgang til jobb hos middels utdannet arbeidsledige samt høyere enn gjennomsnittlig utflytting som bidrar til den svake samlede prestasjonen.

Til slutt er det Røros som viser den beste mobilitetsprestasjonen blant alle regionene som er klassifisert som mikroarbeidsområder. Denne regionen viser imidlertid som mange andre svakt presterende regioner lav tilbøyelighet til å rekruttere direkte fra utdanningsystemet og høyere enn gjennomsnittlig utflytting fra jobb. På den annen side viser regionen veldig god tilbøyelighet til å få arbeidsledige i jobb, samt å sysselsette middels- og høyt utdannet arbeidskraft fra personer utenfor arbeidsstyrken. I tillegg har regionen lav avgang fra sysselsetting i det lokale arbeidsmarkedet. Regionen Kirkenes representerer motpolen med lavest mobilitetsprestasjon blant mikroarbeidsområdene, og også svakest mobilitetsprestasjon i hele landet. Regionen presterer spesielt svakt for middels utdannede både med hensyn til stor avgang i det lokale arbeidsmarkedet, og evnen til å rekruttere fra utdanningsystemet og fra arbeidsledige. Utflyttingen fra jobb er også veldig høy, og spesielt for høyt utdannede. På den annen side viser regionen også høy innflytting til jobb fra høyt utdannede, men dog klart lavere enn utflyttingen. Stor geografisk mobilitet i begge

retninger for høyt utdannet arbeidskraft kan sees i sammenheng med gunstige skattebetingelser for især høyt utdannet arbeidskraft i landets nordlige regioner.

For kort å oppsummere, synes hovedtendensen som skiller regionene med best og svakest mobilitetsprestasjon innenfor regiontype å ha sammenheng med tilbøyeligheten til å rekruttere personer direkte fra utdanningssystemet. Svak tilbøyelighet til å rekruttere unge og nyutdannede er også knyttet til sterkere enn gjennomsnittlig utflytting fra jobb. Skjønt dette viser kun deler av virkeligheten, fordi mange yngre også flytter ut direkte fra utdanningssystemet uten å gå veien om en lokal jobbansettelse før de flytter ut.

Sammendrag

- Resultatene indikerer at regioner med en viss likhet med hensyn til en rekke karakteristika til dels avviker betydelig med hensyn til total prestasjon i arbeidsmarkedsmobilitet.
- Den største variasjonen i total mobilitetsprestasjon er å finne blant regionene i små arbeidsområder og i mikroarbeidsområdene.
- Enkelte regioner presterer forskjellig i løpet av undersøkelsesperioden, men flertallet av regionene synes å ha en viss stabilitet i sin totale mobilitetsprestasjon over tid.
- Den beste totale mobilitetsprestasjonen etter regiontype er observert i hovedstadsregionen for samtlige av utdanningsnivåene, mens den svakeste totale mobilitetsprestasjonen er observert i mikroarbeidsområdene. Den gode mobilitetsprestasjonen i hovedstadsregionen har et betydelig bidrag fra utdanning til jobb mobilitet, mens denne bidrar svakt i mikroarbeidsområdene.
- En viktig forklaringsfaktor, som skiller regionene med best og svakest mobilitetsprestasjon innen hver regiontype, synes å være tilbøyeligheten til å sysselsette personer rett fra utdanningssystemet. Dette reflekterer optimismen eller pessimismen med hensyn til å bli fortsatt boende eller ikke innenfor de lokale arbeidsmarkedene. Svak prestasjon med hensyn til å ansette yngre og nyutdannet arbeidskraft er derfor knyttet til høyere enn gjennomsnittlig utflytting fra jobb.
- Det er imidlertid viktig å legge merke til at selv blant de mer perifere regiontyper finnes det flere regioner som viser prestasjon i arbeidsmarkedsmobilitet godt over landsgjennomsnittet, mens enkelte mer sentrale regioner viser mobilitetsprestasjoner under landsgjennomsnittet. Sett fra et politisk synspunkt bør derfor enkelte regioner kunne fremstå som prototyper for godt fungerende lokale arbeidsmarkeder med hensyn til mobilitet.

Referanser

Hustoft A. G., H. Hartvedt, E. Nymoer, M. Stålnacke ogd H. Utne (1999): *Standard for økonomiske regioner*, Rapport 6/1999, Statistisk sentralbyrå.

Persson, L. O. (red.), I. R. Edvardsson, E. Heikkilä, M. Johansson, T. D. Schmidt og L. S. Stambøl (2004): *Economic Renewal and Demographic change. An Evaluation of Local Labour Market Performance in the Nordic Countries*, Rapport 2004:8, Nordregio, Stockholm.

Stambøl, L. S. (2005): *Urban and Regional Labour Market Mobility in Norway*, Sosiale og økonomiske studier 110, Statistisk sentralbyrå.

Hvor raskt og sterkt er valutakursgjennomslaget i norsk økonomi?*

Pål Boug, Ådne Cappelen
og Torbjørn Eika

I en liten åpen økonomi som den norske spiller valutakursen en viktig rolle for prisutviklingen. Overgang fra en pengepolitikk som sikter mot fast valutakurs til en politikk med et inflasjonsmål og flytende valutakurs, innebærer at det blir viktig å forstå hvordan valutakursen påvirker prisene. Denne artikkelen illustrerer ved hjelp av beregninger med en stor makromodell for norsk økonomi hvor raskt og sterkt valutakursendringer slår ut i inflasjon og realøkonomiske størrer. Vi finner forholdsvis store inflasjonsimpulser fra valutakursendringer på kort og mellomlang sikt. På kort sikt blir inflasjonsgjennomslaget svekket av endringer i varehandelsmarginene, som virker som støtpute på impulser fra endringer i valutakursen. Vi finner at de realøkonomiske virkningene i makro er relativt beskjedne.

Innledning

I en liten åpen økonomi som den norske spiller valutakursen en viktig rolle for prisene på import og eksport regnet i norske kroner. Endringer i importprisene i norske kroner har i sin tur betydning for innenlandske priser, og dermed inflasjonen målt med konsumprisindeksen. Tregheter i tilpasningen i økonomien gjør at endringer i valutakursen påvirker prisene i ulik grad (slik at relative priser endres) og fører dermed til realøkonomiske virkninger. Det er med andre ord flere grunner til å være interessert i hvordan valutakursgjennomslaget forekommer i norsk økonomi.

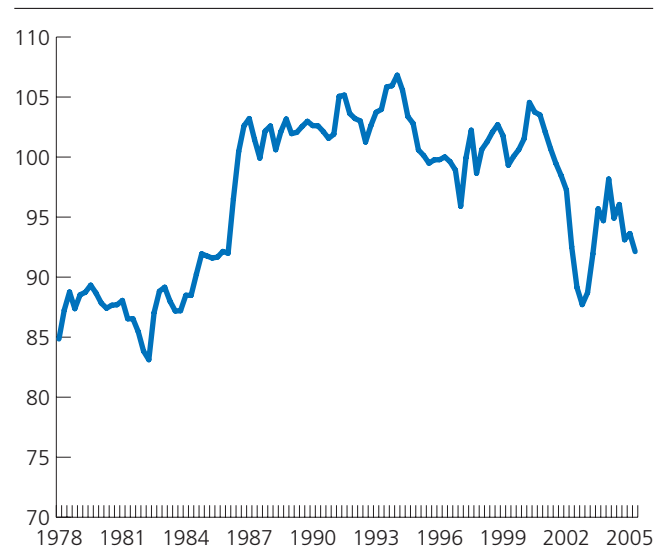
Store endringer i den norske kronens internasjonale verdi er noe vi har observert både før og etter omleggingen av pengepolitikken i mars 2001 (se figur 1). I denne artikkelen, som bygger på Boug mfl. (2005)¹, studerer vi virkninger på norsk økonomi av en varig endring i valutakursen. Vår analyse tar kun sikte på å bidra til økt kunnskap om hvor raskt og sterkt en valutakursendring påvirker konsumpriser og sentrale realøkonomiske størrer. Vi skal ikke analysere hva en slik endring i valutakursen som sådan kan skyldes, eller i hvilken grad Norges Bank kan styre valutakursen gjennom pengepolitikken. Men kunnskap om valutakursens virkninger på norsk økonomi er relevant for utøvelsen av pengepolitikken under nåværende regime med flytende valutakurs.

Pål Boug er seniorrådgiver ved Forskningsavdelingen, Gruppe for makroøkonomi (pal.boug@ssb.no)

Ådne Cappelen er forskningsdirektør ved Forskningsavdelingen (aadne.cappelen@ssb.no)

Torbjørn Eika er seniorrådgiver ved Forskningsavdelingen, Gruppe for makroøkonomi (torbjorn.eika@ssb.no)

Figur 1. Importveid nominell effektiv kurs på NOK. Indeks 1995=100

Kilde: Norges Bank.

Først drøfter vi de ulike kanalene som valutakursen virker gjennom før effektene når fram til konsumpriser og realøkonomien. Vi ser spesielt på hvordan tilpasning av marginer eller prispåslag i varehandelen virker som en støtpute på impulser fra endringer i valutakursen. Så beregner vi valutakursgjennomslaget i norsk økonomi med utgangspunkt i Statistisk sentralbyrås makroøkonometriske modell KVARTS, som inkluderer en rekke tallfestede valutakurskanaler basert på historisk tallmateriale fra de siste 20-30 årene.

Våre beregninger antyder at inflasjonsimpulsene per år i det første og andre året etter en varig krone-svekkelse på 10 prosent er om lag 1,5 prosentpoeng.

* Takk til Elin Halvorsen og Eilev Jansen for nyttige kommentarer.

¹ De makroøkonomiske beregningsresultatene er noe endret.

Deretter dempes inflasjonsimpulsene gradvis, men de totale virkningene av valutakursendringen er ikke uttømt selv etter 10 år. Beregningene viser også at virkningene på realøkonomien samlet sett er relativt moderate.

Valutakurskanaler

I dette avsnittet skal vi gjøre rede for de ulike kanalene som valutakursen virker gjennom på konsumprisene. Hovedkanalene som omtales er hvordan valutakursen påvirker

- prisene på importerte ferdigvarer
- prisene på importerte innsatsvarer og bedriftenes produksjonskostnader
- prissettingen til norske bedrifter som konkurrerer med importerte produkter
- lønnsomheten til bedriftene og virkningen på norske lønninger
- prisene på norske produkter som ikke omsettes i direkte konkurranse med importvarer

Konsumprisindeksen (KPI) er et veid gjennomsnitt av prisene på en rekke varer og tjenester som er produsert i Norge og/eller utlandet. De norskproduserte varene som omsettes i Norge er enten skjermet for utenlands konkurranse eller står i direkte konkurranse med utenlandsproduserte varer (importvarer). Der som kronekursen svekker seg eller depresierer i verdi og prisene på importerte ferdigvarer øker, vil følgelig KPI også øke. Enkelte utenlandske produsenter kan imidlertid bestemme prisene på det norske markedet i norske kroner, og vil dermed ikke endre prisene sine med en gang etter en valutakursendring. Vi som forbrukere kjøper varene i norske butikker, men før importvarene kommer dit har de kanskje vært innom en importør og/eller et grossistledd. I alle leddene er det kostnader som må dekkes inn av prisene til konsument. Det er ikke rimelig å regne med at konsumprisene på importvarene går opp prosentvis like mye som importprisene har økt ettersom de fleste norske kostnadene ikke endrer seg på kort sikt. I KPI defineres om lag en fjerdedel av alle varer og tjenester som importvarer, og det er stort sett bare indirekte skatter og varehandelsmarginer som utgjør forskjellen mellom importprisen og kjøperprisen på disse varene i butikken. For slike varer er det et spørsmål om hvordan utenlandske produsenter setter prisen, det vil si om han/hun tar hensyn til forhold i det norske markedet særskilt, eller om prisen settes uavhengig av slike forhold. Dernest er det et spørsmål om hvordan det norske importør/grossist/detaljistleddet setter sine utsalgspriser når importprisen i norske kroner øker. Begge disse forholdene (kanalene) har vi studert ved hjelp av økonometriske analyser i Boug mfl. (2005). Prissettingen i varehandelen omtales nærmere i neste avsnitt.

Importpriser i norske kroner påvirker også produksjonskostnadene til norske produsenter som selger sine varer på hjemmemarkedet. Her har vi åpenbart en annen kanal fra valutakursendringer til konsumpriser. Norge importerer en god del som ikke bare konsumeres, men som også inngår i produksjonen av varer og tjenester som konsumeres. Et nærliggende eksempel er sukker som i noen grad kjøpes direkte av husholdningene, men som i tillegg brukes som innsatsvare i matvareindustrien i Norge, og dermed inngår i en rekke konsumvarer. Hvis kronekursen svekker seg og sukkerprisen øker, vil norske syltetøyfabrikanter få økte kostnader. Disse kostnadsøkningene vil i noen grad, eller kanskje fullt ut, bli veltet over på prisene som forbrukerne står overfor. Det finnes derfor åpenbart en kanal for valutakursens virkning på KPI gjennom innenlandske produksjonskostnader som skyldes importert råstoff.²

Importprisene i norske kroner kan også påvirke prissettingen til norske produsenter på en annen måte enn bare gjennom kostnadene. Dersom vi har perfekt konkurranse mellom norske og utenlandske produsenter, vil en normalt regne med at de norske produsentprisene var like de utenlandske. Økte importpriser som følge av en svakere krone vil da slå ut i en tilsvarende økning av priser på norske varer. Også i markeder uten perfekt konkurranse, som i en eller annen form er situasjonen i de aller fleste markeder, vil økte importpriser gjøre det lønnsomt for norske produsenter av varer som tilsvarende de importerte varene å øke sine priser. Hvis vi skulle finne ut – og det er faktisk tilfelle – at norske produsenter har en viss markedsrett til makt og ikke fullt ut setter sine priser lik importprisene, vil de vinne markedsandeler både på norske og utenlandske markeder når kronekursen svekkes. I en slik situasjon vil vektene i aggregerte prisindekser endre seg som følge av økt vekt på norskproduserte varer. Det bidrar til å dempe gjennomslaget fra økte importpriser til konsumpriser. Slike effekter er innarbeidet i våre beregninger.

Norske produsenter vil altså oppleve økte produksjonskostnader ved økt pris på importert produktinnsats. Normalt vil dette gradvis bli veltet over i prisene på produktene. Men norske produsenter vil også som sagt kunne øke prisene på sine produkter fordi deres prismessige konkurransevne er bedret. Disse faktorene til sammen vil endre lønnsomheten til norske produsenter. En kronesvekkelse slår raskere ut i økt lønnsomhet for eksportrettet industri fordi prisene på eksportvarer målt i norske kroner øker raskere enn prisene på hjemmemarkedet. Det vil i sin tur påvirke lokale og sentrale lønnsforhandlinger, først i konkurranseutsatt sektor og deretter i andre deler av økonomien. Effekter på lønningene er enda en kanal som valuta-

² Hvor stor er denne effekten og hvor raskt slår den ut? Det første sier Statistisk sentralbyrå noe om ved detaljerte undersøkelser av næringslivets bruk av innsatsfaktorer som inngår i nasjonalregnskapet. Hvor lang tid det tar fra kostnadene øker til prisene øker, analyseres ved økonometriske studier og inngår som en del av arbeidet med de makroøkonometriske modellene i Statistisk sentralbyrå.

kursen virker gjennom. Denne kanalen vil i hovedsak virke i etterkant av flere av de andre kanalene omtalt ovenfor, og bidrar derfor til å forlenge perioden med inflasjonsimpulser fra endret valutakurs. Når lønnene endres, vil kostnadene og dermed prisene igjen endres. Følgelig oppstår en tilbakekobling fra lønn til pris, det vil si såkalte pris-lønnsspiraler i økonomien. Siden lønninger i skjermet sektor også påvirkes av valutakursendringer, vil kostnadene og derigjennom prisene, til produsenter av varer og tjenester som ikke importeres eller eksporteres også endres. Dette er nok en kanal som valutakursendringer virker gjennom på KPI.

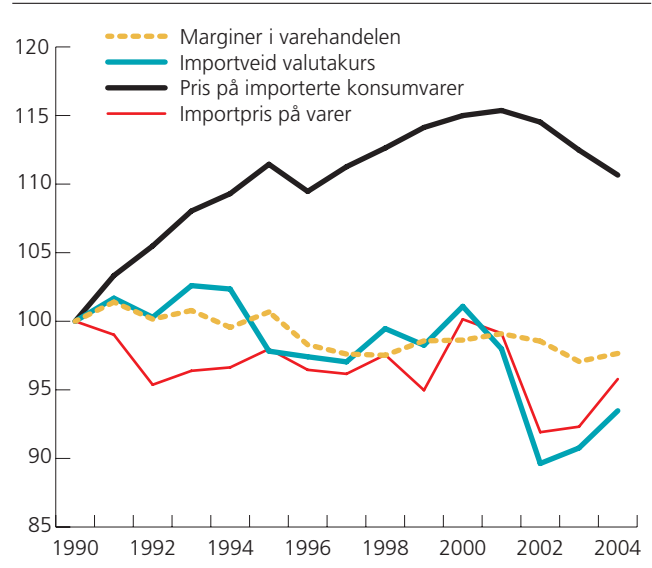
De omtalte pris- og lønnseffektene av valutakursendringer har også realøkonomiske virkninger som igjen har tilbakevirkninger på priser og lønninger. Det sier seg selv at for å holde orden på alle valutakurskanalene samtidig, inklusive på hvilket tidspunkt og med hvilken styrke de inntreffer, krever en omfattende strukturell modell for norsk økonomi. Den makroøkonometriske modellen KVARTS er en slik modell.

Nærmere om marginene i varehandelen

Marginene eller avansen på varer omsatt i varehandelen, har en betydelig andel i de fleste konsumprisene som omfattes av KPI. For KPI i sin helhet utgjør marginene til sammen om lag 30 prosent. Hvordan endringer i valutakursen virker på marginene i varehandelen, har således stor betydning for konsumprisutviklingen og derigjennom inflasjonen. Vi skal i dette avsnittet gjøre nærmere rede for hvordan prisadferden i varehandelen generelt og valutakursens virkninger på marginene spesielt er forsøkt tallfestet i den makroøkonometriske modellen KVARTS.

Prisveksten i Norge er for tiden lav. Det er særlig prisveksten på importerte konsumvarer, med en vekt på rundt en fjerdedel i KPI, som trekker inflasjonen ned. Figur 2 viser at prisene på importerte konsumvarer har falt nokså sterkt siden begynnelsen av 2002 etter en sammenhengende oppgang de fem foregående årene. De utenlandske prisimpulsene har vært lave de siste årene som følge av generell lav internasjonal prisvekst og en vridning i importen fra høykostland til Kina og andre lavkostland. Importprisene på varer målt i norske kroner – som tilsvarende innkjøpsprisene for importørene i varehandelen – falt derimot kraftig gjennom 2002, for deretter å øke gjennom 2003 og 2004. Dette forløpet gjenspeiler i stor grad utviklingen i valutakursen, og tyder på at gjennomslaget fra valutakursen til importprisene (målt i norske kroner) har vært relativt raskt. Gjennomslaget fra endringer i importprisene til endringer i prisene på importerte konsumvarer har imidlertid vist seg å ta lengre tid. Utvik-

Figur 2. Priser, marginer og valutakurs. Indeks 1990=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank.

lingen i marginene i varehandelen spiller en viktig rolle i denne sammenheng.

Varehandelen som næring omfatter importører, grossister og detaljister. Næringen kjøper inn varer fra både utlandet og fra norske leverandører til gitte innkjøpspriser. Produksjonen i varehandelen omfatter handelsmarginene; det vil si differansen mellom det en vare kjøpes inn for og det den selges for eksklusive merverdiavgift og eventuelle avgifter/subsidier. Noen grossister og detaljister fastsetter sine marginer som et kronepåslag uavhengig av innkjøpsprisen på hver enkelt vare. Andre derimot kalkulerer med en avansesats eller prosentsats som innebærer at deres marginer justeres når innkjøpsprisen endres. Utviklingen i produksjonsverdien kan splittes i en pris- og en volumdel. For *en enkelt* vare er denne dekomponeringen lett å forstå; volumet er «ett salg av en vare» og endringen i avansesatsen kan betraktes som en priseffekt. I makro er det helt tilsvarende; produksjonen i varehandelen i løpende priser er definert som summen av marginene for alle varene som selges, mens produksjonen i faste priser (år *t*-priser) er salget av varene beregnet etter påslaget i år *t*. Summen av marginene i varehandelen skal dekke løpende produksjonskostnader (lønn og kostnader ved produktinnsats), finansielle kostnader ved lagerhold, avkastning på kapitalen (inkludert eventuell renprofitt) og avlønning til eiers egen arbeidsinnsats.

Med utgangspunkt i den historiske utviklingen de siste 20-30 årene har vi ved hjelp av økonometriske analyser forsøkt å tallfeste den omtalte prisadferden i varehandelen. Gjennom å estimere en økonometrisk modell hvor innkjøpspriser³, løpende produksjonskostna-

³ I nasjonalregnskapet regnes ikke innkjøpspriser i varehandelen som produksjonskostnader. Vi benytter et veid snitt av priser (eksklusive avanse) på hjemmeproduserende varer og importpriser (målt i norske kroner) som mål på innkjøpspriser i varehandelen, se nærmere beskrivelse i Boug mfl. (2005).

der i varehandelen og importveid valutakurs opptrer som egne forklaringsvariable, fanger vi opp flere kanaler som valutakursen kan tenkes å virke gjennom på marginene. Vi har inkludert valutakursen separat av flere grunner. Det relativt trege gjennomslaget fra endringer i importprisene til endringer i prisene på importerte konsumvarer (jf. figur 2) må blant annet ses i lys av at det er kostnader forbundet med å justere prisene i de ulike omsetningsleddene i varehandelen. Store fluktuasjoner i valutakursen kan gjøre det vanskelig å vurdere om valutakurssvingninger er midlertidige eller av mer varig karakter. Det kan i denne sammenheng være lettere å forholde seg til prisendringer som skyldes endrede produsentpriser i utlandet. Noen distributører kan i slike situasjoner finne det hensiktsmessig å la være å justere konsumprisene. I så fall må marginene «ta støytten». På samme måte kan valutakursendringer tenkes å virke når grossister og detaljister har sikret seg mot valutakursendringer i finansmarkedene. Vi har også forsøkt å tallfeste betydningen av finansielle kostnader ved lagerhold ved å inkludere nominelle renter som egen forklaringsfaktor i den økonometriske modellen for marginene.⁴ Likeledes har vi åpnet for at selvstendiges arbeidsinnsats målt i timer i forhold til omsetningen – som har falt klart gjennom de siste 20-30 årene – kan inngå som en direkte forklaringsfaktor i den økonometriske modellen. På den måten forsøker modellen å fange opp den underliggende trenden vi har sett i varehandelen med overgang fra små butikker hvor eiers arbeidsinnsats utgjør en betydelig andel til store varekjeder og dagligvarebutikker med i hovedsak lønsmottakere som arbeidskraft.⁵

Våre analyser viser at valutakursendringer spiller en betydelig direkte og indirekte rolle for marginene. En varig svekkelse av kronekursen på 10 prosent vil isolert sett kunne bidra til å senke marginene med 2,5 prosent, alle andre forhold like. Denne virkningen på marginene finner sted *direkte* gjennom valutakursen og inntreffer umiddelbart når valutakursen endres. Samtidig antyder våre estimeringer at marginene øker *indirekte* når innkjøpsprisene og kostnadene øker som følge av svakere kronekurs. En del av disse virkningene kommer raskt, men det tar relativt lang tid før en varig svekkelse av kronekursen påvirker innkjøpsprisene og kostnadene, og dermed marginene, fullt ut. Vi finner altså at en svekkelse av valutakursen har kortsiktige direkte (gjennom valutakursen) og indirekte (gjennom innkjøpspriser og kostnader) virkninger på marginene i varehandelen, som har motsatt fortegn. På litt lengre sikt dominerer imidlertid de indirekte virkningene på marginene. Den samlede effekten på

marginene av en valutakursendring ser vi derfor ikke fra den økonometriske modellen alene. Vår tallfesting av økonomiske sammenhenger viser for øvrig at marginene øker på kort sikt med de finansielle kostnadene ved lagerhold. Vi finner også empirisk støtte for at den underliggende trenden i retning av større kjeder og færre småkjøpmenn virker prisdempende på marginene i varehandelen.⁶

Etter innføringen av inflasjonsstyring for pengepolitikken i mars 2001 med til dels store fluktuasjoner i valutakursen, kan en argumentere for at valutakursgjennomslaget i norsk økonomi har endret seg. Overgang til inflasjonsmål kan i seg selv ha påvirket forventningsdannelsen hos aktørene og dermed bidratt til å dempe eventuelle pris- og lønns spiraler. Store valutakursutslag kan også som tidligere nevnt bidra til at distributører og andre blir mer avventende med å endre sine priser.⁷ Vi finner imidlertid ikke empirisk belegg for at de tallfestede sammenhengene mellom marginer og valutakurser, innkjøpspriser og kostnader har endret seg nevneverdig etter innføringen av inflasjonsstyring i pengepolitikken. Vi forutsetter derfor at valutakursgjennomslaget i norsk økonomi holder seg konstant i beregningsperioden i denne artikkelen. I neste avsnitt ser vi på gjennomslaget fra valutakurs til inflasjon og realøkonomi når den økonometriske modellen for marginer i varehandelen og andre tallfestede valutakurskanaler analyseres innenfor rammen av den makroøkonometriske modellen KVARTS.

Virkninger av kronesvekkelse på konsumpriser og realøkonomi

For å illustrere hvordan norsk økonomi påvirkes av valutakursene, vil vi i dette avsnittet vise en beregning hvor kronekursen varig svekkes med 10 prosent i forhold til en referansebane. Referansebanen er den historiske utviklingen så langt den var kjent i mars 2005, forlenget med en prognoseberegning gjort med utgangspunkt i SSB (2005).

I KVARTS⁸ er noen viktige størrelser i økonomien, deriblant penge- og finanspolitikk, bestemt utenfor modellen. Finanspolitikken forutsettes å ikke bli påvirket av valutakursendringen. Når det gjelder pengepolitikken ved en kronesvekkelse som her studeres, er vi ikke interesserte i å legge til grunn en renterespons som motvirker inflasjonsimpulsene fra valutakursimpulsene. Det vil i så fall fjerne de virkningene vi nettopp er interesserte i å illustrere. På den annen side vil en uforandret nominell rente i en situasjon med betydelig inflasjonsimpulser innebære at realrentene endres. Dette har store effekter i KVARTS og vil kunne

⁴ Per i dag regnes ikke finansielle kostnader som produksjonskostnader i nasjonalregnskapet.

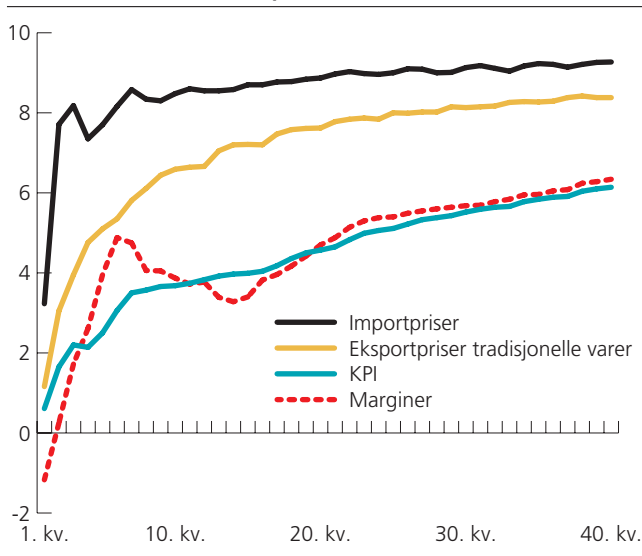
⁵ Se intervju med Lars E. Haartveit i Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon i Finansavisen (2002).

⁶ Se Boug mfl. (2005) for detaljert beskrivelse av den økonometriske modellen for marginene i varehandelen.

⁷ Se Friberg (2001) og Berben (2004) blant andre som argumenterer for at valutakursgjennomslag i en økonomi kan endre seg ved endret pengepolitikk.

⁸ KVARTS er i prinsippet identisk med modellen MODAG, bortsett fra dataoppløsningen. MODAG er dokumentert i Boug mfl. (2002) og er i hovedsak også gyldig som en dokumentasjon av KVARTS.

Figur 3. Prisgjennomslag ved en varig svekkelse av kronens internasjonale verdi på 10 prosent. Avvik fra referansebanen i prosent

komme til å dominere resultatene. Løsningen vi har valgt er å la realrenta etter skatt følge det samme forløpet som i referansebanen.⁹

Hovedresultatene av beregningene når det gjelder gjennomslaget fra valutakurs til priser, er vist i figur 3. I følge våre beregninger vil gjennomslaget til importprisene være forholdsvis raskt. Det dynamiske forløpet til virkningene på importprisene bærer preg av et noe «taggete forløp» når vi ser resultatene på kvartal. Som årsgjennomsnitt bidrar valutakurssvekkelsen til å øke importprisene med 6,7 prosent i det første året og ytterligere 1,5 prosentpoeng i det andre året. Etter 10 år er gjennomslaget til importprisene ikke helt fullført.

Valutakursgjennomslaget til eksportprisene er tregere enn til importprisene. Eksportprisene påvirkes i forholdsvis stor grad av innenlandske kostnader i form av lønn og prisen på produktinnsats. Økningen som følger av valutakurssvekkelsen i disse størrelsene er forholdsvis treg. Lønnsutviklingen påvirkes av lønnsomhetsutviklingen i industrien. Siden eksportprisene endres tregt, noe som gjelder i enda større grad for hjemmeprisene, bidrar det til at også gjennomslaget til lønningene blir forholdsvis tregt. Tregt gjennomslag i lønningene bidrar til at virkningene på konsumprisene også er forholdsvis moderate på kort og mellomlang sikt, til tross for at en betydelig del av konsumvarene er importerte.

På helt kort sikt (i det første kvartalet) svekkes gjennomslaget på konsumprisene også av at marginene i varehandelen fungerer som støtpute som absorberer deler av valutakurssvingningene. Hvis varehandelsmarginene hadde fulgt andre konsumpriser, hadde virkningen på KPI vært 0,3 prosentpoeng høyere i det første året. I det andre året er virkningene på varehandelsmarginene sterkere enn virkningene på KPI. Fra og med det tredje året er virkningene på KPI og varehandelsmarginene svært like, og inflasjonsimpulsen fra valutakursendringen forsterkes dermed ikke lenger gjennom effektene på varehandelsmarginene. Etter 10 år er KPI fremdeles bare 6 prosent høyere enn i referansebanen, og det vil åpenbart ta lang tid før effektene er fullstendig uttømt.

Tabell 1 viser hvordan valutakursendringen påvirker prisene for ulike konsumkategorier. Prisene for nordmenns konsum i utlandet endres momentant med rundt 10 prosent, mens virkningene på øvrige konsumpriser er vesentlig tregere. Utslagene på varepriser er gjennomgående vesentlig raskere enn på tjeneste-

Tabell 1. Prisivirkninger av en varig svekkelse av kronens internasjonale verdi på 10 prosent. Avvik fra referansebanen i prosent der ikke annet fremgår

	1. år	2. år	3. år	4. år	10. år
Matvarer	1,7	3,7	4,0	4,3	6,6
Drikkevarer	1,9	3,7	4,2	4,6	6,8
Tobakk	1,7	3,7	4,0	4,2	6,4
Driftsutgifter til egne transportmidler	2,5	4,8	5,4	5,8	7,7
Elektrisitet, fyringsoljer med mer	1,8	3,8	4,3	4,8	6,5
Klær og sko	3,3	5,4	5,4	5,5	7,3
Kjøp av egne transportmidler	3,8	5,0	5,3	5,6	7,2
Møbler og utstyr	2,7	4,9	5,1	5,3	7,2
Andre varer	2,7	5,0	5,1	5,3	7,2
Boligtjenester	0,0	1,0	2,0	1,9	3,9
Offentlig transport, post og teletjenester	0,7	1,7	2,4	3,0	5,4
Helsetjenester	0,9	2,0	2,8	3,4	5,8
Nordmenns konsum i utlandet	10,2	9,9	10,0	10,0	10,0
Andre tjenester	0,9	2,1	2,8	3,4	5,8
Varehandelsmarginer	0,9	4,4	3,9	3,5	6,2
Konsumprisindeksen (KPI)	1,7	3,2	3,7	4,0	6,0
KPI-prisvekst (prosentpoeng)	1,7	1,5	0,6	0,2	0,2
Underliggende inflasjon (KPI-JAE) (prosentpoeng)	1,7	1,5	0,6	0,2	0,3

⁹ Disse forutsetningene er ikke forenlige med modellen for eurokursen som er inkludert i KVARTS. Vi er imidlertid i denne artikkelen interesserte i å vise virkninger på norsk økonomi av endringer i valutakursen, og ikke hva som bestemmer kronekursen som sådan.

Tabell 2. Makroøkonomiske virkninger av en varig svekkelse av kronens internasjonale verdi på 10 prosent. Avvik fra referansebanen i prosent der ikke annet fremgår

	1. år	2. år	3. år	4. år	10. år
Konsum i husholdninger med mer	-0,9	-0,9	-1,4	-1,5	-1,5
Bruttoinvestering i fast realkapital, Fastlands-Norge	-0,1	0,0	-0,5	-0,6	-0,5
Næringer	0,2	0,9	0,1	-0,2	-0,4
Boliger	-0,8	-1,7	-2,0	-1,7	-1,2
Eksport tradisjonelle varer	1,4	1,5	1,5	1,4	1,1
Import	-1,1	-1,3	-1,7	-1,8	-1,6
BNP Fastlands-Norge	0,2	0,3	0,1	0,0	-0,1
Industri	1,8	2,4	2,5	2,6	2,1
Sysselsatte personer	0,3	0,4	0,4	0,4	0,3
Arbeidsledighet (prosentpoeng)	-0,2	-0,3	-0,2	-0,2	-0,1
Importpriser	6,7	8,2	8,5	8,6	9,2
Eksportpriser tradisjonelle varer	3,3	5,6	6,6	7,2	8,4
Lønn	0,8	1,6	2,3	2,8	5,1
KPI	1,7	3,2	3,7	4,0	6,0
Pengemarkedsrente (prosentpoeng)	3,2	1,8	0,4	0,3	0,3

priser. Spesielt er prisutslagene på varige konsumgoder rask, noe som i stor grad reflekterer høyt importinnhold. Samlet sett står utgiftene til tjenestekonsum for nærmere halvparten av husholdningenes konsumutgifter. Det relativt trege gjennomslaget i konsumprisene, er dermed i stor grad en konsekvens av det trege gjennomslaget i prisene på innenlandske tjenester. Gjennomslaget i husleiene, som utgjør om lag 20 prosent av konsumet, er desidert tregest. I det første året etter valutakursendringen har det ikke skjedd noe med husleiene og økningen er bare 1,0 prosent i det andre året. Etter 10 år har husleiene bare økt med 2/3-del av økningen i KPI. Prisøkningen for de øvrige innenlandske tjenestegruppene er bare det halve av totalgjennomsnittet i det første året. I det tredje året er gjennomslaget på disse tjenestepriene nær 3/4-del av gjennomsnittet og etter 10 år ligger de fremdeles under, men forskjellen er relativt liten.

Våre beregninger viser at en varig kronesvekkelse på 10 prosent gir inflasjonsimpulser på rundt 1,5 prosentpoeng per år i de to første årene. Deretter er inflasjonsimpulsene langt mindre, men selv etter 10 år har prisstigningstakten økt med 0,2 prosentpoeng som følge av kronesvekkelsen.

Tabell 2 viser virkningene på realøkonomien av en kronesvekkelse på 10 prosent. Reallønningene reduseres i hele beregningsperioden sammenliknet med referansebanen. Dette setter i gang tre prosesser som påvirker utviklingen i realøkonomien: Den kostnadsmessige konkurransevnen bedres for konkurranseutsatt virksomhet og for arbeidskraft (i forhold til andre produksjonsfaktorer), noe som virker ekspansivt på økonomien. Reallønnsnedgangen bidrar imidlertid til å redusere husholdningenes realinntekter til tross for at flere kommer til arbeid. Inntektsnedgangen manifesterer seg i lavere etterspørsel, både konsum og boliginvesteringer.

Virkingen på reallønningene når sitt maksimale utslag etter 2-3 år, hvoretter virkingen gradvis reduse-

res. De ekspansive virkningene på realøkonomien (målt ved endringer i BNP) er sterkest i de første årene, mens de kontraktive virkningene dominerer på slutten av beregningsperioden. I industrien, som representerer en viktig del av konkurranseutsatt virksomhet, øker bruttoproduktet klart i hele beregningsperioden. I den skjermede delen av økonomien reduseres derimot aktiviteten. BNP i Fastlands-Norge har sitt største utslag i det andre året med en økning på 0,3 prosent, mens det etter 10 år er redusert med 0,1 prosent. Målt ved situasjonen i arbeidsmarkedet, er virkningene ekspansive i hele perioden; sysselsettingen stiger og ledigheten går ned. Etter to år er sysselsettingen økt med 0,4 prosent, og ledigheten redusert med 0,3 prosentpoeng. Bedringen i arbeidsmarkedet får flere til å søke arbeid slik at ledigheten etter 10 år bare er redusert med 0,1 prosentpoeng, mens sysselsettingen er 0,3 prosent høyere.

Selv etter 10 år har ikke realstørrelser helt falt til ro. Ekspansjonen i de første årene bidrar til at ønsket realkapitalbeholdning i næringslivet øker. De økte investeringene som følger av dette, bidrar til å sette i gang en bølgebevegelse når investeringene slutter å øke og etter hvert faktisk reduseres ettersom økningen i ønsket realkapital blir lavere i tråd med at de ekspansive effektene på produksjonen fases ut.

Nærings sammensetningen er det realøkonomiske området hvor virkningene av valutakursendringer synes klart. I forhold til størrelsen på impulsen fra valutakursen i våre beregninger må de realøkonomiske virkningene samlet sett likevel kunne beskrives som forholdsvist beskjedne.

Konklusjoner

Vi har i denne artikkelen studert valutakursgjennomslaget i norsk økonomi med utgangspunkt i den makroøkonometriske modellen KVARTS. Denne modellen inkluderer en rekke tallfestede sammenhenger i norsk økonomi basert på den historiske utviklingen de siste 20-30 årene, deriblant flere kanaler som virkninger av

valutakursendringer på inflasjon og realøkonomi kan komme gjennom. Hvor raskt og sterkt en valutakursendring slår ut i konsumprisene og realøkonomien er to sentrale spørsmål som vi har forsøkt å besvare med dette analyseverktøyet.

Våre beregninger tilsier at en varig svekkelse av kronkursen på 10 prosent vil kunne øke veksten i konsumprisene med om lag 1,5 prosentpoeng per år i de to første årene. Deretter synes virkningene fra kronesvekkelsen til inflasjonstakten å være langt mindre, men selv etter ti år er ikke valutakurseffektene fullstendig uttømt. Beregningene indikerer videre at valutakursgjennomslaget til importprisene skjer forholdsvis raskt. Kronesvekkelsen setter også i gang oppadgående pris-lønnsspiraler som forsterker inflasjonsimpulsene på kort og mellomlang sikt, om enn i mer moderat grad enn importprisimpulsene. Inflasjonsimpulsene på kort sikt svekkes derimot av marginene i varehandelen som fungerer som støtpute og således absorberer deler av virkningene av kronesvekkelsen på pristigningstakten. Våre analyser viser også at realøkonomien blir påvirket av en kronesvekkelse på 10 prosent. På grunn av bedret kostnadsmessig konkurransevne, vil bruttoproduktet i industrien øke i hele beregningsperioden. Som følge av realinntektsnedgang, vil husholdningenes etterspørsel reduseres på kort og lang sikt, både når det gjelder konsum og boliginvesteringer. Vridning i næringsstrukturen i retning eksport- og annen konkurranseutsatt virksomhet, til dels på bekostning av næringer med hovedvekt på leveranser til husholdningene, synes som den mest markante realøkonomiske virkningen av en lavere kroneverdi. Bedring i arbeidsmarkedet er et annet klart trekk. Aktivitetsnivået i konkurranseutsatt og skjermet sektor påvirkes i hver sin retning, noe som bidrar til at de realøkonomiske virkningene i makro samlet sett likevel må kunne karakteriseres som relativt små.

Det vil alltid være betydelig usikkerhet knyttet til beregningsresultater av den typen som er presentert her. De relativt langvarige virkningene på inflasjonen av endringer i valutakursen indikerer at det kan være vanskelig å styre inflasjonen når ulike typer sjokk skal motvirkes av pengepolitikken. Dette blir ikke enklere av at finstyring av valutakursen synes å være vanskelig. Modellresultatene våre antyder imidlertid at virkningene av bevegelse i valutakursen er beskjedne, ettersom effektene på realøkonomien er relativt små. Det er imidlertid mulig at våre modellresultater undervurderer et aspekt: Modellen tar ikke inn over seg at økt usikkerhet om utviklingen i valutakursene i seg selv kan påvirke økonomien negativt – og spesielt aktiviteten i konkurranseutsatt virksomhet.

Referanser

Finansavisen (2002): Forbrukerne får gevinsten, Are Haram, 18. september 2002.

Boug, P., Y. Dyvi, P.R. Johansen og B.E. Naug (2002): MODAG: En makroøkonometrisk modell for norsk økonomi, *Sosiale og økonomiske studier* 108, Statistisk sentralbyrå.

Boug, P., Å. Cappelen og T. Eika (2005): Exchange Rate Pass-through in a Small Open Economy: The Importance of the Distribution Sector, Discussion Papers No. 429, Statistisk sentralbyrå.

Friberg, R. (2001): Two monies, two markets? Variability and the option to segment, *Journal of International Economics* 55, 317-327.

Berben, R-P. (2004): Exchange Rate Pass-through in the Netherlands: Has it changed? *Applied Economics Letters* 11, 141-143.

SSB (2005): Økonomisk utsyn over året 2004. Økonomiske analyser 1/2005, Statistisk sentralbyrå.

Forskningspublikasjoner

Nye utgivelser

Statistiske analyser

Hundre års ensomhet? Norge og Sverige 1905-2005

SA nr. 69, 2005. Sidetall 160.

ISBN 82-537-6767-6

I 2005 feirer Norge at det er hundre år siden unionen med Sverige ble oppløst. I den anledning ønsker Statistisk sentralbyrå (SSB) å sammenligne samfunnsutviklingen i de to landene det siste hundreåret, i lys av norsk og svensk statistikk. På hvilke områder har likhetene dominert? Hvor har utviklingen gått i forskjellig retning? Hva kan statistikken fortelle om kontakten mellom de to landene?

SSB har et rikholdig historisk-statistisk materiale, og ser *Hundre års ensomhet? Norge og Sverige 1905-2005* som en anledning til å løfte frem noe av dette materialet, og å bidra til forståelsen av den historiske utviklingen i Norge og Sverige det siste hundreåret.

Artiklene er i hovedsak ført i pennen av medarbeidere i Statistisk sentralbyrå fra en rekke fagområder, mens to bidrag kommer fra Statistiska centralbyråen i Sverige og fire artikler er skrevet av forskere utenfor SSB; Paul Olav Berg, Gro Hagemann, Bjørn Hvinden og Ingeborg Rossow. Temaene spenner vidt, og inkluderer komparative analyser og beskrivelser av utviklingen på sentrale samfunnsområder, likt og ulikt som har krysset grensen til dette hundreåret, og utvalgte tema hvor vi ser interessante forskjeller mellom Norge og Sverige. Publikasjonen er redigert av Ragnhild Rein Bore, og bilderedaktør har vært Siri E. Boquist.

Artiklene fra *Hundre års ensomhet? Norge og Sverige 1905-2005* er også tilgjengelige på SSBs Internett-sider på adressen http://www.ssb.no/magasinet/norge_sverige/. For annen historisk statistikk på Internett, se <http://www.ssb.no/emner/histstat/>

Rapporter

Bodil M. Larsen og Runa Nesbakken: Formålsfordeling av husholdningenes elektrisitetsforbruk i 2001. Sammenligning av formålsfordelingen i 1990 og 2001. Rapporter 2005/18, Sidetall 41.

ISBN 82-537-6816-8 (Trykt versjon).
ISBN 82-537-6817-6 (Elektronisk versjon)

Husholdningene kan benytte elektrisitet til mange formål, for eksempel til oppvarming av bolig og vann, til belysning og til oppvaskmaskin og andre apparater. Elektrisitetsverkene måler ikke elektrisitetsforbruk til ulike formål, og det er svært kostnads-krevende å skaffe slike måledata for mange husholdninger. Formålsfordelingen av elektrisitetsforbruket kan imidlertid beregnes ved å benytte modeller. Bruk av modeller innebærer at det er usikkerhet knyttet til resultatene.

Denne rapporten analyserer formålsfordelingen av elektrisitetsforbruket i norske husholdninger ved hjelp av økonometriske analyser og data fra Forbruksundersøkelsen 2001. Resultatene viser at om lag 31 prosent av elektrisitetsforbruket i husholdningene i 2001 ble brukt til boligoppvarming, 14 prosent til vasking (vaske- og oppvaskmaskin), 14 prosent til kjøling og frysing, 11 prosent til belysning, 10 prosent til oppvarming av vann og 2 prosent til tørking av klær. Da gjenstår om lag 19 prosent til alle andre elektriske apparater.

Vi har også sammenlignet formålsfordelingen av elektrisitetsforbruket i 1990 og 2001, og finner relativt store forskjeller. Blant annet er andelen av elektrisitetsforbruket til boligoppvarming i denne rapporten anslått til 20 prosent i 1990, dvs. betydelig lavere enn i 2001. Dette kan for en stor del forklares med at 1990 var et svært mildt år, samtidig som relative energipriser og beholdning av oppvarmingsutstyr også trakk i retning av økt elektrisitetsforbruk til oppvarming fra 1990 til 2001.

Discussion Papers

John K. Dagsvik, Steinar Strøm and Zhiyang Jia: Utility of Income as a Random Function: Behavioral Characterization and Empirical Evidence. DP no. 431, 2005. Sidetall 54.

The paper proposes a particular approach to model the utility of income. We develop a theoretical framework that restricts the class of admissible functional forms and distributions of the random components of the model. The theoretical approach is based on theories of probabilistic choice and ideas that are used in modern psychophysical research. From our theoretical framework, we obtain the empirical model and the corresponding likelihood function. The empirical analysis is based on a «Stated Preference» survey. The model fits the data quite well. Finally, we discuss the concept of cardinality and the implications for consumer demand relations.

Karina Gabrielsen, Torstein Bye and Finn Roar Aune: Climate change-lower electricity prices and increasing demand. An application to the Nordic Countries. DP no. 430, 2005. Sidetall 34.

Concentration of greenhouse gases in the atmosphere influences the climate, which then alters the amount of primary energy for countries or regions where hydropower and wind power constitute important parts of the energy supply. Besides, the demand effect of temperature increases may be large in economies where heating and air-conditioning demand a large share of total energy. In this article, we apply climate change calculations from natural science and detailed inflow data from the authorities to estimate the change in primary energy supply of the hydropower-dominated Nordic electricity market. The estimated inflow model shows an increase in primary inflow in the next 40 years of 6–15% in the Nordic countries. An estimated temperature model shows a 2–4% initial drop in demand in the same time period, because of increasing temperature. Within the context of a perfect-competition electricity market model, we simulate the total market outcome. As primary supply increases, the production cost decrea-

ses, prices drop and the total demand increases as the price effect dominates the temperature effect. Since the hydropower plants are located away from large consumer groups, the stress on the transmission networks is dramatic for some regions, which in the next phase may trigger new investments in transmission network capacities.

Pål Boug, Ådne Cappelen and Torbjørn Eika: Exchange Rate Pass-through in a Small Open Economy. The Importance of the Distribution Sector. DP no. 429, 2005. Sidetall 44.

Several small open economies switched to inflation targeting during the 1990s, thereby giving up various forms of exchange rate targeting in favour of flexible exchange rates. Norway did the same early in 2001, and has thereafter experienced highly varying nominal exchange rates with consumer price inflation dropping far below the target during 2003 and 2004. Knowledge of the degree of exchange rate pass-through to import prices and further to consumer prices is essential for inflation targeting. The literature suggests that pass-through is greater to import prices than to consumer prices, which presumably is related to the role of distributors in the economy. We present empirical evidence on these issues for Norway by estimating import price equations and a dynamic model of the distributors pricing behaviour. Using a large-scale macroeconomic model of the Norwegian economy, we find exchange rate pass-through to import prices to be quite rapid in the short run, while pass-through to consumer prices seems to be modest. We show that, among the numerous channels through which the exchange rate operates, trade margins in the distribution sector act as cushions to exchange rate fluctuations, thereby being one of the main important sources for the delay in pass-through. In spite of moderate pass-through to consumer prices, we find inflationary effects of exchange rate changes even in the short run, an insight important for inflation targeting central banks.

Erling Røed Larsen: Distributional Effects of Environmental Taxes on Transportation: Evidence from Engel Curves in the United States. DP no. 428, 2005. Sidetall 26.

Indirect taxes on transportation activities that pollute can correct externalities

and close the gaps between private and social costs. However, policy makers often find such Pigou taxes difficult to implement because of political resistance due to possibly adverse effects on equity. For this reason it is important to assess the distributional aspects of environmental levies. This article estimates properties of the demand for transportation in parametric and non-parametric analyses of Consumer Expenditure Surveys for the United States, 2000, and finds patterns in the resulting set of Engel curves. Private transportation using air flights and new automobiles have Engel elasticities above unity while public transportation via mass transit has Engel elasticity below unity. The findings can be interpreted in an important way since they show that a differentiated scheme of environmental taxes on transportation may function progressively. A Pigou scheme with larger taxes on modes of transportation that pollute more appears to coincide with larger levies on luxury modes preferred by richer households.

Timothy K.M. Beatty, Erling Røed Larsen and Dag Einar Sommervoll: Measuring the Price of Housing Consumption for Owners in the CPI. DP no. 427, 2005. Sidetall 26.

Measuring change in the price of housing is an important and notoriously difficult task for national statistical agencies. Different approaches have been attempted, but suffer from known weaknesses. This article suggests dividing housing outlays into consumption and saving. The changes in prices of the consumption component are governed primarily by the purchasing price and the interest rate, and lead us to the construction of a consumption cost index. We show that over the lifespan of the mortgage, under some general assumptions, the price changes most relevant for inflation measurement can be obtained from a housing price index. The main challenge lies in computing weights for the housing consumption index. We demonstrate how this can be done in practice. An empirical example using data from Norway shows that over the 12-month period from June 2003 to June 2004 the official inflation was measured at 1.3%. This did not properly account for a 10.2% increase in house prices. The methodology proposed in this paper estimates the 12-month inflation at 3.4%.

Erling Holmøy: The Anatomy of Electricity Demand: A CGE Decomposition for Norway. DP no. 426, 2005. Sidetall 32.

The paper derives a general equilibrium demand function for electricity by imposing a specific closure rule on a large CGE-model of the Norwegian economy. By a decomposition technique it quantifies the contribution from various mechanisms to the price sensitivity of aggregate electricity demand. Specifically, it identifies the contributions from substitution at the micro level, as well as changes in the industry structure to the substitution at the aggregate level. It also separates the substitution effects of equilibrium adjustments of other prices than the electricity price, and macroeconomic income effects on total demand. The direct price elasticity of aggregate electricity demand is estimated to -0.31. Within industry factor substitution contributes most to this response.

Torfinn Harding and Jørn Rattsø: The barrier model of productivity growth: South Africa. DP no. 425, 2005. Sidetall 30.

The barrier model of productivity growth suggests that individual country productivity is related to the world technology frontier disturbed by national barriers. We offer a country study of the barrier model exploiting the dramatic changes in the linkages to the world economy in South Africa. The productivity growth in the manufacturing sector panel for 1970-2003 covers a period of political and economic turbulence and international sanctions. The econometric analysis uses tariffs as measure of barrier and fixed effects estimation to concentrate inference to time series properties. The model shows how productivity growth can be understood as a combination of world frontier growth and the tariff barrier to international spillovers. The estimates establish a long run relationship where domestic productivity follows the world frontier and with change of the barrier affecting transitional growth.

Notater

Siri W. Bogen, Kjetil Digre, Andreas Hedum, Torbjørn Hægeland, Thea Kristine Schjerven og Borgny Vold: Et system for statistikk om statlig virksomhet. Prosjektnotat. Notater 2005/34, Sidetall 43.

Denne rapporten inneholder et forslag til et system for videreutvikling og forbedring av statistikk om statlig

virksomhet. Forslaget til statistikkssystem vektlegger utvikling av sentrale indikatorer for ressursbruk, produksjon og resultater. Systemet tar høyde for krav som stilles til offisiell statistikk.

I rapporten foreslås en modell for inndeling og innhold av statistikk om statlig virksomhet. Modellen er inndelt i tre nivåer etter spesifiseringsgrad av statistikk.

På nivå 1 foreslås det å publisere statistikk om staten som helhet. Denne statistikken vil være fokusert på ressursbruk med utgangspunkt i økonomiske størrelser og sysselsetting. Her er det videre aktuelt å publisere indikatorer som egner seg for internasjonale sammenligninger. Utviklingen av indikatorene vil bli gjort med utgangspunkt i statsregnskapet og nasjonalregnskapet.

Nivå 2 i modellen foreslår å gi indikatorer inndelt etter departementene og/eller programområdene. Dette vil gi mulighet for sammenligninger mellom ulike departement og/eller programområde. Også på dette nivået vil indikatorene fokusere på ressursbruk. Indikatorene på dette nivået vil summere seg opp til størrelsene på nivået over.

Nivå 3 vil gi områdespesifikk statistikk, dvs. statistikk per område/tjeneste. Her vil det i tillegg til ressursbruk publiseres indikatorer for produksjon. For områder der det er mulig vil det også være aktuelt å publisere indikatorer for resultater.

Statistikksystemet tar utgangspunkt i eksisterende datakilder. Statsregnskapet og ulike registre er sentrale datakilder i prosjektet.

Torbjørn Hægeland, Lars J. Kirkebøen og Oddbjørn Raaum: Skolerestater 2004. En kartlegging av karakterer fra grunn- og videregående skoler i Norge. Notater 2005/31, Sidetall 88.

Wenche Drzwi (red.): Økonomisk-politisk kalender for årene 1964-1999. Notater 2005/17, Sidetall 161.

SSB publiserte i årene 1964-1999 en økonomisk-politisk kalender for norsk økonomi. Kalenderen ga oversikt over viktige hendelser innenfor politikk og næringsliv av betydning for den samfunnsøkonomiske utvikling og var nyttig oppslagsverk bl.a. i analysen av makroøkonomiske tidsserier. Disse opplysningene er i dag vanskelig tilgjengelig. De var kun publisert på papir, og til dels i serier som i dag ikke

lenger eksisterer som egne serier (Konjunkturtrendene og Økonomisk utsyn).

I denne publikasjonen gis det en samlet gjengivelse av kalenderne for denne 25-årsperioden, basert på en scanning av de originale publikasjonene. Et viktig formål har vært å gjøre materialet elektronisk tilgjengelig.

Tross alle sine fordeler, er scanning av tekst fra gamle publikasjoner med varierende trykkkvalitet ikke uproblematisk. Materialet er blitt korrekturet flere ganger, men en kan fortsatt ikke se bort fra at det gjenstår feil som følge av scanningen. Lesere oppfordres derfor til å forholde seg kritisk ved bruk av materialet.

Tidligere utgivelser

Sosiale og økonomiske studier

Lasse Sigbjørn Stambøl: Urban and Regional Labour Market Mobility in Norway SØS nr. 110, 2005.

Kjartal Soltvædt (red.): Folketellinger gjennom 200 år. SØS nr. 109, 2004.

Statistiske analyser

Naturressurser og miljø 2004. SA nr. 65, 2004.

Ingrid Melby, Odd Erik Nygård, Thor Olav Thoresen, Aud Walseth (red.): Inntekt, skatt og overføringer 2003. SA nr. 62, 2004.

Natural Resources and the Environment 2004. Norway. SA no. 70, 2005.

Rapporter

Mads Greaker, Pål Løkkevik og Mari Aasgaard Walle: Utviklingen i den norske nasjonalformuen fra 1985 til 2004. Et eksempel på bærekraftig utvikling? Rapporter 2005/13.

Ådne Cappelen, Frank Foyn, Torbjørn Hægeland, Knut Arild Kjesbu, Jarle Møen, Geir Petterson og Arvid Raknerud: Årsrapport for SkatteFUNN-evalueringen - 2004. Rapporter 2005/12.

Magne Mogstad: Fattigdom i Stor-Osloregionen. En empirisk analyse. Rapporter 2005/11.

Ragni Hege Kitterød: Han jobber, hun jobber, de jobber. Arbeidstid blant par av småbarnsforeldre. Rapporter 2005/10.

Bente Halvorsen, Bodil M. Larsen og Runa Nesbakken: Pris- og inntektsfølsomhet i ulike husholdningers etterspørsel etter elektrisitet, fyringsoljer og ved. Rapporter 2005/8.

Randi Kjeldstad og Erik H. Nymoen: Kvinner og menn i deltidsarbeid. Fordeling og forklaringer. Rapporter 2004/29.

Kim Massey Heide, Erling Holmøy, Lisbeth Lerskau and Ingeborg Foldøy Solli: Macroeconomic Properties of the Norwegian Applied General Equilibrium Model MSG6. Rapporter 2004/18.

Trude Lappegård: Valg av livsløp i det flerkulturelle Norge. Forløpsanalyser av giftermål og barnefødsler blant kvinner med innvandrerbakgrunn. Rapporter 2004/16.

Ragni Hege Kitterød: Foreldreskap på tvers av hushold. Ansvar og omsorg for barn blant foreldre som ikke bor sammen. Resultater fra Undersøkelsen om samvær og bidrag 2002. Rapporter 2004/15.

Torbjørn Hægeland, Lars J. Kirkeboen, Oddbjørn Raaum and Kjell G. Salvanes: Marks across lower secondary schools in Norway. What can be explained by the composition of pupils and school resources? Rapporter 2004/11.

Maria Kalvaraskaia and Audun Langørgen: Capital costs in municipal school buildings. Rapporter 2004/9.

Trond Espen Haug: Eierkonsentrasjon og markedsrett i det Ænorske kraftmarkedet. Rapporter 2004/8.

Ragni Hege Kitterød og Randi Kjeldstad: Foreldres arbeidstid 1991-2001 belyst ved SSBs arbeidskraftundersøkelser, tidsbruksundersøkelser og levekårsundersøkelser. Rapporter 2004/6.

Discussion Papers

Fredrik Carlsen, Bjørg Langset and Jørn Rattsø: The relationship between firm mobility and tax level: Empirical evidence of fiscal competition between local governments. DP no. 424, 2005.

Hilde C. Bjørnland and Håvard Hungnes: The commodity currency puzzle. DP no. 423, 2005.

Håvard Hungnes: Identifying Structural Breaks in Cointegrated VAR Models. DP no. 422, 2005.

Jan F. Bjørnstad: Non-Bayesian Multiple Imputation. DP no. 421, 2005.

Erik Biørn: Constructing Panel Data Estimators by Aggregation: A General Moment Estimator and a Suggested Synthesis. DP no. 420, 2005.

Annette Alstadsæter, Ann-Sofie Kolm and Birthe Larsen: Tax Effects on Unemployment and the Choice of Educational Type. DP no. 419, 2005.

Dennis Fredriksen and Nils Martin Stølen: Effects of demographic development, labour supply and pension reforms on the future pension burden. DP no. 418, 2005.

Dennis Fredriksen, Kim Massey Heide, Erling Holmøy and Ingeborg Foldøy Solli: Macroeconomic effects of proposed pension reforms in Norway. DP no. 417, 2005.

Finn Roar Aune, Solveig Glomsrød, Lars Lindholt and Knut Einar Rosendahl: Are high oil prices profitable for OPEC in the long run? DP no. 416, 2005.

Knut R. Wangen: An Expenditure Based Estimate of Britain's Black Economy Revisited. DP no. 414, 2005.

Erling Holmøy and Kim Massey Heide: Is Norway immune to Dutch Disease? CGE Estimates of Sustainable Wage Growth and De-industrialisation. DP no. 413, 2005.

Rolf Aaberge, Steinar Bjerve and Kjell Doksum: Modeling Concentration and Dispersion in Multiple Regression. DP no. 412, 2005.

Jan Larsson and Kjetil Telle: Consequences of the IPPC-directive's BAT requirements for abatement costs and emissions. DP no. 411, 2005

Taran Fæhn, Antonio G. Gómez-Plana and Snorre Kverndokk: Can a carbon permit system reduce Spanish unemployment? DP no. 410, 2005.

John K. Dagsvik: Choice under Uncertainty and Bounded Rationality. DP no. 409, 2005.

Magne Mogstad, Audun Langørgen and Rolf Aaberge: Region-Specific versus Country-Specific Poverty Lines in Analysis of Poverty. DP no. 408, 2005.

Petter Frenger: The elasticity of substitution of superlative price indices. DP no. 407, 2005.

Zhiyang Jia: Spousal influence on Early Retirement Behavior. DP no. 406, 2005.

Zhiyang Jia: Retirement Behavior of Working Couples in Norway. A Dynamic Programming Approach. DP no. 405, 2005.

Zhiyang Jia: Labor Supply of Retiring Couples and Heterogeneity in Household Decision-Making Structure. DP no. 404, 2005.

Finn Roar Aune, Snorre Kverndokk, Lars Lindholt and Knut Einar Rosendahl: Profitability of different instruments in international climate policies. DP no. 403, 2005.

Rolf Aaberge: Asymptotic Distribution Theory of Empirical Rank-dependent Measures of Inequality. DP no. 402, 2005.

Tor Jakob Klette and Arvid Raknerud: Heterogeneity, productivity and selection: an empirical study of Norwegian manufacturing firms. DP no. 401, 2005.

Bente Halvorsen and Runa Nesbakken: Accounting for differences in choice opportunities in analyses of energy expenditure. DP no. 400, 2004.

Jarle Møen: When subsidized R&D-firms fail, do they still stimulate growth? Tracing knowledge by following employees across firms. DP no. 399, 2004.

Iulie Aslaksen, Bent Natvig and Inger Nordal: Environmental risk and the precautionary principle. "Late lessons from early warnings" applied to genetically modified plants. DP no. 398, 2004.

Torbjørn Hægeland, Oddbjørn Raaum and Kjell G. Salvanes: Pupil achievement, school resources and family background. DP no. 397, 2004.

Erling Holmøy and Birger Strøm: The Social Cost of Government Spending in an Economy with Large Tax Distortions: A CGE Decomposition for Norway. DP no. 396, 2004.

Torfinn Harding, Haakon O. Aa. Solheim and Andreas Benedictow: House ownership and taxes. DP no. 395, 2004.

Kjetil Telle, Iulie Aslaksen and Terje Synnøve: «It pays to be green» - a premature conclusion? DP no. 394, 2004.

Mads Greaker and Eirik Lund Sagen: Explaining experience curves for LNG liquefaction costs: Competition matter more than learning. DP no. 393, 2004.

Turid Åvitsland and Jørgen Aasness: Combining CGE and microsimulation models: Effects on equality of VAT reforms. DP no. 392, 2004.

Geir Høidal Bjonnes, Dagfinn Rime and Haakon O.Aa. Solheim: Liquidity provision in the overnight foreign exchange market. DP no. 391, 2004.

Iulie Aslaksen and Terje Synnøve: Are the Dixit-Pindyck and the Arrow-Fisher-Henry-Hanemann Option Values Equivalent? DP no. 390, 2004.

Bente Halvorsen: Effects of norms, warm-glow and time use on household recycling. DP no. 389, 2004.

John K. Dagsvik and Steinar Strøm: Sectoral Labor Supply, Choice Restrictions and Functional Form. DP no. 388, 2004.

Geir H. Bjertnæs and Taran Fæhn: Energy Taxation in a Small, Open Economy: Efficiency Gains under Political Restraints. DP no. 387, 2004.

Nico Keilman and Dinh Quang Pham: Empirical errors and predicted errors in fertility, mortality and migration forecasts in the European Economic Area. DP no. 386, 2004.

Petter Vegard Hansen and Lars Lindholt: The market power of OPEC 1973-2001. DP no. 385, 2004.

Annegrete Bruvold and Taran Fæhn: Transboundary environmental policy effects: Markets and emission leakages. DP no. 384, 2004.

Jan F. Bjørnstad and Elinor Ytterstad: Two-Stage Sampling from a Prediction Point of View. DP no. 383, 2004.

Taryn Ann Galloway: To What Extent Is a Transition into Employment Associated with an Exit from Poverty. DP no. 382, 2004.

Kjetil Telle: Effects of inspections on plants' regulatory and environmental performance - evidence from Norwegian manufacturing industries. DP no. 381, 2004

Audun Langørgen and Dag Rønningen: Local government preferences, individual needs, and the allocation of social assistance. DP no. 380, 2004.

Eirik Lund Sagen and Finn Roar Aune: The Future European Natural Gas Market - are lower gas prices attainable? DP no. 379, 2004.

Leif Andreassen: Mortality, fertility and old age care in a two-sex growth model. DP no. 378, 2004.

Erling Røed Larsen: Escaping the Resource Curse and the Dutch Disease? When and Why Norway Caught up with and Forged ahead of Its Neighbors. DP no. 377, 2004.

Bjart J. Holtmark and Knut H. Alfsen: Implementation of the Kyoto Protocol without Russian participation. DP no. 376, 2004.

Knut R. Wangen: Some Fundamental Problems in Becker, Grossman and Murphy's Implementation of Rational Addiction Theory. DP no. 375, 2004.

Kjetil Telle and Jan Larsson: Do environmental regulations hamper productivity growth? How accounting for improvements of firms' environmental performance can change the conclusion. DP no. 374, 2004.

Gang Liu: Estimating Energy Demand Elasticities for OECD Countries. A Dynamic Panel Data Approach. DP no. 373, 2004.

Guro Børnes Ringlund, Knut Einar Rosendahl and Terje Skjerpen: Does oilrig activity react to oil price changes? An empirical investigation. DP no. 372, 2004.

Mads Greaker: Industrial Competitiveness and Diffusion of New Pollution Abatement Technology - a new look at the Porter-hypothesis. DP no. 371, 2004.

John K. Dagsvik and Astrid L. Mathiasen: Agricultural Production with Uncertain Water Supply. DP no. 370, 2004.

Terje Skjerpen: The dynamic factor model revisited: the identification problem remains. DP no. 369, 2004.

Erling Røed Larsen: Does the CPI Mirror Costs-of-Living? Engel's Law Suggests Not in Norway. DP no. 368, 2004.

Rolf Aaberge, Ugo Colombino, Erling Holmøy, Birger Strøm and Tom Wennemo: Population ageing and fiscal sustainability: An integrated micro-macro analysis of required tax changes. DP no. 367, 2004.

Bjart J. Holtmark and Knut H. Alfsen: PPP-correction of the IPCC emission scenarios - does it matter? DP no. 366, 2004.

Reprints

John K. Dagsvik and Anders Karlström: Compensating Variation and Hicksian Choice Probabilities in Random Utility Models that are Nonlinear in Income. Reprint no. 292, 2005.

Bjart J. Holtmark and Knut H. Alfsen: The use of PPP or MER in the construction of emission scenarios is more than a question of 'metrics'. Reprints no. 291, 2005.

Søren Johansen and Anders Rygh Swensen: More on testing exact rational expectations in cointegrated vector autoregressive models: Restricted constant and linear term. Reprint no. 290, 2005.

Rolf Aaberge, Ugo Colombino and Steinar Strøm: Do more equal slices shrink the cake? An empirical investigation of tax-transfer reform proposals in Italy. Reprint no. 289, 2005.

Finn Roar Aune, Rolf Golombek and Sverre A.C. Kittelsen: Does Increased Extraction of Natural Gas Reduce Carbon Emissions? Reprint no. 288, 2005.

Geir H. Bjonnes, Dagfinn Rime and Haakon O.Aa. Solheim: The role of foreign speculators during speculative attacks: The case of 1998. Reprint no. 287, 2004.

Karine Nyborg and Kjetil Telle: The role of warnings in regulation: keeping control with less punishment. Reprint no. 286, 2004.

Svein Blom: Labour Market Integration of Refugees in Norway under Changing Macro-Economic Conditions. Reprint no. 284, 2004.

Randi Kjeldstad og Anne Skevik: Enslige forsørgere - en sosialpolitisk kategori utgått på dato? Reprint no. 283, 2004.

Kari Skrede: Familiepolitikken grense - ved «likestilling light»? Reprint no. 282, 2004.

Turid Noack: Familien i velferdsstaten: fra støttespiller til trojansk hest? Reprint no. 281, 2004.

Marit Rønsen: Fertility and family policy in Norway - A reflection on trends and possible connections. Reprint no. 280, 2004.

Marit Rønsen: Fertility and Public Choice - Evidence from Norway and Finland. Reprint no. 279, 2004.

Torkild Hovde Lyngstad: The Impact of Parents' and Spouses' Education on Divorce Rates in Norway. Reprint no. 278, 2004.

Randi Kjeldstad and Marit Rønsen: Welfare Rules, Business Cycles, and Employment Dynamics Among Lone Parents in Norway. Reprint no. 277, 2004.

Erik Fjærli: Tax Reform and the Demand for Debt. Reprint no. 276, 2004.

Erling Røed Larsen: The Purchase of Equipment in Consumer Production of Outdoor Experiences. Reprint no. 274, 2004.

Jørgen Aasness and Erling Røed Larsen: Distributional Effects on Environmental Taxes on Transportation. Reprint no. 273, 2004.

Knut Einar Rosendahl: Cost-effective environmental policy: implications of induced technological change. Reprint no. 272, 2004.

Bodil Merethe Larsen and Runa Nesbakken: Household electricity end-use consumption: results from econometric and engineering models. Reprint no. 271, 2004.

John K. Dagsvik: Hvordan skal arbeidstilbudseffekter tallfestes? En overrikt over den mikrobaserte arbeidstilbudsforskningen i Statistisk sentralbyrå. Reprint no. 270, 2004.

Erling Røed Larsen and Dag Einar Sommervoll: Rising Inequality of Housing: Evidence from Segmented House Price Indices. Reprint no. 269, 2004.

Erling Røed Larsen: From Data to Decision: The Three Elements of Policy-making Illustrated by The Case of Global Warming. Reprint no. 268, 2004.

Thor O. Thoresen: Reduced Tax Progressivity in Norway in the Nineties: The Effect from Tax Changes. Reprint no. 267, 2004.

Li-Chun Zhang: Simultaneous Estimation under Nested Error Regression Model. Reprint no. 266, 2004.

Li-Chun Zhang and Raymond L. Chambers: Small area estimates for cross-classifications. Reprint no. 265, 2004.

Li-Chun Zhang: Nonparametric Markov chain bootstrap for multiple imputation. Reprints no. 263, 2004.

Tom Kornstad and Thor O. Thoresen: Means-Testing the Child Benefit. Reprints no. 262, 2004.

Johan Heldal, Jan Bjørnstad, Anne Gro Hustoft, Dinh Q. Pham, Dag Roll-Hansen and Li-Chun Zhang: Statistical research at Statistics Norway. Reprint no. 261, 2004.

Snorre Kverndokk, Knut Einar Rosendahl and Thomas F. Rutherford: Climate Policies and Induced Technological Change: Which to Choose, the Carrot or the Stick? Reprint no. 260, 2004.

Erik Biørn and Terje Skjerpen: Aggregation biases in production functions: a panel data analysis of Translog models. Reprints no. 259, 2004.

Mari Rege and Kjetil Telle: The impact of social approval and framing on cooperation in public good situations. Reprints no. 258, 2004.

Jan F. Bjørnstad: Statistisk sentralbyrås generelle utvalgsplan. Reprints no. 257, 2004.

Jørgen Aasness, Erik Biørn and Terje Skjerpen: Distribution of preferences and measurement errors in a disaggregated expenditure system. Reprints no. 256, 2004.

Aadne Cappelen, Fulvio Castellacci, Jan Fagerberg and Bart Verspagen: The Impact of EU Regional Support on Growth and Convergence in the European Union. Reprints no. 255, 2004.

Kjell G. Salvanes and Svein Erik Førre: Effects on Employment of Trade and Technical Change: Evidence from Norway. Reprints no. 254, 2004.

Documents

Vegard Skirbekk: The Impact of a Lower School Leaving Age and a Later Retirement on the Financing of the Norwegian Public Pension System. Documents 2005/1.

Terje Karlsen, Dinh Quang Pham and Terje Skjerpen: Seasonal adjustment and smoothing of manufacturing investments series from the quarterly Norwegian accounts. Documents 2004/18.

Petter Vegard Hansen: Regional electricity spot price responses in Norway. Documents 2004/13.

Anne Gro Hustoft, Jenny Linnerud and Hans Viggo Sæbø: Quality and metadata in Statistics Norway. Documents 2004/11.

Solveig Glomsrød and Lars Lindholt: The petroleum business environment. A reader's digest. Documents 2004/5.

Notater

Anne Vedø: Analyse av revisjon: Lønn i bygge- og anleggs-virksomhet. Notater 2005/29.

Andreas Fagereng: Reestimering av faktoretterterspørselen i KVARTS. Notater 2005/25.

Lars Østby: Bruk av velferdsordninger blant nyankomne innvandrere fra de nye EØS-medlemslandene. Notater 2005/24.

Anna-Karin Mevik: Usikkerhet i ordrestatistikken. Notater 2005/11.

Anne Sofie Abrahamsen: Analyse av revisjon - Feilkoder og endringer i utenrikshandels-statistikken. Notater 2005/10.

Laila Haakonsen: KVARTS i praksis III. Systemer og rutiner i den daglige driften. Notater 2004/85.

Li-Chun Zhang og Anne Vedø: Omlegging av utvalgsplan for AKU. Notater 2004/86.

Torbjørn Eika og Terje Skjerpen: Hvitevarer 2005. Modell og prognose. Notater 2004/79.

Svein Blom: Holdninger til innvandre-
re og innvandring 2004.
Notater 2004/75.

*Arvid Raknerud, Dag Rønningen og
Terje Skjerpen*: Dokumentasjon av ka-
pitaldatabasen. En database med data
for varige driftsmidler og andre øko-
nomiske data på foretaksnivå. Nota-
ter 2004/70.

*Lisbeth Lerskau, Kim Massey Heide,
Erling Holmøy og Ingeborg Foldøy
Solli*: Virkningsberegninger på MSG6.
Appendiks til Rapporter 2004/18
«Macroeconomic Properties of the
Norwegian Applied General Equilibri-
um Model MSG6». Notater 2004/67.

Lars Østby (red.): Innvandrere i Nor-
ge - Hvem er de, og hvordan går det
med dem? Del II Levekår.
Notater 2004/66.

Lars Østby (red.): Innvandrere i Nor-
ge - Hvem er de, og hvordan går det
med dem? Del I Demografi.
Notater 2004/65.

Øyvind Bolsgård og Li-Chun Zhang:
Prisindeks for engroshandel.
Notater 2004/60.

Dag Einar Sommervoll: Slutt på billige
boliger i Oslo? OBOS-leiligheters pris-
utvikling 1991-2002.
Notater 2004/50.

Gunnlaug Daugstad og Lars Østby: Da-
tagrunnlag for storbyutvikling. For-
studie av datagrunnlag om storbyut-
vikling, med særlig vekt på sosioøko-
nomisk og demografisk informasjon.
Notater 2004/47.

Knut Løyland og Thor Olav Thoresen:
En undersøkelse av den registrerte
dagmamma-virksomheten.
Notater 2004/41.

*Annegrete Bruvoll og Øystein
Skullerud*: Framskrivninger av orga-
nisk avfall for 2001-2020.
Notater 2004/38.

*Trond Espen Haug og Tor Arnt
Johnsen*: Datagrunnlag for en regio-
nal nordisk kraftmarkedsmodell. Pro-
duksjonsanlegg, overføringsnett,
kraftteterspørsel og -priser.
Notater 2004/37.

Aslaug Hurlen Foss og Liv Taule: Muse-
umsstatistikken. En gjennomgang av
definisjoner, kvalitet og populasjon.
Notater 2004/36.

Dinh Quang Pham: Sesongjustering
av prisindeks for kontor- og forret-
ningseiendommer. Notater 2004/30.

Dinh Quang Pham: Sesongjustering
for boligprisindeksen.
Notater 2004/29.

*Torstein Bye, Per Richard Johansen og
Kjell Gunnar Salvanes*: Evaluering av
Arbeidstilbudsforskningen i SSBs
forskningsavdeling. Notater 2004/10.

Torill Dypbukt: Tilpasningseffekter av
utbytteskatten i 2000/2001. Notater
2004/3.

Innholdsfortegnelse for Økonomiske analyser (ØA) de siste 12 måneder

Innholdsfortegnelse for tidligere utgivelser av Økonomiske analyser kan fås ved henvendelse til Aud Walseth, Statistisk sentralbyrå, telefon: 21 09 47 57, telefax: 21 09 00 40, E-post: Aud.Walseth@ssb.no

Økonomiske analyser

ØA 4/2004:

Konjunkturtendensene, 3-28.

Eirik Lund Sagen: Usikkerhet i tilbuddet av gass til Vest-Europa. Vil verdien av norsk gass være truet i et liberalisert marked?, 29-37.

Knut H. Alfsen og Bjart J. Holtmark: Kyoto-samarbeid uten Russland og Ukraina: Effekter på utslippsreduksjoner og kvotepriser. 38-43.

Solveig Glomsrød og Knut Einar Rosendahl: Virker Den grønne utviklingsmekanismen mot sin hensikt?, 44-49.

ØA 5/2004:

Torstein Bye: Aldring av befolkningen og offentlige finanser på lang sikt, 3-8.

Helge Brunborg: Befolkningen blir eldre, 9-20.

Erling Holmøy og Rolf Aaberge: Eldrebølgen og offentlige finanser: Er de fremtidige skatteinntektene undervurdert, 21-31.

Dag Rønningen: Sysselsetting og tidligpensjonering for eldre arbeidstakere, 32-36.

Dennis Fredriksen og Nils Martin Stølen: Befolkningsutvikling, tilbud av arbeid og finansiering av det offentlige pensjonsutgifter, 37-42.

Dennis Fredriksen: Betydningen av delingstallet, 43-50.

Dennis Fredriksen og Nils Martin Stølen: Utforming av pensjonssystemet, framtidens pensjonsutgifter og fordelings effekter, 51-59.

Dennis Fredriksen, Kim Massey Heide, Erling Holmøy og Ingeborg Foldøy Sollie : Makroøkonomiske virkninger av Modernisert folketrygd, 60-70.

ØA 6/2004:

Konjunkturtendensene, 3-27

Knut Ø. Sørensen: Utviklingen i norsk økonomi i lys av reviderte tall fra nasjonalregnskapet, 28-31.

Trude Nygård Evensen: Er foreløpige nasjonalregnskapstall pålitelige? 32-44.

Mads Greaker og Eirik Lund Sagen: Teknologisk utvikling og flytende naturgass, 45-50.

Turid Åvitsland og Jørgen Aasness: Fordelingseffekter av merverdiavgiftsreformer, 51-56.

Kari Skrede:: Færre menn blir fedre, 57-68.

ØA 1/2005:

Økonomisk utsyn over året 2004 3-145.

ØA 2/2005:

Jon Epeland og Laila Kleven: Smalhans eller det gode livet? Økonomisk levestandard før og etter alderspensjonering, 3-12.

Andreas Benedictow og Per Richard Johansen: Prognoser for internasjonal økonomi. Står vi foran en amerikansk konjunkturavmatning? 13-20.

Lars H. Svennebye: Prisenivåjustering av lønnsnivå i internasjonale sammenlikninger, 21-26.

Annegrete Bruvoll og Taran Fæhn: Rett i hodet på naboen? Globale miljøvirkninger av norsk økonomisk vekst og miljøpolitikk, 27-34.

Bjørn K. Wold: Fra ressursinnsats til velferdsvirkninger, 35-49.

ØA 3/2005:

Konjunkturtendensene, 3-27.

Tore Halvorsen, Heidi Sande Olsen og Monica Volden: Kvartalsvis utenriksregnskap, 28-35.

Gisle Frøiland: Kvartalsvis nasjonalregnskap: Husholdninger og ideelle organisasjoner. Inntekter, utgifter og sparing, 36-40.

Finn Roar Aune, Solveig Glomsrød, Lars Lindholt og Knut Einar Rosendahl: Er høye oljepriser gunstig for OPEC på lang sikt? 41-48.

Karina Gabrielsen og Torstein Bye: Klimaendringer gir lavere elektrisitetspriser og høyere forbruk i Norden, 49-54.

Bjart Holtmark: Kyoto-avtalen – nyttig eller bortkastet? 55-62.

Magne Mogstad: Fattigdom i Norge: Et hovedstadsproblem? 63-75.

Dag Rønningen: Rettelse til artikkelen «Sysselsetting og tidligavgang for eldre arbeidstakere – En deskriptiv analyse for perioden 1992-1999», 76.

Economic Survey

From 2004 will Economic Survey no longer be available in its current form. Economic trends for the Norwegian economy will continue to be published electronically, but will no longer have a printed counterpart.

http://www.ssb.no/kt_en/

Konjunkturindikatorer for Norge

Tabell	Side	Figur	Side
Konjunkturbarometeret			
1.1. Konjunkturbarometer, industri og bergverk. Sesongjustert og glattet	2*	1.1. Konjunkturbarometer. Produksjon og sysselsetting, faktisk utvikling	3*
		1.2. Konjunkturbarometer. Generell bedømmelse av utsiktene, neste kvartal	3*
		1.3. Konjunkturbarometer. Kapasitetsutnyttingsgraden ved nåværende produksjonsnivå	3*
		1.4. Konjunkturbarometer. Faktorer som begrenser produksjonen i industrien	3*
Ordre			
2.1. Ordretilgang. Sesongjusterte og glattede verdiindekser.	2*	2.1. Ordre. Ordretilgang og ordreservert i industri ialt	3*
2.2. Ordreservert. Sesongjusterte og glattede verdiindekser.	2*	2.2. Ordre. Ordretilgang og ordreservert i bygg og anlegg i alt	3*
Arbeidskraft			
3.1. Arbeidsmarked. 1 000 personer og prosent. Sesongjustert	4*	3.1. Arbeidsstyrke, sysselsatte og ukeverk.	5*
		3.2. Arbeidsledige og beholdning av ledige plasser	5*
Produksjon			
4.1. Produksjon. Sesongjusterte volumindekser 1995=100	4*	4.1. Produksjon. Olje og naturgass	5*
4.2. Produksjon og omsetning. Indekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før	6*	4.2. Produksjon. Industri og kraftforsyning	5*
		4.3. Produksjon. Innsatsvarer og energivarer.	5*
		4.4. Produksjon. Investeringsvarer og konsumvarer	5*
		4.5. Produksjonsindeks for bygg og anlegg	7*
		4.6. Hotellovernattinger	7*
Investeringer			
5.1. Antatte og utførte investeringer ifølge SSBs investeringsstatistikk. Mrd. kroner.	6*	5.1. Antatte og utførte investeringer i industri	7*
5.2. Investeringer. Mrd. kroner. Næringslivets samlede årsanslag for investeringsåret gitt på ulike tidspunkter	6*	5.2. Årsanslag for investeringer i industri og bergverk gitt på ulike tidspunkter	7*
5.3. Igangsetting av nye bygg og bygg under arbeid	8*	5.3. Årsanslag for investeringer i oljevirksomheten gitt på ulike tidspunkter	7*
		5.4. Årsanslag for investeringer i kraftforsyning gitt på ulike tidspunkter	7*
		5.5. Bygg satt i gang. Boliger.	9*
		5.6. Bygg satt i gang. Driftsbygg	9*
		5.7. Bygg under arbeid	9*
Forbruk			
6.1. Forbruksindikatorer.	8*	6.1. Detaljomsetning	9*
		6.2. Varekonsumindeks (volum)	9*
		6.3. Registrerte nye personbiler	9*
Priser			
7.1. Pris- og kostnadsindekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før	10*	7.1. Pris- og kostnadsindekser. Nivå og endring	11*
7.2. Produktpriser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før.	10*	7.2. Produktpriser. Nivå og endring.	11*
7.3. Prisindekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før	12*	7.3. Boligpriser. Prosentvis endring fra samme kvartal året før	11*
7.4. Månedstjeneste og avtalt lønn. Indeks.	12*	7.4. Spotpris elektrisk kraft	11*
		7.5. Spotpris Brent Blend.	11*
		7.6. Spotpris aluminium og eksportprisindeks for treforedlingsprodukter	11*
Finansmarked			
8.1. Utvalgte norske rentesatser. Prosent.	12*	8.1. 3 måneders eurorente	15*
8.2. Eurorenter og effektiv rente på statsobligasjoner. Prosent	13*	8.2. Utlånsrente og innskuddsrente	15*
8.3. Valutakurser, Norges Banks penge- og kredittindikatorer og aksjekursindeks for Oslo Børs	13*	8.3. Valutakursindekser.	15*
		8.4. Norges Banks penge- og kredittindikator	15*
Utenrikshandel			
9.1. Eksport og import av varer. Mill. kroner Sesongjustert.	14*	9.1. Utenrikshandel	15*
9.2. Utenriksregnskap. Mill. kroner	14*	9.2. Driftsbalansen.	15*

1.1. Konjunkturbarometer, industri og bergverk. Sesongjustert og glattet

	Faktisk utvikling fra foregående kvartal og forventet utvikling i kommende kvartal. Diffusjonsindeks ¹				Kapasitets- utnyttning ²	Generell be- dømmelse av utsiktene i kommande kvartal	Faktorer som begrenser produksjonen. Prosent av foretakene			
	Produksjon		Sysselsetting				Etterspørsel	Kapasitet	Arbeidskraft	Råstoff
	Faktisk	Forventet	Faktisk	Forventet						
2002										
2. kvartal	51,7	52,1	46,3	41,6	79,0	48,9	72,0	6,0	6,0	3,0
3. kvartal	48,9	48,5	43,8	39,0	79,0	44,7	73,0	5,0	5,0	3,0
4. kvartal	47,0	47,1	40,5	39,0	78,0	44,1	75,0	5,0	3,0	3,0
2003										
1. kvartal	46,7	48,4	38,9	39,9	77,0	47,3	77,0	5,0	2,0	3,0
2. kvartal	46,4	51,4	39,5	41,5	77,0	51,9	77,0	5,0	2,0	3,0
3. kvartal	46,8	54,2	41,0	44,1	78,0	54,8	76,0	5,0	2,0	3,0
4. kvartal	49,9	56,1	43,8	46,0	78,0	56,4	74,0	6,0	3,0	3,0
2004										
1. kvartal	54,1	57,7	46,4	47,0	79,0	56,9	72,0	6,0	3,0	3,0
2. kvartal	57,2	59,0	47,9	47,8	79,0	57,6	70,0	7,0	3,0	3,0
3. kvartal	59,1	59,1	49,1	47,8	80,0	58,8	68,0	7,0	4,0	4,0
4. kvartal	58,9	59,0	49,6	47,7	80,0	59,5	67,0	8,0	4,0	4,0
2005										
1. kvartal	57,2	58,7	49,6	48,8	81,0	58,4	66,0	8,0	4,0	4,0
2. kvartal	57,0	58,4	50,3	50,4	81,0	57,2	65,0	9,0	5,0	4,0

¹ Beregnet som summen av andelen av foretakene som har svart STØRRE og halvparten av andelen av foretakene som har svart UENDRET. ² Veidd gjennomsnitt for kvartalet.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

2.1. Ordretilgang. Sesongjusterte og glattede verdiindekser

	Ordrebasert industri. 1995=100					Bygg og anlegg. 2000=100				
	I alt	Metaller og metallvarer	Maskiner og utstyr	Transport- midler	Kjemiske råvarer	I alt ¹	Anlegg ¹	Bolig- bygg	Andre bygg	
2002	125,1	117,0	156,0	100,5	125,5	112,8	126,7	107,0	109,0	
2003	120,5	121,2	151,8	102,7	140,2	123,1	176,6	107,2	107,7	
2004	148,9	153,4	185,4	166,9	178,7	148,6	218,7	144,3	120,5	
2003										
3. kvartal	120,8	122,9	153,1	105,4	143,5	124,5	179,8	110,5	108,0	
4. kvartal	128,7	131,8	164,7	125,5	156,2	137,3	206,6	125,9	110,4	
2004										
1. kvartal	137,9	141,3	176,2	145,8	168,5	145,1	229,2	137,0	112,3	
2. kvartal	146,8	150,2	184,4	162,9	178,3	147,1	222,9	142,6	116,4	
3. kvartal	153,3	157,8	188,7	175,0	183,3	148,5	211,2	146,1	123,9	
4. kvartal	157,4	164,2	192,1	184,0	184,5	153,8	211,3	151,3	129,4	
2005										
1. kvartal	160,4	169,6	197,0	191,3	184,6	162,7	229,7	161,6	130,6	
2. kvartal	163,0	174,1	203,5	196,1	186,0	172,4	259,3	176,0	130,8	

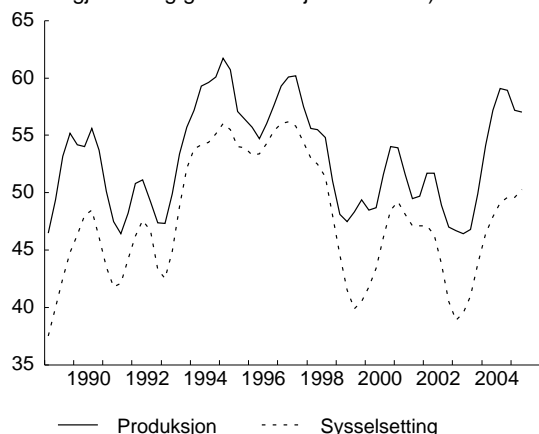
¹ Mesta er tatt med i beregningsgrunnlaget til ordrestatistikken fra og med 2003.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

2.2. Ordreservert. Sesongjusterte og glattede verdiindekser

	Ordrebasert industri. 1995=100					Bygg og anlegg. 2000=100				
	I alt	Metaller og metallvarer	Maskiner og utstyr	Transport- midler	Kjemiske råvarer	I alt ¹	Anlegg ¹	Bolig- bygg	Andre bygg	
2002	131,2	166,4	110,3	172,4	72,3	128,2	175,3	109,0	121,8	
2003	112,6	166,0	96,5	92,0	76,1	147,9	295,6	103,2	114,2	
2004	129,1	197,2	106,0	117,0	175,7	167,3	315,7	143,4	116,7	
2003										
3. kvartal	110,6	165,8	95,8	81,7	78,1	145,6	290,5	102,4	112,4	
4. kvartal	113,2	172,7	99,2	82,3	103,7	151,1	294,4	113,3	113,4	
2004										
1. kvartal	118,3	182,9	102,9	92,4	136,5	158,7	307,7	126,5	113,7	
2. kvartal	125,0	193,7	105,6	108,7	168,5	165,1	317,7	138,0	114,6	
3. kvartal	132,5	203,1	107,2	125,8	192,2	170,1	318,8	149,0	117,2	
4. kvartal	140,6	209,0	108,2	141,0	205,6	175,4	318,6	160,1	121,2	
2005										
1. kvartal	149,5	211,5	109,6	152,7	210,5	183,3	328,2	170,7	125,2	
2. kvartal	159,1	212,1	111,5	159,6	209,1	192,6	347,2	180,4	129,0	

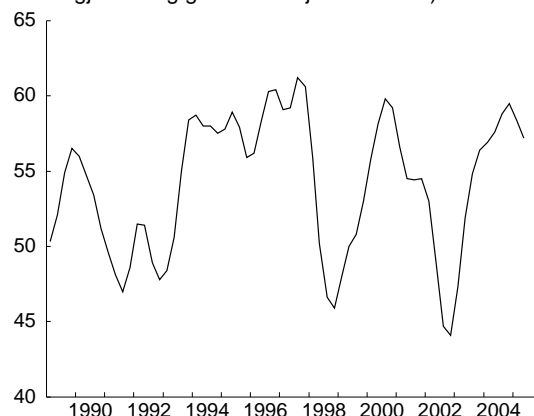
¹ Mesta er tatt med i beregningsgrunnlaget til ordrestatistikken fra og med 4. kvartal 2002.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 1.1 Konjunkturbarometer: Industri og bergverk
Produksjon og sysselsetting, faktisk utvikling, kvartal. Sesongjustert og glattet diffusjonsindeks 1). Prosent

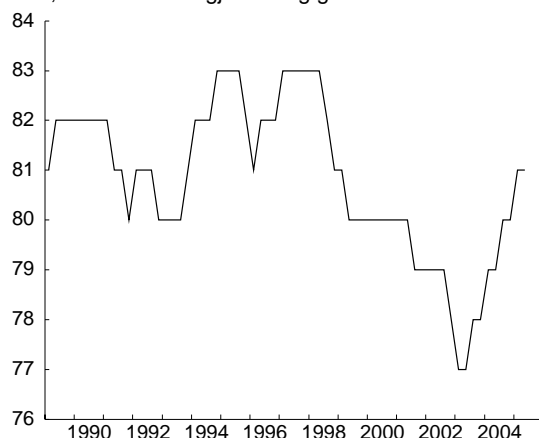
1) Se fotnote 1) til tabell 1.1
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 1.2 Konjunkturbarometer: Industri og bergverk
Generell bedømmelse av utsiktene, neste kvartal. Sesongjustert og glattet diffusjonsindeks 1). Prosent

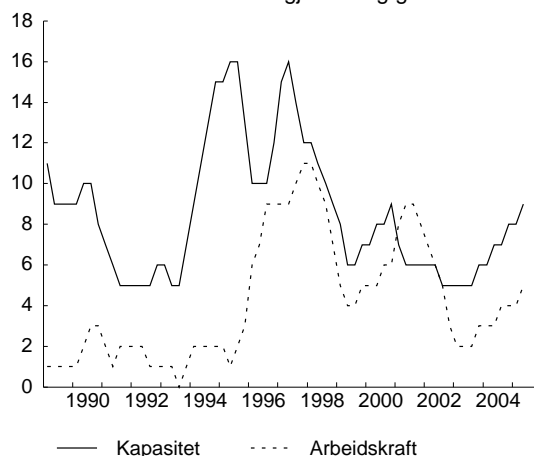
1) Se fotnote 1) til tabell 1.1
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 1.3 Konjunkturbarometer: Industri og bergverk
Kapasitetsutnyttingsgraden ved nåværende produksjonsnivå, kvartal. Sesongjustert og glattet. Prosent

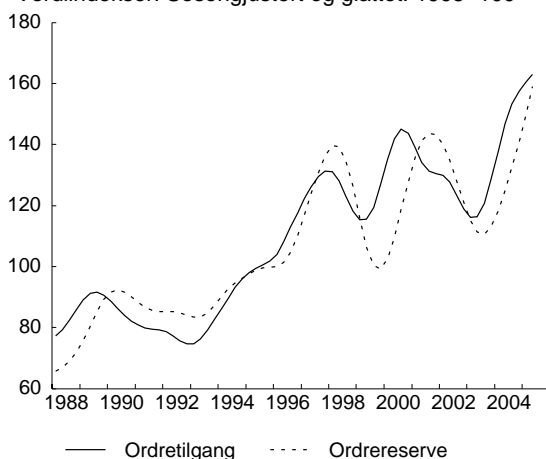
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 1.4 Konjunkturbarometer: Industri og bergverk
Faktorer som begrenser prod. i industrien, kvartal. Andel av foretakene. Sesongjustert og glattet. Prosent

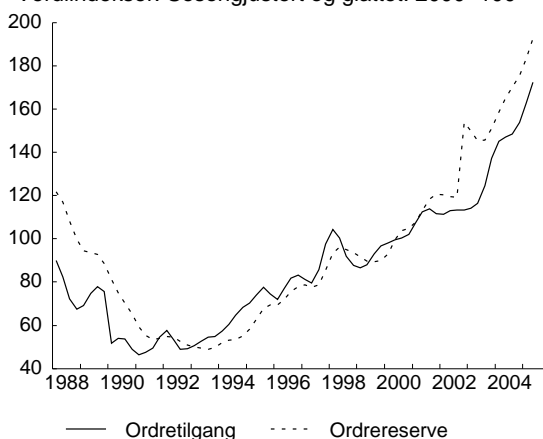
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 2.1 Ordre (kvartal)
Ordretilgang og ordrereseve. Ordrebaseret industri ialt. Verdiindekser. Sesongjustert og glattet. 1995=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 2.2 Ordre (kvartal)
Ordretilgang og ordrereseve. Bygg og anlegg ialt. Verdiindekser. Sesongjustert og glattet. 2000=100

1)Se fotnote 1) til tabell 2.1 og 2.2
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

3.1. Arbeidsmarked. 1000 personer og prosent. Sesongjustert

	Arbeidskraftundersøkelsen ¹					Arbeidsdirektoratet				Sykefravær- statistikk
	Sysselsatte	Ukeverk	Arbeids- styrken	Arbeids- ledige	Arbeids- ledighet. Prosent av arbeids- styrken	Registrerte ledige	Registrerte ledige og personer på tiltak	Tilgang på ledige stillinger	Beholdning av ledige stillinger ²	Sykefravær- prosent ³
2000	2 269	1 795	2 350	81	3,4	62,6	74,0	49,2	18,4	..
2001	2 278	1 791	2 361	84	3,6	62,7	72,7	33,4	14,8	7,4
2002	2 286	1 774	2 378	92	3,9	75,2	84,5	24,9	12,2	7,8
2003	2 269	1 765	2 375	107	4,5	92,6	107,0	16,6	11,1	8,2
2004	2 276	1 761	2 382	106	4,5	91,6	108,5	16,9	10,7	7,1
2004										
Mars	2 276	1 765	2 377	102	4,3	91,6	110,0	17,5	11,0	8,3
April	2 274	1 771	2 378	104	4,4	92,0	110,1	15,7	11,8	7,2
Mai	2 277	1 771	2 384	107	4,5	93,5	111,4	17,8	9,8	7,2
Juni	2 274	1 769	2 381	107	4,5	91,1	108,7	16,6	10,3	7,2
Juli	2 277	1 762	2 384	107	4,5	91,8	110,8	19,3	10,3	6,5
August	2 278	1 763	2 386	108	4,5	91,2	107,4	16,0	10,9	6,5
September	2 281	1 758	2 388	107	4,5	91,8	106,1	16,0	10,5	6,5
Oktober	2 282	1 762	2 389	107	4,5	91,7	106,2	16,7	10,4	6,4
November	2 282	1 783	2 388	106	4,5	89,6	105,8	16,0	10,8	6,4
Desember	2 286	1 802	2 391	105	4,4	88,8	104,6	17,4	10,9	6,4
2005										
Januar	2 283	1 799	2 390	106	4,4	87,6	103,5	19,8	12,0	7,1
Februar	2 282	1 792	2 389	107	4,5	87,4	102,8	17,8	11,3	7,1
Mars	2 277	1 788	2 389	111	4,7	88,6	102,9	13,4	11,9	7,1
April	2 280	1 804	2 392	112	4,7	86,0	101,4	22,9	12,9	..
Mai	2 279	1 792	2 391	112	4,7	84,2	98,8	20,1	13,6	..
Juni	2 291	1 771	2 402	112	4,7	83,6	97,4	19,6	13,4	..
Juli	83,3	97,2	18,8	14,1	..
August	82,1	95,3	19,2	13,3	..

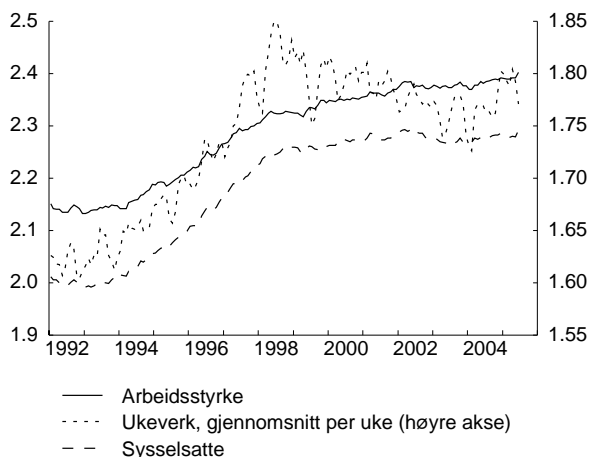
¹ Tre måneders glidende sentrert gjennomsnitt. Tallene for februar, mai, august og november gir gjennomsnittet for henholdsvis 1., 2., 3. og 4. kvartal. ² Brudd i serien f.o.m. mai 2001. Dataene er derfor ikke sesongjustert. ³ Egen- og legemeldte sykefraværsgangsverk som prosent av avtalte dagsverk, kvartalstall
Kilde: Statistisk sentralbyrå og Arbeidsdirektoratet.

4.1. Produksjon. Sesongjusterte volumindekser. 1995=100

	Etter næring				Etter sluttanvendelse			
	Total indeks ¹	Råolje og naturgass	Industri	Kraft- forsyning	Innsats- varer	Investerings- varer	Konsum- varer	Energi- varer
2000	110,8	116,2	103,1	116,9	101,7	107,1	104,5	110,9
2001	109,3	119,7	102,0	97,2	100,4	105,5	104,7	111,2
2002	110,3	117,9	101,1	105,8	98,8	106,9	102,7	110,6
2003	105,9	115,9	96,8	87,1	95,7	99,7	98,8	107,4
2004	107,9	114,2	98,2	87,4	99,0	98,5	99,7	105,9
2004								
Februar	109,1	116,8	96,6	90,3	95,9	96,1	100,3	107,7
Mars	110,8	118,3	99,1	88,8	98,9	98,2	101,7	110,1
April	105,5	111,4	96,2	86,6	98,6	95,6	96,0	102,7
Mai	109,4	117,3	96,4	89,2	98,4	97,2	95,9	109,0
Juni	115,9	126,0	100,0	84,5	99,3	99,8	103,2	117,8
Juli	107,3	113,6	98,7	77,9	100,5	97,3	99,7	104,6
August	100,8	102,9	98,8	83,6	100,2	98,8	99,9	96,0
September	106,9	112,4	99,0	85,0	99,2	100,0	100,3	102,9
Oktober	108,4	115,1	98,5	84,3	100,0	99,1	99,0	106,4
November	107,1	111,9	99,9	89,9	100,5	101,5	100,9	104,4
Desember	104,3	106,8	100,6	93,9	102,6	105,2	100,4	100,1
2005								
Januar	104,3	106,6	100,4	103,4	102,2	102,5	99,9	101,4
Februar	106,1	109,2	99,7	114,6	100,8	101,6	99,1	104,4
Mars	105,1	107,4	99,1	119,2	97,7	102,8	98,7	102,6
April	110,4	114,6	101,8	118,6	102,2	104,2	100,4	110,6
Mai	111,6	117,1	101,4	113,7	100,6	105,5	101,1	111,0
Juni	104,7	106,0	102,5	104,1	103,6	105,2	100,7	98,7
Juli	105,9	107,3	102,4	115,2	103,7	104,9	102,2	102,4

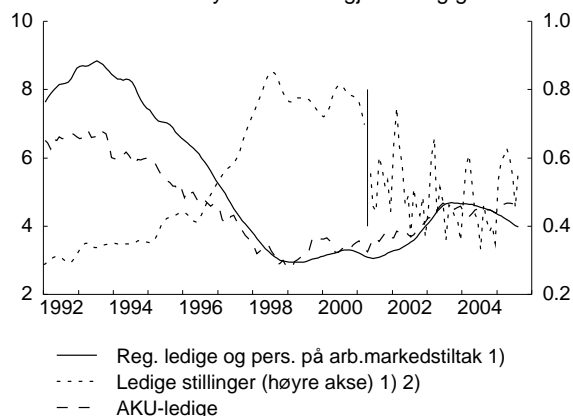
¹ Olje- og gassutvinning, industri, bergverk og kraftforsyning.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 3.1 Arbeidsstyrke, sysselsatte og ukeverk
Millioner. Sesongjusterte og glattede månedstall.

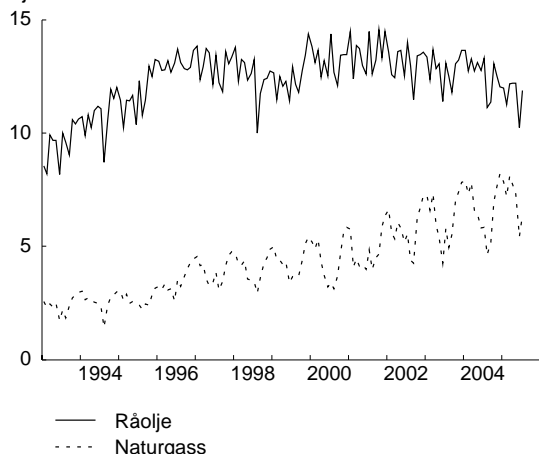
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 3.2 Arbeidsledige og beholdning av ledige stillinger, månedstall
Prosent av arbeidsstyrken. Sesongjustert og glattet

1) Justert bakover for brudd i serien fra januar 99.
2) Brudd i serien fom. mai 2001. Ikke sesongjustert etter dette.
Kilde: Aetat Arbeidsdirektoratet og Statistisk sentralbyrå.

Fig. 4.1 Produksjon: Olje og naturgass
Råolje (mill tonn) og naturgass (mrd. Sm3)
Ujusterte månedstall.

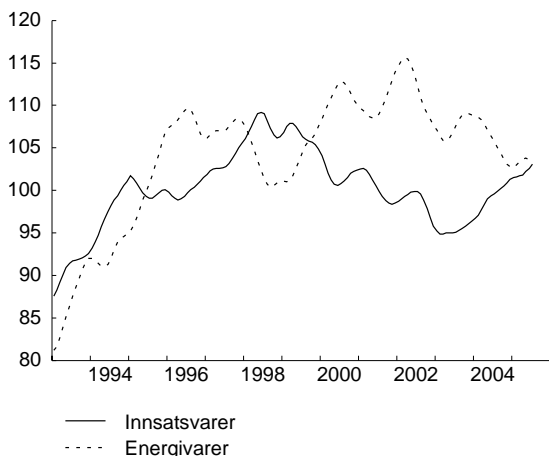
Kilde: Oljedirektoratet.

Fig. 4.2 Produksjon: Industri ialt og kraftforsyning
Sesongjusterte og glattede volumindekser. 1995=100
Månedstall

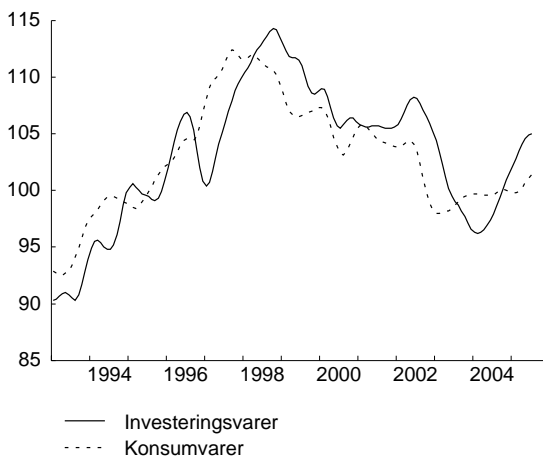
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 4.3 Produksjon: Innsatsvarer og energivarer
Sesongjusterte og glattede volumindekser. 1995=100
Månedstall

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 4.4 Produksjon: Investerings- og konsumvarer
Sesongjusterte og glattede volumindekser. 1995=100
Månedstall

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

4.2. Produksjon og omsetning. Indekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før.

	Bygge- og anleggsproduksjon. Volum						Omsetning for forretningsmessig tjenesteyting. Verdi		Hotellomsetning. Verdi	
	I alt		Bygg i alt		Anlegg		Nivå	Endring	Nivå	Endring
	Nivå	Endring	Nivå	Endring	Nivå	Endring				
2001	101,3	1,3	104,0	4,0	91,7	-8,3	155,6	1,4
2002	100,9	-0,4	102,8	-1,1	95,0	3,6	107,8	..	154,7	-0,6
2003	103,5	2,6	103,4	0,6	105,3	10,8	110,2	2,3	151,4	-2,1
2004	111,2	7,4	110,1	6,5	116,0	10,1	119,2	8,1	157,5	4,0
2002										
3. kvartal	95,7	-0,4	96,6	-1,0	93,6	3,7	98,7	..	186,1	-1,4
4. kvartal	105,1	-1,3	107,1	-1,3	98,4	-0,6	123,3	..	133,4	-0,4
2003										
1. kvartal	105,6	5,7	106,3	2,7	104,0	19,6	104,4	4,4	139,8	-1,7
2. kvartal	101,8	-1,1	101,5	-2,2	103,9	2,9	107,8	-1,1	152,1	-3,1
3. kvartal	97,4	1,8	96,6	0,0	102,1	9,1	100,5	1,8	180,9	-2,8
4. kvartal	109,2	3,9	109,1	1,9	111,1	12,9	128,1	3,9	133,0	-0,4
2004										
1. kvartal	107,8	2,1	108,1	1,7	107,4	3,3	108,3	3,7	147,7	5,7
2. kvartal	110,7	8,7	108,4	6,8	119,7	15,2	115,2	6,9	154,4	1,5
3. kvartal	105,9	8,7	104,3	8,0	112,5	10,2	109,5	9,0	192,3	6,3
4. kvartal	120,2	10,1	119,4	9,4	124,2	11,8	143,6	12,1	135,7	2,1
2005										
1. kvartal	115,1	6,8	117,4	8,6	107,5	0,1	119,4	10,2	148,6	0,6
2. kvartal	124,2	12,2	124,5	14,9	124,2	3,8	175,9	13,9

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

5.1. Antatte og utførte investeringer ifølge SSBs investeringsstatistikk.¹ Mrd. kroner

	Industri			Kraftforsyning	Antatte	Oljevirkosomhet (justert)				
	Antatte, sesongjust.	Utførte, ujustert	Utførte, sesongjust.			Utførte	I alt	Leting	Utførte	
				Utbygging	Felt i drift				Rørtransport	
2001	..	18,8	18,7	5,4	..	57,1	6,8	20,2	27,2	2,2
2002	..	19,9	20,1	6,2	..	54,0	4,5	17,9	27,0	1,1
2003	..	16,4	16,4	7,9	..	64,2	4,1	16,8	29,8	2,8
2004	..	17,4	17,1	8,9	..	71,5	4,0	13,7	31,2	6,1
2003										
3. kvartal	4,4	3,7	3,8	2,0	18,5	17,1	1,3	3,9	8,0	0,6
4. kvartal	4,7	4,9	3,9	2,8	18,0	16,3	0,7	3,5	8,7	0,4
2004										
1. kvartal	5,2	3,4	4,3	1,5	16,2	15,4	0,9	2,9	7,3	0,8
2. kvartal	4,5	4,4	4,3	2,2	19,5	17,5	1,1	3,2	7,7	1,5
3. kvartal	5,1	4,5	4,3	2,2	20,3	18,3	0,8	3,5	8,0	1,8
4. kvartal	4,8	5,1	4,2	3,0	20,7	20,2	1,3	4,1	8,3	2,0
2005										
1. kvartal	4,9	3,4	4,4	1,3	21,2	18,7	1,5	4,3	7,1	1,9
2. kvartal	4,9	4,7	4,6	2,3	26,2	22,9	1,9	5,0	8,1	3,1
3. kvartal	5,3	23,9

¹ Tallene for antatte og utførte investeringer i et kvartal er hentet fra investeringsundersøkelsen for henholdsvis samme og påfølgende kvartal.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

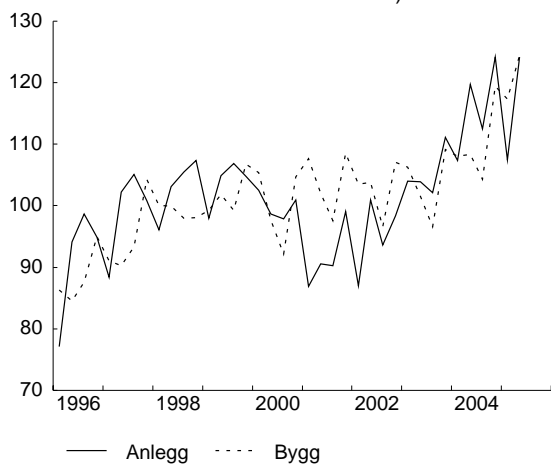
5.2. Investeringer. Mrd. kroner. Næringens samlede årsanslag for investeringsåret (år t) gitt på ulike tidspunkter i året før investeringsåret (t-1) og året etter investeringsåret (t+1)

	Industri og bergverksdrift				Kraftforsyning				Oljevirkosomhet			
	2003	2004	2005	2006	2003	2004	2005	2006	2003	2004	2005	2006
År t-1												
2. kvartal	15,1	13,8	11,3	14,4	5,1	6,1	6,0	9,9	51,8	58,1	58,0	65,1
3. kvartal	15,1	13,9	12,7	15,0	5,2	6,5	6,7	8,9	55,2	66,7	78,8	78,2
4. kvartal	17,2	16,5	15,3	..	6,1	7,1	7,9	..	60,9	63,1	89,5	..
År t												
1. kvartal	16,0	16,9	18,1	..	7,5	8,4	9,5	..	71,1	63,9	88,5	..
2. kvartal	16,8	17,2	19,0	..	7,9	9,1	9,2	..	69,4	71,2	92,0	..
3. kvartal	17,3	18,3	20,1	..	8,2	9,1	9,3	..	66,9	74,0	88,7	..
4. kvartal	17,1	18,1	7,7	8,8	65,9	71,9
År t+1												
1. kvartal	16,8	18,0	7,9	8,9	64,2	71,5

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 4.5 Produksjonsindeks for bygg og anlegg

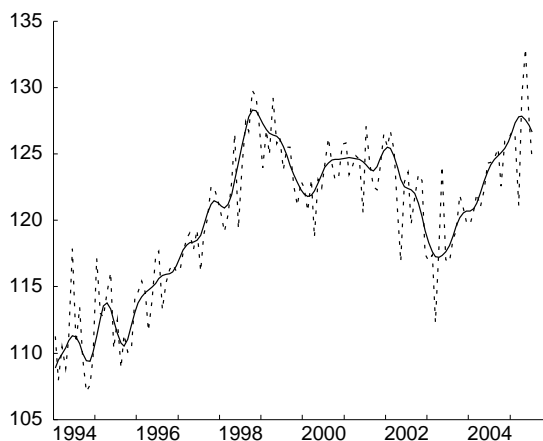
Kvartalsvis volumindeks. 2000=100. 1)

1) Brudd i serien fra 1. kv. 2000.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 4.6 Hotellovernattinger

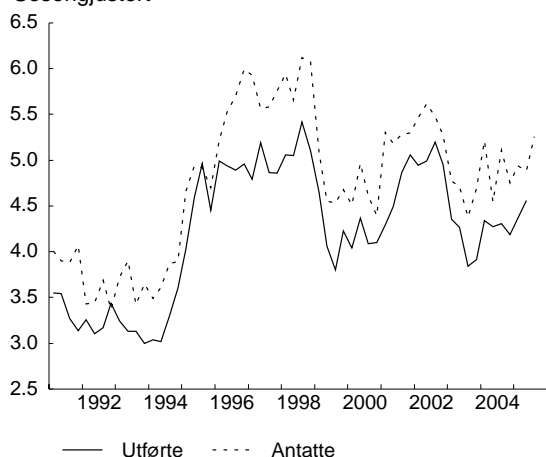
Månedsindeks. 1992=100. Sesongjustert og trend

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.1 Investeringer: Industri

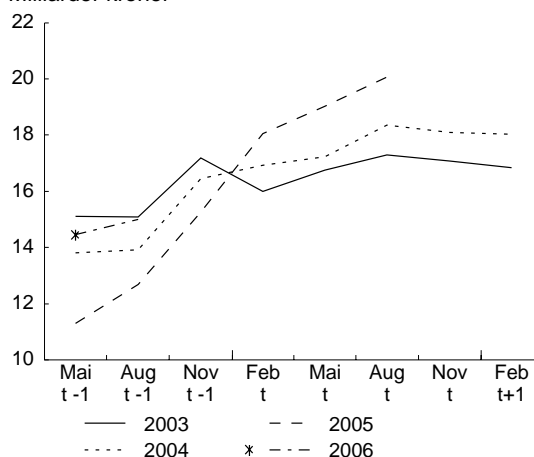
Antatte og utførte per kvartal. Milliarder kroner. Sesongjustert

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Fig. 5.2 Investeringer: Industri og bergverksdrift

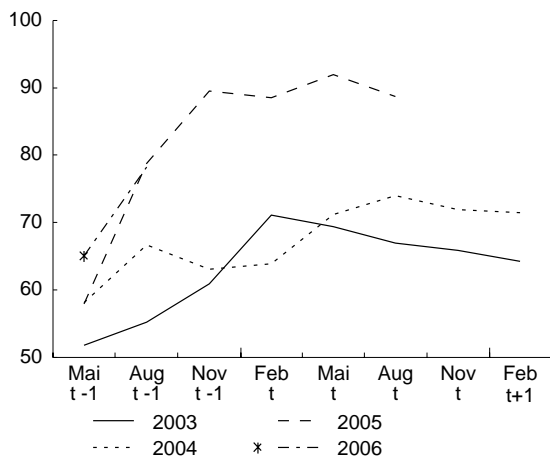
Årsanslag gitt på ulike tidspunkter. 2003-2006 Milliarder kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.3 Investeringer: Oljevirkosomhet

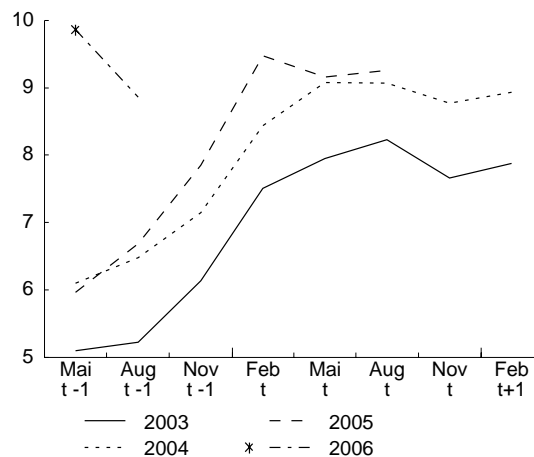
Årsanslag gitt på ulike tidspunkter. 2003-2006 Milliarder kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.4 Investeringer: Kraftforsyning

Årsanslag gitt på ulike tidspunkter. 2003-2006 Milliarder kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

5.3. Igangsetting av nye bygg og bygg under arbeid

	Bygg satt igang						Bygg under arbeid. Bruksareal. 1000 kvm. Utgangen av perioden	
	Antall boliger		Bolig bruksareal 1000 kvm		Andre bygg. Bruksareal. 1000 kvm. Trend ¹	Boliger. Trend	Andre bygg. Trend	
	Sesongjustert nivå	Trend. Endring fra forrige periode. Årlig rate. Prosent	Sesongjustert nivå	Trend. Endring fra forrige periode. Årlig rate. Prosent				
2000	23 550	14,9	3 515	20,4	3 535	3 439	4 337	
2001	25 266	7,3	3 409	-3,0	3 481	3 724	4 620	
2002	22 980	-9,0	3 044	-10,7	3 285	3 805	4 334	
2003	23 177	0,9	2 957	-2,9	3 294	3 878	4 284	
2004	29 999	29,4	3 543	19,8	3 531	4 344	4 624	
2004								
Januar	1 985	75,3	239	50,6	260	3 870	4 226	
Februar	2 521	72,4	280	69,5	264	3 877	4 246	
Mars	1 494	65,3	191	73,0	270	3 889	4 270	
April	2 713	55,5	313	59,2	276	3 912	4 307	
Mai	2 562	43,2	297	39,5	283	3 950	4 353	
Juni	2 929	28,7	328	22,1	289	4 000	4 392	
Juli	2 512	15,2	294	9,9	294	4 054	4 415	
August	2 579	4,6	307	4,6	298	4 109	4 420	
September	1 970	-2,4	255	5,1	301	4 165	4 420	
Oktober	2 868	-5,6	329	2,2	302	4 224	4 434	
November	2 647	-5,7	308	-1,4	302	4 281	4 465	
Desember	2 488	-3,1	302	-8,0	302	4 327	4 500	
2005								
Januar	2 773	0,8	322	-14,2	302	4 362	4 526	
Februar	2 467	5,5	293	-19,5	302	4 394	4 544	
Mars	2 238	10,0	291	-19,0	302	4 420	4 561	
April	2 891	15,0	298	-17,6	303	4 438	4 582	
Mai	2 924	18,5	343	-17,5	302	4 451	4 612	
Juni	1 368	20,7	201	-17,8	302	4 458	4 645	

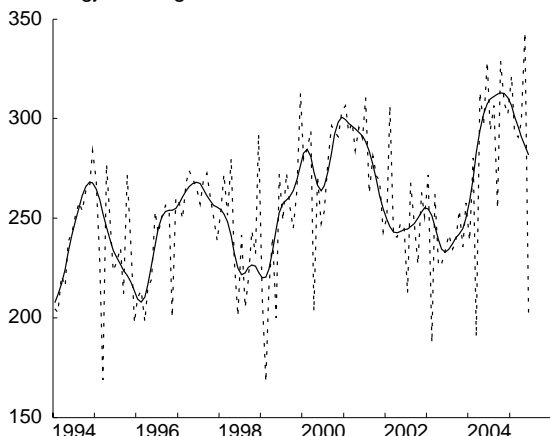
¹ Tallene omfatter ikke bygg til jordbruk, skogbruk og fiske.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

6.1. Forbruksindikatorer

	Detaljomssetningsvolum		Varekonsumindeks ¹		Førstegangsregistrerte personbiler		Hotellovernattinger, ferie og fritid	
	Sesongjustert indeks	Trend. Prosent endring fra forrige periode. Årlig rate	Sesongjustert indeks	Trend. Prosent endring fra forrige periode. Årlig rate	Sesongjustert nivå. 1000 biler	Trend. Prosent endring fra forrige periode. Årlig rate	Sesongjustert nivå. 1000 overnattinger	Trend. Prosent endring fra forrige periode. Årlig rate
		2000=100		1995=100				
2000	100,0	2,8	119,0	1,9	10,6	2,1	8 759,7	1,4
2001	101,7	1,6	121,5	2,3	10,1	-4,5	8 864,7	0,3
2002	106,1	4,3	125,5	3,2	10,3	2,2	8 658,5	-1,1
2003	110,7	4,5	129,7	3,4	10,1	-1,7	8 430,2	-4,0
2004	114,5	3,8	136,3	5,3	12,2	19,8	9 197,9	7,6
2004								
Mars	116,8	0,4	138,5	3,8	11,7	11,6	739,3	15,8
April	112,8	0,7	134,4	3,0	11,8	2,4	739,0	8,9
Mai	112,0	1,4	133,3	1,9	11,3	-3,4	744,0	5,6
Juni	117,1	2,7	137,3	1,6	11,5	-5,2	731,0	7,6
Juli	113,4	3,9	134,4	2,5	11,3	-3,1	717,7	11,5
August	115,5	4,2	136,9	3,7	11,0	1,8	731,2	13,8
September	114,8	4,1	136,3	4,3	11,6	4,7	735,1	12,0
Oktober	115,1	4,0	135,4	4,4	11,7	4,6	1 168,2	3,8
November	116,0	4,4	137,6	4,0	12,8	1,0	759,0	-9,8
Desember	116,0	5,2	143,2	3,4	18,9	-3,7	714,5	-21,5
2005								
Januar	116,4	5,8	134,3	3,0	10,7	-6,2	726,2	-26,7
Februar	117,8	6,9	138,7	2,9	11,4	-6,0	708,1	-24,8
Mars	114,1	8,0	134,4	3,5	11,6	-2,4	679,4	-17,0
April	122,2	8,2	142,5	4,2	11,2	2,5	676,9	-6,7
Mai	119,2	7,9	139,0	4,7	11,5	6,1	714,3	0,9
Juni	120,5	6,8	140,7	4,4	11,7	8,2	712,6	4,7
Juli	121,7	5,4	141,1	3,7	11,7	9,2	685,5	6,2
August	11,7	9,1

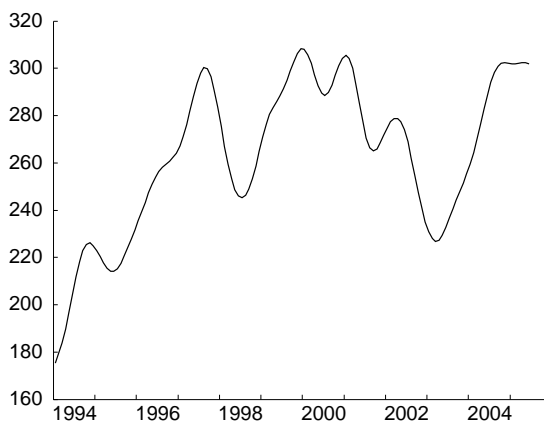
¹ Indikatoren bygger på informasjon om detaljomssetningsvolum, førstegangsregistrering av personbiler (antall) og volumindikatorer for omsetning av tobakk, øl, mineralvann, elektrisk kraft, bensin, bensel og fjernvarme. Vektene er hentet fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet (KNR).
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.5 Bygg satt igang
Boliger. Bruksareal. 1000 kvm. månedstall
Sesongjustert og trend

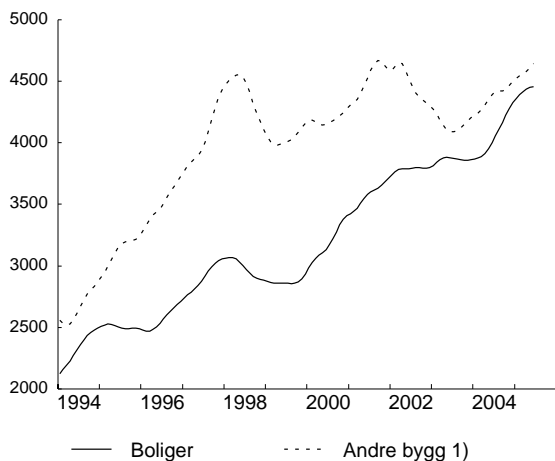
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.6 Bygg satt igang
Andre bygg 1) enn boliger. Bruksareal. 1000 kvm.
Månedstall. Trend.

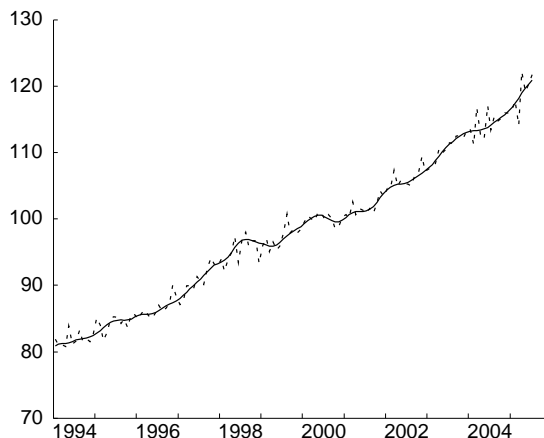
1) Unntatt bygg til jordbruk, skogbruk og fiske.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.7 Bygg under arbeid
Bruksareal. 1000 kvm. Månedstall. Trend

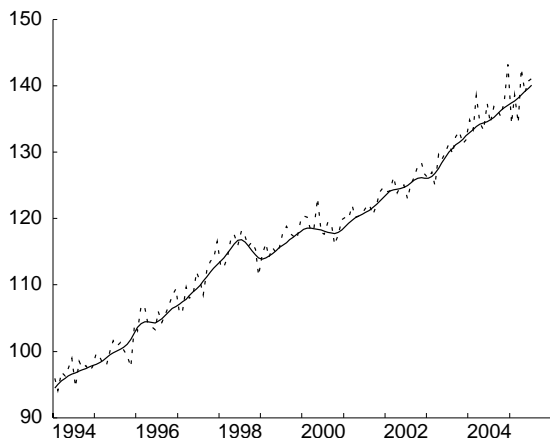
1) F.o.m 1993 inkl. jordb., skogb., fiske
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 6.1 Detaljomsetning
Volumindeks. Månedstall. Sesongjustert og trend
2000=100

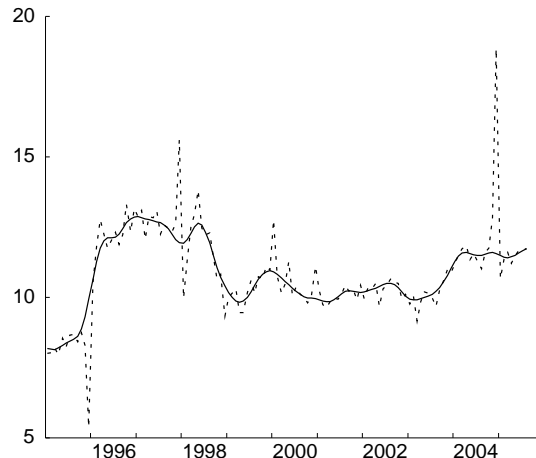
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 6.2 Varekonsumindeks
Volumindeks. Månedstall. Sesongjustert og trend
1995=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 6.3 Førstegangsregistrerte personbiler
1000 stk. Månedstall. Sesongjustert og trend

Kilde: Vegdirektoratet og Statistisk sentralbyrå.

7.1. Pris- og kostnadsindekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før

	Konsumprisindeks		Konsumprisindeksekskl. energiprodukter		KPI-JAE ⁵	Harmonisert konsumprisindeks		Førstegangsomsetning innenlands ⁴		Byggekostnadsindeks for boliger	
	Nivå ¹	Endring ²	Nivå	Endring	Endring	Norge	EU12 ³	Nivå	Endring	Nivå	Endring
	1998=100		2000=100			Endring	Endring	2000=100		2000=100	
2000	105,5	3,1	104,7	2,3	..	3,0	2,1	100,0	4,2	100,0	3,9
2001	108,7	3,0	107,2	2,4	..	2,7	2,4	100,4	0,4	104,8	4,8
2002	110,1	1,3	108,9	1,6	..	0,8	2,2	98,5	-1,9	108,3	3,3
2003	112,8	2,5	110,0	1,0	..	2,0	2,1	105,1	6,8	111,6	3,0
2004	113,3	0,4	110,9	0,8	0,4	0,6	2,2	108,5	3,2	114,9	3,0
2004											
Mars	113,1	-0,6	110,8	0,7	0,3	-0,4	1,7	107,6	1,0	113,7	2,0
April	113,3	0,4	111,0	0,5	0,3	0,4	2,0	107,7	3,7	114,2	2,5
Mai	113,4	1,0	110,9	0,5	0,1	1,0	2,5	108,5	5,5	114,5	2,9
Juni	113,4	1,3	111,0	0,6	0,3	1,3	2,4	108,1	5,3	114,9	3,2
Juli	113,3	1,5	110,7	0,6	0,2	1,6	2,3	108,8	4,0	115,3	3,6
August	113,0	1,0	110,4	0,6	0,2	1,1	2,3	110,4	4,6	115,5	3,4
September	113,7	1,1	111,1	0,8	0,5	1,1	2,1	110,2	5,2	115,7	3,4
Oktober	114,0	1,4	111,4	1,0	0,6	1,4	2,4	111,6	5,9	115,8	3,4
November	114,0	1,2	111,5	1,4	1,0	1,4	2,2	109,6	3,9	116,0	3,6
Desember	113,8	1,1	111,5	1,4	1,0	1,2	2,4	107,9	2,9	117,0	3,8
2005											
Januar	113,6	1,1	111,2	1,2	0,7	0,9	1,9	108,7	2,8	117,3	3,7
Februar	113,7	1,0	111,6	1,3	0,7	0,9	2,1	109,9	3,6	117,6	3,8
Mars	114,2	1,0	112,0	1,1	0,7	0,9	2,1	111,2	3,3	118,1	3,9
April	114,8	1,3	112,4	1,3	0,8	1,2	2,1	111,9	3,9	118,2	3,5
Mai	115,2	1,6	112,6	1,5	1,1	1,5	2,0	111,3	2,6	118,6	3,6
Juni	115,3	1,7	112,5	1,4	1,1	1,6	2,1	112,0	3,6	118,6	3,2
Juli	114,9	1,4	112,2	1,4	1,1	1,4	2,2	113,6	4,4	118,8	3,0
August	115,1	1,9	112,2	1,6	1,3	1,8	..	114,7	3,9	119,1	3,1

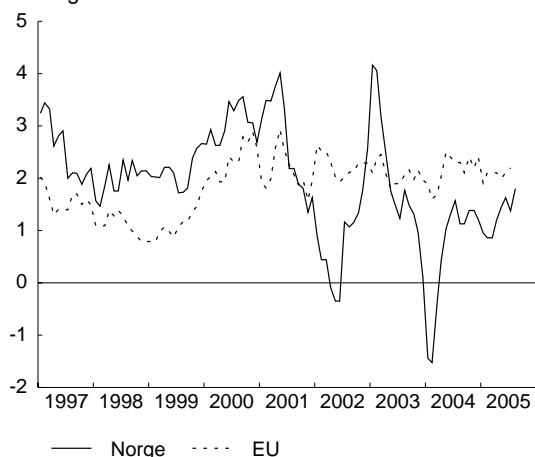
¹ Den offisielle konsumprisindeksen fikk fra og med august 1999 nytt basisår med 1998=100. Indekstallene til og med juli 1999 er i denne oppstillingen kjedet til 1998=100 med en desimal og er ikke identisk med den offisielle indeksen i denne perioden. ² Vekstratene for årene 1994 til 1998 og for alle månedene til og med juli 1999 er basert på de offisielle konsumprisindekstallene for denne perioden med 1979=100 og kan derfor avvike fra veksten mellom indekstallene med 1998 som basisår. ³ Omfatter de 12 deltakerne i EUs økonomiske og monetære union (ØMU), der Hellas inngår fra og med 2001. ⁴ Brudd i serien fra og med 2001. Gamle og nye tall er kjedet. ⁵ Justert for avgiftsendringer og uten energivarer
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

7.2. Produktpriser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før

	Produsentprisindeks		Spotpriser				Eksportprisindeks, treforedlingsprodukter. 1994=100	Eksportpris, laks. Nivå. NOK pr. kg
	Nivå. 2000=100	Endring	Elektrisk kraft. Øre pr. kWh	Brent Blend. NOK pr. fat	Brent Blend. USD pr. fat	Aluminium. NOK pr. tonn		
2000	100,0	10,4	10,3	251,1	28,4	10 722,4	153,23	31,96
2001	100,6	0,6	18,7	220,0	24,4	10 543,4	147,21	26,00
2002	97,5	-3,1	20,1	197,6	24,9	9 835,0	131,63	23,35
2003	99,2	1,8	29,1	204,3	28,9	9 911,9	125,38	21,11
2004	105,4	6,3	24,2	256,9	38,2	10 496,4	121,80	22,52
2004								
Mars	103,6	3,4	24,9	234,6	33,7	10 865,5	117,72	24,08
April	104,7	6,4	23,9	231,2	33,4	10 984,4	126,19	24,97
Mai	106,0	8,6	22,9	255,4	37,4	10 322,4	127,03	23,75
Juni	105,2	6,9	26,5	241,6	35,4	10 479,0	119,76	21,88
Juli	106,7	7,3	23,9	262,8	38,0	10 633,0	119,50	21,45
August	107,1	7,5	27,2	292,2	42,7	10 406,4	129,06	22,94
September	107,2	8,1	24,2	294,5	43,0	10 519,3	131,12	22,33
Oktober	108,8	9,1	22,9	328,5	49,9	10 520,8	121,92	21,07
November	106,6	6,2	23,8	271,9	43,4	10 200,8	116,89	20,25
Desember	105,3	5,0	21,3	243,8	39,8	10 231,5	115,10	22,51
2005								
Januar	106,5	4,7	18,9	276,5	44,1	10 317,2	119,89	23,12
Februar	108,9	6,3	20,9	289,7	45,3	10 696,8	117,26	24,85
Mars	109,8	6,0	24,1	328,8	53,1	10 609,5	124,84	24,67
April	111,8	6,8	25,1	323,5	51,2	10 591,1	125,60	25,14
Mai	110,7	4,4	25,0	306,6	48,2	9 974,9	120,42	25,49
Juni	111,9	6,4	20,7	349,3	53,8	10 041,5	122,89	27,17
Juli	113,9	6,7	22,8	379,0	57,6	10 308,4	129,98	28,80
August	115,9	8,2	24,6	415,2	64,5	10 838,6

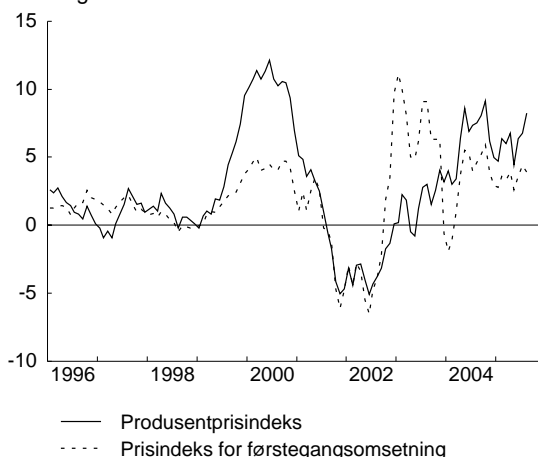
Kilde: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank.

Fig. 7.1 Harmonisert konsumprisindeks Norge og EU
Endring fra samme måned året før. Prosent

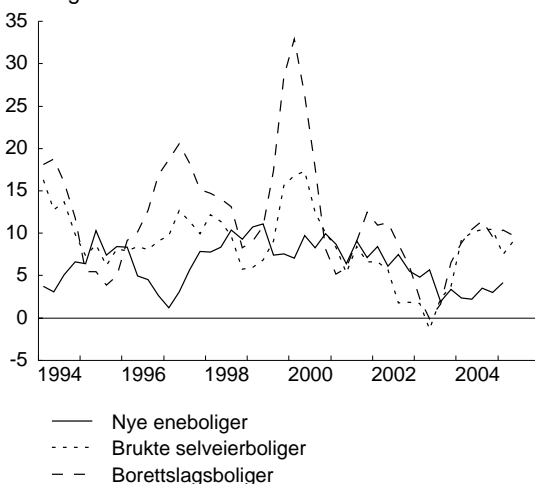
Kilde: Eurostat.

Fig. 7.2 Produsentprisindeks for industri og prisindeks for førstegangsomsetning innenlands
Endring fra samme måned året før. Prosent

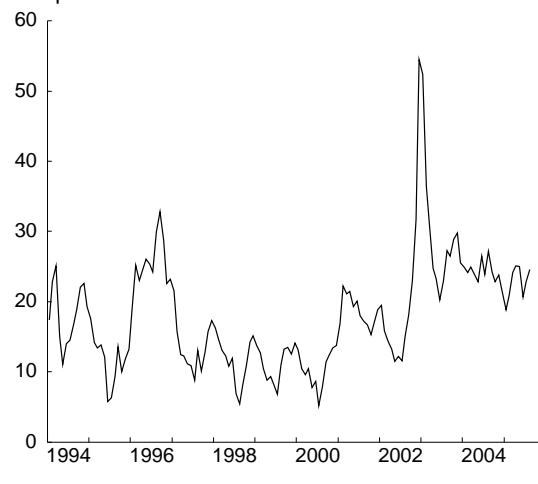
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 7.3 Boligpriser
Endring fra samme kvartal året før. Prosent

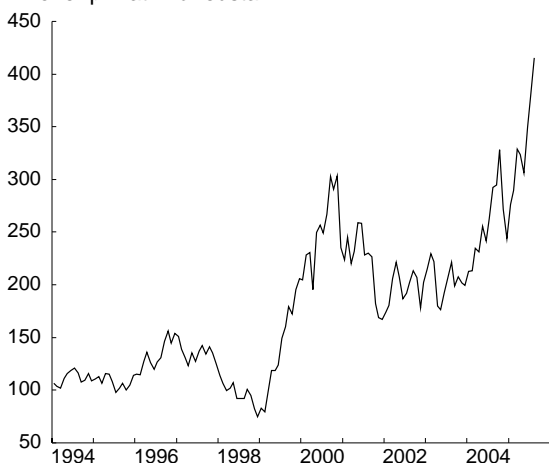
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 7.4 Spotpris elektrisk kraft
Øre pr. kWh. Månedstall

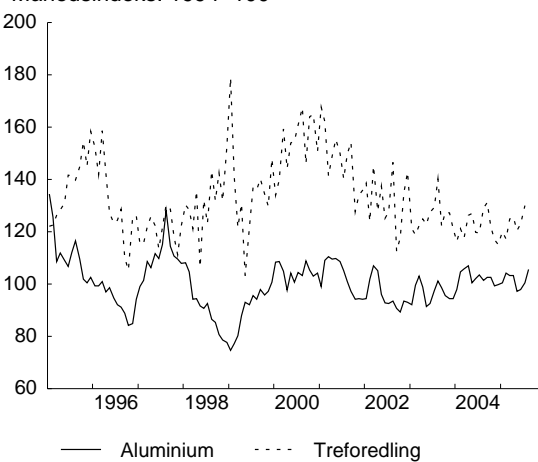
Kilde: Nord Pool.

Fig. 7.5 Spotpris råolje, Brent Blend
Kroner pr. fat. Månedstall

Kilde: Norges Bank.

Fig. 7.6 Spotpris aluminium og eksportprisindeks for treforedlingsprodukter. NOK
Månedsindeks. 1994=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

7.3. Prisindekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før

	Engroshandel		Nye eneboliger		Boligpriser (brukte boliger) ¹				Borettslag	
	Nivå	Endring	Nivå	Endring	Boliger ialt		Selveier		Borettslag	
					Nivå	Endring	Nivå	Endring	Nivå	Endring
	1995=100		2000=100		2000=100		2000=100		2000=100	
2002	118,0	-0,7	115,2	6,9	112,3	4,9	111,4	4,0	118,1	9,2
2003	120,1	1,7	119,7	3,9	114,2	1,7	113,2	1,6	121,1	2,6
2004	124,5	3,7	123,1	2,8	125,8	10,1	124,5	10,1	133,3	10,1
2003										
3. kvartal	120,5	2,3	120,1	2,0	114,0	2,2	112,9	2,3	120,8	1,6
4. kvartal	121,0	3,2	120,2	3,4	115,3	4,1	113,8	3,7	125,2	6,6
2004										
1. kvartal	122,7	2,6	120,5	2,4	123,9	9,3	123,0	9,2	128,9	8,9
2. kvartal	124,6	4,6	123,6	2,2	125,8	10,2	124,7	10,1	132,5	10,4
3. kvartal	124,9	3,7	124,3	3,5	126,1	10,6	124,7	10,5	134,6	11,4
4. kvartal	125,9	4,0	123,8	3,0	127,4	10,5	125,7	10,5	137,2	9,6
2005										
1. kvartal	127,2	3,7	125,5	4,1	133,7	7,9	132,2	7,5	142,3	10,4
2. kvartal	128,9	3,5	137,4	9,2	136,0	9,1	145,4	9,7

¹ Produksjonsrutinene for statistikken er lagt om. Indekstall basert på det nye opplegget er beregnet tilbake til 1. kvartal 2002.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

7.4. Månedfortjeneste og avtalt lønn. Indeks. 2000=100

	Månedfortjeneste ialt ¹					Avtalt lønn ²				
	Industri	Olje- og gassutvinning og bergverksdrift	Bygge- og anleggsvirksomhet	Samferdsel ³	Forretningsmessig tjyting og eiendomsdrift	Industri	Olje- og gassutvinning og bergverksdrift	Bygge- og anleggsvirksomhet	Samferdsel ³	Forretningsmessig tjyting og eiendomsdrift
2003										
2. kvartal	114,5	121,9	114,0	114,8	112,8	113,4	115,6	113,4	113,0	113,2
3. kvartal	116,4	118,6	113,7	113,7	115,4	116,0	118,1	115,8	114,0	115,2
4. kvartal	116,6	119,7	116,5	115,6	115,9	116,7	119,1	115,9	114,4	115,6
2004										
1. kvartal	118,0	126,2	117,1	117,7	116,4	116,9	119,4	116,3	115,4	115,8
2. kvartal	119,2	123,2	117,8	118,6	116,7	117,5	120,2	116,4	116,2	116,3
3. kvartal	121,4	121,6	117,4	116,7	118,2	120,0	121,9	119,5	117,2	118,2
4. kvartal*	121,2	122,6	119,6	118,2	119,7	120,5	122,8	119,7	117,4	118,8
2005										
1. kvartal*	122,9	129,5	119,9	120,5	120,3	121,2	123,4	119,7	118,6	118,8
2. kvartal*	123,7	125,6	121,0	121,0	119,6	121,9	124,6	119,9	119,7	119,4

¹ Månedfortjeneste omfatter avtalt lønn, uregelmessige tillegg og bonus, provisjon og liknende. ² Avtalt lønn ved utgangen av kvartalet. ³ Eksklusive virksomheter i offentlig sektor med innrapportering av lønn til Arbeids- og administrasjonsdepartementet for ansatte i staten og til Kommunenes Sentralforbund for ansatte i kommunene. *Foreløpige tall.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

8.1. Utvalgte norske rentesatser. Prosent

	Utlånsrente ¹					Innskuddsrente ¹		NOK 3mnd eurorente	Effektiv rente på 10 års statsobl.
	Forretningsbanker ^{2,3}	Sparebanker	Statlige låneinstitutter	Forsikrings-selskap	Kredittforetak	Forretningsbanker ^{1,3}	Sparebanker		
2000	8,1	8,4	5,3	7,1	6,9	5,1	5,0	6,6	6,2
2001	8,7	9,0	5,7	7,5	7,4	5,8	5,8	7,1	6,2
2002	8,4	8,7	5,8	7,4	7,3	5,6	5,6	6,8	6,4
2003	6,0	6,4	5,5	5,5	6,0	3,2	3,2	4,0	5,0
2004	4,1	..	3,7	4,4	4,1	1,3	..	1,9	4,4
2003									
2. kvartal	6,7	7,1	5,8	5,9	6,3	3,9	3,8	4,6	4,9
3. kvartal	5,1	5,4	5,3	4,9	5,6	2,3	2,3	3,0	4,9
4. kvartal	4,7	5,0	5,0	4,7	5,2	1,8	1,9	2,7	4,9
2004									
1. kvartal	4,3	..	4,1	4,5	4,5	1,4	..	1,9	4,3
2. kvartal	4,1	..	3,7	4,4	4,1	1,3	..	1,9	4,8
3. kvartal	4,1	..	3,6	4,5	4,0	1,3	..	1,9	4,3
4. kvartal	4,0	..	3,5	4,3	3,7	1,3	..	1,9	4,1
2005									
1. kvartal	3,9	..	3,4	4,3	3,5	1,3	..	1,9	3,9
2. kvartal	3,8	..	3,3	4,1	3,4	1,3	..	2,0	3,7

¹Ved utgangen av kvartalet. ²Inkludert Postbanken. ³Tall f.o.m. 2004 er snitt for alle banker. Kilde: Norges Bank.

8.2. Eurorenter og effektiv rente på statsobligasjoner. Prosent

	3 mnd eurorente ¹					Effektiv rente på 10 års statsobligasjon			
	Norge	Euro	USA	Japan	Storbritannia	Norge	Tyskland	USA	Japan
2000	6,64	4,38	6,49	0,29	6,11	6,22	5,27	6,04	1,76
2001	7,12	4,24	3,73	0,14	4,96	6,24	4,81	5,11	1,34
2002	6,80	3,30	1,76	0,04	4,00	6,39	4,79	4,60	1,27
2003	3,99	2,31	1,17	-0,02	3,68	5,04	4,09	3,95	0,98
2004	1,89	2,09	1,58	-0,03	4,58	4,37	4,07	4,24	1,50
2004									
Mars	1,73	2,00	1,07	-0,04	4,25	4,12	3,94	3,76	1,35
April	1,86	2,03	1,09	-0,04	4,34	4,67	4,12	4,30	1,50
Mai	1,88	2,07	1,20	-0,04	4,47	4,91	4,27	4,66	1,49
Juni	1,92	2,09	1,46	-0,04	4,75	4,72	4,37	4,70	1,77
Juli	1,90	2,10	1,58	-0,03	4,80	4,47	4,26	4,48	1,79
August	1,91	2,10	1,70	-0,02	4,90	4,29	4,10	4,27	1,64
September	1,85	2,10	1,88	-0,03	4,88	4,23	4,04	4,13	1,51
Oktober	1,89	2,13	2,05	-0,03	4,83	4,19	3,92	4,08	1,49
November	1,88	2,16	2,28	-0,02	4,82	4,05	3,81	4,17	1,46
Desember	1,87	2,16	2,47	-0,01	4,81	3,94	3,62	4,17	1,39
2005									
Januar	1,85	2,13	2,64	0,01	4,81	3,90	3,59	4,21	1,36
Februar	1,81	2,12	2,79	0,02	4,83	3,77	3,59	4,16	1,40
Mars	1,90	2,12	2,98	0,02	4,92	4,02	3,73	4,48	1,46
April	1,94	2,12	3,11	0,02	4,88	3,87	3,51	4,33	1,32
Mai	1,98	2,11	3,24	0,02	4,83	3,70	3,35	4,14	1,27
Juni	2,04	2,10	3,40	0,00	4,77	3,55	3,19	3,99	1,25
Juli	2,11	2,11	3,58	0,01	4,59	3,56	3,23	4,16	1,26
August	2,13	2,12	3,78	0,02	4,53	3,62	3,25	4,24	1,43

¹ Midtrente (bortsett fra for Euro).
Kilde: Norges Bank.

8.3. Valutakurser og Norges Banks penge- og kredittindikatorer

	Valutakurser ¹		Importveid valutakurs (44 land) 1995=100	Industriens effektive valutakurs ² 1990=100	Pengemengdeindikator (M2) ³		Kredittindikator (K2) ³		Aksjekursindeks totalt. Oslo Børs. ² 1995=100
	NOK/euro	NOK/USD			Mrd. kroner. Sesongjustert	Trend. Prosent endring fra forrige periode. Årlig rate	Mrd. kroner. Sesongjustert	Trend. Prosent endring fra forrige periode. Årlig rate	
2000	8,11	8,81	103,3	107,8	704,5	10,1	1 385,8	11,4	198,0
2001	8,05	8,99	100,2	104,4	767,0	9,0	1 543,8	11,4	180,3
2002	7,51	7,97	91,6	96,7	826,0	7,6	1 670,2	8,2	146,3
2003	8,00	7,08	92,8	99,5	861,6	4,3	1 793,5	7,4	134,3
2004	8,37	6,74	95,6	103,3	901,7	4,6	1 931,6	7,7	203,7
2004									
Mars	8,54	6,97	97,6	105,3	884,3	9,3	1 884,5	7,3	197,4
April	8,29	6,92	95,6	103,0	895,2	10,4	1 894,4	7,4	197,4
Mai	8,20	6,83	94,1	101,6	897,0	7,7	1 908,8	7,9	188,1
Juni	8,29	6,83	95,0	102,7	903,2	4,0	1 924,8	8,5	198,3
Juli	8,48	6,91	97,0	104,8	903,4	2,6	1 937,6	8,8	201,2
August	8,33	6,84	95,4	103,1	902,3	4,3	1 948,9	8,7	200,6
September	8,36	6,84	95,8	103,4	911,2	7,3	1 963,3	8,7	211,9
Oktober	8,23	6,60	94,0	101,5	907,0	10,1	1 977,3	8,8	220,9
November	8,14	6,27	92,5	100,2	944,2	10,7	1 990,5	9,1	223,3
Desember	8,22	6,13	92,9	100,9	931,1	10,6	2 007,1	9,3	232,4
2005									
Januar	8,21	6,26	93,3	101,0	925,7	11,4	2 020,4	10,0	239,7
Februar	8,32	6,39	94,8	102,5	943,5	12,2	2 034,2	11,2	252,8
Mars	8,19	6,20	92,9	100,6	964,8	11,9	2 057,9	12,1	259,4
April	8,18	6,32	93,0	100,6	971,2	11,0	2 083,6	12,6	256,3
Mai	8,08	6,37	92,3	99,7	973,6	10,3	2 104,2	12,7	253,2
Juni	7,89	6,49	91,1	98,0	986,2	10,1	2 120,8	12,5	272,4
Juli	7,92	6,58	91,1	97,6	995,0	9,3	2 144,9	12,4	293,1
August	7,92	6,44	91,0	97,6	307,6

¹ Representativ markedskurs (midtkurs). ² Månedsgjennomsnitt av daglige noteringer. ³ Sesongjusterte tall hentes fra Norges Bank. Trenden er beregnet av Statistisk sentralbyrå ved hjelp av sesongjusteringsprogrammet X12ARIMA.
Kilde: Norges Bank.

9.1. Eksport og import av varer. Millioner kroner. Sesongjustert

	Eksport								Import
	Varer i alt, u/skip og plattformer	Olje- og gass	Varer i alt u/skip, plattf. og råolje	Metaller	Verkstedsprodukter	Treforedlingsprodukter	Kjemiske produkter	Fisk og fiskeprodukter	Varer i alt, u/skip, plattf. og råolje
2000	521 606	306 492	215 638	41 478	22 975	13 238	26 061	30 388	278 575
2001	521 484	304 819	216 295	38 820	24 241	13 944	27 479	29 429	283 697
2002	464 431	264 729	199 986	33 797	27 428	11 021	25 521	27 435	268 711
2003	470 268	268 742	201 506	37 938	26 273	10 603	26 707	25 027	276 426
2004	545 118	322 074	224 406	48 788	26 153	11 430	29 952	27 035	318 501
2004									
Februar	43 934	28 035	17 497	3 562	2 182	931	2 351	2 144	24 765
Mars	43 434	24 947	18 375	3 870	2 036	931	2 438	2 200	28 903
April	42 982	24 972	17 939	3 866	1 983	942	2 364	2 062	25 076
Mai	44 957	26 657	17 658	3 891	2 099	963	2 447	2 095	24 465
Juni	46 252	27 548	18 970	3 950	2 258	972	2 497	2 282	29 558
Juli	48 538	29 622	18 527	3 956	2 198	960	2 305	2 356	27 015
August	43 659	24 567	19 751	4 320	2 073	937	2 826	2 233	27 575
September	47 873	28 855	19 209	4 090	2 337	956	2 606	2 346	27 511
Oktober	49 624	30 452	19 162	4 370	2 389	974	2 542	2 396	24 317
November	48 322	28 335	20 079	4 582	2 234	917	2 600	2 237	28 182
Desember	43 959	24 153	19 465	4 637	2 254	959	2 627	2 481	27 774
2005									
Januar	49 147	28 549	19 663	4 099	2 459	921	2 659	2 436	26 471
Februar	49 923	30 135	20 469	4 682	2 455	961	2 768	2 547	27 769
Mars	52 035	31 694	20 172	4 391	3 014	939	2 629	2 357	26 643
April	54 307	33 479	20 668	4 253	2 421	902	2 668	2 533	29 678
Mai	53 022	32 998	20 414	4 111	2 047	924	2 647	2 389	29 134
Juni	52 783	32 763	20 361	4 257	2 315	977	2 458	2 423	30 098
Juli	56 271	34 200	21 355	4 092	2 412	900	2 769	2 730	29 466

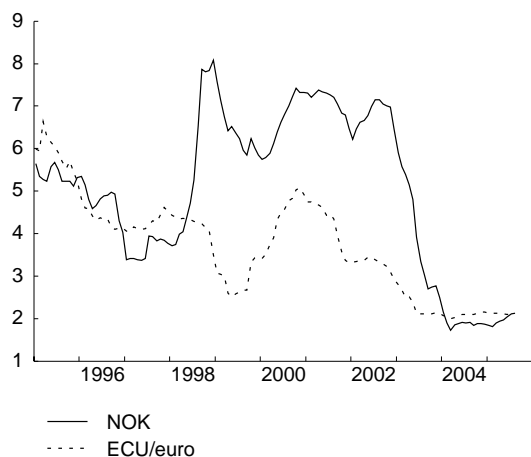
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

9.2. Utenriksregnskap. Millioner kroner

	Eksport i alt	Import i alt	Vare og tj.bal.	Rente- og stønadsbal.	Driftsbal.	Netto kap.overf.	Netto finansinv.	Norske inv. i utlandet	Utenl. inv. i Norge
2001	697 295	436 810	260 485	-25 321	235 164	-840	234 349	285 146	59 161
2002	624 384	416 853	207 531	-13 641	193 890	-1 490	192 427	395 536	271 860
2003	645 063	433 247	211 816	-11 472	200 344	4 717	205 056	329 350	190 807
2004	736 579	498 466	238 113	-10 321	227 792	-1 021	226 764	435 324	259 836
2001									
1. kvartal	180 628	110 153	70 475	-10 056	60 419	-164	60 261	70 397	23 726
2. kvartal	176 264	109 380	66 884	-13 723	53 161	-384	52 776	78 016	10 380
3. kvartal	172 404	108 756	63 648	335	63 983	-232	63 774	88 304	27 578
4. kvartal	167 999	108 521	59 478	-1 877	57 601	-60	57 538	48 429	-2 523
2002									
1. kvartal	152 460	98 011	54 449	-7 619	46 830	-159	46 673	122 351	77 773
2. kvartal	159 561	108 785	50 776	-1 508	49 268	-217	49 060	70 450	45 970
3. kvartal	150 735	103 984	46 751	-2 618	44 133	-531	43 615	78 838	64 860
4. kvartal	161 628	106 073	55 555	-1 896	53 659	-583	53 079	123 897	83 257
2003									
1. kvartal	160 737	102 161	58 576	-5 940	52 636	36	52 673	103 966	65 777
2. kvartal	154 817	105 282	49 535	-5 145	44 390	-718	43 673	103 470	70 520
3. kvartal	155 343	111 711	43 632	4 871	48 503	514	49 010	16 111	-13 761
4. kvartal	174 166	114 093	60 073	-5 258	54 815	4 885	59 700	105 803	68 271
2004									
1. kvartal	177 975	115 362	62 613	-9 316	53 297	72	53 361	117 513	80 000
2. kvartal	177 854	121 046	56 808	-8 533	48 275	-493	47 781	232 069	176 022
3. kvartal	184 263	129 821	54 442	6 590	61 032	-230	60 804	127 849	81 649
4. kvartal	196 487	132 237	64 250	938	65 188	-370	64 818	-42 107	-77 835
2005									
1. kvartal	197 674	119 885	77 789	-4 440	73 349	..	75 963	139 508	81 589
2. kvartal	206 425	135 738	70 687	-6 824	63 863	308	64 171	156 779	105 738

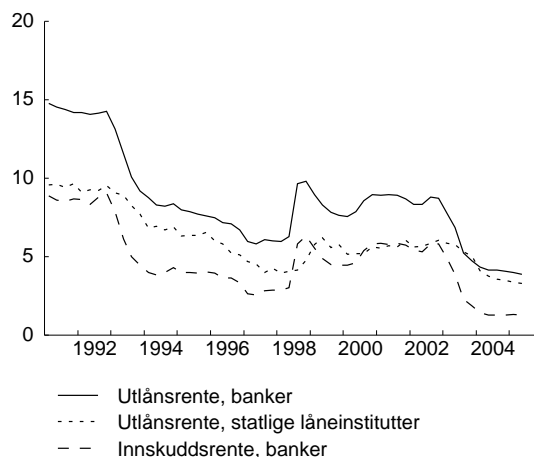
Kilde: Statistisk sentralbyrå

Fig. 8.1 3 måneders eurorente
Månedstall. Prosent

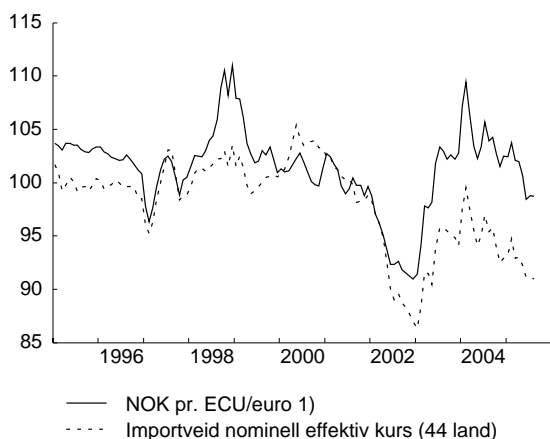
Kilde: Norges Bank.

Fig. 8.2 Utlånsrente og innskuddsrente
Kvartalstall. Prosent

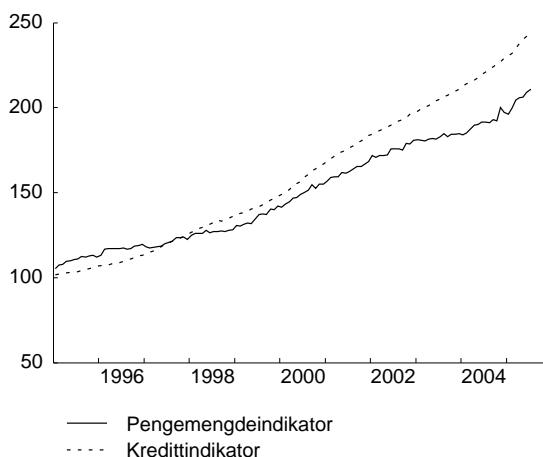
Kilde: Norges Bank.

Fig. 8.3 Valutakursindekser
1991=100. Månedstall

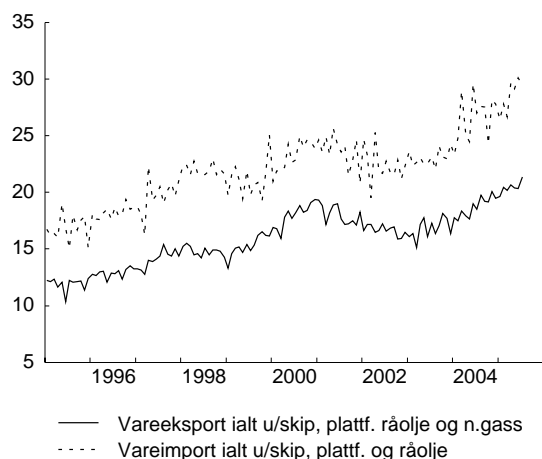
1) Representative markedskurser (midtkurser). Euro fra 1.1 1999
Kilde: Norges Bank.

Fig. 8.4 Norges Banks penge- og kredittindikator
Sesongjustert indeks. Månedstall. 1993=100

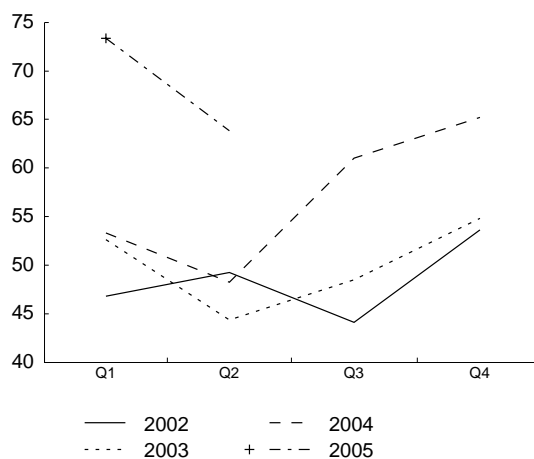
Kilde: Norges Bank.

Fig. 9.1 Utenrikshandel
Mrd. kroner. Sesongjusterte månedstall

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 9.2 Driftsbalansen
Kvartalstall. Milliarder kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Nasjonalregnskap for Norge

Tabell	Side
1. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Løpende priser. Millioner kroner	18*
2. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Faste 2002-priser. Millioner kroner	19*
3. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	20*
4. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	21*
5. Produksjon. Løpende priser. Millioner kroner	22*
6. Produksjon. Faste 2002-priser. Millioner kroner	23*
7. Produksjon. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	24*
8. Produksjon. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	25*
9. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi. Løpende priser. Millioner kroner	26*
10. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi. Faste 2002-priser. Millioner kroner	27*
11. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	28*
12. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	29*
13. Hovedtall for konsum. Løpende priser. Millioner kroner	30*
14. Hovedtall for konsum. Faste 2002-priser. Millioner kroner	30*
15. Hovedtall for konsum. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	31*
16. Hovedtall for konsum. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	31*
17. Konsum i husholdninger. Løpende priser. Millioner kroner	32*
18. Konsum i husholdninger. Faste 2002-priser. Millioner kroner	32*
19. Konsum i husholdninger. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	33*
20. Konsum i husholdninger. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	33*
21. Bruttoinvestering i fast realkapital. Løpende priser. Millioner kroner	34*
22. Bruttoinvestering i fast realkapital. Faste 2002-priser. Millioner kroner	35*
23. Bruttoinvestering i fast realkapital. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	36*
24. Bruttoinvestering i fast realkapital. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	37*
25. Eksport. Løpende priser. Millioner kroner	38*
26. Eksport. Faste 2002-priser. Millioner kroner	39*
27. Eksport. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	40*
28. Eksport. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	41*
29. Import. Løpende priser. Millioner kroner	42*
30. Import. Faste 2002-priser. Millioner kroner	43*
31. Import. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	44*
32. Import. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	45*
33. Sysselsatte personer. Lønnstakere og selvstendige. 1000	46*
34. Sysselsatte personer. Lønnstakere og selvstendige. Prosentvis endring fra samme periode året før	47*
35. Utførte timeverk. Lønnstakere og selvstendige. Millioner	48*
36. Utførte timeverk. Lønnstakere og selvstendige. Prosentvis endring fra samme periode året før	49*
37. Lønnskostnader etter næring. Løpende priser. Millioner kroner	50*
38. Lønn per normalårsverk etter næring for lønnstakere. Prosentvis endring fra samme periode året før	51*

Tabell 1. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Løpende priser. Millioner kroner

	2003	2004	03:3	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	718 984	756 120	182 295	191 414	178 379	184 679	191 480	201 581	181 289	195 056
Konsum i husholdninger	687 874	722 239	174 584	183 467	169 852	176 365	183 089	192 934	172 035	186 005
Varekonsum	376 252	392 196	92 480	104 644	91 701	94 822	95 919	109 755	89 995	98 748
Tjenestekonsum	298 548	312 489	76 614	75 642	74 869	78 269	80 251	79 100	78 141	82 380
Husholdningenes kjøp i utlandet	31 897	38 363	11 471	7 218	7 490	9 065	13 265	8 543	8 319	10 880
Utlendingers kjøp i Norge	-18 823	-20 809	-5 982	-4 037	-4 208	-5 791	-6 346	-4 464	-4 421	-6 003
Konsum i ideelle organisasjoner	31 111	33 881	7 711	7 947	8 528	8 315	8 391	8 648	9 255	9 051
Konsum i offentlig forvaltning	356 169	371 386	88 529	89 766	93 201	89 678	92 184	96 323	95 379	98 515
Konsum i statsforvaltningen	187 937	197 769	47 527	46 898	49 106	48 151	50 192	50 320	50 199	52 001
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	158 226	167 240	40 214	39 392	41 416	40 678	42 667	42 480	42 556	44 142
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	29 711	30 528	7 313	7 506	7 690	7 473	7 525	7 841	7 643	7 860
Konsum i kommuneforvaltningen	168 233	173 617	41 002	42 868	44 096	41 527	41 992	46 002	45 180	46 513
Bruttoinvestering i fast realkapital	270 995	304 398	68 355	68 041	68 484	72 089	75 497	88 328	76 180	86 377
Utvinning og rørtransport	63 294	72 905	17 005	15 740	16 966	17 462	18 302	20 175	18 526	22 847
Tjenester tilknyttet utvinning	-1 955	950	92	-2 996	22	60	77	791	178	138
Utenriks sjøfart	2 058	3 234	860	-413	352	31	721	2 130	1 547	1 860
Fastlands-Norge	207 598	227 310	50 399	55 710	51 145	54 536	56 396	65 232	55 929	61 532
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	160 475	178 878	37 906	42 662	41 078	43 029	44 600	50 170	46 230	49 889
Næringer	106 591	116 195	25 031	28 825	26 267	27 803	29 113	33 012	27 649	32 061
Industri og bergverk	18 628	19 953	4 230	5 577	3 988	5 004	5 099	5 862	3 891	5 351
Annen vareproduksjon	21 507	22 891	5 695	5 797	4 337	5 725	5 596	7 232	4 062	6 217
Tjenesteproduksjon	66 456	73 351	15 106	17 451	17 941	17 074	18 418	19 918	19 696	20 492
Boliger (husholdninger)	53 884	62 682	12 875	13 837	14 811	15 226	15 487	17 158	18 581	17 828
Offentlig forvaltning	47 123	48 432	12 493	13 048	10 067	11 507	11 796	15 062	9 699	11 643
Lagerendring og statistiske avvik	3 950	17 966	995	-745	8 654	3 297	4 435	1 581	8 936	8 402
Bruttoinvestering i alt	274 946	322 364	69 351	67 297	77 138	75 386	79 931	89 909	85 116	94 779
Innenlandsk sluttanvendelse	1 350 099	1 449 870	340 174	348 476	348 719	349 743	363 595	387 813	361 785	388 350
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (utenom lagerendring)	1 282 752	1 354 815	321 223	336 890	322 726	328 893	340 060	363 136	332 598	355 103
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	403 292	419 818	101 022	102 814	103 268	101 185	103 980	111 385	105 078	110 158
Eksport i alt	645 063	736 578	155 343	174 166	177 975	177 854	184 263	196 485	197 674	206 428
Tradisjonelle varer	188 722	209 851	45 321	51 210	51 738	49 543	51 052	57 517	54 814	55 965
Råolje og naturgass	280 778	335 932	65 576	73 407	80 638	79 838	85 453	90 003	95 320	101 564
Skip, plattform og fly	16 083	9 444	3 213	7 587	2 805	3 521	1 803	1 315	684	1 632
Tjenester	159 480	181 351	41 233	41 962	42 794	44 952	45 955	47 650	46 856	47 267
Samlet anvendelse	1 995 162	2 186 447	495 517	522 642	526 694	527 597	547 858	584 298	559 459	594 778
Import i alt	433 247	498 464	111 711	114 093	115 363	121 046	129 818	132 237	119 885	135 738
Tradisjonelle varer	280 286	322 877	68 295	75 467	76 622	80 091	80 612	85 552	79 388	89 688
Råolje og naturgass	1 824	1 872	331	437	228	405	663	576	852	576
Skip, plattform og fly	11 083	13 214	2 887	2 338	3 101	2 550	3 162	4 401	1 603	2 132
Tjenester	140 054	160 501	40 198	35 851	35 412	38 000	45 381	41 708	38 042	43 342
Bruttonasjonalprodukt ¹	1 561 915	1 687 983	383 806	408 549	411 331	406 551	418 040	452 061	439 574	459 040
Fastlands-Norge(markedsverdi)	1 246 131	1 306 581	307 327	325 183	319 913	315 345	324 261	347 062	329 767	346 714
Oljevirksomhet og utenriks sjøfart	315 784	381 403	76 479	83 367	91 418	91 206	93 779	104 999	109 806	112 326
Fastlands-Norge(basisverdi)	1 095 989	1 148 732	269 737	285 023	282 546	276 583	284 934	304 670	292 082	306 035
Fastlands-Norge utenom offentlig forvatning	838 921	881 764	206 081	219 935	215 579	212 975	218 810	234 400	224 063	235 213
Industri og bergverk	140 609	145 093	33 818	36 874	35 411	35 969	35 666	38 047	34 507	39 201
Annen vareproduksjon	124 845	132 945	30 265	33 200	34 177	28 153	34 201	36 414	37 419	33 221
Tjenesteproduksjon	573 467	603 726	141 998	149 861	145 991	148 853	148 943	159 940	152 136	162 792
Offentlig forvaltning	257 069	266 968	63 657	65 088	66 967	63 608	66 123	70 270	68 019	70 821
Korreksjonsposter	150 142	157 848	37 590	40 160	37 367	38 762	39 327	42 392	37 686	40 679

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi. For oljevirksomhet og utenriks sjøfart er basisverdi sammenfallende med markedsverdi

Tabell 2. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Faste 2002-priser. Millioner kroner

	2003	2004	03:3	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	700 911	731 886	178 800	187 204	172 438	178 851	185 429	195 167	174 027	186 904
Konsum i husholdninger	670 511	699 551	171 307	179 537	164 207	170 871	177 480	186 992	165 294	178 430
Varekonsum	370 473	389 670	92 660	104 193	90 419	94 050	95 903	109 299	89 431	98 188
Tjenestekonsum	289 095	296 947	74 170	72 827	71 577	74 527	76 320	74 523	72 923	76 374
Husholdningenes kjøp i utlandet	29 451	33 041	10 358	6 480	6 313	7 883	11 393	7 452	7 162	9 523
Utlendingers kjøp i Norge	-18 507	-20 107	-5 881	-3 963	-4 102	-5 588	-6 135	-4 282	-4 223	-5 654
Konsum i ideelle organisasjoner	30 400	32 336	7 494	7 667	8 230	7 980	7 950	8 175	8 733	8 473
Konsum i offentlig forvaltning	343 136	350 879	85 034	86 027	89 400	85 248	86 405	89 825	88 634	90 852
Konsum i statsforvaltningen	182 469	188 440	45 862	45 370	47 377	46 175	47 346	47 542	47 016	48 132
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	152 825	158 940	38 561	37 895	39 830	38 933	40 128	40 048	39 794	40 857
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	29 644	29 500	7 301	7 475	7 547	7 242	7 218	7 494	7 222	7 275
Konsum i kommuneforvaltningen	160 667	162 439	39 172	40 656	42 022	39 073	39 059	42 284	41 618	42 720
Bruttoinvestering i fast realkapital	269 218	293 758	67 673	66 901	66 958	69 798	72 802	84 201	72 526	82 029
Utvinning og rørtransport	62 411	70 070	16 586	15 399	16 533	16 902	17 466	19 170	17 616	21 578
Tjenester tilknyttet utvinning	-2 003	916	87	-3 028	39	65	74	738	168	122
Utenriks sjøfart	1 878	3 174	828	-592	473	95	693	1 913	1 402	1 625
Fastlands-Norge	206 931	219 598	50 171	55 121	49 912	52 736	54 570	62 380	53 339	58 704
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	160 540	173 469	37 878	42 344	40 236	41 731	43 379	48 122	44 235	47 805
Næringer	108 146	114 607	25 375	28 956	26 124	27 374	28 940	32 169	27 179	31 521
Industri og bergverk	18 916	19 901	4 314	5 612	3 964	4 988	5 102	5 847	3 891	5 348
Annen vareproduksjon	22 214	22 974	5 857	5 925	4 369	5 775	5 645	7 186	4 077	6 215
Tjenesteproduksjon	67 015	71 732	15 204	17 420	17 792	16 611	18 193	19 137	19 211	19 958
Boliger (husholdninger)	52 394	58 862	12 503	13 387	14 112	14 357	14 439	15 953	17 056	16 284
Offentlig forvaltning	46 391	46 130	12 294	12 778	9 676	11 005	11 190	14 258	9 105	10 899
Lagerendring og statistiske avvik	3 365	17 309	988	-811	8 842	2 593	4 391	1 483	8 230	7 410
Bruttoinvestering i alt	272 582	311 071	68 661	66 090	75 797	72 393	77 193	85 687	80 756	89 439
Innenlandsk sluttanvendelse	1 316 630	1 393 832	332 495	339 321	337 637	336 491	349 029	370 676	343 417	367 195
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (utenom lagerendring)	1 250 978	1 302 364	314 005	328 352	311 750	316 836	326 405	347 373	316 000	336 460
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	389 527	397 009	97 328	98 805	99 076	96 254	97 596	104 084	97 739	101 751
Eksport i alt	634 110	640 028	150 884	168 666	164 055	160 267	153 734	161 972	157 016	160 388
Tradisjonelle varer	192 944	198 825	45 830	51 439	50 004	47 525	47 436	53 860	50 749	51 416
Råolje og naturgass	272 223	270 986	62 917	70 971	72 450	68 180	63 278	67 077	66 584	65 541
Skip, plattform og fly	17 075	9 125	3 516	7 985	2 744	3 314	1 760	1 307	519	1 467
Tjenester	151 868	161 092	38 621	38 271	38 856	41 248	41 259	39 728	39 164	41 964
Samlet anvendelse	1 950 740	2 033 860	483 379	507 987	501 692	496 758	502 763	532 648	500 433	527 582
Import i alt	425 921	464 721	107 361	109 216	108 671	114 072	119 679	122 299	110 841	126 485
Tradisjonelle varer	279 071	309 827	67 235	73 709	73 399	77 015	76 908	82 505	76 117	86 074
Råolje og naturgass	1 796	1 723	318	430	215	383	569	556	810	548
Skip, plattform og fly	12 255	12 620	3 061	2 588	3 144	2 497	3 047	3 932	1 351	1 785
Tjenester	132 799	140 552	36 748	32 489	31 913	34 177	39 155	35 308	32 563	38 078
Bruttonasjonalprodukt ¹	1 524 818	1 569 186	376 017	398 771	393 205	382 561	382 971	410 448	389 592	401 098
Fastlands-Norge(markedsværdi)	1 221 253	1 264 361	303 098	319 094	312 414	304 992	313 290	333 665	314 581	327 700
Oljevirksomhet og utenriks sjøfart	303 565	304 825	72 919	79 677	80 791	77 569	69 681	76 783	75 011	73 398
Fastlands-Norge(basisverdi)	1 069 674	1 106 220	264 942	277 942	275 750	266 438	274 079	289 954	278 197	288 089
Fastlands-Norge utenom offentlig forvatning	824 210	855 804	204 349	215 963	211 459	206 618	212 706	225 021	215 392	223 336
Industri og bergverk	145 667	148 107	34 425	37 673	38 067	36 079	35 295	38 666	36 977	39 108
Annen vareproduksjon	111 257	117 269	29 750	29 969	29 096	25 233	31 340	31 600	30 985	28 379
Tjenesteproduksjon	567 286	590 427	140 174	148 321	144 296	145 306	146 071	154 754	147 430	155 850
Offentlig forvaltning	245 464	250 416	60 593	61 979	64 291	59 820	61 373	64 933	62 805	64 753
Korreksjonsposter	151 580	158 141	38 156	41 152	36 664	38 555	39 211	43 711	36 384	39 611

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsværdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi. For oljevirksomhet og utenriks sjøfart er basisverdi sammenfallende med markedsværdi

Tabell 3. Makroøkonomiske hovedstørrelser.
Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2003	2004	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	3,0	4,4	3,6	5,9	3,9	3,7	4,3	0,9	4,5
Konsum i husholdninger	2,8	4,3	3,5	5,9	3,8	3,6	4,2	0,7	4,4
Varekonsum	3,5	5,2	4,0	8,2	4,5	3,5	4,9	-1,1	4,4
Tjenestekonsum	1,4	2,7	2,5	3,0	2,7	2,9	2,3	1,9	2,5
Husholdningenes kjøp i utlandet	7,7	12,2	7,9	12,0	13,0	10,0	15,0	13,5	20,8
Utlendingers kjøp i Norge	1,3	8,6	5,4	12,8	11,2	4,3	8,1	2,9	1,2
Konsum i ideelle organisasjoner	7,1	6,4	6,8	6,7	6,1	6,1	6,6	6,1	6,2
Konsum i offentlig forvaltning	1,4	2,3	0,4	1,6	1,4	1,6	4,4	-0,9	6,6
Konsum i statsforvaltningen	1,0	3,3	0,1	2,2	2,8	3,2	4,8	-0,8	4,2
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	1,6	4,0	0,4	2,7	3,6	4,1	5,7	-0,1	4,9
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	-1,9	-0,5	-1,3	-0,0	-1,0	-1,1	0,2	-4,3	0,5
Konsum i kommuneforvaltningen	1,8	1,1	0,8	0,8	-0,2	-0,3	4,0	-1,0	9,3
Bruttoinvestering i fast realkapital	-2,0	9,1	-9,4	0,6	2,6	7,6	25,9	8,3	17,5
Utvinning og rørtransport	16,9	12,3	5,3	16,4	4,2	5,3	24,5	6,6	27,7
Tjenester tilknyttet utvinning	-93,3	-81,5	-15,0	..	327,3	87,9
Utenriks sjøfart	-50,7	69,0	..	-65,8	-63,1	-16,4	..	196,2	..
Fastlands-Norge	-2,2	6,1	-2,6	-1,0	3,0	8,8	13,2	6,9	11,3
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	-5,0	8,1	-5,0	0,1	4,0	14,5	13,6	9,9	14,6
Næringer	-4,9	6,0	-6,9	-1,3	0,1	14,0	11,1	4,0	15,2
Industri og bergverk	-16,6	5,2	-19,2	0,0	-0,8	18,3	4,2	-1,8	7,2
Annen vareproduksjon	19,4	3,4	9,4	-7,6	1,2	-3,6	21,3	-6,7	7,6
Tjenesteproduksjon	-7,5	7,0	-7,1	0,1	0,0	19,7	9,9	8,0	20,1
Boliger (husholdninger)	-5,3	12,3	-0,7	2,8	12,4	15,5	19,2	20,9	13,4
Offentlig forvaltning	9,2	-0,6	6,4	-5,2	-0,9	-9,0	11,6	-5,9	-1,0
Lagerendring og statistiske avvik	-81,1	414,4	..	-22,9	..	344,3	..	-6,9	185,8
Bruttoinvestering i alt	-6,8	14,1	-9,5	-2,9	21,1	12,4	29,7	6,5	23,5
Innenlandsk sluttanvendelse	0,4	5,9	-0,0	2,7	6,5	5,0	9,2	1,7	9,1
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (utenom lagerendring)	1,6	4,1	1,7	3,5	3,1	3,9	5,8	1,4	6,2
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	2,2	1,9	1,2	0,9	1,1	0,3	5,3	-1,3	5,7
Eksport i alt	1,6	0,9	3,9	5,0	1,2	1,9	-4,0	-4,3	0,1
Tradisjonelle varer	5,1	3,0	9,5	5,1	-1,2	3,5	4,7	1,5	8,2
Råolje og naturgass	-0,6	-0,5	-5,9	4,2	-0,9	0,6	-5,5	-8,1	-3,9
Skip, plattform og fly	33,2	-46,6	250,6	17,7	2,2	-49,9	-83,6	-81,1	-55,7
Tjenester	-1,5	6,1	1,7	5,8	7,8	6,8	3,8	0,8	1,7
Samlet anvendelse	0,8	4,3	1,3	3,4	4,7	4,0	4,9	-0,3	6,2
Import i alt	2,2	9,1	1,9	4,9	7,9	11,5	12,0	2,0	10,9
Tradisjonelle varer	4,3	11,0	4,2	7,2	10,6	14,4	11,9	3,7	11,8
Råolje og naturgass	9,9	-4,1	-13,2	-72,6	45,8	78,9	29,2	277,1	43,0
Skip, plattform og fly	-18,6	3,0	-22,3	-17,0	-11,4	-0,5	51,9	-57,0	-28,5
Tjenester	0,1	5,8	-0,6	4,4	3,6	6,6	8,7	2,0	11,4
Bruttonasjonalprodukt ¹	0,4	2,9	1,1	3,1	3,8	1,8	2,9	-0,9	4,8
Fastlands-Norge(markedsverdi)	0,7	3,5	1,9	3,1	3,1	3,4	4,6	0,7	7,4
Oljevirkosomhet og utenriks sjøfart	-1,0	0,4	-2,1	3,2	6,7	-4,4	-3,6	-7,2	-5,4
Fastlands-Norge(basisverdi)	0,6	3,4	1,8	2,8	3,0	3,4	4,3	0,9	8,1
Fastlands-Norge utenom offentlig forvatning	0,8	3,8	2,5	3,4	3,7	4,1	4,2	1,9	8,1
Industri og bergverk	-3,9	1,7	-1,4	0,1	1,5	2,5	2,6	-2,9	8,4
Annen vareproduksjon	-3,5	5,4	-0,1	4,1	6,9	5,3	5,4	6,5	12,5
Tjenesteproduksjon	3,0	4,1	4,1	4,1	3,6	4,2	4,3	2,2	7,3
Offentlig forvaltning	-0,1	2,0	-0,5	1,1	0,9	1,3	4,8	-2,3	8,2
Korreksjonsposter	1,6	4,3	2,5	4,8	3,4	2,8	6,2	-0,8	2,7

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi. For oljevirkosomhet og utenriks sjøfart er basisverdi sammenfallende med markedsverdi

Tabell 4. Makroøkonomiske hovedstørrelser.
Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2003	2004	03:3	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2
Konsum i husholdninger										
og ideelle organisasjoner	2,6	0,7	2,1	1,4	-0,7	1,2	1,3	1,0	0,7	1,1
Konsum i husholdninger	2,6	0,6	2,1	1,3	-0,9	1,1	1,2	1,0	0,6	1,0
Varekonsum	1,6	-0,9	0,3	-0,5	-4,2	0,1	0,2	-0,0	-0,8	-0,2
Tjenestekonsum	3,3	1,9	2,8	2,9	1,9	1,7	1,8	2,2	2,4	2,7
Husholdningenes kjøp i utlandet	8,3	7,2	12,4	13,2	16,6	7,3	5,1	2,9	-2,1	-0,7
Utlendingers kjøp i Norge	1,7	1,8	1,6	1,3	1,0	1,9	1,7	2,3	2,1	2,4
Konsum i ideelle organisasjoner	2,3	2,4	1,7	2,7	2,3	2,6	2,6	2,1	2,3	2,5
Konsum i offentlig forvaltning	3,8	2,0	2,8	2,5	0,6	2,0	2,5	2,8	3,2	3,1
Konsum i statsforvaltningen	3,0	1,9	2,4	2,3	1,0	1,9	2,3	2,4	3,0	3,6
Konsum i statsforvaltningen, sivil	3,5	1,6	2,8	3,0	0,9	1,6	2,0	2,0	2,8	3,4
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	0,2	3,3	0,1	-1,2	1,6	3,2	4,1	4,2	3,9	4,7
Konsum i kommuneforvaltningen	4,7	2,1	3,3	2,8	0,1	2,3	2,7	3,2	3,5	2,4
Bruttoinvestering i fast realkapital	0,7	2,9	1,1	2,8	2,5	3,1	2,7	3,1	2,7	2,0
Utvinning og rørtransport	1,4	2,6	4,1	4,0	2,7	2,5	2,2	3,0	2,5	2,5
Tjenester tilknyttet utvinning	-2,4	6,2	6,0	0,1	-44,0	-11,8	-1,0	8,4	90,1	22,8
Utenriks sjøfart	9,6	-7,0	3,3	-29,7	-21,1	-72,8	0,3	59,6	48,5	252,1
Fastlands-Norge	0,3	3,2	0,1	2,0	2,6	3,6	2,9	3,5	2,3	1,4
Fastlands-Norge utenom offentlig										
forvaltning	-0,0	3,2	-0,2	1,9	2,5	3,7	2,7	3,5	2,4	1,2
Næringer	-1,4	2,9	-1,6	1,6	2,6	3,7	2,0	3,1	1,2	0,1
Industri og bergverk	-1,5	1,8	-2,5	1,6	2,8	2,1	1,9	0,9	-0,6	-0,3
Annen vareproduksjon	-3,2	2,9	-3,7	1,5	3,9	2,9	2,0	2,9	0,4	0,9
Tjenesteproduksjon	-0,8	3,1	-0,5	1,7	2,2	4,4	1,9	3,9	1,7	-0,1
Boliger (husholdninger)	2,8	3,5	2,5	2,4	2,3	3,5	4,2	4,1	3,8	3,2
Offentlig forvaltning	1,6	3,4	1,3	2,2	2,8	3,2	3,7	3,4	2,4	2,2
Lagerendring og statistiske avvik	17,4	-11,6	-3,5	8,2	-3,1	33,5	0,3	16,1	10,9	-10,8
Bruttoinvestering i alt	0,9	2,7	1,1	2,8	1,8	3,3	2,5	3,0	3,6	1,8
Innenlandsk sluttanvendelse	2,5	1,4	2,1	2,0	0,2	1,8	1,8	1,9	2,0	1,8
Etterspørsel fra Fastlands-Norge										
(utenom lagerendring)	2,5	1,5	2,0	1,8	0,2	1,8	1,8	1,9	1,7	1,7
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	3,5	2,1	2,6	2,5	0,8	2,2	2,6	2,8	3,1	3,0
Eksport i alt	1,7	13,1	3,0	3,7	5,4	13,5	16,4	17,5	16,0	16,0
Tradisjonelle varer	-2,2	7,9	1,1	1,5	9,1	6,5	8,8	7,3	4,4	4,4
Råolje og naturgass	3,1	20,2	2,6	4,0	1,4	23,1	29,6	29,7	28,6	32,3
Skip, plattformer og fly	-5,8	9,9	-4,2	-11,4	6,0	13,5	12,1	5,9	28,9	4,7
Tjenester	5,0	7,2	7,0	8,3	9,2	6,2	4,3	9,4	8,6	3,4
Samlet anvendelse	2,3	5,1	2,4	2,5	1,9	5,5	6,3	6,6	6,5	6,1
Import i alt	1,7	5,4	4,6	5,6	7,7	6,6	4,2	3,5	1,9	1,1
Tradisjonelle varer	0,4	3,8	2,4	3,9	5,4	5,5	3,2	1,3	-0,1	0,2
Råolje og naturgass	1,6	7,0	6,1	-1,3	3,8	9,4	11,9	2,0	-0,9	-0,5
Skip, plattformer og fly	-9,6	15,8	0,7	-17,1	11,9	14,2	10,0	23,9	20,3	17,0
Tjenester	5,5	8,3	9,0	11,7	12,4	8,4	6,0	7,0	5,3	2,4
Bruttonasjonalprodukt ¹	2,4	5,0	1,8	1,7	0,4	5,3	6,9	7,5	7,9	7,7
Fastlands-Norge(markedsverdi)	2,0	1,3	1,3	1,0	-0,3	1,2	2,1	2,1	2,4	2,3
Oljevirkosomhet og utenriks sjøfart	4,0	20,3	3,8	4,7	2,8	22,5	28,3	30,7	29,4	30,2
Fastlands-Norge(basisverdi)	2,5	1,3	1,8	0,8	-0,2	1,0	2,1	2,5	2,5	2,3
Fastlands-Norge utenom offentlig										
forvaltning	1,8	1,2	1,4	0,4	-0,2	0,8	2,0	2,3	2,0	2,2
Industri og bergverk	-3,5	1,5	-2,0	-1,2	3,6	-1,0	2,9	0,5	0,3	0,5
Annen vareproduksjon	12,2	1,0	5,4	4,4	-9,3	4,5	7,3	4,0	2,8	4,9
Tjenesteproduksjon	1,1	1,2	1,4	-0,1	1,1	0,5	0,7	2,3	2,0	2,0
Offentlig forvaltning	4,7	1,8	3,1	2,2	-0,3	1,9	2,6	3,0	4,0	2,9
Korreksjonsposter	-0,9	0,8	-2,5	2,3	-0,4	2,5	1,8	-0,6	1,6	2,1

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi. For oljevirkosomhet og utenriks sjøfart er basisverdi sammenfallende med markedsverdi

Tabell 5. Produksjon. Løpende priser. Millioner kroner

	2003	2004	03:3	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2
Produksjon i alt.	2 602 417	2 799 764	636 299	680 550	686 943	679 059	688 901	744 861	729 173	761 261
Jordbruk og skogbruk	30 352	31 930	11 267	6 612	6 415	6 609	12 039	6 867	6 427	6 871
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	19 464	21 671	4 225	5 979	5 423	4 842	5 049	6 357	6 344	5 946
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	313 130	377 254	76 117	82 953	89 809	91 192	93 431	102 822	106 631	112 061
Utvinning av råolje og naturgass	300 633	363 832	72 357	79 603	86 909	86 094	90 465	100 363	104 126	107 512
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	12 497	13 422	3 760	3 350	2 900	5 097	2 966	2 458	2 505	4 549
Bergverksdrift	7 907	8 012	1 814	2 162	1 661	1 983	2 218	2 151	1 794	2 161
Industri	470 523	499 137	111 598	123 205	126 553	119 998	119 876	132 710	127 954	134 353
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	113 947	115 709	27 489	30 111	29 421	27 983	28 218	30 088	27 175	28 238
Tekstil- og bekledningsindustri	4 876	4 808	1 048	1 205	1 240	1 190	1 081	1 297	1 198	1 241
Trelast- og trevareindustri	17 168	18 477	3 934	4 319	4 600	4 767	4 195	4 915	4 724	5 499
Treforedling	16 602	17 629	4 320	4 342	4 397	4 319	4 396	4 518	4 301	4 404
Forlag og grafisk industri	36 167	36 608	8 700	9 373	9 874	8 703	8 706	9 326	9 436	9 757
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	62 199	67 491	14 747	16 796	16 587	15 642	16 185	19 076	18 590	20 112
Kjemiske råvarer	22 390	24 954	5 458	5 833	6 168	6 062	6 185	6 539	6 708	6 486
Metallindustri	40 016	51 639	9 786	10 954	12 407	12 716	12 731	13 785	13 613	13 862
Verkstedindustri	94 386	97 188	22 123	24 218	25 626	23 011	22 683	25 868	25 391	26 608
Bygging av skip og oljeplattformer	48 245	47 428	11 220	11 996	11 857	11 384	11 316	12 872	12 576	13 488
Møbelindustri og annen industri	14 526	17 205	2 775	4 056	4 377	4 222	4 180	4 425	4 242	4 658
Kraftforsyning	50 357	48 031	9 208	13 642	14 728	10 050	9 620	13 634	15 806	12 105
Vannforsyning	3 599	3 656	900	900	914	914	914	914	916	916
Bygge- og anleggsvirksomhet	165 371	183 700	38 891	43 896	43 676	45 562	44 049	50 413	48 737	53 056
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	234 493	247 494	57 184	64 115	58 044	60 463	60 327	68 659	59 110	67 151
Hotell- og restaurantvirksomhet	43 552	44 291	12 106	10 911	9 770	11 285	12 357	10 879	9 642	11 412
Rørtransport	24 954	22 332	5 894	6 722	6 200	5 647	4 202	6 283	6 843	6 601
Utenriks sjøfart	87 202	101 537	22 355	22 587	24 485	25 094	25 157	26 801	27 057	25 354
Transport ellers	140 580	145 848	36 106	36 160	33 883	35 950	37 269	38 746	35 160	37 979
Post og telekommunikasjon	79 862	84 221	19 650	20 945	21 175	20 439	20 920	21 687	21 170	21 143
Finansiell tjenesteyting	82 716	86 769	21 051	21 366	20 859	21 915	21 981	22 014	22 050	22 596
Boligtjenester (husholdninger)	102 911	107 702	25 900	26 189	26 504	26 785	27 024	27 389	27 808	28 192
Forretningsmessig tjenesteyting	273 446	291 797	64 438	72 950	73 875	69 946	69 237	78 739	78 721	82 140
Offentlig administrasjon og forsvar	121 728	126 866	30 638	30 576	31 687	30 553	32 101	32 525	32 180	32 797
Undervisning	91 242	94 555	21 465	23 449	24 442	22 853	21 922	25 338	24 764	25 875
Helse- og sosialtjenester	176 496	186 120	44 800	44 271	45 758	45 406	47 298	47 659	47 715	49 372
Andre sosiale og personlige tjenester	82 532	86 841	20 692	20 960	21 081	21 575	21 911	22 275	22 345	23 181
Fastlands-Norge	2 177 132	2 298 640	531 933	568 288	566 449	557 127	566 110	608 955	588 641	617 246

Offentlig forvaltning ¹	369 566	384 479	91 879	93 112	96 345	92 987	95 501	99 646	98 434	101 539
Statsforvaltningen ¹	178 394	188 860	45 142	44 509	46 879	45 925	47 966	48 091	47 944	49 748
Sivil forvaltning	149 091	158 542	37 927	37 108	39 244	38 498	40 489	40 311	40 356	41 951
Forsvar	29 304	30 319	7 216	7 401	7 635	7 427	7 477	7 780	7 588	7 796
Kommuneforvaltningen ¹	191 172	195 618	46 737	48 603	49 466	47 062	47 535	51 555	50 489	51 791

1 Fra 2002 er spesialhelsetjenesten overført fra kommune- til statsforvaltningen

Tabell 6. Produksjon. Faste 2002-priser. Millioner kroner

	2003	2004	03:3	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2
Produksjon i alt.	2 540 792	2 609 518	621 570	660 506	655 082	641 556	635 029	677 851	653 461	676 401
Jordbruk og skogbruk	30 004	31 104	11 040	6 572	6 349	6 442	11 565	6 748	6 276	6 592
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	21 173	21 389	5 599	6 352	4 524	4 920	5 664	6 282	4 945	5 526
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	303 058	305 201	72 932	80 220	80 664	78 325	69 546	76 666	74 290	73 243
Utvinning av råolje og naturgass	290 346	290 759	69 219	76 754	77 621	72 891	66 383	73 863	71 370	67 985
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	12 711	14 442	3 712	3 466	3 043	5 433	3 163	2 803	2 920	5 259
Bergverksdrift	7 899	7 710	1 842	2 151	1 618	1 926	2 109	2 057	1 696	2 069
Industri	468 900	475 809	111 017	121 426	123 031	115 238	113 094	124 447	119 572	124 128
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	114 382	113 872	27 387	29 975	29 431	27 752	27 573	29 115	26 636	27 500
Tekstil- og bekledningsindustri	4 869	4 740	1 039	1 193	1 237	1 172	1 063	1 268	1 188	1 204
Trelast- og trevareindustri	16 827	17 900	3 836	4 235	4 459	4 615	4 063	4 762	4 563	5 226
Treforedling	17 444	18 191	4 513	4 525	4 524	4 437	4 511	4 718	4 473	4 585
Forlag og grafisk industri	36 200	36 676	8 700	9 382	9 895	8 724	8 700	9 357	9 436	9 771
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	59 701	59 957	14 221	16 266	15 687	14 227	13 882	16 161	15 789	16 020
Kjemiske råvarer	22 198	22 784	5 420	5 668	5 719	5 572	5 659	5 834	5 753	5 619
Metallindustri	39 998	43 711	9 690	10 471	10 837	10 904	10 612	11 358	10 967	11 377
Verkstedindustri	94 982	96 820	21 883	24 198	25 583	22 995	22 486	25 756	25 070	26 174
Bygging av skip og oljeplattformer	47 136	44 377	10 858	11 516	11 328	10 689	10 532	11 828	11 551	12 179
Møbelindustri og annen industri	15 165	16 781	3 470	3 997	4 331	4 151	4 011	4 288	4 147	4 474
Kraftforsyning	37 899	38 911	8 179	10 794	11 359	8 524	8 036	10 991	12 961	10 130
Vannforsyning	3 387	3 394	847	847	849	849	848	848	839	839
Bygge- og anleggsvirksomhet	160 168	172 018	37 682	42 247	41 706	42 828	40 971	46 514	44 542	48 053
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	236 268	246 796	57 582	65 252	58 556	59 906	60 162	68 172	58 839	64 679
Hotell- og restaurantvirksomhet	42 470	42 345	11 849	10 536	9 356	10 796	11 888	10 305	9 147	10 800
Rørtransport	22 741	24 001	5 613	5 972	6 290	6 255	5 333	6 123	6 301	6 744
Utenriks sjøfart	82 420	79 018	20 082	19 650	20 453	20 745	19 053	18 766	19 567	19 871
Transport ellers	138 349	142 925	36 032	35 687	33 226	35 434	37 148	37 118	33 450	35 713
Post og telekommunikasjon	80 112	85 310	19 781	21 165	21 232	20 613	21 310	22 155	21 626	21 461
Finansiell tjenesteyting	81 495	85 035	20 566	20 804	21 035	21 618	21 477	20 905	21 490	22 452
Boligtjenester (husholdninger)	98 978	101 711	24 800	24 985	25 167	25 320	25 498	25 726	25 952	26 143
Forretningsmessig tjenesteyting	269 621	279 763	62 955	71 288	71 563	67 532	65 934	74 734	73 907	77 042
Offentlig administrasjon og forsvar	119 841	122 525	30 140	29 973	31 096	29 659	30 742	31 028	30 406	30 655
Undervisning	86 377	88 179	20 355	22 138	23 201	21 371	20 271	23 336	22 740	23 547
Helse- og sosialtjenester	167 993	172 062	42 339	41 749	43 085	42 258	43 308	43 411	43 521	44 764
Andre sosiale og personlige tjenester	81 639	84 313	20 337	20 698	20 722	21 000	21 073	21 517	21 395	21 950
Fastlands-Norge	2 132 573	2 201 298	522 944	554 665	547 675	536 232	541 096	576 296	553 303	576 543

Offentlig forvaltning ¹	355 844	363 666	88 215	89 329	92 753	88 396	89 536	92 981	91 605	93 676
Statsforvaltningen ¹	173 069	180 121	43 537	43 134	45 442	44 030	45 220	45 428	44 923	45 981
Sivil forvaltning	143 864	150 889	36 342	35 771	37 963	36 850	38 067	38 009	37 770	38 779
Forsvar	29 205	29 232	7 195	7 363	7 479	7 181	7 153	7 419	7 153	7 202
Kommuneforvaltningen ¹	182 775	183 545	44 678	46 195	47 311	44 366	44 315	47 553	46 682	47 695

1 Fra 2002 er spesialhelsetjenesten overført fra kommune- til statsforvaltningen

Tabell 7. Produksjon. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2003	2004	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2
Produksjon i alt.	-0,3	2,7	1,3	2,8	3,2	2,2	2,6	-0,2	5,4
Jordbruk og skogbruk	-0,9	3,7	-2,1	3,5	2,9	4,8	2,7	-1,2	2,3
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	-5,1	1,0	14,8	9,4	-3,3	1,2	-1,1	9,3	12,3
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	-2,1	0,7	-1,3	4,5	7,7	-4,6	-4,4	-7,9	-6,5
Utvinning av råolje og naturgass	0,1	0,1	-3,0	2,2	6,5	-4,1	-3,8	-8,1	-6,7
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	-34,7	13,6	57,0	145,1	26,6	-14,8	-19,1	-4,1	-3,2
Bergverksdrift	6,9	-2,4	23,9	-11,9	-6,9	14,4	-4,4	4,8	7,4
Industri	-3,7	1,5	-1,0	0,7	0,8	1,9	2,5	-2,8	7,7
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	-3,8	-0,4	1,4	1,6	-1,1	0,7	-2,9	-9,5	-0,9
Tekstil- og bekledningsindustri	-14,0	-2,6	-14,1	-15,4	-0,3	2,4	6,3	-4,0	2,7
Trelast- og trevareindustri	-7,7	6,4	-6,0	-0,8	8,3	5,9	12,4	2,3	13,2
Treforedling	2,5	4,3	5,2	4,4	8,9	-0,0	4,3	-1,1	3,3
Forlag og grafisk industri	0,8	1,3	3,0	3,5	1,9	-0,0	-0,3	-4,6	12,0
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	-0,3	0,4	8,3	7,6	-2,8	-2,4	-0,6	0,7	12,6
Kjemiske råvarer	2,6	2,6	5,8	7,3	-3,6	4,4	2,9	0,6	0,9
Metallindustri	1,2	9,3	3,6	10,1	9,1	9,5	8,5	1,2	4,3
Verktedindustri	-6,2	1,9	-7,1	-1,8	0,6	2,8	6,4	-2,0	13,8
Bygging av skip og oljeplattformer	-11,1	-5,9	-13,1	-15,7	-5,6	-3,0	2,7	2,0	13,9
Møbelindustri og annen industri	-4,1	10,7	-0,5	6,1	14,9	15,6	7,3	-4,3	7,8
Kraftforsyning	-12,1	2,7	-9,0	7,5	1,9	-1,7	1,8	14,1	18,8
Vannforsyning	-3,8	0,2	-3,8	0,3	0,2	0,1	0,1	-1,2	-1,2
Bygge- og anleggsvirksomhet	-1,4	7,4	0,1	2,1	8,7	8,7	10,1	6,8	12,2
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	3,1	4,5	3,9	5,4	3,5	4,5	4,5	0,5	8,0
Hotell- og restaurantvirksomhet	-2,6	-0,3	-1,1	1,0	-0,2	0,3	-2,2	-2,2	0,0
Rørtransport	3,1	5,5	7,2	10,5	14,5	-5,0	2,5	0,2	7,8
Utenriks sjøfart	-5,7	-4,1	-8,1	-3,5	-3,4	-5,1	-4,5	-4,3	-4,2
Transport ellers	-1,8	3,3	1,9	4,1	2,0	3,1	4,0	0,7	0,8
Post og telekommunikasjon	6,1	6,5	9,9	4,7	9,1	7,7	4,7	1,9	4,1
Finansiell tjenesteyting	4,5	4,3	8,2	7,2	5,4	4,4	0,5	2,2	3,9
Boligtjenester (husholdninger)	2,3	2,8	2,5	2,6	2,7	2,8	3,0	3,1	3,2
Forretningsmessig tjenesteyting	3,1	3,8	5,3	2,8	2,7	4,7	4,8	3,3	14,1
Offentlig administrasjon og forsvar	-1,9	2,2	-1,9	2,0	1,4	2,0	3,5	-2,2	3,4
Undervisning	2,6	2,1	2,6	2,1	0,9	-0,4	5,4	-2,0	10,2
Helse- og sosialtjenester	4,2	2,4	2,8	1,5	2,0	2,3	4,0	1,0	5,9
Andre sosiale og personlige tjenester	2,3	3,3	2,3	2,7	2,8	3,6	4,0	3,2	4,5
Fastlands-Norge	0,2	3,2	2,0	2,7	2,8	3,5	3,9	1,0	7,5

Offentlig forvaltning ¹	-0,4	2,2	-0,9	1,8	1,4	1,5	4,1	-1,2	6,0
Statsforvaltningen ¹	-2,2	4,1	-2,5	3,5	3,6	3,9	5,3	-1,1	4,4
Sivil forvaltning	-2,2	4,9	-2,7	4,1	4,5	4,7	6,3	-0,5	5,2
Forsvar	-2,0	0,1	-1,3	0,6	-0,4	-0,6	0,8	-4,4	0,3
Kommuneforvaltningen ¹	1,3	0,4	0,7	0,2	-0,7	-0,8	2,9	-1,3	7,5

1 Fra 2002 er spesialhelsetjenesten overført fra kommune- til statsforvaltningen

Tabell 8. Produksjon. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2003	2004	03:3	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2
Produksjon i alt.	2,4	4,7	2,2	2,3	1,6	4,8	6,0	6,6	6,4	6,3
Jordbruk og skogbruk	1,2	1,5	2,0	1,1	1,1	1,2	2,0	1,1	1,3	1,6
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	-8,1	10,2	-22,1	-5,6	5,5	9,8	18,2	7,5	7,0	9,3
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	3,3	19,6	3,1	4,3	1,2	22,5	28,7	29,7	28,9	31,4
Utvinning av råolje og naturgass	3,5	20,9	2,8	4,3	1,6	24,4	30,4	31,0	30,3	33,9
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	-1,7	-5,5	12,2	8,9	-3,3	-3,3	-7,4	-9,3	-10,0	-7,8
Bergverksdrift	0,1	3,8	0,4	-0,4	1,9	2,4	6,8	4,0	3,0	1,4
Industri	0,3	4,5	0,8	1,9	3,8	3,8	5,4	5,1	4,0	3,9
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	-0,4	2,0	0,0	0,6	1,6	1,6	2,0	2,9	2,1	1,8
Tekstil- og bekledningsindustri	0,1	1,3	1,2	0,8	1,8	0,9	0,7	1,3	0,6	1,5
Trelast- og trevareindustri	2,0	1,2	2,2	1,7	1,6	1,1	0,7	1,2	0,4	1,9
Treforedling	-4,8	1,8	-1,9	-1,1	3,8	2,1	1,8	-0,2	-1,1	-1,3
Forlag og grafisk industri	-0,1	-0,1	0,1	-0,2	0,1	-0,3	0,1	-0,2	0,2	0,1
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	4,2	8,0	3,6	1,7	-1,1	6,8	12,4	14,3	11,3	14,2
Kjemiske råvarer	0,9	8,6	1,3	6,4	10,5	6,7	8,5	8,9	8,1	6,1
Metallindustri	0,0	18,1	4,1	8,2	19,4	18,4	18,8	16,0	8,4	4,5
Verktedindustri	-0,6	1,0	1,5	0,7	3,8	-0,1	-0,2	0,4	1,1	1,6
Bygging av skip og oljeplattformer	2,4	4,4	3,1	3,3	4,6	4,1	4,0	4,5	4,0	4,0
Møbelindustri og annen industri	-4,2	7,0	-19,9	1,8	1,3	1,5	30,4	1,7	1,2	2,4
Kraftforsyning	32,9	-7,1	23,8	12,4	-23,4	2,4	6,3	-1,9	-5,9	1,3
Vannforsyning	6,2	1,4	6,2	6,2	1,3	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
Bygge- og anleggsvirksomhet	3,2	3,4	2,9	2,7	1,8	3,3	4,2	4,3	4,5	3,8
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	-0,8	1,0	-0,2	-1,8	0,2	0,3	1,0	2,5	1,3	2,9
Hotell- og restaurantvirksomhet	2,5	2,0	2,1	2,5	2,6	1,9	1,7	1,9	0,9	1,1
Rørtransport	9,7	-15,2	7,6	4,9	-13,0	-16,2	-25,0	-8,8	10,2	8,4
Utenriks sjøfart	5,8	21,5	9,9	14,8	24,7	18,7	18,6	24,2	15,5	5,5
Transport ellers	1,6	0,4	2,6	0,7	-0,9	-0,7	0,1	3,0	3,1	4,8
Post og telekommunikasjon	-0,3	-1,0	-1,5	-1,9	-0,6	-1,1	-1,2	-1,1	-1,8	-0,6
Finansiell tjenesteyting	1,5	0,5	1,4	0,3	-0,8	0,5	-0,0	2,5	3,5	-0,7
Boligtjenester (husholdninger)	4,0	1,8	3,8	3,9	2,6	1,7	1,5	1,6	1,7	1,9
Forretningsmessig tjenesteyting	1,4	2,8	1,4	1,6	2,9	2,9	2,6	3,0	3,2	2,9
Offentlig administrasjon og forsvar	1,6	1,9	1,0	0,3	0,4	1,8	2,7	2,8	3,9	3,9
Undervisning	5,6	1,5	4,2	2,8	-0,5	1,6	2,6	2,5	3,4	2,8
Helse- og sosialtjenester	5,1	3,0	3,7	4,3	1,7	3,3	3,2	3,5	3,2	2,6
Andre sosiale og personlige tjenester	1,1	1,9	0,3	0,8	1,3	1,8	2,2	2,2	2,7	2,8
Fastlands-Norge	2,1	2,3	1,7	1,5	0,9	2,2	2,9	3,1	2,9	3,0

Offentlig forvaltning ¹	3,9	1,8	2,8	2,2	0,1	1,9	2,4	2,8	3,4	3,0
Statsforvaltningen ¹	3,1	1,7	2,3	1,7	0,3	1,7	2,3	2,6	3,5	3,7
Sivil forvaltning	3,6	1,4	2,7	2,3	0,0	1,4	1,9	2,2	3,4	3,5
Forsvar	0,3	3,4	0,2	-1,1	1,7	3,3	4,2	4,3	3,9	4,7
Kommuneforvaltningen ¹	4,6	1,9	3,2	2,7	-0,1	2,1	2,5	3,0	3,4	2,4

1 Fra 2002 er spesialhelsetjenesten overført fra kommune- til statsforvaltningen

**Tabell 9. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi.
Løpende priser. Millioner kroner**

	2003	2004	03:3	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2
Bruttonasjonalprodukt¹	1 561 915	1 687 983	383 806	408 549	411 331	406 551	418 040	452 061	439 574	459 040
Jordbruk og skogbruk	15 588	16 771	7 639	3 816	3 434	1 069	8 297	3 970	3 398	1 317
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	4 975	6 170	488	1 637	2 151	1 270	1 003	1 745	2 629	1 752
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	270 163	331 547	65 330	71 406	78 224	78 790	83 022	91 511	95 388	99 688
Utvinning av råolje og naturgass	265 659	327 249	63 935	70 242	77 252	77 109	82 072	90 815	94 730	98 482
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	4 504	4 299	1 395	1 164	972	1 681	950	696	658	1 206
Bergverksdrift	3 393	3 522	769	924	724	874	985	939	794	934
Industri	137 216	141 571	33 050	35 950	34 687	35 095	34 681	37 108	33 713	38 267
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	25 433	24 863	6 981	6 705	4 691	6 347	7 075	6 750	4 034	6 238
Tekstil- og bekledningsindustri	1 920	1 867	417	467	477	480	414	496	456	496
Trelast- og trevareindustri	5 747	6 168	1 337	1 415	1 520	1 600	1 413	1 635	1 561	1 892
Treforedling	4 172	4 522	1 166	1 096	1 135	1 142	1 144	1 101	1 048	1 056
Forlag og grafisk industri	15 587	15 501	3 738	4 006	4 175	3 699	3 697	3 930	3 981	4 099
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	14 008	12 750	3 098	3 639	3 278	3 430	2 651	3 390	2 658	3 890
Kjemiske råvarer	5 747	7 145	1 404	1 570	1 777	1 783	1 680	1 905	2 120	1 985
Metallindustri	8 009	12 737	2 061	2 492	3 095	3 143	3 213	3 286	3 488	3 206
Verkstedindustri	35 526	34 215	8 486	9 032	9 126	8 140	8 078	8 870	8 890	9 339
Bygging av skip og oljeplattformer	15 689	15 288	3 676	3 932	3 762	3 722	3 697	4 107	3 930	4 324
Møbelindustri og annen industri	5 380	6 514	685	1 596	1 650	1 608	1 619	1 637	1 546	1 742
Kraftforsyning	39 893	37 546	7 053	10 747	11 688	7 761	7 436	10 661	12 454	9 369
Vannforsyning	2 370	2 176	593	592	544	544	544	544	534	534
Bygge- og anleggsvirksomhet	64 389	72 459	15 085	17 000	16 905	18 052	17 464	20 038	18 939	20 782
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	125 848	131 824	30 722	33 994	30 719	32 450	32 129	36 526	31 165	36 258
Hotell- og restaurantvirksomhet	21 231	21 562	5 909	5 352	4 690	5 561	5 997	5 314	4 543	5 552
Rørtransport	23 104	20 304	5 433	6 229	5 682	5 118	3 748	5 757	6 303	6 008
Utenriks sjøfart	22 516	29 551	5 716	5 731	7 512	7 298	7 010	7 732	8 115	6 631
Transport ellers	52 064	52 082	12 892	13 722	12 192	12 905	12 802	14 183	12 084	13 564
Post og telekommunikasjon	30 102	30 361	7 326	7 798	7 808	7 436	7 406	7 710	7 324	7 388
Finansiell tjenesteyting	50 141	53 929	13 230	12 273	12 723	13 671	13 668	13 867	14 144	14 308
Boligtjenester (husholdninger)	83 805	87 675	21 129	21 313	21 572	21 828	21 989	22 286	22 600	22 927
Forretningsmessig tjenesteyting	141 747	152 270	33 543	37 864	38 426	36 483	36 236	41 125	41 173	42 887
Offentlig administrasjon og forsvar	70 450	73 156	17 819	17 757	18 259	17 125	18 674	19 098	18 185	18 802
Undervisning	70 392	72 798	16 253	18 236	19 008	17 416	16 479	19 895	19 139	19 940
Helse- og sosialtjenester	134 085	142 094	34 069	33 765	34 787	34 425	36 277	36 604	36 257	37 820
Andre sosiale og personlige tjenester	48 299	50 767	12 171	12 283	12 229	12 617	12 865	13 056	13 006	13 632
Fastlands-Norge (markedsverdi)	1 246 131	1 306 581	307 327	325 183	319 913	315 345	324 261	347 062	329 767	346 714
Indirekte målte bank- og finanstjenester	-39 166	-40 630	-9 989	-9 756	-9 623	-10 464	-10 332	-10 210	-10 435	-10 745
Merverdi og investeringsavgift	135 296	143 026	33 760	36 549	33 779	34 848	35 623	38 775	35 372	37 723
Andre produktskatter, netto	54 393	58 396	13 904	13 604	13 787	14 830	14 628	15 151	14 148	15 270
Statistiske avvik	-381	-2 944	-85	-238	-576	-453	-592	-1 323	-1 400	-1 569
Fastlands-Norge (basisverdi)	1 095 989	1 148 732	269 737	285 023	282 546	276 583	284 934	304 670	292 082	306 035

Offentlig forvaltning ²	257 069	266 968	63 657	65 088	66 967	63 608	66 123	70 270	68 019	70 821
Statsforvaltningen ²	109 620	116 677	27 950	27 316	28 832	27 878	29 920	30 046	29 183	30 986
Sivil forvaltning	95 206	101 648	24 456	23 638	25 020	24 274	26 266	26 088	25 549	27 144
Forsvar	14 414	15 029	3 493	3 678	3 812	3 604	3 654	3 958	3 634	3 842
Kommuneforvaltningen ²	147 449	150 291	35 707	37 772	38 135	35 730	36 203	40 223	38 836	39 835

1 Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi

2 Fra 2002 er spesialhelsetjenesten overført fra kommune- til statsforvaltningen

**Tabell 10. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi.
Faste 2002-priser. Millioner kroner**

	2003	2004	03:3	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2
Bruttonasjonalprodukt¹	1 524 818	1 569 186	376 017	398 771	393 205	382 561	382 971	410 448	389 592	401 098
Jordbruk og skogbruk	15 652	16 742	7 523	3 854	3 479	1 200	8 054	4 009	3 435	1 481
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	6 712	6 408	1 853	2 055	1 336	1 484	1 805	1 783	1 427	1 638
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	260 480	261 493	62 355	68 898	69 503	66 235	59 651	66 103	63 952	61 848
Utvinning av råolje og naturgass	255 706	256 069	60 961	67 597	68 360	64 195	58 463	65 050	62 855	59 874
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	4 774	5 424	1 394	1 302	1 143	2 041	1 188	1 053	1 096	1 975
Bergverksdrift	3 524	3 439	822	960	722	859	941	918	757	923
Industri	142 144	144 668	33 603	36 713	37 346	35 219	34 354	37 749	36 220	38 185
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	26 810	26 696	6 483	7 002	6 803	6 490	6 551	6 851	6 151	6 477
Tekstil- og bekledningsindustri	1 911	1 861	408	468	486	460	417	498	466	473
Trelast- og trevareindustri	5 618	5 976	1 281	1 414	1 489	1 541	1 356	1 590	1 523	1 745
Treforedling	5 350	5 579	1 384	1 388	1 387	1 361	1 383	1 447	1 372	1 406
Forlag og grafisk industri	15 664	15 870	3 765	4 060	4 281	3 775	3 765	4 049	4 083	4 228
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	13 521	13 723	3 180	3 725	3 532	3 486	3 119	3 586	3 454	3 848
Kjemiske råvarer	6 351	6 519	1 551	1 622	1 636	1 594	1 619	1 669	1 646	1 608
Metallindustri	9 368	10 238	2 270	2 453	2 538	2 554	2 486	2 660	2 569	2 665
Verkstedindustri	36 496	37 202	8 408	9 298	9 830	8 836	8 640	9 897	9 633	10 057
Bygging av skip og oljeplattformer	14 903	14 198	3 466	3 664	3 605	3 439	3 391	3 763	3 642	3 864
Møbelindustri og annen industri	6 151	6 807	1 408	1 621	1 757	1 684	1 627	1 739	1 682	1 815
Kraftforsyning	28 092	28 820	6 070	8 023	8 449	6 291	5 929	8 150	9 702	7 546
Vannforsyning	2 186	1 997	548	546	493	497	503	505	486	492
Bygge- og anleggsvirksomhet	60 802	65 300	14 305	16 038	15 832	16 258	15 553	17 657	16 420	17 715
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	129 147	135 073	31 494	35 732	32 044	32 694	32 948	37 387	32 206	35 392
Hotell- og restaurantvirksomhet	20 451	20 391	5 706	5 074	4 505	5 199	5 724	4 962	4 405	5 201
Rørtransport	20 946	22 106	5 170	5 500	5 794	5 761	4 912	5 639	5 804	6 211
Utenriks sjøfart	22 139	21 226	5 394	5 278	5 494	5 572	5 118	5 041	5 256	5 338
Transport ellers	51 880	54 084	13 348	13 746	12 389	13 506	14 108	14 081	12 266	13 735
Post og telekommunikasjon	30 615	32 283	7 528	8 085	8 065	7 805	8 005	8 409	8 076	8 097
Finansiell tjenesteyting	49 314	53 139	12 874	11 847	13 088	13 575	13 419	13 058	13 988	14 616
Boligtjenester (husholdninger)	80 387	82 606	20 142	20 292	20 440	20 564	20 708	20 894	21 077	21 232
Forretningsmessig tjenesteyting	139 174	144 644	32 514	36 788	37 006	34 891	34 108	38 639	38 163	39 816
Offentlig administrasjon og forsvar	69 411	70 853	17 568	17 410	18 050	16 674	17 889	18 240	17 222	17 576
Undervisning	66 005	67 077	15 265	17 040	17 910	16 055	15 023	18 090	17 359	17 920
Helse- og sosialtjenester	126 317	129 612	31 835	31 559	32 534	31 497	32 725	32 856	32 635	33 778
Andre sosiale og personlige tjenester	47 862	49 082	11 944	12 182	12 064	12 169	12 283	12 566	12 353	12 748
Fastlands-Norge (markedsverdi)	1 221 253	1 264 361	303 098	319 094	312 414	304 992	313 290	333 665	314 581	327 700
Indirekte målte bank- og finanstjenester	-39 453	-41 625	-9 963	-9 670	-10 378	-10 786	-10 504	-9 957	-10 895	-11 649
Merverdi og investeringsavgift	137 954	143 996	34 491	37 123	33 983	35 347	35 738	38 927	34 464	36 897
Andre produktskatter, netto	53 079	55 771	13 628	13 699	13 060	13 993	13 977	14 741	12 815	14 363
Statistiske avvik	-0	-0	-0	-0	-0	-0	-0	-0	-0	-0
Fastlands-Norge (basisverdi)	1 069 674	1 106 220	264 942	277 942	275 750	266 438	274 079	289 954	278 197	288 089

Offentlig forvaltning ²	245 464	250 416	60 593	61 979	64 291	59 820	61 373	64 933	62 805	64 753
Statsforvaltningen ²	105 444	110 647	26 697	26 356	27 970	26 495	27 941	28 241	27 197	28 350
Sivil forvaltning	91 050	96 219	23 193	22 678	24 236	23 034	24 468	24 481	23 796	24 857
Forsvar	14 395	14 428	3 504	3 678	3 734	3 460	3 473	3 760	3 401	3 493
Kommuneforvaltningen ²	140 019	139 770	33 896	35 623	36 321	33 325	33 432	36 692	35 609	36 403

1 Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi

2 Fra 2002 er spesialhelsetjenesten overført fra kommune- til statsforvaltningen

**Tabell 11. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoproduct etter næring, i basisverdi.
Prosentvis volumendring fra samme periode året før**

	2003	2004	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2
Bruttonasjonalprodukt¹	0,4	2,9	1,1	3,1	3,8	1,8	2,9	-0,9	4,8
Jordbruk og skogbruk	1,6	7,0	-1,7	4,2	28,0	7,1	4,0	-1,2	23,4
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	-20,6	-4,5	14,6	5,5	-3,5	-2,6	-13,2	6,8	10,4
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	-0,8	0,4	-2,2	3,2	7,0	-4,3	-4,1	-8,0	-6,6
Utvinning av råolje og naturgass	0,1	0,1	-3,0	2,2	6,5	-4,1	-3,8	-8,1	-6,7
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	-34,7	13,6	57,0	145,1	26,6	-14,8	-19,1	-4,1	-3,2
Bergverksdrift	6,9	-2,4	23,9	-11,9	-6,9	14,4	-4,4	4,8	7,4
Industri	-4,1	1,8	-1,9	0,4	1,7	2,2	2,8	-3,0	8,4
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	-2,6	-0,4	1,5	1,2	-1,7	1,0	-2,1	-9,6	-0,2
Tekstil- og bekledningsindustri	-14,0	-2,6	-14,1	-15,4	-0,3	2,4	6,3	-4,0	2,7
Trelast- og trevareindustri	-7,7	6,4	-6,0	-0,8	8,3	5,9	12,4	2,3	13,2
Treforedling	2,5	4,3	5,2	4,4	8,9	-0,0	4,3	-1,1	3,3
Forlag og grafisk industri	0,8	1,3	3,0	3,5	1,9	-0,0	-0,3	-4,6	12,0
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	-5,5	1,5	4,9	8,6	3,7	-1,9	-3,7	-2,2	10,4
Kjemiske råvarer	2,6	2,6	5,8	7,3	-3,6	4,4	2,9	0,6	0,9
Metallindustri	1,2	9,3	3,6	10,1	9,1	9,5	8,5	1,2	4,3
Verkstedindustri	-6,2	1,9	-7,1	-1,8	0,6	2,8	6,4	-2,0	13,8
Bygging av skip og oljeplattformer	-9,9	-4,7	-11,6	-14,0	-3,9	-2,2	2,7	1,0	12,3
Møbelindustri og annen industri	-4,1	10,7	-0,5	6,1	14,9	15,6	7,3	-4,3	7,8
Kraftforsyning	-12,8	2,6	-9,4	7,9	1,9	-2,3	1,6	14,8	19,9
Vannforsyning	-9,4	-8,6	-9,5	-10,3	-8,5	-8,2	-7,6	-1,4	-1,0
Bygge- og anleggsvirksomhet	-0,6	7,4	0,9	2,1	8,7	8,7	10,1	3,7	9,0
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	3,2	4,6	4,0	5,5	3,6	4,6	4,6	0,5	8,3
Hotell- og restaurantvirksomhet	-2,6	-0,3	-1,1	1,0	-0,2	0,3	-2,2	-2,2	0,0
Rørtransport	3,1	5,5	7,2	10,5	14,5	-5,0	2,5	0,2	7,8
Utenriks sjøfart	-5,7	-4,1	-8,1	-3,5	-3,4	-5,1	-4,5	-4,3	-4,2
Transport ellers	0,7	4,2	3,0	4,8	4,2	5,7	2,4	-1,0	1,7
Post og telekommunikasjon	5,3	5,5	8,0	4,0	7,7	6,3	4,0	0,1	3,7
Finansiell tjenesteyting	5,7	7,8	6,3	9,5	7,4	4,2	10,2	6,9	7,7
Boligtjenester (husholdninger)	2,3	2,8	2,5	2,6	2,7	2,8	3,0	3,1	3,2
Forretningsmessig tjenesteyting	3,1	3,9	5,2	2,9	2,9	4,9	5,0	3,1	14,1
Offentlig administrasjon og forsvar	-1,2	2,1	-1,5	1,0	0,7	1,8	4,8	-4,6	5,4
Undervisning	2,1	1,6	2,1	1,3	0,2	-1,6	6,2	-3,1	11,6
Helse- og sosialtjenester	2,4	2,6	1,4	1,5	2,0	2,8	4,1	0,3	7,2
Andre sosiale og personlige tjenester	1,5	2,5	2,0	2,2	2,0	2,8	3,2	2,4	4,8
Fastlands-Norge (markedsverdi)	0,7	3,5	1,9	3,1	3,1	3,4	4,6	0,7	7,4
Indirekte målte bank- og finanstjenester	0,9	5,5	2,6	8,0	5,7	5,4	3,0	5,0	8,0
Merverdi og investeringsavgift	2,0	4,4	3,3	4,9	4,1	3,6	4,9	1,4	4,4
Andre produktskatter, netto	0,2	5,1	0,7	7,0	3,3	2,6	7,6	-1,9	2,6
Statistiske avvik
Fastlands-Norge (basisverdi)	0,6	3,4	1,8	2,8	3,0	3,4	4,3	0,9	8,1

Offentlig forvaltning ²	-0,1	2,0	-0,5	1,1	0,9	1,3	4,8	-2,3	8,2
Statsforvaltningen ²	-0,9	4,9	-1,1	3,7	4,2	4,7	7,2	-2,8	7,0
Sivil forvaltning	-0,6	5,7	-1,1	4,3	5,0	5,5	7,9	-1,8	7,9
Forsvar	-2,7	0,2	-1,1	0,1	-0,7	-0,9	2,2	-8,9	0,9
Kommuneforvaltningen ²	0,5	-0,2	-0,1	-0,9	-1,6	-1,4	3,0	-2,0	9,2

1 Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi

2 Fra 2002 er spesialhelsetjenesten overført fra kommune- til statsforvaltningen

**Tabell 12. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoproduct etter næring, i basisverdi.
Prosentvis prisendring fra samme periode året før**

	2003	2004	03:3	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2
Bruttonasjonalprodukt¹	2,4	5,0	1,8	1,7	0,4	5,3	6,9	7,5	7,9	7,7
Jordbruk og skogbruk	-0,4	0,6	1,4	-0,0	2,1	-7,7	1,5	0,0	0,2	-0,1
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	-25,9	29,9	-71,2	-19,3	12,2	27,3	111,3	22,9	14,5	24,9
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	3,7	22,2	3,1	4,6	0,8	26,3	32,8	33,6	32,5	35,5
Utvinning av råolje og naturgass	3,9	23,0	2,8	4,5	1,2	27,5	33,9	34,3	33,4	36,9
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	-5,6	-16,0	30,0	21,2	-11,6	-11,3	-20,1	-26,1	-29,5	-25,9
Bergverksdrift	-3,7	6,3	-2,9	-4,5	4,3	2,8	12,0	6,3	4,6	-0,5
Industri	-3,5	1,4	-2,0	-1,1	3,6	-1,1	2,6	0,4	0,2	0,6
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	-5,1	-1,8	3,5	-2,3	-10,2	-1,9	0,3	2,9	-4,9	-1,5
Tekstil- og bekledningsindustri	0,4	-0,1	0,5	-0,2	1,8	-0,1	-3,0	-0,1	-0,5	0,6
Trelast- og trevareindustri	2,3	0,9	2,4	-0,4	1,2	-0,2	-0,2	2,8	0,3	4,4
Treforedling	-22,0	3,9	-11,4	-10,9	23,3	2,1	-1,9	-3,7	-6,6	-10,5
Forlag og grafisk industri	-0,5	-1,8	-0,5	-1,9	-2,3	-2,3	-1,1	-1,6	-0,0	-1,1
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	3,6	-10,3	1,0	-7,0	-8,5	-16,7	-12,7	-3,2	-17,1	2,7
Kjemiske råvarer	-9,5	21,1	-12,5	12,4	44,1	13,9	14,6	17,9	18,6	10,4
Metallindustri	-14,5	45,5	-4,2	15,3	86,6	47,8	42,3	21,6	11,4	-2,2
Verkstedindustri	-2,7	-5,5	1,0	-2,8	0,8	-7,9	-7,4	-7,7	-0,6	0,8
Bygging av skip og oljeplattformer	5,3	2,3	4,2	2,2	2,2	2,0	2,8	1,7	3,4	3,4
Møbelindustri og annen industri	-12,5	9,4	-51,5	-1,6	-5,3	-4,0	104,6	-4,4	-2,1	0,6
Kraftforsyning	42,0	-8,3	32,0	15,2	-26,3	2,9	7,9	-2,4	-7,2	0,7
Vannforsyning	8,4	0,5	8,4	8,1	2,4	0,2	-0,0	-0,6	-0,5	-0,9
Bygge- og anleggsvirksomhet	5,9	4,8	5,6	3,0	0,7	4,7	6,5	7,1	8,0	5,7
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	-2,6	0,2	-1,3	-4,9	-1,0	-1,3	-0,0	2,7	0,9	3,2
Hotell- og restaurantvirksomhet	3,8	1,9	4,0	3,4	3,7	1,5	1,2	1,5	-0,9	-0,2
Rørtransport	10,3	-16,7	8,0	5,0	-14,3	-17,8	-27,4	-9,9	10,7	8,9
Utenriks sjøfart	1,7	36,9	7,7	5,3	55,5	24,7	29,3	41,3	12,9	-5,1
Transport ellers	0,4	-4,0	3,1	-1,1	-4,0	-7,1	-6,0	0,9	0,1	3,4
Post og telekommunikasjon	-1,7	-4,4	-3,9	-4,9	-3,2	-4,4	-4,9	-4,9	-6,3	-4,2
Finansiell tjenesteyting	1,7	-0,2	1,5	-0,2	-2,2	-0,2	-0,9	2,5	4,0	-2,8
Boligtjenester (husholdninger)	4,3	1,8	4,2	4,1	2,8	1,6	1,2	1,6	1,6	1,7
Forretningsmessig tjenesteyting	1,8	3,4	1,8	1,6	3,5	3,5	3,0	3,4	3,9	3,0
Offentlig administrasjon og forsvar	1,5	1,7	0,4	-0,6	-0,1	1,4	2,9	2,7	4,4	4,2
Undervisning	6,6	1,8	4,9	3,2	-0,4	1,9	3,0	2,8	3,9	2,6
Helse- og sosialtjenester	6,1	3,3	4,4	4,7	1,6	3,8	3,6	4,1	3,9	2,4
Andre sosiale og personlige tjenester	0,9	2,5	-0,2	0,2	2,1	2,0	2,8	3,0	3,9	3,1
Fastlands-Norge (markedsverdi)	2,0	1,3	1,3	1,0	-0,3	1,2	2,1	2,1	2,4	2,3
Indirekte målte bank- og finanstjenester	-0,7	-1,7	-1,5	-2,9	-4,9	-1,5	-1,9	1,6	3,3	-4,9
Merverdi og investeringsavgift	-1,9	1,3	-3,7	2,2	-0,2	2,2	1,8	1,2	3,3	3,7
Andre produktskatter, netto	2,5	2,2	0,7	0,2	-2,3	4,8	2,6	3,5	4,6	0,3
Statistiske avvik	684,4	125,9	..	605,0	466,7	150,0	258,1
Fastlands-Norge (basisverdi)	2,5	1,3	1,8	0,8	-0,2	1,0	2,1	2,5	2,5	2,3

Offentlig forvaltning ²	4,7	1,8	3,1	2,2	-0,3	1,9	2,6	3,0	4,0	2,9
Statsforvaltningen ²	4,0	1,4	2,5	1,4	-0,6	1,4	2,3	2,7	4,1	3,9
Sivil forvaltning	4,6	1,0	3,0	2,1	-0,9	1,0	1,8	2,2	4,0	3,6
Forsvar	0,1	4,0	-1,0	-3,0	1,7	3,7	5,5	5,2	4,7	5,6
Kommuneforvaltningen ²	5,3	2,1	3,7	2,9	-0,0	2,3	2,8	3,4	3,9	2,1

1 Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi

2 Fra 2002 er spesialhelsetjenesten overført fra kommune- til statsforvaltningen

Tabell 13. Hovedtall for konsum. Løpende priser. Millioner kroner

	2003	2004	03:3	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2
Konsum i alt.	1 075 153	1 127 506	270 824	281 180	271 581	274 357	283 664	297 904	276 669	293 571
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	718 984	756 120	182 295	191 414	178 379	184 679	191 480	201 581	181 289	195 056
Konsum i husholdninger	687 874	722 239	174 584	183 467	169 852	176 365	183 089	192 934	172 035	186 005
Konsum i ideelle organisasjoner	31 111	33 881	7 711	7 947	8 528	8 315	8 391	8 648	9 255	9 051
Konsum i offentlig forvaltning ¹	356 169	371 386	88 529	89 766	93 201	89 678	92 184	96 323	95 379	98 515
Konsum i statsforvaltningen ¹	187 937	197 769	47 527	46 898	49 106	48 151	50 192	50 320	50 199	52 001
Konsum i statsforvaltningen, individuelt	100 758	107 876	25 625	25 046	26 667	26 505	27 464	27 240	27 662	28 806
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	29 711	30 528	7 313	7 506	7 690	7 473	7 525	7 841	7 643	7 860
Konsum i statsforvaltningen, kollektivt	57 468	59 364	14 589	14 346	14 749	14 172	15 202	15 240	14 893	15 336
Konsum i kommuneforvaltningen ¹	168 233	173 617	41 002	42 868	44 096	41 527	41 992	46 002	45 180	46 513
Konsum i kommuneforvaltningen, individuelt	135 250	139 468	32 663	34 525	35 554	33 401	33 318	37 196	36 610	37 873
Konsum i kommuneforvaltningen, kollektivt	32 982	34 149	8 339	8 343	8 542	8 126	8 674	8 807	8 571	8 641
Personlig konsum	954 993	1 003 464	240 583	250 985	240 600	244 586	252 263	266 016	245 561	261 735
Kollektivt konsum	120 161	124 041	30 241	30 194	30 981	29 772	31 401	31 888	31 107	31 836

1 Fra 2002 er spesialhelsetjenesten overført fra kommune- til statsforvaltningen

Tabell 14. Hovedtall for konsum. Faste 2002-priser. Millioner kroner

	2003	2004	03:3	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2
Konsum i alt.	1 044 047	1 082 758	263 834	273 231	261 841	264 096	271 831	284 991	262 661	277 755
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	700 911	731 886	178 800	187 204	172 438	178 851	185 429	195 167	174 027	186 904
Konsum i husholdninger	670 511	699 551	171 307	179 537	164 207	170 871	177 480	186 992	165 294	178 430
Konsum i ideelle organisasjoner	30 400	32 336	7 494	7 667	8 230	7 980	7 950	8 175	8 733	8 473
Konsum i offentlig forvaltning ¹	343 136	350 879	85 034	86 027	89 400	85 248	86 405	89 825	88 634	90 852
Konsum i statsforvaltningen ¹	182 469	188 440	45 862	45 370	47 377	46 175	47 346	47 542	47 016	48 132
Konsum i statsforvaltningen, individuelt	96 013	100 702	24 149	23 766	25 180	24 926	25 329	25 266	25 541	26 284
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	29 644	29 500	7 301	7 475	7 547	7 242	7 218	7 494	7 222	7 275
Konsum i statsforvaltningen, kollektivt	56 811	58 237	14 412	14 130	14 651	14 006	14 798	14 782	14 253	14 572
Konsum i kommuneforvaltningen ¹	160 667	162 439	39 172	40 656	42 022	39 073	39 059	42 284	41 618	42 720
Konsum i kommuneforvaltningen, individuelt	128 510	129 783	31 041	32 590	33 724	31 267	30 820	33 972	33 554	34 658
Konsum i kommuneforvaltningen, kollektivt	32 157	32 654	8 131	8 067	8 300	7 805	8 238	8 311	8 065	8 062
Personlig konsum	925 435	962 375	233 991	243 559	231 340	235 048	241 581	254 406	233 121	247 846
Kollektivt konsum	118 612	120 391	29 843	29 671	30 498	29 052	30 254	30 587	29 540	29 909

1 Fra 2002 er spesialhelsetjenesten overført fra kommune- til statsforvaltningen

Tabell 15. Hovedtall for konsum. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2003	2004	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2
Konsum i alt.	2,4	3,7	2,6	4,4	3,1	3,0	4,3	0,3	5,2
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	3,0	4,4	3,6	5,9	3,9	3,7	4,3	0,9	4,5
Konsum i husholdninger	2,8	4,3	3,5	5,9	3,8	3,6	4,2	0,7	4,4
Konsum i ideelle organisasjoner	7,1	6,4	6,8	6,7	6,1	6,1	6,6	6,1	6,2
Konsum i offentlig forvaltning ¹	1,4	2,3	0,4	1,6	1,4	1,6	4,4	-0,9	6,6
Konsum i statsforvaltningen ¹	1,0	3,3	0,1	2,2	2,8	3,2	4,8	-0,8	4,2
Konsum i statsforvaltningen, individuelt	4,9	4,9	3,3	3,5	4,9	4,9	6,3	1,4	5,4
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	-1,9	-0,5	-1,3	-0,0	-1,0	-1,1	0,2	-4,3	0,5
Konsum i statsforvaltningen, kollektivt	-3,6	2,5	-4,1	1,4	1,3	2,7	4,6	-2,7	4,0
Konsum i kommuneforvaltningen ¹	1,8	1,1	0,8	0,8	-0,2	-0,3	4,0	-1,0	9,3
Konsum i kommuneforvaltningen, individuelt	2,4	1,0	1,3	0,6	-0,3	-0,7	4,2	-0,5	10,8
Konsum i kommuneforvaltningen, kollektivt	-0,3	1,5	-0,9	1,5	0,3	1,3	3,0	-2,8	3,3
Personlig konsum	3,1	4,0	3,2	4,8	3,4	3,2	4,5	0,8	5,4
Kollektivt konsum	-2,3	1,5	-2,6	1,1	0,4	1,4	3,1	-3,1	2,9

1 Fra 2002 er spesialhelsetjenesten overført fra kommune- til statsforvaltningen

Tabell 16. Hovedtall for konsum. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2003	2004	03:3	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2
Konsum i alt.	3,0	1,1	2,3	1,7	-0,3	1,4	1,7	1,6	1,6	1,7
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	2,6	0,7	2,1	1,4	-0,7	1,2	1,3	1,0	0,7	1,1
Konsum i husholdninger	2,6	0,6	2,1	1,3	-0,9	1,1	1,2	1,0	0,6	1,0
Konsum i ideelle organisasjoner	2,3	2,4	1,7	2,7	2,3	2,6	2,6	2,1	2,3	2,5
Konsum i offentlig forvaltning ¹	3,8	2,0	2,8	2,5	0,6	2,0	2,5	2,8	3,2	3,1
Konsum i statsforvaltningen ¹	3,0	1,9	2,4	2,3	1,0	1,9	2,3	2,4	3,0	3,6
Konsum i statsforvaltningen, individuelt	4,9	2,1	4,0	4,7	1,6	2,2	2,2	2,3	2,3	3,1
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	0,2	3,3	0,1	-1,2	1,6	3,2	4,1	4,2	3,9	4,7
Konsum i statsforvaltningen, kollektivt	1,2	0,8	0,5	0,2	-0,3	0,3	1,5	1,5	3,8	4,0
Konsum i kommuneforvaltningen ¹	4,7	2,1	3,3	2,8	0,1	2,3	2,7	3,2	3,5	2,4
Konsum i kommuneforvaltningen, individuelt	5,2	2,1	3,7	3,1	0,1	2,3	2,7	3,4	3,5	2,3
Konsum i kommuneforvaltningen, kollektivt	2,6	2,0	1,8	1,6	0,4	2,3	2,7	2,5	3,3	2,9
Personlig konsum	3,2	1,0	2,5	2,0	-0,4	1,4	1,6	1,5	1,3	1,5
Kollektivt konsum	1,3	1,7	0,8	0,2	0,3	1,6	2,4	2,4	3,7	3,9

1 Fra 2002 er spesialhelsetjenesten overført fra kommune- til statsforvaltningen

Tabell 17. Konsum i husholdninger. Løpende priser. Millioner kroner

	2003	2004	03:3	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2
Konsum i husholdninger	687 874	722 239	174 584	183 467	169 852	176 365	183 089	192 934	172 035	186 005
Matvarer og alkoholfrie drikkevarer	96 225	97 961	24 358	25 878	23 161	24 516	24 515	25 768	22 799	24 705
Alkoholdrikker og tobakk mv.	29 535	31 462	7 547	7 898	7 322	8 039	7 879	8 221	7 243	8 126
Klær og skotøy	38 113	40 213	9 366	11 451	8 437	9 836	9 717	12 223	8 274	10 839
Bolig, lys og brensel	150 555	153 585	34 644	38 904	40 099	36 879	36 393	40 214	41 099	38 727
Møbler og husholdningsartikler mv.	42 543	44 719	10 671	12 682	10 277	10 189	11 097	13 157	10 212	10 941
Helsepleie	20 379	21 949	5 077	5 472	5 136	5 488	5 467	5 858	5 366	5 869
Transport	96 515	105 048	25 179	24 015	24 059	26 712	26 807	27 470	23 930	28 492
Post- og teletjenester	19 346	20 457	4 792	5 156	5 069	4 938	5 117	5 333	5 168	5 120
Kultur og fritid	87 601	92 109	23 231	24 089	20 511	21 980	24 228	25 391	21 231	22 924
Utdanning.	4 056	4 317	996	1 070	1 087	1 059	1 060	1 111	1 146	1 116
Hotell- og restauranttjenester.	40 439	40 930	10 991	10 301	9 092	10 459	11 158	10 221	8 995	10 537
Andre varer og tjenester	49 492	51 935	12 244	13 373	12 319	12 996	12 731	13 888	12 671	13 732
Husholdningenes kjøp i utlandet	31 897	38 363	11 471	7 218	7 490	9 065	13 265	8 543	8 319	10 880
Utlendingers kjøp i Norge	-18 823	-20 809	-5 982	-4 037	-4 208	-5 791	-6 346	-4 464	-4 421	-6 003
Varekonsum ¹	376 252	392 196	92 480	104 644	91 701	94 822	95 919	109 755	89 995	98 748
Tjenestekonsum ¹	298 548	312 489	76 614	75 642	74 869	78 269	80 251	79 100	78 141	82 380
Boligtjenester	114 928	120 185	28 886	29 227	29 588	29 891	30 143	30 562	31 046	31 473
Andre tjenester.	183 620	192 303	47 728	46 415	45 281	48 377	50 107	48 537	47 095	50 907

1 Konsumet av varer og tjenester inkluderer utlendingers kjøp i Norge, men ikke husholdningenes kjøp i utlandet

Tabell 18. Konsum i husholdninger. Faste 2002-priser. Millioner kroner

	2003	2004	03:3	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2
Konsum i husholdninger	670 511	699 551	171 307	179 537	164 207	170 871	177 480	186 992	165 294	178 430
Matvarer og alkoholfrie drikkevarer	93 110	93 110	23 371	24 901	22 098	23 211	23 256	24 546	21 467	23 045
Alkoholdrikker og tobakk mv.	29 209	28 960	7 425	7 895	6 684	7 416	7 253	7 607	6 460	7 317
Klær og skotøy	42 712	48 207	10 866	12 960	10 367	11 543	11 986	14 310	10 727	13 529
Bolig, lys og brensel	137 571	141 243	32 771	35 678	36 424	34 326	33 665	36 829	37 329	35 673
Møbler og husholdningsartikler mv.	42 831	45 371	10 762	12 750	10 427	10 273	11 298	13 373	10 419	11 052
Helsepleie	19 636	20 319	4 874	5 208	4 789	5 111	5 021	5 398	4 864	5 321
Transport	95 099	101 485	24 752	23 826	23 608	25 813	25 704	26 360	22 569	26 400
Post- og teletjenester	20 179	22 946	5 044	5 551	5 523	5 547	5 943	5 932	6 069	5 774
Kultur og fritid	87 845	92 526	23 411	24 390	20 550	21 983	24 345	25 647	21 179	22 827
Utdanning.	3 835	3 901	942	973	988	959	956	997	1 028	999
Hotell- og restauranttjenester.	39 338	38 995	10 726	9 918	8 680	9 974	10 691	9 649	8 448	9 880
Andre varer og tjenester	48 203	49 554	11 886	12 971	11 857	12 419	12 104	13 174	11 795	12 746
Husholdningenes kjøp i utlandet	29 451	33 041	10 358	6 480	6 313	7 883	11 393	7 452	7 162	9 523
Utlendingers kjøp i Norge	-18 507	-20 107	-5 881	-3 963	-4 102	-5 588	-6 135	-4 282	-4 223	-5 654
Varekonsum ¹	370 473	389 670	92 660	104 193	90 419	94 050	95 903	109 299	89 431	98 188
Tjenestekonsum ¹	289 095	296 947	74 170	72 827	71 577	74 527	76 320	74 523	72 923	76 374
Boligtjenester	110 453	113 378	27 651	27 882	28 083	28 223	28 398	28 675	28 917	29 127
Andre tjenester.	178 642	183 568	46 519	44 946	43 495	46 303	47 922	45 848	44 006	47 247

1 Konsumet av varer og tjenester inkluderer utlendingers kjøp i Norge, men ikke husholdningenes kjøp i utlandet

Tabell 19. Konsum i husholdninger. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2003	2004	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2
Konsum i husholdninger	2,8	4,3	3,5	5,9	3,8	3,6	4,2	0,7	4,4
Matvarer og alkoholfrie drikkevarer	0,4	0,0	0,6	3,6	-1,2	-0,5	-1,4	-2,9	-0,7
Alkoholdrikker og tobakk mv.	-2,2	-0,9	-1,9	4,7	-1,2	-2,3	-3,7	-3,4	-1,3
Klær og skotøy	15,5	12,9	14,9	18,9	13,5	10,3	10,4	3,5	17,2
Bolig, lys og brensel	1,0	2,7	-0,5	2,2	2,5	2,7	3,2	2,5	3,9
Møbler og husholdningsartikler mv.	3,6	5,9	5,5	8,9	5,4	5,0	4,9	-0,1	7,6
Helsepleie	4,2	3,5	3,2	4,0	3,3	3,0	3,6	1,6	4,1
Transport	1,6	6,7	3,7	8,5	4,2	3,8	10,6	-4,4	2,3
Post- og teletjenester	10,8	13,7	18,2	12,6	18,6	17,8	6,9	9,9	4,1
Kultur og fritid	3,6	5,3	5,2	6,8	5,7	4,0	5,2	3,1	3,8
Utdanning.	1,3	1,7	1,7	1,6	1,3	1,6	2,5	4,0	4,2
Hotell- og restauranttjenester.	-2,7	-0,9	-1,3	0,3	-0,7	-0,3	-2,7	-2,7	-0,9
Andre varer og tjenester	3,7	2,8	5,8	4,9	3,1	1,8	1,6	-0,5	2,6
Husholdningenes kjøp i utlandet	7,7	12,2	7,9	12,0	13,0	10,0	15,0	13,5	20,8
Utlendingers kjøp i Norge	1,3	8,6	5,4	12,8	11,2	4,3	8,1	2,9	1,2
Varekonsum ¹	3,5	5,2	4,0	8,2	4,5	3,5	4,9	-1,1	4,4
Tjenestekonsum ¹	1,4	2,7	2,5	3,0	2,7	2,9	2,3	1,9	2,5
Boligtjenester	2,1	2,6	2,3	2,5	2,6	2,7	2,8	3,0	3,2
Andre tjenester.	0,9	2,8	2,7	3,3	2,7	3,0	2,0	1,2	2,0

1 Konsumet av varer og tjenester inkluderer utlendingers kjøp i Norge, men ikke husholdningenes kjøp i utlandet

Tabell 20. Konsum i husholdninger. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2003	2004	03:3	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2
Konsum i husholdninger	2,6	0,6	2,1	1,3	-0,9	1,1	1,2	1,0	0,6	1,0
Matvarer og alkoholfrie drikkevarer	3,3	1,8	3,3	3,6	2,8	2,4	1,1	1,0	1,3	1,5
Alkoholdrikker og tobakk mv.	1,1	7,4	1,5	-0,2	8,1	6,8	6,9	8,0	2,4	2,5
Klær og skotøy	-10,8	-6,5	-11,0	-12,0	-10,5	-7,5	-5,9	-3,3	-5,2	-6,0
Bolig, lys og brensel	9,4	-0,6	6,6	5,7	-5,5	1,4	2,3	0,1	0,0	1,0
Møbler og husholdningsartikler mv.	-0,7	-0,8	-0,8	-0,7	-0,5	-0,4	-1,0	-1,1	-0,6	-0,2
Helsepleie	3,8	4,1	3,2	3,8	4,3	4,3	4,5	3,3	2,9	2,7
Transport	1,5	2,0	1,6	0,6	-0,4	2,3	2,5	3,4	4,0	4,3
Post- og teletjenester	-4,1	-7,0	-5,8	-7,4	-7,2	-8,4	-9,4	-3,2	-7,2	-0,4
Kultur og fritid	-0,3	-0,2	-1,0	-1,0	-0,9	-0,5	0,3	0,2	0,4	0,4
Utdanning.	5,8	4,6	5,5	6,4	6,1	6,5	4,8	1,3	1,4	1,2
Hotell- og restauranttjenester.	2,8	2,1	2,4	2,7	2,7	2,0	1,9	2,0	1,7	1,7
Andre varer og tjenester	2,7	2,1	2,3	1,9	1,7	2,2	2,1	2,3	3,4	3,0
Husholdningenes kjøp i utlandet	8,3	7,2	12,4	13,2	16,6	7,3	5,1	2,9	-2,1	-0,7
Utlendingers kjøp i Norge	1,7	1,8	1,6	1,3	1,0	1,9	1,7	2,3	2,1	2,4
Varekonsum ¹	1,6	-0,9	0,3	-0,5	-4,2	0,1	0,2	-0,0	-0,8	-0,2
Tjenestekonsum ¹	3,3	1,9	2,8	2,9	1,9	1,7	1,8	2,2	2,4	2,7
Boligtjenester	4,1	1,9	3,8	3,9	2,5	1,8	1,6	1,7	1,9	2,0
Andre tjenester.	2,8	1,9	2,3	2,3	1,6	1,6	1,9	2,5	2,8	3,1

1 Konsumet av varer og tjenester inkluderer utlendingers kjøp i Norge, men ikke husholdningenes kjøp i utlandet

Tabell 21. Bruttoinvestering i fast realkapital. Løpende priser. Millioner kroner

	2003	2004	03:3	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2
Bruttoinvestering i fast realkapital i alt.	270 995	304 398	68 355	68 041	68 484	72 089	75 497	88 328	76 180	86 377
Bygg og anlegg	134 510	151 303	34 004	35 916	33 802	36 728	37 446	43 327	38 617	41 246
Oljeboring, oljeleting, olje- og gasrørledning	27 438	31 205	7 091	6 489	6 835	7 685	7 505	9 180	9 266	11 906
Oljeutvinningsplattformer, bore-rigger og moduler	23 552	26 138	6 656	3 745	6 743	5 772	6 582	7 041	5 300	6 264
Skip og båter	7 086	8 650	2 338	-38	1 234	732	1 772	4 912	3 055	3 746
Transportmidler	11 429	13 296	2 186	2 845	3 196	3 049	3 636	3 416	3 499	4 343
Maskiner og utstyr	66 980	73 806	16 080	19 084	16 673	18 123	18 557	20 452	16 443	18 874
Jordbruk og skogbruk	4 805	5 052	1 357	1 173	887	1 507	1 412	1 244	887	1 525
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	3 353	3 023	945	486	484	498	540	1 501	433	671
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	58 559	67 713	16 472	12 344	16 166	16 037	16 550	18 960	16 848	19 855
Utvinning av råolje og naturgass	60 514	66 763	16 380	15 340	16 144	15 977	16 473	18 169	16 670	19 717
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	-1 955	950	92	-2 996	22	60	77	791	178	138
Bergverksdrift	494	754	94	144	194	126	139	295	179	298
Industri	18 134	19 199	4 136	5 433	3 794	4 878	4 960	5 567	3 712	5 053
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	4 535	4 560	1 015	1 320	954	1 292	1 170	1 144	908	1 378
Tekstil- og bekledningsindustri	159	62	33	20	15	7	20	20	40	25
Trelast- og trevareindustri	982	908	250	228	138	223	243	305	227	203
Treforedling	600	700	153	199	111	173	166	250	102	169
Forlag og grafisk industri	706	1 066	153	185	230	262	193	381	311	259
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	1 940	2 067	403	575	402	544	520	602	325	507
Kjemiske råvarer	1 520	2 428	292	523	272	560	847	749	680	930
Metallindustri	3 743	3 034	978	1 285	708	819	726	781	305	478
Verkstedindustri	2 399	3 190	589	756	771	744	786	889	408	768
Bygging av skip og oljeplattformer	925	472	104	167	85	119	99	169	106	126
Møbelindustri og annen industri	626	712	166	177	107	137	191	277	300	210
Kraftforsyning	7 595	8 616	1 918	2 702	1 481	2 117	2 166	2 852	1 290	2 248
Vannforsyning	1 357	1 993	390	404	392	471	586	544	398	569
Bygge- og anleggsvirksomhet	5 754	6 200	1 474	1 436	1 484	1 603	1 477	1 636	1 452	1 774
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	10 805	12 617	2 561	3 148	2 970	3 068	2 999	3 579	3 070	3 327
Hotell- og restaurantvirksomhet	2 139	2 076	553	565	488	518	537	533	503	579
Rørtransport	2 780	6 142	625	400	822	1 485	1 829	2 006	1 856	3 130
Utenriks sjøfart	2 058	3 234	860	-413	352	31	721	2 130	1 547	1 860
Transport ellers	13 785	14 995	2 713	3 316	3 429	2 947	4 284	4 334	4 075	4 912
Post og telekommunikasjon	5 484	6 012	1 268	1 269	1 785	1 268	1 739	1 220	1 949	1 611
Finansiell tjenesteyting	4 773	4 933	1 198	1 201	1 244	1 247	1 220	1 223	1 209	1 232
Boligtjenester (husholdninger)	53 884	62 682	12 875	13 837	14 811	15 226	15 487	17 158	18 581	17 828
Forretningsmessig tjenesteyting	23 503	26 416	5 442	6 511	6 436	6 313	6 310	7 357	7 101	7 071
Offentlig administrasjon og forsvar	16 332	17 638	4 318	4 356	4 094	4 129	4 009	5 406	4 074	4 769
Undervisning	10 494	9 424	2 518	2 588	1 991	2 190	2 310	2 932	1 889	2 188
Helse- og sosialtjenester	15 995	15 883	4 369	4 658	2 992	4 018	3 874	4 999	2 930	3 729
Andre sosiale og personlige tjenester	8 911	9 796	2 269	2 485	2 187	2 411	2 345	2 854	2 197	2 149
Fastlands-Norge	207 598	227 310	50 399	55 710	51 145	54 536	56 396	65 232	55 929	61 532

Offentlig forvaltning ¹	47 123	48 432	12 493	13 048	10 067	11 507	11 796	15 062	9 699	11 643
Statsforvaltningen ¹	19 816	22 308	5 298	5 450	4 996	5 659	4 793	6 860	4 853	6 123
Sivil forvaltning	17 670	20 453	4 744	4 996	4 480	5 140	4 353	6 480	4 505	5 637
Forsvar	2 146	1 855	554	454	516	519	440	380	348	486
Kommuneforvaltningen ¹	27 307	26 124	7 195	7 598	5 071	5 848	7 003	8 202	4 846	5 520

¹ Fra 2002 er spesialhelsetjenesten overført fra kommune- til statsforvaltningen

Tabell 22. Bruttoinvestering i fast realkapital. Faste 2002-priser. Millioner kroner

	2003	2004	03:3	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2
Bruttoinvestering i fast realkapital i alt.	269 218	293 758	67 673	66 901	66 958	69 798	72 802	84 201	72 526	82 029
Bygg og anlegg	131 310	142 564	33 155	34 896	32 310	34 754	35 060	40 440	35 558	37 805
Oljeboring, oljeleting, olje- og gasrørledning	27 211	30 243	6 905	6 409	6 674	7 545	7 177	8 847	8 987	11 456
Oljeutvinningsplattformer, borerigger og moduler	22 984	24 772	6 455	3 499	6 568	5 484	6 195	6 525	4 902	5 746
Skip og båter	6 963	8 219	2 263	-321	1 381	797	1 669	4 372	2 711	3 229
Transportmidler	10 898	11 913	2 000	2 774	3 024	2 533	3 436	2 920	3 262	4 007
Maskiner og utstyr	69 851	76 048	16 895	19 644	17 001	18 685	19 265	21 097	17 106	19 786
Jordbruk og skogbruk	4 933	5 077	1 387	1 202	892	1 514	1 409	1 263	892	1 525
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	3 432	2 871	936	464	489	494	519	1 368	405	606
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	57 671	65 335	16 072	11 982	15 799	15 592	15 856	18 088	16 093	18 886
Utvinning av råolje og naturgass	59 674	64 419	15 985	15 010	15 760	15 527	15 782	17 351	15 925	18 764
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	-2 003	916	87	-3 028	39	65	74	738	168	122
Bergverksdrift	500	742	96	144	190	122	138	293	177	290
Industri	18 417	19 158	4 219	5 468	3 774	4 866	4 965	5 554	3 714	5 058
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	4 598	4 535	1 035	1 328	946	1 284	1 167	1 138	906	1 367
Tekstil- og bekledningsindustri	160	60	34	20	15	7	19	20	37	25
Trelast- og trevareindustri	1 003	909	257	230	137	223	244	305	228	207
Treforedling	612	701	157	201	111	174	167	249	103	171
Forlag og grafisk industri	736	1 092	162	191	234	269	198	390	322	270
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	1 956	2 038	408	575	399	537	516	586	319	490
Kjemiske råvarer	1 548	2 444	299	527	271	564	859	749	690	936
Metallindustri	3 759	2 985	981	1 283	697	802	709	778	296	475
Verkstedindustri	2 464	3 226	610	770	774	755	801	897	414	781
Bygging av skip og oljeplattformer	950	476	108	169	85	120	99	171	106	129
Møbelindustri og annen industri	629	692	168	175	104	132	186	270	293	206
Kraftforsyning	7 965	8 894	2 024	2 808	1 523	2 193	2 241	2 937	1 333	2 337
Vannforsyning	1 324	1 875	382	393	373	444	547	510	365	520
Bygge- og anleggsvirksomhet	5 884	6 133	1 510	1 451	1 465	1 574	1 476	1 618	1 448	1 747
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	11 156	12 497	2 665	3 198	2 938	3 022	2 997	3 540	3 027	3 281
Hotell- og restaurantvirksomhet	2 227	2 105	581	579	491	526	552	537	505	585
Rørtransport	2 737	5 651	601	389	773	1 375	1 684	1 819	1 691	2 814
Utenriks sjøfart	1 878	3 174	828	-592	473	95	693	1 913	1 402	1 625
Transport ellers	13 633	14 369	2 564	3 283	3 466	2 754	4 217	3 931	3 945	4 740
Post og telekommunikasjon	5 823	6 293	1 355	1 329	1 850	1 329	1 834	1 279	2 060	1 716
Finansiell tjenesteyting	4 790	4 816	1 204	1 182	1 203	1 219	1 204	1 190	1 187	1 210
Boligtjenester (husholdninger)	52 394	58 862	12 503	13 387	14 112	14 357	14 439	15 953	17 056	16 284
Forretningsmessig tjenesteyting	23 375	25 480	5 443	6 411	6 289	6 090	6 068	7 033	6 750	6 711
Offentlig administrasjon og forsvar	16 137	16 841	4 259	4 299	3 933	3 954	3 818	5 136	3 831	4 481
Undervisning	10 341	8 994	2 480	2 529	1 921	2 106	2 196	2 772	1 781	2 061
Helse- og sosialtjenester	15 756	15 180	4 311	4 552	2 885	3 851	3 695	4 749	2 774	3 510
Andre sosiale og personlige tjenester	8 846	9 411	2 256	2 442	2 118	2 321	2 254	2 717	2 090	2 042
Fastlands-Norge	206 931	219 598	50 171	55 121	49 912	52 736	54 570	62 380	53 339	58 704

Offentlig forvaltning ¹	46 391	46 130	12 294	12 778	9 676	11 005	11 190	14 258	9 105	10 899
Statsforvaltningen ¹	19 625	21 333	5 244	5 387	4 809	5 424	4 566	6 534	4 567	5 748
Sivil forvaltning	17 456	19 521	4 678	4 937	4 311	4 919	4 128	6 164	4 233	5 276
Forsvar	2 169	1 811	567	450	498	505	438	371	334	472
Kommuneforvaltningen ¹	26 766	24 797	7 049	7 391	4 867	5 581	6 625	7 724	4 537	5 151

¹ Fra 2002 er spesialhelsetjenesten overført fra kommune- til statsforvaltningen

**Tabell 23. Bruttoinvestering i fast realkapital.
Prosentvis volumendring fra samme periode året før**

	2003	2004	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2
Bruttoinvestering i fast realkapital i alt.	-2,0	9,1	-9,4	0,6	2,6	7,6	25,9	8,3	17,5
Bygg og anlegg	2,0	8,6	3,7	3,7	8,2	5,7	15,9	10,1	8,8
Oljeboring, oljeleting, olje- og gasrørledning	1,9	11,1	-8,3	1,4	3,2	3,9	38,0	34,6	51,8
Oljeutvinningsplattformer, bore-rigger og moduler	-16,8	7,8	-50,1	0,1	-15,2	-4,0	86,5	-25,4	4,8
Skip og båter	-20,3	18,0	..	-61,8	-43,4	-26,2	..	96,4	305,3
Transportmidler	-0,1	9,3	-6,4	3,2	-20,7	71,8	5,3	7,9	58,2
Maskiner og utstyr	-3,0	8,9	-3,0	8,0	6,4	14,0	7,4	0,6	5,9
Jordbruk og skogbruk	6,4	2,9	3,5	2,6	2,7	1,6	5,0	-0,0	0,7
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	41,1	-16,4	-39,6	-61,3	-35,6	-44,5	195,1	-17,3	22,6
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	-1,0	13,3	-22,7	12,8	-0,1	-1,3	51,0	1,9	21,1
Utvinning av råolje og naturgass	14,0	8,0	5,2	17,4	1,8	-1,3	15,6	1,0	20,9
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	-93,3	-81,5	-15,0	..	327,3	87,9
Bergverksdrift	37,6	48,6	5,1	79,8	-20,8	43,7	103,3	-6,9	138,0
Industri	-17,5	4,0	-19,7	-2,2	-0,1	17,7	1,6	-1,6	3,9
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	-1,8	-1,4	-15,4	-14,6	13,8	12,7	-14,3	-4,2	6,4
Tekstil- og bekledningsindustri	23,2	-62,2	-62,7	-79,4	-80,3	-43,3	-0,1	148,3	271,4
Trelast- og trevareindustri	29,4	-9,3	22,0	-34,7	-27,2	-4,9	32,7	66,4	-7,0
Treforedling	-17,9	14,5	-3,2	16,1	9,3	6,1	24,4	-7,6	-1,4
Forlag og grafisk industri	3,2	48,3	-30,1	45,6	20,8	22,6	104,5	37,3	0,4
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	-25,1	4,2	-25,1	2,9	-8,2	26,5	2,0	-20,2	-8,8
Kjemiske råvarer	13,5	57,9	8,7	-13,8	38,5	187,0	42,2	154,5	65,9
Metallindustri	-36,0	-20,6	-18,9	11,4	-7,8	-27,7	-39,4	-57,5	-40,7
Verkstedindustri	-32,5	30,9	-28,1	52,9	30,5	31,2	16,4	-46,4	3,5
Bygging av skip og oljeplattformer	-7,7	-49,9	-56,7	-66,4	-71,4	-7,8	1,1	24,6	7,6
Møbelindustri og annen industri	-14,5	10,1	-20,5	-14,6	-19,3	10,6	54,1	181,0	56,0
Kraftforsyning	33,2	11,7	34,1	27,7	13,0	10,7	4,6	-12,5	6,6
Vannforsyning	12,7	41,6	13,0	44,4	52,7	43,4	29,8	-2,2	17,0
Bygge- og anleggsvirksomhet	5,8	4,2	4,3	4,6	3,4	-2,3	11,5	-1,1	11,0
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	-2,1	12,0	3,2	11,5	13,8	12,5	10,7	3,0	8,6
Hotell- og restaurantvirksomhet	-4,7	-5,5	2,9	-4,2	-5,0	-5,1	-7,4	2,8	11,2
Rørtransport	154,6	106,4	6,7	-0,5	41,7	180,0	367,4	118,7	104,6
Utenriks sjøfart	-50,7	69,0	..	-65,8	-63,1	-16,4	..	196,2	..
Transport ellers	21,0	5,4	-0,9	-14,3	-26,4	64,5	19,7	13,8	72,1
Post og telekommunikasjon	-28,7	8,1	-34,4	8,1	-6,8	35,4	-3,7	11,3	29,1
Finansiell tjenesteyting	-3,2	0,5	1,1	1,0	0,4	0,0	0,7	-1,4	-0,7
Boligtjenester (husholdninger)	-5,3	12,3	-0,7	2,8	12,4	15,5	19,2	20,9	13,4
Forretningsmessig tjenesteyting	-16,1	9,0	-8,6	2,8	12,7	11,5	9,7	7,3	10,2
Offentlig administrasjon og forsvar	-0,9	4,4	0,9	10,3	-1,4	-10,4	19,5	-2,6	13,3
Undervisning	17,2	-13,0	18,0	-27,5	-21,5	-11,4	9,6	-7,2	-2,1
Helse- og sosialtjenester	14,3	-3,7	4,8	-11,2	5,7	-14,3	4,3	-3,8	-8,9
Andre sosiale og personlige tjenester	-0,5	6,4	-1,3	3,0	11,0	-0,1	11,3	-1,3	-12,0
Fastlands-Norge	-2,2	6,1	-2,6	-1,0	3,0	8,8	13,2	6,9	11,3

Offentlig forvaltning ¹	9,2	-0,6	6,4	-5,2	-0,9	-9,0	11,6	-5,9	-1,0
Statsforvaltningen ¹	9,0	8,7	10,0	10,8	16,6	-12,9	21,3	-5,0	6,0
Sivil forvaltning	10,3	11,8	10,9	14,1	21,1	-11,7	24,8	-1,8	7,3
Forsvar	0,1	-16,5	1,1	-11,4	-14,4	-22,8	-17,6	-32,9	-6,6
Kommuneforvaltningen ¹	9,2	-7,4	4,0	-17,1	-13,6	-6,0	4,5	-6,8	-7,7

1 Fra 2002 er spesialhelsetjenesten overført fra kommune- til statsforvaltningen

**Tabell 24. Bruttoinvestering i fast realkapital.
Prosentvis prisendring fra samme periode året før**

	2003	2004	03:3	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2
Bruttoinvestering i fast realkapital i alt.	0,7	2,9	1,1	2,8	2,5	3,1	2,7	3,1	2,7	2,0
Bygg og anlegg	2,4	3,6	2,0	2,3	2,4	3,5	4,1	4,1	3,8	3,2
Oljeboring, oljeleting, olje- og gasrørledning	0,8	2,3	5,1	4,3	3,0	1,9	1,8	2,5	0,7	2,0
Oljeutvinningsplattformer, bore-rigger og moduler	2,5	3,0	4,3	7,4	2,5	3,5	3,0	0,8	5,3	3,6
Skip og båter	1,8	3,4	3,7	-88,1	-4,1	-8,7	2,7	853,0	26,0	26,3
Transportmidler	4,9	6,4	15,6	-1,9	-1,6	18,2	-3,2	14,0	1,5	-9,9
Maskiner og utstyr	-4,1	1,2	-5,5	1,3	3,1	1,2	1,2	-0,2	-2,0	-1,7
Jordbruk og skogbruk	-2,6	2,1	-3,2	1,3	3,0	2,3	2,5	1,0	0,0	0,4
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	-2,3	7,8	1,2	7,3	5,8	4,7	3,1	4,6	8,1	10,0
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	1,5	2,1	3,9	4,8	2,4	2,0	1,8	1,7	2,3	2,2
Utvinning av råolje og naturgass	1,4	2,2	4,1	4,1	2,5	2,1	1,9	2,5	2,2	2,1
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	-2,4	6,2	6,0	0,1	-44,0	-11,8	-1,0	8,4	90,1	22,8
Bergverksdrift	-1,2	2,8	-2,2	1,2	4,3	4,5	3,3	0,7	-0,8	-0,5
Industri	-1,5	1,8	-2,5	1,6	2,7	2,0	1,9	0,9	-0,6	-0,3
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	-1,4	2,0	-2,5	1,5	2,8	2,1	2,2	1,1	-0,7	0,2
Tekstil- og bekledningsindustri	-0,8	3,6	-2,6	1,5	0,3	2,1	6,6	4,5	7,1	1,1
Trelast- og trevareindustri	-2,1	1,9	-2,9	1,9	2,8	2,2	2,0	0,8	-1,0	-2,1
Treforedling	-2,1	1,9	-3,2	1,4	2,9	1,8	2,2	1,3	-0,9	-0,7
Forlag og grafisk industri	-4,1	1,9	-6,1	0,2	2,9	1,4	2,8	0,7	-1,5	-1,3
Oljeraffinerer, kjemisk og mineralisk industri	-0,8	2,2	-1,4	1,7	2,0	2,4	1,9	2,5	1,2	2,2
Kjemiske råvarer	-1,8	1,2	-3,3	1,5	2,9	1,2	1,2	0,8	-1,8	-0,0
Metallindustri	-0,4	2,1	-1,0	1,9	3,0	2,9	2,8	0,3	1,2	-1,5
Verkstedindustri	-2,7	1,6	-3,9	1,3	3,0	1,1	1,6	1,0	-1,1	-0,3
Bygging av skip og oljeplattformer	-2,7	2,0	-4,0	1,3	3,4	1,7	2,6	0,5	-0,3	-1,1
Møbelindustri og annen industri	-0,5	3,3	-1,8	2,3	3,4	4,0	4,4	1,8	-0,0	-1,6
Kraftforsyning	-4,6	1,6	-7,0	0,5	2,5	1,7	2,0	0,9	-0,5	-0,4
Vannforsyning	2,5	3,7	1,7	2,4	2,4	3,5	4,8	3,7	3,8	3,2
Bygge- og anleggsvirksomhet	-2,2	3,4	-2,4	2,5	4,2	4,6	2,5	2,1	-1,1	-0,3
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	-3,1	4,2	-4,3	2,5	4,8	5,7	4,1	2,8	0,3	-0,2
Hotell- og restaurantvirksomhet	-3,9	2,6	-5,6	2,0	3,6	3,1	2,3	1,7	0,2	0,3
Rørtransport	1,6	7,0	5,5	3,5	7,5	6,2	4,5	7,3	3,2	3,0
Utenriks sjøfart	9,6	-7,0	3,3	-29,7	-21,1	-72,8	0,3	59,6	48,5	252,1
Transport ellers	1,1	3,2	8,6	-0,4	-1,2	8,1	-4,0	9,2	4,4	-3,2
Post og telekommunikasjon	-5,8	1,4	-7,3	1,1	3,0	1,3	1,3	-0,1	-1,9	-1,6
Finansiell tjenesteyting	-0,4	2,8	-0,5	3,6	4,7	3,7	1,8	1,1	-1,4	-0,5
Boligtjenester (husholdninger)	2,8	3,5	2,5	2,4	2,3	3,5	4,2	4,1	3,8	3,2
Forretningsmessig tjenesteyting	0,5	3,1	-0,3	1,8	2,1	3,4	4,0	3,0	2,8	1,6
Offentlig administrasjon og forsvar	1,2	3,5	1,1	1,5	3,1	3,3	3,6	3,9	2,2	1,9
Undervisning	1,5	3,2	1,2	2,5	2,6	2,9	3,6	3,4	2,3	2,0
Helse- og sosialtjenester	1,5	3,1	1,0	2,7	2,7	3,1	3,4	2,9	1,8	1,8
Andre sosiale og personlige tjenester	0,7	3,3	0,3	2,4	3,0	3,6	3,4	3,2	1,8	1,4
Fastlands-Norge	0,3	3,2	0,1	2,0	2,6	3,6	2,9	3,5	2,3	1,4

Offentlig forvaltning ¹	1,6	3,4	1,3	2,2	2,8	3,2	3,7	3,4	2,4	2,2
Statsforvaltningen ¹	1,0	3,6	0,7	1,8	3,1	3,4	3,9	3,8	2,3	2,1
Sivil forvaltning	1,2	3,5	1,0	1,7	2,9	3,2	4,0	3,9	2,4	2,2
Forsvar	-1,1	3,5	-1,6	2,6	4,9	4,1	2,9	1,6	0,4	0,2
Kommuneforvaltningen ¹	2,0	3,3	1,7	2,6	2,7	3,2	3,6	3,3	2,5	2,3

1 Fra 2002 er spesialhelsetjenesten overført fra kommune- til statsforvaltningen

Tabell 25. Eksport. Løpende priser. Millioner kroner

	2003	2004	03:3	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2
Eksport i alt	645 063	736 578	155 343	174 166	177 975	177 854	184 263	196 485	197 674	206 428
Varer	485 583	555 227	114 110	132 204	135 181	132 902	138 308	148 835	150 818	159 161
Råolje og naturgass ¹	280 778	335 932	65 576	73 407	80 638	79 838	85 453	90 003	95 320	101 564
Skip, nybygde	5 147	2 459	1 412	1 535	630	793	477	559	129	549
Skip, eldre	5 156	4 322	557	2 164	1 462	1 768	870	222	495	119
Oljeplattformer og moduler, nye	347	500	24	96	11	451	33	5	1	910
Oljeplattformer, eldre	3 326	177	39	3 251	27	46	44	60	35	34
Oljevirkksomhet, diverse varer	172	111	43	42	39	2	15	55	24	17
Fly og helikoptere	1 935	1 875	1 138	499	636	461	364	414	-	3
Tradisjonelle varer	188 722	209 851	45 321	51 210	51 738	49 543	51 052	57 517	54 814	55 965
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	9 096	10 090	2 063	2 549	2 399	2 473	2 422	2 796	2 590	3 014
Bergverksprodukter	3 545	4 365	1 215	1 034	642	777	1 584	1 362	685	857
Industriprodukter	174 461	194 465	41 521	47 212	48 454	46 090	46 726	53 194	50 628	51 355
Nærings- og nytelsesmidler	21 435	22 810	4 713	6 758	5 818	4 483	5 139	7 370	5 981	4 734
Tekstiler, beklæringsvarer og skotøy	2 213	2 218	551	577	541	527	546	604	524	565
Trevarer	2 568	2 604	625	628	704	646	611	643	607	727
Treforedlingsprodukter	10 638	11 536	2 825	2 748	2 968	2 843	2 850	2 875	2 789	2 847
Grafiske produkter	585	576	139	152	155	127	138	156	151	149
Raffinerte oljeprodukter	15 182	15 650	3 377	3 967	4 178	2 977	3 957	4 538	3 472	4 535
Kjemiske råvarer mv.	17 220	19 259	4 298	4 459	4 829	4 539	4 820	5 071	5 203	5 037
Kjemiske og mineralske produkter	12 779	14 412	3 067	3 251	3 429	3 845	3 580	3 558	3 629	4 059
Metaller	37 853	48 839	9 384	9 906	12 003	11 925	11 765	13 146	13 517	13 248
Verkstedprodukter	50 021	51 949	11 677	13 617	12 596	13 066	12 200	14 086	13 702	14 394
Andre industriprodukter	3 967	4 612	865	1 149	1 233	1 112	1 120	1 147	1 053	1 060
Elektrisk kraft	1 620	931	522	415	243	203	320	165	911	739
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	173 540	194 201	41 944	47 243	47 560	46 566	47 095	52 979	51 342	51 430
Tjenester	159 480	181 351	41 233	41 962	42 794	44 952	45 955	47 650	46 856	47 267
Bruttofrakter, utenriks sjøfart	71 880	84 500	18 465	18 713	20 335	20 806	20 937	22 422	22 598	21 037
Oljevirkksomhet, diverse tjenester	951	950	243	249	250	235	216	249	243	225
Oljeboringstjenester mv.	6 224	8 905	1 433	2 143	1 912	1 942	2 762	2 289	2 436	2 991
Rørtransport	10 188	9 120	2 379	2 806	2 349	2 054	1 742	2 975	2 985	2 703
Reisetrafikk	18 823	20 809	5 982	4 037	4 208	5 791	6 346	4 464	4 421	6 003
Andre tjenester	51 414	57 067	12 731	14 014	13 740	14 124	13 952	15 251	14 173	14 308
Samferdsel	10 285	11 618	2 418	2 820	2 636	2 876	2 946	3 160	2 462	3 124
Finans- og forretningstjenester	32 221	36 513	8 015	8 732	8 918	9 082	8 836	9 677	9 284	8 908
Tjenester ellers	8 908	8 936	2 298	2 462	2 186	2 166	2 170	2 414	2 427	2 276

1 Endret omfang fra publiseringer i 2003 og tidligere; Aggregatet omfatter nå alle petroleumprodukter der olje- og gassnæringen står for mer enn 50 prosent av eksportverdien

Tabell 26. Eksport. Faste 2002-priser. Millioner kroner

	2003	2004	03:3	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2
Eksport i alt	634 110	640 028	150 884	168 666	164 055	160 267	153 734	161 972	157 016	160 388
Varer	482 242	478 937	112 263	130 395	125 199	119 019	112 475	122 244	117 852	118 423
Råolje og naturgass ¹	272 223	270 986	62 917	70 971	72 450	68 180	63 278	67 077	66 584	65 541
Skip, nybygde	5 078	2 311	1 382	1 489	601	751	447	512	117	494
Skip, eldre	5 758	3 740	581	2 454	1 164	1 598	794	184	342	98
Oljeplattformer og moduler, nye	336	467	23	92	10	421	31	5	1	821
Oljeplattformer, eldre	3 326	177	39	3 251	27	46	44	60	35	34
Oljevirkosomhet, diverse varer	171	110	42	41	38	2	14	56	24	16
Fly og helikoptere	2 407	2 320	1 448	658	903	496	431	490	-	4
Tradisjonelle varer	192 944	198 825	45 830	51 439	50 004	47 525	47 436	53 860	50 749	51 416
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	10 101	10 514	2 478	2 773	2 482	2 526	2 511	2 994	2 526	2 775
Bergverksprodukter	3 691	4 171	1 282	1 073	610	766	1 511	1 285	619	795
Industriprodukter	178 187	183 476	41 719	47 340	46 741	44 093	43 194	49 448	46 867	47 299
Nærings- og nytelsesmidler	23 229	22 991	5 063	7 307	6 217	4 653	5 103	7 018	5 765	4 604
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	2 240	2 227	536	562	548	520	542	617	566	566
Trevarer	2 374	2 307	546	578	603	572	540	592	560	659
Treforedlingsprodukter	11 260	11 833	2 965	2 877	3 027	2 915	2 890	3 001	2 857	2 917
Grafiske produkter	688	794	159	184	207	196	166	225	164	212
Raffinerte oljeprodukter	13 748	12 064	3 051	3 609	3 679	2 388	2 830	3 167	2 451	2 656
Kjemiske råvarer mv.	17 174	17 451	4 292	4 341	4 412	4 142	4 392	4 505	4 396	4 349
Kjemiske og mineralske produkter	13 644	13 939	3 274	3 491	3 504	3 697	3 278	3 459	3 465	3 957
Metaller	37 818	40 483	9 288	9 383	10 313	10 011	9 574	10 584	10 676	10 637
Verkstedprodukter	52 116	55 147	11 705	13 929	13 057	13 894	12 950	15 246	14 903	15 768
Andre industriprodukter	3 896	4 242	840	1 079	1 174	1 104	930	1 034	1 064	973
Elektrisk kraft	964	665	351	253	171	140	220	134	737	546
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	179 195	186 761	42 779	47 830	46 325	45 136	44 606	50 694	48 298	48 759
Tjenester	151 868	161 092	38 621	38 271	38 856	41 248	41 259	39 728	39 164	41 964
Bruttofrakter, utenriks sjøfart	67 664	64 871	16 487	16 132	16 791	17 031	15 642	15 406	16 063	16 313
Oljevirkosomhet, diverse tjenester	923	883	234	237	237	219	200	227	222	203
Oljeboringstjenester mv.	6 339	9 659	1 413	2 218	2 008	2 075	2 952	2 624	2 856	3 483
Rørtransport	7 965	10 605	2 103	2 043	2 405	2 648	2 814	2 738	2 393	2 840
Reisetrafikk	18 507	20 107	5 881	3 963	4 102	5 588	6 135	4 282	4 223	5 654
Andre tjenester	50 469	54 967	12 502	13 678	13 313	13 686	13 517	14 451	13 407	13 471
Samferdsel	10 079	11 431	2 451	2 752	2 564	2 863	3 019	2 985	2 344	2 969
Finans- og forretningstjenester	31 605	34 849	7 787	8 497	8 588	8 735	8 391	9 135	8 692	8 344
Tjenester ellers	8 785	8 688	2 265	2 430	2 161	2 088	2 106	2 332	2 370	2 158

1 Endret omfang fra publiseringer i 2003 og tidligere; Aggregatet omfatter nå alle petroleumsprodukter der olje- og gassnæingen står for mer enn 50 prosent av eksportverdien

Tabell 27. Eksport. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2003	2004	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2
Eksport i alt	1,6	0,9	3,9	5,0	1,2	1,9	-4,0	-4,3	0,1
Varer	2,6	-0,7	4,6	4,8	-0,9	0,2	-6,3	-5,9	-0,5
Råolje og naturgass ¹	-0,6	-0,5	-5,9	4,2	-0,9	0,6	-5,5	-8,1	-3,9
Skip, nybygde	-29,7	-54,5	106,3	-60,8	11,9	-67,7	-65,6	-80,5	-34,2
Skip, eldre	136,9	-35,0	507,1	62,1	-20,3	36,6	-92,5	-70,7	-93,9
Oljeplattformer og moduler, nye	342,0	38,9	104,5	-44,7	108,1	32,2	-95,0	-91,2	95,0
Oljeplattformer, eldre	480,5	-94,7	528,8	80,0	119,0	12,8	-98,2	29,6	-26,1
Oljevirkksomhet, diverse varer	48,7	-35,8	0,7	-11,3	-95,5	-66,5	34,5	-36,2	717,8
Fly og helikoptere	0,2	-3,6	19,9	..	65,7	-70,3	-25,6	..	-99,2
Tradisjonelle varer	5,1	3,0	9,5	5,1	-1,2	3,5	4,7	1,5	8,2
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	15,6	4,1	11,4	10,4	-2,9	1,4	8,0	1,7	9,9
Bergverksprodukter	10,4	13,0	12,0	-3,4	8,6	17,9	19,8	1,6	3,8
Industriprodukter	5,6	3,0	9,9	5,1	-1,2	3,5	4,5	0,3	7,3
Nærings- og nytelsesmidler	-3,5	-1,0	0,5	6,7	-7,5	0,8	-3,9	-7,3	-1,0
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	-3,7	-0,6	-9,3	-10,4	-2,0	1,0	9,9	3,4	8,8
Trevarer	-9,9	-2,8	-12,2	-6,0	-6,0	-1,1	2,4	-7,1	15,2
Treforedlingsprodukter	1,6	5,1	2,3	10,8	8,5	-2,5	4,3	-5,6	0,1
Grafiske produkter	20,3	15,4	31,3	12,5	22,0	4,3	22,1	-20,8	8,1
Raffinerte oljeprodukter	27,2	-12,2	72,2	11,0	-36,7	-7,2	-12,3	-33,4	11,2
Kjemiske råvarer mv.	7,6	1,6	7,3	7,1	-6,4	2,3	3,8	-0,4	5,0
Kjemiske og mineralske produkter	5,7	2,2	5,3	6,2	3,3	0,1	-0,9	-1,1	7,0
Metaller	11,6	7,0	19,0	12,6	0,3	3,1	12,8	3,5	6,3
Verkstedprodukter	3,7	5,8	6,3	-3,5	7,2	10,6	9,5	14,1	13,5
Andre industriprodukter	-9,2	8,9	-5,6	9,8	21,6	10,7	-4,2	-9,3	-11,9
Elektrisk kraft	-63,2	-31,0	-40,4	-14,6	-12,2	-37,4	-47,1	331,4	288,9
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	3,8	4,2	6,6	4,7	1,8	4,3	6,0	4,3	8,0
Tjenester	-1,5	6,1	1,7	5,8	7,8	6,8	3,8	0,8	1,7
Bruttofrakter, utenriks sjøfart	-5,7	-4,1	-8,1	-3,5	-3,4	-5,1	-4,5	-4,3	-4,2
Oljevirkksomhet, diverse tjenester	76,4	-4,3	71,4	-0,6	3,0	-14,6	-4,5	-6,2	-7,5
Oljeboringstjenester mv.	1,7	52,4	42,3	38,7	64,7	108,9	18,3	42,2	67,8
Rørtransport	10,0	33,1	22,4	30,8	33,7	33,8	34,0	-0,5	7,2
Reisetrafikk	1,3	8,6	5,4	12,8	11,2	4,3	8,1	2,9	1,2
Andre tjenester	0,7	8,9	5,7	9,5	12,9	8,1	5,7	0,7	-1,6
Samferdsel	-11,5	13,4	3,6	2,1	21,0	23,2	8,5	-8,5	3,7
Finans- og forretningstjenester	3,5	10,3	3,7	12,6	13,5	7,8	7,5	1,2	-4,5
Tjenester ellers	7,3	-1,1	16,2	6,7	1,2	-7,0	-4,1	9,7	3,3

¹ Endret omfang fra publiseringer i 2003 og tidligere; Aggregatet omfatter nå alle petroleumsprodukter der olje- og gassnæingen står for mer enn 50 prosent av eksportverdien

Tabell 28. Eksport. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2003	2004	03:3	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2
Eksport i alt	1,7	13,1	3,0	3,7	5,4	13,5	16,4	17,5	16,0	16,0
Varer	0,7	15,1	1,7	2,3	4,3	16,1	21,0	20,1	18,5	20,4
Råolje og naturgass ¹	3,1	20,2	2,6	4,0	1,4	23,1	29,6	29,7	28,6	32,3
Skip, nybygde	1,4	5,0	3,2	4,4	5,5	4,9	4,5	5,9	5,0	5,2
Skip, eldre	-10,4	29,0	1,2	-3,9	39,9	23,9	14,3	36,6	15,4	10,2
Oljeplattformer og moduler, nye	3,3	3,7	4,0	4,3	4,7	4,2	4,0	4,7	3,6	3,5
Oljeplattformer, eldre	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Oljevirksomhet, diverse varer	0,6	0,5	5,4	7,0	2,2	1,7	4,0	-2,6	-3,5	3,9
Fly og helikoptere	-19,6	0,5	-10,8	-45,1	-34,3	-6,3	7,5	11,5	..	-17,1
Tradisjonelle varer	-2,2	7,9	1,1	1,5	9,1	6,5	8,8	7,3	4,4	4,4
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	-10,0	6,6	-16,8	-5,9	2,7	7,6	15,8	1,6	6,1	10,9
Bergverksprodukter	-4,0	9,0	-1,7	-3,9	6,0	6,9	10,6	10,0	5,0	6,2
Industriprodukter	-2,1	8,3	1,4	2,6	10,2	6,4	8,7	7,9	4,2	3,9
Nærings- og nytelsesmidler	-7,7	7,5	-5,4	-3,8	2,8	4,0	8,2	13,5	10,9	6,7
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	-1,2	0,8	4,3	2,9	7,8	2,5	-1,9	-4,7	-6,3	-1,5
Trevarer	8,2	4,4	8,6	11,1	12,8	5,6	-1,1	0,0	-7,2	-2,3
Treforedlingsprodukter	-5,5	3,2	-0,8	-0,2	6,3	2,9	3,5	0,3	-0,4	0,1
Grafiske produkter	-15,0	-14,7	-6,0	-20,7	-3,0	-31,5	-4,8	-15,9	23,0	8,6
Raffinerte oljeprodukter	10,4	17,5	11,0	2,0	0,9	14,6	26,3	30,4	24,8	37,0
Kjemiske råvarer mv.	0,3	10,1	0,6	7,3	14,1	7,4	9,6	9,6	8,1	5,7
Kjemiske og mineralske produkter	-6,3	10,4	-4,6	-3,0	4,7	10,2	16,6	10,4	7,0	-1,4
Metaller	0,1	20,5	4,8	10,0	21,8	21,3	21,6	17,6	8,8	4,6
Verkstedprodukter	-4,0	-1,9	1,4	0,2	8,0	-3,6	-5,6	-5,5	-4,7	-2,9
Andre industriprodukter	1,8	6,8	3,6	9,6	5,6	2,9	16,9	4,2	-5,8	8,1
Elektrisk kraft	68,0	-16,7	78,7	-13,5	-41,6	18,0	-2,0	-24,9	-13,1	-6,4
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	-3,2	7,4	0,3	1,1	9,8	6,4	7,7	5,8	3,5	2,2
Tjenester	5,0	7,2	7,0	8,3	9,2	6,2	4,3	9,4	8,6	3,4
Bruttofrakter, utenriks sjøfart	6,2	22,6	10,7	15,9	26,1	19,8	19,5	25,5	16,2	5,6
Oljevirksomhet, diverse tjenester	3,1	4,4	3,5	3,8	4,7	4,2	4,0	4,7	3,6	3,5
Oljeboringstjenester mv.	-1,8	-6,1	7,3	4,0	-3,4	-3,4	-7,7	-9,7	-10,4	-8,2
Rørtransport	27,9	-32,8	22,4	10,0	-31,1	-35,9	-45,3	-20,9	27,7	22,7
Reisetrafikk	1,7	1,8	1,6	1,3	1,0	1,9	1,7	2,3	2,1	2,4
Andre tjenester	1,9	1,9	2,3	1,4	1,5	1,7	1,4	3,0	2,4	2,9
Samferdsel	2,0	-0,4	2,6	0,9	-2,3	-1,2	-1,1	3,3	2,1	4,7
Finans- og forretningstjenester	1,9	2,8	2,1	2,0	3,1	2,7	2,3	3,1	2,9	2,7
Tjenester ellers	1,4	1,4	1,1	-0,0	0,7	1,4	1,5	2,2	1,2	1,7

1 Endret omfang fra publiseringer i 2003 og tidligere; Aggregatet omfatter nå alle petroleumsprodukter der olje- og gassnæringen står for mer enn 50 prosent av eksportverdien

Tabell 29. Import. Løpende priser. Millioner kroner

	2003	2004	03:3	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2
Import i alt	433 247	498 464	111 711	114 093	115 363	121 046	129 818	132 237	119 885	135 738
Varer	293 193	337 963	71 513	78 242	79 951	83 046	84 437	90 529	81 843	92 396
Råolje og naturgass ¹	1 824	1 872	331	437	228	405	663	576	852	576
Skip, nybygde og eldre	6 942	5 800	1 808	1 042	995	1 062	914	2 829	598	1 008
Oljeplattformer og moduler, nybygde og eldre	297	1 596	26	69	805	78	694	19	15	32
Oljevirkosomhet, diverse varer	2 531	5 004	679	754	1 086	1 355	1 177	1 386	972	987
Fly og helikoptere	1 313	814	374	473	215	55	377	167	18	105
Tradisjonelle varer	280 286	322 877	68 295	75 467	76 622	80 091	80 612	85 552	79 388	89 688
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	8 694	9 250	1 790	2 454	2 485	2 302	1 964	2 499	2 503	2 523
Bergverksprodukter	2 808	3 495	699	772	820	957	807	911	954	1 074
Industriprodukter	264 778	306 475	65 327	71 414	72 518	75 834	76 915	81 208	75 758	85 763
Nærings- og nytelsesmidler	15 456	17 241	4 282	4 186	3 724	4 056	4 692	4 769	3 882	4 566
Tekstiler, bekleddingsvarer og skotøy	18 488	19 612	5 563	4 335	5 232	3 997	5 851	4 532	5 186	4 312
Trevarer	6 380	7 128	1 548	1 653	1 679	1 770	1 758	1 921	1 841	2 151
Treforedlingsprodukter	6 652	6 868	1 619	1 767	1 772	1 631	1 661	1 804	1 684	1 737
Grafiske produkter	3 588	3 676	904	1 056	896	806	932	1 042	871	874
Raffinerte oljeprodukter	14 524	16 191	3 681	3 353	3 491	4 445	4 749	3 506	3 556	4 513
Kjemiske råvarer mv.	10 538	11 966	2 660	2 698	2 795	3 112	3 101	2 958	3 264	3 471
Kjemiske og mineralske produkter	31 348	34 141	7 794	8 348	8 359	8 481	8 383	8 918	8 657	9 507
Metaller	24 020	33 157	5 577	6 550	7 054	8 736	8 579	8 788	9 707	10 416
Verkstedsprodukter	104 702	120 961	24 816	28 738	29 416	29 910	28 860	32 775	28 695	34 460
Andre industriprodukter	11 653	12 632	2 720	3 623	3 031	2 938	2 975	3 688	3 133	3 342
Transportmidler mv. u. tilsv norsk prod.	17 429	22 902	4 163	5 107	5 069	5 952	5 374	6 507	5 282	6 414
Elektrisk kraft	4 006	3 657	479	827	799	998	926	934	173	328
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	265 762	306 686	64 614	72 114	73 131	75 646	75 863	82 046	75 832	85 175
Tjenester	140 054	160 501	40 198	35 851	35 412	38 000	45 381	41 708	38 042	43 342
Driftsutgifter utenom bunkers, skipsfart	38 268	44 377	10 128	10 479	10 216	10 627	11 184	12 350	11 558	11 020
Oljevirkosomhet, diverse tjenester	6 453	6 693	1 548	1 787	1 364	1 615	1 932	1 782	1 689	2 363
Driftsutgifter utenom bunkers, oljeboring	1 869	2 131	448	589	475	562	565	529	537	786
Reisetrafikk	47 234	56 810	16 987	10 689	11 091	13 424	19 644	12 651	12 319	16 111
Andre tjenester	46 230	50 490	11 087	12 307	12 266	11 772	12 056	14 396	11 939	13 062
Samferdsel	5 312	5 633	1 434	1 323	1 142	1 397	1 291	1 803	779	1 029
Finans- og forretningstjenester	24 689	27 184	5 705	6 447	6 987	6 222	6 408	7 567	6 378	7 335
Tjenester ellers	16 229	17 673	3 948	4 537	4 137	4 153	4 357	5 026	4 782	4 698

1 Endret omfang fra publiseringer i 2003 og tidligere; Aggregatet omfatter nå alle petroleumsprodukter der olje- og gassnæringen står for mer enn 50 prosent av eksportverdien

Tabell 30. Import. Faste 2002-priser. Millioner kroner

	2003	2004	03:3	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2
Import i alt	425 921	464 721	107 361	109 216	108 671	114 072	119 679	122 299	110 841	126 485
Varer	293 122	324 170	70 614	76 727	76 758	79 895	80 524	86 993	78 278	88 407
Råolje og naturgass ¹	1 796	1 723	318	430	215	383	569	556	810	548
Skip, nybygde og eldre	7 905	5 338	1 902	1 169	941	1 091	849	2 457	429	735
Oljeplattformer og moduler, nybygde og eldre	345	1 629	28	77	869	81	661	17	11	23
Oljevirkosomhet, diverse varer	2 451	4 646	655	719	1 028	1 265	1 091	1 261	888	891
Fly og helikoptere	1 554	1 008	476	624	305	59	446	198	22	136
Tradisjonelle varer	279 071	309 827	67 235	73 709	73 399	77 015	76 908	82 505	76 117	86 074
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	8 811	9 095	1 825	2 449	2 486	2 248	1 971	2 391	2 212	2 326
Bergverksprodukter	2 891	3 063	665	716	721	836	694	812	766	862
Industriprodukter	263 987	293 824	64 268	69 789	69 375	72 887	73 298	78 265	72 930	82 543
Nærings- og nytelsesmidler	15 448	16 742	4 250	4 051	3 573	3 954	4 521	4 694	3 911	4 649
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	19 149	20 674	5 499	4 383	5 414	4 526	6 003	4 730	5 576	4 925
Trevarer	6 101	6 759	1 459	1 517	1 550	1 679	1 680	1 849	1 779	2 163
Treforedlingsprodukter	6 506	6 560	1 564	1 679	1 658	1 561	1 602	1 739	1 583	1 629
Grafiske produkter	3 755	3 798	963	1 115	904	875	949	1 070	897	900
Raffinerte oljeprodukter	13 609	14 069	3 386	3 295	3 314	3 629	3 678	3 448	2 698	3 013
Kjemiske råvarer mv.	9 934	10 480	2 443	2 525	2 501	2 779	2 662	2 538	2 831	2 994
Kjemiske og mineralske produkter	30 507	32 148	7 396	7 586	7 696	8 522	7 750	8 180	8 312	9 243
Metaller	23 327	26 062	5 212	6 182	5 884	6 941	6 757	6 480	7 224	7 576
Verkstedprodukter	106 376	121 901	25 035	28 795	28 928	29 979	29 470	33 524	29 911	35 833
Andre industriprodukter	12 007	13 033	2 862	3 536	3 020	2 994	3 142	3 877	3 250	3 592
Transportmidler mv. u. tilsv norsk prod.	17 268	21 599	4 199	5 125	4 933	5 447	5 084	6 136	4 958	6 027
Elektrisk kraft	3 382	3 844	477	755	817	1 044	945	1 038	209	343
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	265 462	295 757	63 849	70 414	70 085	73 386	73 230	79 056	73 419	83 061
Tjenester	132 799	140 552	36 748	32 489	31 913	34 177	39 155	35 308	32 563	38 078
Driftsutgifter utenom bunkers, skipsfart	35 337	33 879	8 610	8 425	8 769	8 894	8 169	8 046	8 389	8 520
Oljevirkosomhet, diverse tjenester	6 256	6 212	1 493	1 704	1 291	1 508	1 791	1 622	1 544	2 132
Driftsutgifter utenom bunkers, oljeboring	1 860	2 113	440	584	469	561	557	526	535	782
Reisetrafikk	43 612	48 928	15 338	9 596	9 349	11 674	16 871	11 035	10 606	14 102
Andre tjenester	45 733	49 421	10 867	12 181	12 034	11 540	11 767	14 079	11 489	12 542
Samferdsel	5 417	6 160	1 443	1 415	1 213	1 524	1 445	1 979	802	1 044
Finans- og forretningstjenester	24 213	25 883	5 540	6 261	6 724	5 955	6 064	7 141	5 963	6 857
Tjenester ellers	16 103	17 378	3 884	4 506	4 098	4 062	4 259	4 959	4 724	4 641

1 Endret omfang fra publiseringer i 2003 og tidligere; Aggregatet omfatter nå alle petroleumsprodukter der olje- og gassnæringen står for mer enn 50 prosent av eksportverdien

Tabell 31. Import. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2003	2004	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2
Import i alt	2,2	9,1	1,9	4,9	7,9	11,5	12,0	2,0	10,9
Varer	3,1	10,6	2,9	5,1	9,8	14,0	13,4	2,0	10,7
Råolje og naturgass ¹	9,9	-4,1	-13,2	-72,6	45,8	78,9	29,2	277,1	43,0
Skip, nybygde og eldre	77,2	-32,5	-19,6	-67,7	-43,2	-55,4	110,2	-54,4	-32,7
Oljeplattformer og moduler, nybygde og eldre	-92,9	372,6	95,6	396,4	26,6	..	-78,5	-98,7	-71,5
Oljevirkosomhet, diverse varer	34,5	89,5	0,9	103,3	121,1	66,6	75,5	-13,6	-29,6
Fly og helikoptere	-60,4	-35,1	-44,5	57,4	-77,2	-6,3	-68,3	-92,7	130,3
Tradisjonelle varer	4,3	11,0	4,2	7,2	10,6	14,4	11,9	3,7	11,8
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	1,4	3,2	9,0	4,9	3,8	8,0	-2,4	-11,0	3,5
Bergverksprodukter	1,2	6,0	8,7	-3,4	9,6	4,3	13,4	6,2	3,0
Industriprodukter	3,7	11,3	3,7	8,0	10,9	14,1	12,1	5,1	13,2
Nærings- og nytelsesmidler	5,8	8,4	5,9	2,4	8,1	6,4	15,9	9,5	17,6
Tekstiler, bекledningsvarer og skotøy	6,4	8,0	6,4	5,3	9,7	9,2	7,9	3,0	8,8
Trevarer	2,8	10,8	1,5	3,6	3,1	15,2	21,9	14,8	28,8
Treforedlingsprodukter	-0,1	0,8	0,3	-1,2	-1,5	2,4	3,6	-4,5	4,4
Grafiske produkter	7,2	1,1	13,2	2,6	9,9	-1,4	-4,1	-0,8	2,9
Raffinerte oljeprodukter	-4,8	3,4	-6,5	1,3	-0,8	8,6	4,7	-18,6	-17,0
Kjemiske råvarer mv.	-1,1	5,5	7,5	2,1	10,4	9,0	0,5	13,2	7,7
Kjemiske og mineralske produkter	3,4	5,4	-2,1	0,4	8,4	4,8	7,8	8,0	8,5
Metaller	1,8	11,7	-2,1	3,4	11,2	29,6	4,8	22,8	9,1
Verkstedprodukter	5,1	14,6	4,2	11,3	12,9	17,7	16,4	3,4	19,5
Andre industriprodukter	8,7	8,5	6,6	11,2	3,5	9,8	9,7	7,6	19,9
Transportmidler mv. u. tilsv norsk prod.	1,1	25,1	18,6	30,9	30,5	21,1	19,7	0,5	10,7
Elektrisk kraft	151,6	13,7	51,8	-27,4	1,9	98,0	37,4	-74,4	-67,2
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	4,8	11,4	4,8	7,5	11,2	14,7	12,3	4,8	13,2
Tjenester	0,1	5,8	-0,6	4,4	3,6	6,6	8,7	2,0	11,4
Driftsutgifter utenom bunkers, skipsfart	-5,7	-4,1	-8,1	-3,5	-3,4	-5,1	-4,5	-4,3	-4,2
Oljevirkosomhet, diverse tjenester	2,4	-0,7	-7,8	-6,5	-10,2	20,0	-4,8	19,5	41,4
Driftsutgifter utenom bunkers, oljeboring	-37,5	13,6	-37,1	13,6	32,5	26,7	-9,9	14,0	39,4
Reisetrafikk	7,7	12,2	7,9	12,0	13,0	10,0	15,0	13,5	20,8
Andre tjenester	0,4	8,1	2,8	6,2	1,7	8,3	15,6	-4,5	8,7
Samferdsel	-12,2	13,7	-0,9	-5,4	19,2	0,1	39,9	-33,9	-31,5
Finans- og forretningstjenester	-4,2	6,9	-5,4	4,9	-0,8	9,5	14,1	-11,3	15,2
Tjenester ellers	14,0	7,9	18,5	12,5	-0,2	9,7	10,1	15,3	14,3

¹ Endret omfang fra publiseringer i 2003 og tidligere; Aggregatet omfatter nå alle petroleumsprodukter der olje- og gassnæringen står for mer enn 50 prosent av eksportverdien

Tabell 32. Import. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2003	2004	03:3	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2
Import i alt	1,7	5,4	4,6	5,6	7,7	6,6	4,2	3,5	1,9	1,1
Varer	0,0	4,2	2,3	3,0	5,7	5,8	3,5	2,1	0,4	0,5
Råolje og naturgass ¹	1,6	7,0	6,1	-1,3	3,8	9,4	11,9	2,0	-0,9	-0,5
Skip, nybygde og eldre	-12,2	23,7	1,1	-2,2	24,6	15,5	13,3	29,1	31,8	40,9
Oljeplattformer og moduler, nybygde og eldre	-13,8	13,7	9,2	10,2	9,6	14,1	14,6	27,9	43,2	43,7
Oljevirkosomhet, diverse varer	3,2	4,3	3,8	4,1	4,7	4,2	4,0	4,7	3,6	3,5
Fly og helikoptere	-15,5	-4,5	-10,7	-45,0	-34,3	-6,3	7,5	11,5	14,6	-17,1
Tradisjonelle varer	0,4	3,8	2,4	3,9	5,4	5,5	3,2	1,3	-0,1	0,2
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	-1,3	3,1	6,2	3,4	2,2	4,0	1,6	4,3	13,2	5,9
Bergverksprodukter	-2,9	17,5	12,2	9,1	34,4	23,8	10,7	4,1	9,6	8,9
Industriprodukter	0,3	4,0	2,2	4,4	6,3	5,4	3,2	1,4	-0,6	-0,1
Nærings- og nytelsesmidler	0,1	2,9	2,5	4,1	7,7	3,8	3,0	-1,7	-4,8	-4,2
Tekstiler, bekleddingsvarer og skotøy	-3,5	-1,7	1,2	0,5	1,8	-1,8	-3,7	-3,1	-3,8	-0,9
Trevarer	4,6	0,8	4,4	6,0	7,3	2,9	-1,4	-4,7	-4,5	-5,7
Treforedlingsprodukter	2,2	2,4	4,2	8,4	9,2	2,0	0,2	-1,4	-0,5	2,0
Grafiske produkter	-4,4	1,3	-2,1	-4,0	2,3	-5,4	4,6	2,9	-2,0	5,4
Raffinerte oljeprodukter	6,7	7,8	8,7	-0,7	-10,2	22,6	18,8	-0,1	25,1	22,3
Kjemiske råvarer mv.	6,1	7,6	12,7	5,7	9,4	5,2	7,0	9,1	3,2	3,5
Kjemiske og mineralske produkter	2,8	3,4	3,6	12,6	10,8	1,7	2,6	-0,9	-4,1	3,4
Metaller	3,0	23,6	10,1	10,7	25,5	21,7	18,7	28,0	12,1	9,2
Verkstedprodukter	-1,6	0,8	-1,0	3,8	5,1	1,9	-1,2	-2,0	-5,7	-3,6
Andre industriprodukter	-2,9	-0,1	-6,5	3,9	3,9	5,6	-0,4	-7,2	-4,0	-5,2
Transportmidler mv. u. tilsv norsk prod.	0,9	5,1	3,8	-5,5	0,6	5,9	6,6	6,4	3,7	-2,6
Elektrisk kraft	18,5	-19,7	55,5	-34,9	-36,9	2,5	-2,4	-17,8	-15,4	0,2
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	0,1	3,6	2,1	4,2	6,3	4,6	2,4	1,3	-1,0	-0,5
Tjenester	5,5	8,3	9,0	11,7	12,4	8,4	6,0	7,0	5,3	2,4
Driftsutgifter utenom bunkers, skipsfart	8,3	21,0	12,9	28,3	24,7	20,0	16,4	23,4	18,3	8,3
Oljevirkosomhet, diverse tjenester	3,1	4,5	3,6	3,9	4,7	4,2	4,0	4,7	3,6	3,5
Driftsutgifter utenom bunkers, oljeboring	0,5	0,4	2,6	2,3	1,8	0,8	-0,4	-0,3	-0,8	0,3
Reisetrafikk	8,3	7,2	12,4	13,2	16,6	7,3	5,1	2,9	-2,1	-0,7
Andre tjenester	1,1	1,1	2,0	0,9	1,5	1,1	0,4	1,2	2,0	2,1
Samferdsel	-1,9	-6,7	2,4	-3,4	-5,8	-8,0	-10,1	-2,6	3,2	7,5
Finans- og forretningstjenester	2,0	3,0	2,1	2,2	3,1	3,2	2,6	2,9	2,9	2,4
Tjenester ellers	0,8	0,9	1,7	0,4	1,0	1,4	0,6	0,7	0,3	-1,0

¹ Endret omfang fra publiseringer i 2003 og tidligere; Aggregatet omfatter nå alle petroleumsprodukter der olje- og gassnæringen står for mer enn 50 prosent av eksportverdien

Tabell 33. Sysselsatte personer. Lønnstakere og selvstendige. 1000

	2003	2004	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2
I alt	2 298,3	2 302,8	2 292,0	2 283,0	2 310,5	2 317,0	2 300,7	2 298,7	2 316,3
Jordbruk og skogbruk	68,2	66,2	68,5	65,9	66,0	67,1	66,0	63,7	63,5
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	14,5	13,8	14,3	13,7	14,4	13,8	13,5	12,8	13,5
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	27,3	27,4	27,3	27,5	26,9	27,7	27,5	27,7	27,2
Utvinning av råolje og naturgass	15,9	16,1	16,3	16,4	15,8	16,0	16,4	16,5	15,9
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	11,3	11,3	11,0	11,1	11,2	11,7	11,1	11,2	11,3
Bergverksdrift	4,0	4,0	4,0	3,8	4,1	4,1	4,1	3,9	4,2
Industri	274,2	266,0	270,6	266,6	266,9	266,3	264,0	262,3	264,5
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	53,2	51,7	53,0	51,6	51,6	52,4	51,2	49,9	49,5
Tekstil- og bekledningsindustri	6,0	5,7	5,7	5,8	5,8	5,8	5,2	5,2	5,5
Trelast- og trevareindustri	15,1	15,0	15,0	15,0	15,7	14,7	14,7	14,8	15,3
Treforedling	8,9	8,7	8,7	8,7	8,9	8,7	8,4	8,5	8,4
Forlag og grafisk industri	34,7	33,3	34,2	34,1	33,1	32,9	33,0	33,2	32,9
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	22,0	21,6	21,9	21,6	21,9	21,5	21,5	21,6	22,1
Kjemiske råvarer	6,9	6,5	7,2	6,5	6,3	6,7	6,5	6,4	6,1
Metallindustri	12,5	12,0	12,3	11,9	12,3	12,1	11,8	12,1	12,2
Verktedindustri	70,7	69,2	69,1	69,0	69,2	69,2	69,3	68,5	69,3
Bygging av skip og oljeplattformer	32,1	30,7	31,7	30,6	30,2	30,6	31,2	30,7	31,4
Møbelindustri og annen industri	12,1	11,6	11,7	11,9	11,7	11,5	11,2	11,3	11,8
Kraftforsyning	14,0	14,1	13,8	13,9	14,2	14,3	14,2	13,9	14,1
Vannforsyning	1,3	1,4	1,3	1,5	1,4	1,5	1,4	1,5	1,4
Bygge- og anleggsvirksomhet ¹	131,2	132,4	131,2	129,8	134,0	134,5	131,3	133,5	137,0
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	337,2	342,8	336,2	335,5	344,4	347,3	343,7	340,0	348,6
Hotell- og restaurantvirksomhet	65,0	65,8	63,2	65,0	67,1	67,2	63,9	65,3	66,7
Rørtransport	0,5	0,5	0,6	0,3	0,5	0,6	0,6	0,3	0,5
Utenriks sjøfart	41,8	40,8	41,8	40,9	40,7	40,6	41,1	40,5	39,2
Transport ellers	107,7	106,5	108,9	105,4	104,6	107,8	108,1	105,9	104,8
Post og telekommunikasjon	40,1	39,2	38,7	39,7	40,0	38,0	39,0	37,8	38,0
Finansiell tjenesteyting	47,9	47,6	47,6	47,5	47,7	47,5	47,6	46,9	47,0
Boligtjenester (husholdninger)	1,3	1,2	1,3	1,2	1,2	1,3	1,2	1,3	1,2
Forretningsmessig tjenesteyting	233,6	238,3	231,0	234,3	240,3	239,7	238,7	243,0	243,4
Offentlig administrasjon og forsvar	150,5	149,2	150,8	149,8	148,8	149,1	149,2	147,8	145,3
Undervisning	181,2	181,4	179,9	181,1	183,2	180,1	181,2	183,3	183,0
Helse- og sosialtjenester	465,5	470,7	467,7	469,1	471,1	472,6	469,9	473,8	478,1
Andre sosiale og personlige tjenester	91,3	93,5	93,4	90,6	92,9	95,9	94,7	93,9	95,1
Fastlands-Norge	2 228,8	2 234,1	2 222,3	2 214,4	2 242,3	2 248,0	2 231,6	2 230,4	2 249,4

Offentlig forvaltning ²	720,0	722,9	720,1	723,9	724,5	722,2	721,2	724,0	726,7
Statsforvaltningen ²	262,1	269,6	261,9	269,8	270,6	269,8	268,3	270,3	271,1
Sivil forvaltning	227,7	235,7	227,4	236,0	236,5	236,0	234,3	237,8	238,7
Forsvar	34,5	33,9	34,5	33,8	34,2	33,8	34,0	32,5	32,4
Kommuneforvaltningen ²	457,9	453,3	458,2	454,1	453,9	452,4	452,9	453,7	455,6

1 Kommunal bygge- og anleggsvirksomhet er fra 2001 overført til andre kommunale næringer

2 Fra 2002 er spesialhelsetjenesten overført fra kommune- til statsforvaltningen

Tabell 34. Sysselsatte personer. Lønnstakere og selvstendige.
Prosentvis endring fra samme periode året før

	2003	2004	03:3	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2
I alt	-0,6	0,2	-0,6	-0,2	-0,3	0,3	0,4	0,4	0,7	0,3
Jordbruk og skogbruk	-3,0	-2,8	-2,0	-1,8	-2,6	-2,4	-2,7	-3,6	-3,3	-3,8
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	-11,6	-4,8	-19,1	-7,9	-2,6	-4,6	-5,9	-5,9	-6,6	-6,4
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	-2,0	0,5	-2,2	0,5	2,5	-0,8	-0,5	1,0	0,8	0,9
Utvinning av råolje og naturgass	-0,8	1,2	-2,6	2,6	3,9	0,2	0,1	0,7	0,6	0,9
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	-3,7	-0,4	-1,6	-2,5	0,5	-2,1	-1,4	1,5	1,0	1,0
Bergverksdrift	-3,6	0,5	-4,0	0,1	-2,0	1,7	-0,4	2,5	2,1	1,6
Industri	-4,7	-3,0	-4,5	-3,9	-3,6	-3,1	-2,9	-2,4	-1,6	-0,9
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	-2,2	-2,8	-2,2	-2,5	-2,5	-2,3	-2,8	-3,5	-3,3	-4,2
Tekstil- og bekledningsindustri	-11,6	-5,8	-8,0	-6,5	-8,0	-5,0	-1,8	-8,5	-9,6	-6,3
Trelast- og trevareindustri	-2,1	-0,9	-2,2	-1,7	-0,8	2,0	-2,6	-2,3	-1,1	-2,6
Treforedling	-5,3	-2,0	-1,1	-1,0	-3,7	0,4	-2,2	-2,8	-3,0	-5,3
Forlag og grafisk industri	-4,1	-4,1	-5,1	-2,4	-4,0	-5,0	-3,7	-3,6	-2,7	-0,6
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	-2,9	-1,8	-3,0	-1,3	0,1	-2,4	-2,7	-2,2	0,2	0,7
Kjemiske råvarer	-2,3	-6,0	-1,7	-1,9	-2,4	-9,8	-2,8	-8,6	-1,5	-4,1
Metallindustri	-1,7	-3,7	0,9	0,1	-3,2	-3,6	-3,8	-4,2	1,8	-1,1
Verkstedindustri	-5,4	-2,1	-5,1	-5,2	-4,3	-2,5	-1,9	0,3	-0,6	0,2
Bygging av skip og oljeplattformer	-9,4	-4,5	-11,4	-9,3	-6,8	-4,8	-5,1	-1,4	0,6	4,0
Møbelindustri og annen industri	-5,5	-4,1	-2,1	-4,5	-3,4	-5,5	-3,1	-4,5	-5,2	1,0
Kraftforsyning	-1,9	1,0	-2,5	0,2	-0,4	2,0	-0,2	2,5	-0,2	-0,9
Vannforsyning	1,0	9,9	0,3	0,9	15,9	6,0	15,2	2,4	-2,6	-2,0
Bygge- og anleggsvirksomhet ¹	-0,1	0,9	-1,2	-0,1	0,5	1,7	1,3	0,0	2,9	2,3
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	1,9	1,7	2,4	2,4	0,8	1,7	1,8	2,2	1,4	1,2
Hotell- og restaurantvirksomhet	-1,2	1,1	0,7	-2,8	0,9	1,9	0,6	1,1	0,3	-0,5
Rørtransport	-8,2	-7,6	-8,2	-8,2	-7,5	-7,5	-7,5	-7,5	-4,7	-3,8
Utenriks sjøfart	-1,9	-2,2	-2,5	-1,2	-2,1	-2,4	-2,6	-1,7	-1,1	-3,8
Transport ellers	-2,2	-1,2	-1,0	-1,1	-1,4	-1,3	-1,3	-0,7	0,5	0,2
Post og telekommunikasjon	-3,0	-2,3	-3,9	-5,1	-3,0	-3,3	-3,4	0,7	-4,8	-5,1
Finansiell tjenesteyting	-1,9	-0,8	-2,4	-2,7	-1,2	-1,3	-0,6	-0,1	-1,3	-1,5
Boligtjenester (husholdninger)	1,8	-3,2	3,5	0,7	-4,7	-2,3	0,1	-5,8	4,3	-3,1
Forretningsmessig tjenesteyting	0,0	2,0	0,6	0,1	0,2	2,0	2,5	3,3	3,7	1,3
Offentlig administrasjon og forsvar	-2,1	-0,8	-1,8	-1,5	-1,0	-0,5	-0,8	-1,0	-1,3	-2,3
Undervisning	1,1	0,1	-0,1	1,8	-0,4	-0,4	0,6	0,7	1,2	-0,1
Helse- og sosialtjenester	1,3	1,1	0,8	1,2	1,0	1,5	1,4	0,5	1,0	1,5
Andre sosiale og personlige tjenester	-0,1	2,5	0,4	2,3	2,5	2,7	3,3	1,4	3,6	2,3
Fastlands-Norge	-0,6	0,2	-0,6	-0,2	-0,3	0,4	0,5	0,4	0,7	0,3

Offentlig forvaltning ²	-0,4	0,4	-0,7	-0,2	0,3	0,6	0,6	0,2	0,0	0,3
Statsforvaltningen ²	-1,3	2,9	-1,6	-0,9	2,8	3,5	2,7	2,5	0,2	0,2
Sivil forvaltning	-1,1	3,5	-1,5	-0,9	3,5	4,2	3,4	3,1	0,8	1,0
Forsvar	-2,2	-1,6	-2,0	-0,3	-1,9	-1,1	-1,7	-1,4	-3,9	-5,1
Kommuneforvaltningen ²	0,1	-1,0	-0,3	0,1	-1,1	-1,1	-0,7	-1,2	-0,1	0,4

1 Kommunal bygge- og anleggsvirksomhet er fra 2001 overført til andre kommunale næringer

2 Fra 2002 er spesialhelsetjenesten overført fra kommune- til statsforvaltningen

Tabell 35. Utførte timeverk. Lønnstakere og selvstendige. Millioner

	2003	2004	03:3	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2
I alt	3 074,1	3 134,2	717,8	795,9	813,5	756,4	732,4	831,9	787,1	818,1
Jordbruk og skogbruk	132,6	126,0	31,9	34,2	32,5	30,3	30,4	32,8	31,0	29,7
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	24,9	24,6	5,8	6,5	6,5	5,9	5,8	6,4	5,8	5,8
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	44,6	46,0	10,6	11,6	12,0	10,9	10,8	12,3	11,5	11,7
Utvinning av råolje og naturgass	26,3	27,1	6,2	6,9	7,2	6,4	6,3	7,2	6,8	6,8
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	18,3	18,9	4,4	4,7	4,9	4,5	4,5	5,0	4,6	4,9
Bergverksdrift	6,1	6,4	1,5	1,6	1,5	1,6	1,5	1,8	1,5	1,7
Industri	405,9	404,8	93,7	104,4	105,1	98,3	93,3	108,1	99,7	105,9
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	76,8	77,1	18,2	19,8	19,8	18,6	18,2	20,5	18,5	19,5
Tekstil- og bekledningsindustri	8,2	8,0	1,9	2,0	2,1	2,0	1,9	2,0	1,8	2,0
Trelast- og trevareindustri	22,5	23,0	5,2	5,8	5,9	5,8	5,2	6,1	5,6	6,1
Treforedling	13,5	13,6	3,0	3,5	3,5	3,5	3,1	3,5	3,4	3,5
Forlag og grafisk industri	45,2	44,4	10,2	11,6	11,8	10,8	10,0	11,7	11,0	11,6
Oljeraffineri, kjemisk og mineralisk industri	33,0	33,3	7,6	8,6	8,6	8,3	7,6	8,9	8,4	9,0
Kjemiske råvarer	10,9	10,5	2,4	2,9	2,8	2,5	2,4	2,8	2,6	2,6
Metallindustri	19,0	18,8	4,3	4,9	4,9	4,8	4,3	5,0	4,8	5,0
Verkstedindustri	109,1	109,8	25,2	27,9	28,4	26,4	25,4	29,7	27,2	28,8
Bygging av skip og oljeplattformer	49,2	48,1	11,5	12,7	12,5	11,3	11,1	13,2	12,0	12,8
Møbelindustri og annen industri	18,4	18,2	4,2	4,7	4,8	4,5	4,1	4,7	4,4	4,9
Kraftforsyning	20,3	20,9	4,8	5,3	5,4	5,0	4,9	5,7	5,1	5,3
Vannforsyning	1,9	2,2	0,4	0,5	0,6	0,5	0,5	0,6	0,6	0,5
Bygge- og anleggsvirksomhet ¹	206,4	214,4	47,7	54,2	54,2	53,0	49,7	57,5	53,9	58,7
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	447,4	465,8	106,4	115,8	119,2	112,9	111,2	122,5	115,5	123,1
Hotell- og restaurantvirksomhet	78,7	79,9	19,7	19,1	20,3	20,0	19,9	19,7	20,0	20,9
Rørtransport	0,9	0,9	0,3	0,3	0,1	0,2	0,3	0,3	0,1	0,2
Utenriks sjøfart	76,6	75,8	18,2	19,5	19,6	18,6	18,1	19,5	19,0	18,8
Transport ellers	161,9	163,5	39,1	41,7	41,7	38,8	39,5	43,5	40,7	41,7
Post og telekommunikasjon	52,1	52,9	12,0	13,1	13,9	12,8	12,1	14,1	12,7	13,3
Finansiell tjenesteyting	70,3	71,4	16,3	18,3	18,6	17,0	16,5	19,2	17,4	18,2
Boligtjenester (husholdninger)	1,8	1,8	0,4	0,5	0,5	0,4	0,5	0,5	0,5	0,4
Forretningsmessig tjenesteyting	312,4	324,2	72,7	80,1	84,9	77,6	76,8	84,8	82,8	86,5
Offentlig administrasjon og forsvar	220,1	224,3	50,7	57,5	59,5	52,8	51,5	60,5	55,6	56,0
Undervisning	224,2	227,5	45,8	60,6	63,3	54,7	44,9	64,6	60,4	61,5
Helse- og sosialtjenester	467,4	478,6	112,0	119,7	122,8	115,9	115,1	124,8	122,6	125,6
Andre sosiale og personlige tjenester	117,6	122,4	27,7	31,4	31,3	29,0	29,1	33,0	30,8	32,4
Fastlands-Norge	2 952,0	3 011,5	688,7	764,6	781,8	726,7	703,2	799,9	756,6	787,3

Offentlig forvaltning ²	824,8	841,3	188,0	214,8	223,2	201,9	190,3	225,9	215,4	219,5
Statsforvaltningen ²	340,5	357,7	79,9	87,8	93,4	86,2	83,6	94,6	89,6	92,5
Sivil forvaltning	278,1	295,0	65,5	71,5	76,7	71,2	69,3	77,7	74,6	77,1
Forsvar	62,4	62,8	14,4	16,4	16,6	15,0	14,2	16,9	15,0	15,4
Kommuneforvaltningen ²	484,3	483,6	108,1	126,9	129,8	115,7	106,7	131,3	125,8	127,0
Markedsrettet virksomhet	2 181,2	2 223,1	513,8	563,3	572,2	537,5	525,8	587,5	553,7	579,4
Ikke markedsrettet virksomhet	892,9	911,1	204,0	232,6	241,3	218,8	206,6	244,4	233,4	238,6

1 Kommunal bygge- og anleggsvirksomhet er fra 2001 overført til andre kommunale næringer

2 Fra 2002 er spesialhelsetjenesten overført fra kommune- til statsforvaltningen

**Tabell 36. Utførte timeverk. Lønnstakere og selvstendige.
Prosentvis endring fra samme periode året før**

	2003	2004	03:3	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2
I alt	-1,2	2,0	-1,5	-1,1	0,6	0,6	2,0	4,5	-3,2	8,2
Jordbruk og skogbruk	-3,2	-4,9	-1,5	-1,9	-5,5	-5,2	-4,9	-4,1	-4,7	-1,9
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	-10,9	-1,2	-20,7	-6,0	-0,8	-2,3	-0,6	-1,2	-10,8	-1,8
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	-2,1	3,2	-3,0	-0,0	4,7	-0,3	1,9	6,0	-4,8	7,9
Utvinning av råolje og naturgass	-0,6	3,1	-3,3	2,1	5,4	0,4	1,7	4,5	-4,9	7,0
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	-4,1	3,2	-2,7	-3,0	3,6	-1,3	2,1	8,3	-4,6	9,3
Bergverksdrift	-1,3	4,0	-1,7	1,9	-0,0	3,5	3,1	9,1	-1,6	10,0
Industri	-5,4	-0,3	-5,5	-5,2	-2,2	-2,0	-0,5	3,5	-5,2	7,7
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	-3,6	0,3	-3,7	-5,1	-1,4	-0,9	-0,1	3,5	-6,6	4,8
Tekstil- og bekledningsindustri	-12,2	-2,7	-9,3	-7,9	-7,1	-3,7	2,1	-1,4	-12,0	2,0
Trelast- og trevareindustri	-2,8	2,2	-3,2	-2,7	0,9	3,4	0,3	3,9	-4,8	6,1
Treforedling	-5,3	0,4	-1,2	-1,1	-2,7	1,7	0,5	2,3	-5,3	0,6
Forlag og grafisk industri	-3,3	-1,7	-4,3	-1,9	-2,3	-4,2	-1,7	1,0	-6,9	7,1
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	-3,9	1,0	-4,2	-2,0	1,5	-1,0	-0,0	3,4	-2,6	9,1
Kjemiske råvarer	-3,6	-4,0	-3,0	-3,8	-1,2	-9,4	-1,0	-4,3	-5,4	2,8
Metallindustri	-3,0	-0,9	-0,1	-1,7	-1,6	-2,5	-1,0	1,5	-1,2	6,1
Verkstedindustri	-6,1	0,6	-6,0	-6,5	-3,0	-1,5	0,5	6,5	-4,2	9,1
Bygging av skip og oljeplattformer	-10,6	-2,0	-12,9	-10,8	-5,2	-4,0	-3,2	4,0	-4,1	13,6
Møbelindustri og annen industri	-5,8	-1,2	-2,6	-5,5	-1,9	-3,5	-0,5	1,0	-8,9	8,6
Kraftforsyning	-1,3	3,2	-2,2	-0,1	1,3	2,1	1,1	7,8	-4,9	6,4
Vannforsyning	1,7	12,3	-0,1	0,0	16,7	6,0	17,0	9,3	-6,2	6,6
Bygge- og anleggsvirksomhet ¹	-1,7	3,9	-3,3	-1,9	2,1	3,1	4,1	6,2	-0,6	10,9
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	1,5	4,1	1,6	2,0	3,0	3,2	4,5	5,8	-3,1	9,0
Hotell- og restaurantvirksomhet	-1,6	1,4	0,8	-4,5	0,5	1,4	1,2	2,7	-1,3	4,8
Rørtransport	-6,8	-4,5	-7,5	-8,2	-6,5	-7,7	-3,5	-1,2	-10,3	2,3
Utenriks sjøfart	-2,2	-1,0	-3,5	-2,1	-1,6	-1,8	-0,3	-0,1	-3,2	1,1
Transport ellers	-2,8	1,0	-2,0	-1,9	-0,8	-0,8	1,2	4,2	-2,3	7,5
Post og telekommunikasjon	-3,4	1,5	-5,6	-4,1	0,1	-2,7	1,0	7,5	-8,6	3,2
Finansiell tjenesteyting	-2,1	1,6	-3,1	-3,4	0,2	-0,7	1,2	5,2	-6,4	6,8
Boligtjenester (husholdninger)	1,1	-0,1	2,4	-0,6	-2,8	-0,3	3,0	-0,1	-3,3	2,9
Forretningsmessig tjenesteyting	0,1	3,8	0,2	-0,1	2,0	1,7	5,7	5,8	-2,5	11,4
Offentlig administrasjon og forsvar	-1,9	2,0	-2,3	-2,1	0,6	0,1	1,5	5,3	-6,5	6,0
Undervisning	1,1	1,5	-0,1	1,1	0,7	-0,4	-1,9	6,5	-4,6	12,4
Helse- og sosialtjenester	1,0	2,4	0,4	0,4	1,0	1,5	2,8	4,2	-0,2	8,4
Andre sosiale og personlige tjenester	0,1	4,1	0,1	2,0	3,6	2,8	5,1	5,1	-1,4	11,5
Fastlands-Norge	-1,2	2,0	-1,4	-1,0	0,6	0,6	2,1	4,6	-3,2	8,3

Offentlig forvaltning ²	-0,9	2,0	-1,4	-1,5	0,8	0,6	1,2	5,2	-3,5	8,7
Statsforvaltningen ²	-2,0	5,1	-2,5	-2,2	3,7	4,2	4,6	7,7	-4,1	7,3
Sivil forvaltning	-1,9	6,1	-2,6	-2,6	4,4	5,3	5,8	8,8	-2,8	8,4
Forsvar	-2,0	0,6	-2,2	-0,2	0,2	-0,6	-0,8	3,2	-10,0	2,3
Kommuneforvaltningen ²	-0,2	-0,1	-0,6	-1,0	-1,1	-1,9	-1,3	3,4	-3,1	9,8
Markedsrettet virksomhet	-1,4	1,9	-1,6	-1,0	0,5	0,5	2,3	4,3	-3,2	7,8
Ikke markedsrettet virksomhet	-0,8	2,1	-1,2	-1,3	0,9	0,7	1,3	5,1	-3,3	9,1

1 Kommunal bygge- og anleggsvirksomhet er fra 2001 overført til andre kommunale næringer

2 Fra 2002 er spesialhelsetjenesten overført fra kommune- til statsforvaltningen

Tabell 37. Lønnskostnader etter næring. Løpende priser. Millioner kroner

	2003	2004	03:3	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2
Lønnskostnader i alt.	734 695	764 860	185 269	184 967	187 421	188 257	192 759	196 423	193 919	200 328
Jordbruk og skogbruk	4 151	4 177	1 043	1 061	1 035	1 031	1 056	1 055	1 032	1 033
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	2 881	2 790	720	721	695	699	716	680	670	696
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	22 616	23 608	5 856	5 573	5 938	5 757	6 051	5 862	6 128	5 950
Utvinning av råolje og naturgass	14 202	14 915	3 618	3 565	3 800	3 616	3 759	3 740	3 916	3 736
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	8 413	8 693	2 238	2 008	2 138	2 141	2 292	2 122	2 212	2 214
Bergverksdrift	1 586	1 731	414	407	392	434	447	457	415	454
Industri	100 752	102 386	25 438	25 292	24 920	25 642	25 867	25 958	25 607	26 518
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	17 232	17 646	4 413	4 424	4 282	4 351	4 518	4 495	4 296	4 329
Tekstil- og bekledningsindustri	1 514	1 528	375	362	367	406	386	368	378	422
Trelast- og trevareindustri	4 337	4 664	1 121	1 080	1 111	1 194	1 189	1 170	1 173	1 226
Treforedling	3 381	3 509	835	852	852	918	863	875	870	908
Forlag og grafisk industri	11 243	11 047	2 778	2 759	2 768	2 781	2 739	2 759	2 818	2 897
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	9 089	9 387	2 326	2 313	2 280	2 360	2 373	2 375	2 355	2 455
Kjemiske råvarer	3 422	3 403	842	892	837	840	865	861	856	842
Metallindustri	5 355	5 368	1 350	1 332	1 294	1 392	1 352	1 330	1 380	1 438
Verkstedindustri	28 278	28 883	7 124	7 023	6 995	7 257	7 304	7 320	7 201	7 534
Bygging av skip og oljeplattformer	13 288	13 306	3 353	3 363	3 235	3 263	3 338	3 470	3 351	3 500
Møbelindustri og annen industri	3 612	3 646	920	892	899	879	939	929	928	965
Kraftforsyning	6 448	6 915	1 658	1 593	1 684	1 746	1 749	1 736	1 765	1 822
Vannforsyning	504	577	128	129	149	130	153	145	146	143
Bygge- og anleggsvirksomhet ¹	43 253	46 050	11 174	11 122	10 878	11 467	11 845	11 861	11 625	12 143
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	97 102	102 433	24 687	24 235	24 701	25 767	26 091	25 875	25 821	27 127
Hotell- og restaurantvirksomhet	16 519	17 197	4 298	4 099	4 131	4 341	4 459	4 266	4 305	4 495
Rørtransport	409	392	130	111	54	107	125	107	53	105
Utenriks sjøfart	10 927	10 922	2 728	2 734	2 736	2 724	2 715	2 747	2 718	2 633
Transport ellers	38 428	39 094	9 905	9 754	9 573	9 627	10 014	9 880	9 746	9 816
Post og telekommunikasjon	15 587	15 632	3 848	3 828	3 888	3 994	3 791	3 959	3 799	3 892
Finansiell tjenesteyting	24 899	25 839	6 232	6 208	6 463	6 507	6 427	6 441	6 618	6 654
Boligtjenester (husholdninger)	425	427	107	107	103	106	112	105	112	106
Forretningsmessig tjenesteyting	85 388	90 449	21 583	21 292	21 846	22 675	22 896	23 032	23 440	23 780
Offentlig administrasjon og forsvar	55 892	58 132	14 190	14 087	14 538	13 369	14 909	15 316	14 366	14 985
Undervisning	64 269	66 444	14 695	16 627	17 379	15 881	14 905	18 280	17 483	18 295
Helse- og sosialtjenester	116 343	122 145	29 623	29 226	29 794	29 492	31 310	31 549	31 061	32 428
Andre sosiale og personlige tjenester	26 316	27 521	6 812	6 761	6 526	6 762	7 122	7 111	7 008	7 255
Fastlands-Norge	700 744	729 938	176 555	176 549	178 694	179 670	183 868	187 706	185 021	191 639

Offentlig forvaltning ²	220 927	230 568	54 626	55 944	57 943	54 504	57 008	61 114	58 651	61 470
Statsforvaltningen ²	93 822	100 430	24 018	23 321	24 801	23 822	25 846	25 961	25 047	26 860
Sivil forvaltning	82 106	88 125	21 187	20 312	21 669	20 909	22 868	22 679	22 076	23 665
Forsvar	11 716	12 305	2 831	3 010	3 132	2 913	2 978	3 283	2 971	3 195
Kommuneforvaltningen ²	127 105	130 138	30 608	32 623	33 142	30 682	31 162	35 152	33 604	34 610

1 Kommunal bygge- og anleggsvirksomhet er fra 2001 overført til andre kommunale næringer

2 Fra 2002 er spesialhelsetjenesten overført fra kommune- til statsforvaltningen

**Tabell 38. Lønn per normalårsverk etter næring for lønnstakere.
Prosentvis endring fra samme periode året før**

	2003	2004	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2
I alt	3,9	3,8	2,7	3,0	3,8	4,1	4,3	3,9	3,4
Jordbruk og skogbruk	3,9	3,5	3,9	3,5	3,4	3,4	3,5	3,4	3,5
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	-5,0	3,6	-5,0	3,7	3,7	3,5	3,5	3,2	3,3
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	2,7	3,8	2,7	3,7	3,7	3,9	4,1	2,4	2,4
Utvinning av råolje og naturgass	2,5	3,8	2,5	3,5	3,5	3,8	4,2	2,4	2,4
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	2,5	3,8	2,5	3,5	3,5	3,8	4,2	2,4	2,4
Bergverksdrift	4,5	9,1	4,5	8,5	8,7	8,9	9,9	3,9	3,5
Industri	3,3	4,5	2,6	4,6	4,4	4,5	4,5	4,1	4,0
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	1,7	5,1	1,1	5,2	5,1	5,0	5,0	3,7	3,6
Tekstil- og bekledningsindustri	3,8	6,8	2,9	6,7	6,7	6,8	6,9	4,0	3,8
Trelast- og trevareindustri	2,5	7,0	1,9	7,0	7,1	7,0	6,8	3,6	4,1
Treforedling	4,9	5,7	4,3	6,0	5,9	5,5	5,4	5,2	4,4
Forlag og grafisk industri	4,1	2,7	3,4	2,5	2,9	2,8	2,7	4,5	4,3
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	2,9	4,9	2,2	4,7	4,8	4,9	5,1	3,6	4,0
Kjemiske råvarer	2,7	5,5	1,9	5,7	5,8	5,4	5,3	3,8	4,6
Metallindustri	3,6	3,9	2,6	3,7	4,0	3,9	4,0	4,8	4,4
Verkstedindustri	3,4	3,9	2,6	4,0	3,8	4,0	3,8	4,1	4,1
Bygging av skip og oljeplattformer	5,5	4,4	4,9	4,9	4,4	4,2	4,1	3,6	3,4
Møbelindustri og annen industri	2,9	6,4	2,1	6,2	6,4	6,5	6,6	5,1	4,0
Kraftforsyning	8,7	6,2	6,8	6,8	6,0	5,7	6,3	5,0	5,2
Vannforsyning	4,5	3,6	2,8	1,4	4,2	4,6	4,4	5,4	3,5
Bygge- og anleggsvirksomhet ¹	2,3	3,9	1,3	4,0	4,1	3,8	3,7	2,6	2,7
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	4,1	3,9	4,0	3,9	3,6	4,0	4,0	3,3	3,5
Hotell- og restaurantvirksomhet	3,6	3,6	2,3	3,6	3,2	3,4	4,3	3,6	3,8
Rørtransport	2,5	3,9	2,5	3,5	3,5	3,8	4,2	2,4	2,4
Utenriks sjøfart	-1,0	2,2	-1,0	2,2	2,2	2,2	2,2	0,5	0,5
Transport ellers	4,0	3,1	2,6	3,2	3,1	2,9	3,0	2,5	2,9
Post og telekommunikasjon	4,2	2,8	3,0	2,4	2,7	2,6	3,7	2,5	2,7
Finansiell tjenesteyting	4,3	3,0	3,2	1,6	3,1	3,8	3,7	3,6	3,7
Boligtjenester (husholdninger)	4,5	3,6	2,9	1,4	4,2	4,6	4,4	4,3	3,5
Forretningsmessig tjenesteyting	4,1	3,5	3,7	3,6	3,6	3,2	3,6	3,3	3,1
Offentlig administrasjon og forsvar	4,4	4,3	1,8	1,8	4,1	5,7	5,6	5,3	4,0
Undervisning	4,8	3,5	0,8	0,7	3,3	4,9	4,8	5,1	3,6
Helse- og sosialtjenester	5,4	3,7	3,9	1,6	4,3	4,4	4,6	4,9	3,4
Andre sosiale og personlige tjenester	4,1	3,7	3,1	3,3	3,8	3,9	3,8	4,6	3,8
Fastlands-Norge	4,0	3,8	2,8	3,0	3,8	4,1	4,3	4,0	3,5

Offentlig forvaltning ²	4,8	3,8	2,3	1,2	4,0	5,0	5,1	5,2	3,6
Statsforvaltningen ²	5,2	3,9	2,6	1,3	3,8	5,0	5,4	4,9	3,9
Sivil forvaltning	5,2	3,4	2,8	0,8	3,4	4,5	5,0	4,6	3,6
Forsvar	5,1	6,2	1,9	3,9	5,6	7,8	7,4	5,8	4,7
Kommuneforvaltningen ²	4,6	3,6	2,0	1,1	3,9	4,7	4,7	5,4	3,4

1 Kommunal bygge- og anleggsvirksomhet er fra 2001 overført til andre kommunale næringer

2 Fra 2002 er spesialhelsetjenesten overført fra kommune- til statsforvaltningen

Makroøkonomiske nøkkeltall og OECDs prognoser for utvalgte land

Tabell	Side
1. Bruttonasjonalprodukt	54*
2. Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	54*
3. Konsum i offentlig forvaltning	54*
4. Bruttoinvesteringer i fast realkapital	55*
5. Eksport av varer og tjenester	55*
6. Import av varer og tjenester	55*
7. Privat konsumdeflator	56*
8. Lønnskostnader per sysselsatt	56*
9. Sysselsetting	56*
10. Arbeidsledighet	57*
11. Korte renter	57*
12. Budsjettbalanse	57*

Tabell 1. Bruttonasjonalprodukt, regnskap¹⁾ og prognose

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	OECD-prognoser	
							2005	2006
Danmark	2,6	2,8	1,3	0,5	0,7	2,4	2,4	2,4
Frankrike	3,2	4,2	2,1	1,1	0,5	2,3	1,4	2,0
Italia	1,7	3,2	1,7	0,4	0,4	1,0	-0,6	1,1
Japan	-0,1	2,4	0,2	-0,3	1,5	2,6	1,5	1,7
USA	4,4	3,7	0,8	1,9	3,0	4,4	3,6	3,3
Storbritannia	2,9	3,9	2,3	1,8	2,2	3,1	2,4	2,4
Sverige	4,4	4,4	1,2	2,0	1,6	3,0	2,8	3,3
Tyskland	1,9	3,1	1,0	0,1	-0,1	1,0	1,2	1,8
Norge ²⁾	2,1	2,8	2,7	1,1	0,4	2,9	3,1	2,5

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 77.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.

²⁾ Oppdaterte historiske tall for Norge finnes bl.a. i den siste vedleggstabellen i denne publikasjonen.

Tabell 2. Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner, regnskap¹⁾ og prognose

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	OECD-prognoser	
							2005	2006
Danmark	0,7	-0,7	-0,2	0,6	0,9	4,3	3,8	2,1
Frankrike	3,5	2,9	2,8	1,8	1,7	2,4	1,9	1,9
Italia	2,6	2,8	0,8	0,4	1,4	1,0	0,7	1,7
Japan	-0,0	0,5	1,1	0,5	0,4	1,5	1,1	1,1
USA	5,1	4,7	2,5	3,1	3,3	3,8	3,8	3,4
Storbritannia	4,4	4,6	2,9	3,3	2,3	3,3	1,7	1,9
Sverige	3,8	5,0	0,4	1,4	1,5	1,8	2,4	2,7
Tyskland	3,6	2,2	1,8	-0,7	-0,0	-0,8	0,4	1,2
Norge ²⁾	3,3	3,9	1,8	3,0	3,0	4,3	4,1	3,0

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 77.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.

²⁾ Oppdaterte historiske tall for Norge finnes bl.a. i den siste vedleggstabellen i denne publikasjonen.

Tabell 3. Konsum i offentlig forvaltning, regnskap¹⁾ og prognose

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	OECD-prognoser	
							2005	2006
Danmark	2,0	0,9	2,7	2,1	1,0	0,7	0,7	0,8
Frankrike	1,5	3,0	2,9	4,6	2,6	2,6	1,4	2,0
Italia	1,3	1,7	3,9	1,9	2,3	0,6	0,2	0,2
Japan	4,7	4,9	3,0	2,6	1,2	2,7	2,1	1,8
USA	3,1	1,7	3,1	4,0	2,9	1,7	1,9	1,1
Storbritannia	3,5	2,3	2,6	3,8	3,2	4,7	2,9	2,8
Sverige	1,7	-1,2	0,9	2,3	0,8	0,3	1,2	1,6
Tyskland	0,8	1,1	1,0	1,9	0,1	0,4	-0,1	0,4
Norge ²⁾	3,2	1,3	5,8	3,7	1,4	2,0	1,8	1,8

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 77.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.

²⁾ Oppdaterte historiske tall for Norge finnes bl.a. i den siste vedleggstabellen i denne publikasjonen.

Tabell 4. Bruttoinvesteringer i fast realkapital, regnskap¹⁾ og prognose

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	OECD-prognoser	
							2005	2006
Danmark	1,5	6,9	3,8	2,3	1,5	4,7	5,7	5,3
Frankrike	8,3	8,4	2,1	-1,8	0,3	3,3	3,3	2,9
Italia	5,1	7,3	1,6	1,3	-1,8	1,9	-1,6	2,0
Japan	-1,1	2,0	-1,4	-5,7	1,1	1,6	0,7	1,3
USA	8,2	6,1	-1,7	-3,1	4,5	9,0	5,8	5,1
Storbritannia	1,6	3,6	2,6	2,7	2,3	5,6	4,0	4,4
Sverige	8,2	5,6	-1,0	-2,6	-1,5	5,1	8,5	5,5
Tyskland	3,8	3,3	-3,9	-6,3	-2,2	-2,2	0,5	2,3
Norge ²⁾	-5,6	-3,6	-0,7	-1,0	-2,0	8,9	14,5	2,5

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 77.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.²⁾ Oppdaterte historiske tall for Norge finnes bl.a. i den siste vedleggstabellen i denne publikasjonen.**Tabell 5. Eksport av varer og tjenester, regnskap¹⁾ og prognose**

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	OECD-prognoser	
							2005	2006
Danmark	12,3	13,7	4,2	4,7	-1,6	4,0	3,3	6,3
Frankrike	4,2	13,4	1,9	1,7	-2,5	3,1	3,3	7,3
Italia	0,1	9,7	1,6	-3,2	-1,9	3,2	0,0	5,8
Japan	1,5	12,1	-6,0	7,3	9,0	14,5	4,6	7,8
USA	4,3	8,7	-5,4	-2,3	1,9	8,6	6,6	8,8
Storbritannia	4,3	9,4	2,9	0,1	0,9	3,0	2,9	7,7
Sverige	8,1	11,0	0,7	1,0	4,9	10,5	7,4	7,8
Tyskland	5,1	14,2	6,1	4,1	1,8	7,5	5,5	7,9
Norge ²⁾	2,8	4,0	5,0	-0,8	1,6	1,3	0,1	2,5

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 77.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.²⁾ Oppdaterte historiske tall for Norge finnes bl.a. i den siste vedleggstabellen i denne publikasjonen.**Tabell 6. Import av varer og tjenester, regnskap¹⁾ og prognose**

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	OECD-prognoser	
							2005	2006
Danmark	5,5	13,8	3,3	7,3	-1,4	7,4	5,6	7,0
Frankrike	6,1	15,2	1,6	3,3	0,2	6,9	5,8	7,0
Italia	5,6	7,1	0,5	-0,5	1,3	2,5	2,8	6,8
Japan	3,7	8,5	-0,7	1,3	3,8	8,9	6,4	5,9
USA	11,5	13,1	-2,7	3,4	4,4	9,9	7,8	7,5
Storbritannia	7,9	9,1	4,9	4,1	1,9	5,2	3,5	6,9
Sverige	4,9	11,5	-2,8	-1,9	4,9	7,2	9,2	7,6
Tyskland	8,1	11,1	1,3	-1,6	3,9	5,4	4,1	7,9
Norge ²⁾	-1,8	2,7	0,9	0,7	2,2	9,0	6,8	2,8

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 77.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.²⁾ Oppdaterte historiske tall for Norge finnes bl.a. i den siste vedleggstabellen i denne publikasjonen.

Tabell 7. Privat konsumdeflator, regnskap¹⁾ og prognose

Prosentvis endring fra foregående år

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	OECD-prognoser	
							2005	2006
Danmark	2,4	2,6	2,5	2,1	1,8	1,1	1,6	1,9
Frankrike	0,2	1,2	1,4	1,7	1,8	1,4	1,6	1,7
Italia	2,1	2,9	2,7	3,1	2,5	2,2	1,8	1,8
Japan	-0,5	-0,8	-1,0	-1,2	-0,9	-0,5	-0,5	0,1
USA	1,7	2,5	2,1	1,4	1,9	2,2	2,2	2,1
Storbritannia	1,7	1,1	2,4	1,6	1,9	1,3	1,7	2,1
Sverige	1,2	1,1	2,4	1,8	2,3	1,2	1,7	1,9
Tyskland	0,3	1,5	1,6	1,1	1,1	1,6	1,4	0,8
Norge ²⁾	2,0	3,0	2,3	1,4	2,6	0,7	1,5	2,5

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 77.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.²⁾ Se siste reviderte tabeller fra nasjonalregnskapet, for mest oppdaterte historiske tall.**Tabell 8. Lønnskostnader per sysselsatt, regnskap¹⁾ og prognose**

Prosentvis endring fra foregående år

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	OECD-prognoser	
							2005	2006
Danmark	3,1	3,5	4,3	1,8	3,7	3,8	3,8	3,9
Frankrike	2,1	1,8	3,1	2,2	2,5	3,0	2,3	2,9
Italia	2,5	2,9	3,0	2,4	3,2	3,1	3,2	2,5
Japan	-1,2	0,3	-1,1	-1,6	-0,2	-0,4	0,2	0,4
USA	4,5	6,7	2,6	3,0	3,6	4,4	4,3	4,5
Storbritannia	4,5	5,9	5,4	3,4	4,7	4,4	5,2	4,7
Sverige	0,9	7,6	4,5	2,5	2,4	2,9	3,0	3,6
Tyskland	1,0	2,2	1,7	1,4	1,7	0,1	0,1	0,6
Norge ²⁾	6,2	4,7	7,2	3,2	4,1	3,4	3,8	3,9

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 77.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.²⁾ Se siste reviderte tabeller fra nasjonalregnskapet, for mest oppdaterte historiske tall.**Tabell 9. Sysselsetting, regnskap¹⁾ og prognose**

Prosentvis endring fra foregående år

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	OECD-prognoser	
							2005	2006
Danmark	0,9	0,3	0,2	0,4	-1,1	0,1	0,3	0,4
Frankrike	2,1	2,8	1,6	0,7	-0,2	-0,1	0,3	0,7
Italia	1,2	1,9	2,0	1,5	1,0	1,5	0,0	0,4
Japan	-0,8	-0,2	-0,5	-1,3	-0,2	0,2	0,4	0,3
USA	1,5	2,5	0,0	-0,3	0,9	1,1	1,6	1,7
Storbritannia	1,4	1,2	0,8	0,8	0,9	0,9	0,4	0,2
Sverige	2,2	2,2	2,0	0,1	-0,2	-0,4	0,4	1,0
Tyskland	1,2	1,8	0,4	-0,6	-1,0	0,3	0,6	0,8
Norge ²⁾	0,5	0,4	0,4	0,4	-0,8	0,3	0,7	1,2

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 77.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.²⁾ Oppdaterte historiske tall for Norge finnes bl.a. i den siste vedleggstabellen i denne publikasjonen.

Tabell 10. Arbeidsledighet, regnskap¹⁾ og prognose

Prosent av arbeidsstyrken

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	OECD-prognoser	
							2005	2006
Danmark	4,8	4,4	4,3	4,6	5,6	5,7	5,4	5,0
Frankrike	10,8	9,4	8,7	9,0	9,8	10,0	10,0	9,6
Italia	11,5	10,7	9,6	9,1	8,8	8,1	8,4	8,4
Japan	4,7	4,7	5,0	5,4	5,3	4,7	4,4	4,1
USA	4,2	4,0	4,8	5,8	6,0	5,5	5,1	4,8
Storbritannia	6,0	5,5	5,1	5,2	5,0	4,7	4,9	5,2
Sverige	5,6	4,7	4,0	4,0	4,9	5,5	5,0	4,7
Tyskland	8,1	7,3	7,4	8,2	9,1	9,3	9,6	9,1
Norge ²⁾	3,2	3,4	3,6	3,9	4,5	4,5	4,2	3,8

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 77.

1) OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.

2) Oppdaterte historiske tall for Norge finnes bl.a. i den siste vedleggstabellen i denne publikasjonen.

Tabell 11. Korte renter, regnskap¹⁾ og prognose

Prosent

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	OECD-prognoser	
							2005	2006
Danmark	3,3	4,9	4,6	3,5	2,4	2,1	1,8	1,9
Frankrike	3,0	4,4	4,3	3,3	2,3	2,1	1,8	1,9
Italia	3,0	4,4	4,3	3,3	2,3	2,1	1,8	1,9
Japan	0,2	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
USA	5,4	6,5	3,7	1,8	1,2	1,6	3,4	4,7
Storbritannia	5,4	6,1	5,0	4,0	3,7	4,6	4,8	4,8
Sverige	3,1	4,0	4,0	4,1	3,0	2,1	2,0	2,9
Tyskland	3,0	4,4	4,3	3,3	2,3	2,1	1,8	1,9
Norge ²⁾	6,5	6,7	7,2	6,9	4,1	2,0	2,1	2,9

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 77.

1) OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.

2) Oppdaterte historiske tall for Norge finnes bl.a. i den siste vedleggstabellen i denne publikasjonen.

Tabell 12. Budsjettbalanse, regnskap¹⁾ og prognose

Prosent av BNP

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	OECD-prognoser	
							2005	2006
Danmark	3,2	2,5	2,8	1,6	1,0	2,3	1,8	1,5
Frankrike	-1,8	-1,4	-1,5	-3,3	-4,1	-3,7	-3,0	-3,0
Italia	-1,8	-0,7	-3,0	-2,7	-3,0	-3,1	-4,4	-5,0
Japan	-7,2	-7,5	-6,1	-7,9	-7,7	-6,1	-6,1	-5,3
USA	0,9	1,6	-0,4	-3,8	-4,6	-4,3	-4,1	-3,9
Storbritannia	1,0	3,8	0,7	-1,8	-3,4	-3,4	-2,9	-3,0
Sverige	2,3	5,0	2,6	-0,5	-0,1	1,2	0,8	0,8
Tyskland	-1,5	1,3	-2,8	-3,6	-3,8	-3,6	-3,5	-3,2
Norge ²⁾	6,2	15,6	13,6	9,3	7,7	11,5	14,4	14,6

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 77.

1) OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.

2) Oppdaterte historiske tall for Norge finnes bl.a. i den siste vedleggstabellen i denne publikasjonen.

Makroøkonomiske hovedstørrelser 1997-2009

Regnskap og prognoser. Prosentvis endring fra året før der ikke annet framgår

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003*	2004*	Prognoser				
									2005	2006	2007	2008	2009
Realøkonomi													
Konsum i husholdninger mv.	3,2	2,7	3,3	3,9	1,8	3,0	3,0	4,4	4,2	3,9	3,5	2,6	2,8
Konsum i offentlig forvaltning	2,5	3,3	3,2	1,3	5,8	3,7	1,4	2,3	2,1	2,3	2,5	4,1	4,0
Bruttoinvestering i fast realkapital	15,5	13,1	-5,6	-3,6	-0,7	-1,0	-2,0	9,1	11,8	1,3	-1,3	0,6	1,5
Utvinning og rørtransport	24,9	22,2	-13,1	-23,0	-4,1	-5,3	16,9	12,3	21,8	-1,9	-4,8	-2,8	-2,6
Fastlands-Norge	11,8	8,6	-0,1	-1,2	4,3	2,5	-2,2	6,1	7,0	2,3	0,1	1,8	3,0
Næringer	9,5	8,9	-1,5	0,1	2,6	4,6	-4,9	6,0	6,9	2,2	-0,6	0,9	4,0
Bolig	12,1	7,8	3,0	5,6	8,2	-0,6	-5,3	12,3	11,6	2,5	1,1	1,1	2,6
Offentlig forvaltning	18,0	8,6	0,5	-11,4	4,2	1,0	9,2	-0,6	1,2	2,0	0,6	5,2	1,0
Etterspørsel fra Fastlands-Norge ¹	4,5	3,9	2,6	2,3	3,2	3,1	1,6	4,1	4,1	3,2	2,7	2,9	3,2
Lagerendring ²	0,8	0,4	-0,5	0,8	-1,2	-0,2	-0,8	1,1	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0
Eksport	7,7	0,6	2,8	4,0	5,0	-0,8	1,6	0,9	-0,3	4,2	1,2	3,0	5,0
Råolje og naturgass	4,1	-5,8	0,4	4,1	8,8	1,9	-0,6	-0,5	-3,3	5,7	0,1	1,2	1,8
Tradisjonelle varer	7,6	5,4	2,2	5,1	1,5	0,4	5,1	3,0	3,3	0,7	-0,3	2,7	5,6
Import	12,4	8,5	-1,8	2,7	0,9	0,7	2,2	9,1	7,3	4,8	2,0	2,5	3,4
Tradisjonelle varer	8,5	9,0	-1,9	3,8	3,6	3,4	4,3	11,0	7,2	4,8	2,0	2,7	3,9
Bruttonasjonalprodukt	5,2	2,6	2,1	2,8	2,7	1,1	0,4	2,9	2,6	2,8	1,8	2,7	3,5
Fastlands-Norge	4,9	4,1	2,7	2,5	2,1	1,4	0,7	3,5	3,9	2,2	1,9	2,7	3,2
Industri og bergverk	3,6	-0,7	0,1	-0,8	-0,1	-0,1	-3,9	1,7	2,7	-0,9	-2,7	0,3	2,8
Arbeidsmarked													
Utførte timeverk i Fastlands-Norge	2,5	2,3	0,6	-0,7	-1,2	-1,2	-1,2	2,0	1,7	0,4	0,4	1,3	1,6
Sysselsatte personer	2,9	2,5	0,8	0,4	0,2	0,0	-0,6	0,2	0,5	1,1	0,6	0,9	1,5
Arbeidstilbud ³	2,1	1,6	0,8	0,7	0,3	0,4	0,0	0,2	0,6	0,6	0,6	0,7	1,0
Yrkesandel (nivå) ⁴	72,7	73,6	73,8	74,0	73,9	73,8	73,3	72,9	72,7	72,5	72,3	72,2	72,2
Arbeidsledighetsrate (nivå)	4,0	3,2	3,2	3,4	3,6	3,9	4,5	4,5	4,5	4,1	4,1	3,9	3,4
Priser og lønninger													
Lønn per normalsårsverk	4,8	6,6	5,3	4,5	5,1	5,3	3,9	3,8	3,7	3,5	3,7	3,9	3,7
Konsumprisindeksen (KPI)	2,6	2,3	2,3	3,1	3,0	1,3	2,5	0,4	1,6	2,2	1,7	1,7	2,2
KPI-JAE ⁵	2,6	2,3	1,1	0,3	1,0	1,5	1,9	1,8	2,2
Eksportpris tradisjonelle varer	-0,6	2,0	-0,4	9,9	-1,6	-8,9	-2,2	7,9	2,6	-2,1	-1,2	1,8	2,0
Importpris tradisjonelle varer	-1,2	1,1	-2,9	5,1	-0,7	-7,5	0,4	3,8	-0,8	-2,7	-0,7	1,9	2,5
Boligpris ⁶	10,9	9,7	9,4	14,1	7,2	4,0	1,6	10,1	10,2	4,2	4,0	0,8	5,1
Inntekter, renter og valuta													
Husholdningenes realdisponible inntekt	3,8	5,6	2,7	3,5	-0,2	7,3	4,7	4,6	5,3	-4,7	2,7	2,9	2,2
Husholdningenes sparerate (nivå)	2,9	5,9	5,6	5,2	4,2	9,0	10,1	10,3	10,9	3,2	2,4	2,7	2,2
Pengemarkedsrente (nivå)	3,7	5,8	6,5	6,8	7,2	6,9	4,1	2,0	2,1	2,2	2,2	2,4	3,0
Utlånsrente, banker (nivå) ⁷	6,0	7,4	8,4	8,1	8,9	8,5	6,6	4,2	4,0	3,7	3,5	3,6	4,1
Realrente etter skatt (nivå)	1,7	3,0	3,7	2,6	3,3	4,8	2,3	2,6	1,2	0,4	0,8	0,9	0,8
Importveid kronekurs (44 land) ⁸	-0,4	2,5	-1,2	2,9	-3,1	-8,5	1,3	3,0	-4,7	-2,9	1,0	1,7	1,9
Utenriksøkonomi													
Driftsbalansen, mrd. kroner	70,5	0,5	66,4	228,9	235,2	193,9	200,3	227,8	319,4	416,1	366,3	356,2	369,6
Driftsbalansen i prosent av BNP	6,3	0,0	5,4	15,6	15,4	12,8	12,8	13,5	16,9	20,3	17,9	16,9	16,7
Utlandet													
Eksportmarkedsindikator	9,4	8,6	7,0	11,7	0,8	1,3	2,6	5,8	4,0	3,2	1,2	3,6	7,2
Konsumpris ECU/euro-området	1,6	1,1	1,1	2,3	2,1	2,3	2,1	2,1	2,2	2,4	1,5	1,6	1,9
3 måneders rente ECU/euro (nivå)	4,2	4,2	2,9	4,4	4,2	3,3	2,3	2,1	2,1	2,1	2,1	2,7	3,1
Råoljepris i kroner (nivå) ⁹	135	96	142	252	219	197	205	257	356	368	311	312	318

¹ Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i fast kapital i Fastlands-Norge.

² Endring i lagerendring i prosent av BNP.

³ Summen av ledige ifølge AKU og sysselsetting ekskl. utlendinger i utenriks sjøfart ifølge nasjonalregnskapet.

⁴ Summen av ledige ifølge AKU og sysselsetting ekskl. utlendinger i utenriks sjøfart ifølge nasjonalregnskapet som andel av middelfolkemengden.

⁵ KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer.

⁶ Selveier.

⁷ Husholdningenes lånerente i private finansinstitusjoner. Gjennomsnitt for året.

⁸ Positivt fortegn innebærer depresiering.

⁹ Gjennomsnittlig spotpris Brent Blend.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Redaksjonen avsluttet 13. september 2005. Frigitt 15. september 2005.